

Міністерство внутрішніх справ України
MIA of Ukraine

Донецький юридичний інститут
Donetsk Law Institute

Консультативна місія Європейського
Союзу в Україні
European Union Advisory Mission
Ukraine

28 квітня 2021
28 April 2021

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ: «ДОНЕЦЬКИЙ
ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ МВС УКРАЇНИ:
ОСВІТНІ ТРАДИЦІЇ, ПЕРЕВІРЕНІ ЧАСОМ»
ДО 60-РІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ ЗАКЛАДУ
ОСВІТИ.**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE: «DONETSK LAW
INSTITUTE OF MIA OF UKRAINE:
EDUCATIONAL TRADITIONS PROVED BY
TIME» ON 60TH ANNIVERSARY OF ITS
ESTABLISHMENT.**

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ

**ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
МВС УКРАЇНИ:
освітні традиції, перевірені часом**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
28 квітня 2021 року

Маріуполь – 2021

Рекомендовано до друку

*Вченою радою Донецького юридичного інституту МВС України
(протокол № 10 від 31 березня 2021 року)*

НАУКОВИЙ РЕДАКТОР

Сергій ВІТВИЦЬКИЙ – ректор Донецького юридичного інституту МВС України, доктор юридичних наук, професор

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

голова редакційної колегії

Егор НАЗИМКО – перший проректор Донецького юридичного інституту МВС України, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник

заступники голови редакційної колегії:

Ольга МЕРДОВА – завідувачка кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького юридичного інституту МВС України, кандидатка юридичних наук, доцентка

Андрій ЧЕРВІНЧУК – т.в.о. начальника відділу організації наукової роботи Донецького юридичного інституту МВС України, кандидат юридичних наук

члени редакційної колегії:

Анастасія ФІЛІПЕНКО – доцентка кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького юридичного інституту МВС України, кандидатка юридичних наук, доцентка;

Юлія МИНИК – наукова співробітниця відділу організації наукової роботи Донецького юридичного інституту МВС України, кандидатка юридичних наук

Донецький юридичний інститут МВС України: освітні традиції, перевірені часом: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Маріуполь, 28 квітня 2021 року). Донецький юридичний інститут МВС України. К.: ТОВ «Компанія ВАЙТЕ», 2021. 442 с.

У збірнику представлено тези доповідей, які були оприлюднені під час роботи Міжнародної науково-практичної конференції «Донецький юридичний інститут МВС України: освітні традиції, перевірені часом», що відбувалася в Донецькому юридичному інституті МВС України (м. Маріуполь) 28 квітня 2021 року.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників закладів освіти й наукових установ, студентів, курсантів, аспірантів та докторантів юридичного напрямку, практичних працівників і широкий читацький загал.

Редакційна колегія не завжди поділяє думку учасників конференції.

У збірнику максимально точно збережено орфографію, пунктуацію та стилістику, які були запропоновані авторами матеріалів, поданих до публікації.

Відповідальність за достовірність та якість наданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи закладів вищої освіти і наукових установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

© Донецький юридичний інститут

© МВС України, 2021

Матеріали видано за підтримки Консультативної місії ЄС в Україні. Матеріали надруковані методом прямого відтворення тексту, наданого авторами, які несуть відповідальність за його достовірність, зміст і стилістику, за правильне цитування джерел та посилання на них. У цій публікації висловлено виключно погляди авторів. Вони не обов'язково збігаються з офіційною позицією КМЕС в Україні.

Зміст

ВІТАЛЬНІ СЛОВА УЧАСНИКАМ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

НАУКОВІ ДОПОВІДІ

Вітвіцький Сергій Сергійович

ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ: 60-РІЧНИЙ ШЛЯХ ВИЗНАННЯ 19

Авдєєва Галина Костянтинівна

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ СУПРОВІД ОЦІНКИ ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА
СЛІДЧИМ, ПРОКУРОРОМ, СЛІДЧИМ СУДДЕЮ, СУДОМ 23

Атаманенко Юлія Юріївна

НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ СУПРОВОДЖЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У
СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ 26

Ахтирська Наталія Миколаївна

НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ ТА ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННИХ
ОРГАНІВ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД). .30

Бандурка Олександр Маркович, Харченко Світлана Вячеславівна

ДО ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ ДЛЯ ПРАВООХОРОННИХ
ОРГАНІВ В ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ 34

Барко Вадим Іванович, Барко Вадим Вадимович, Остапович Володимир Петрович

МОЖЛИВОСТІ ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ
ОПИТУВАЛЬНИКІВ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В СИСТЕМІ МВС УКРАЇНИ 38

Батечко Альбіна Ідаятівна

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ. 45

Безуглий Віталій Миколайович, Хома Віталій Вікторович

РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ СИЛ ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ .48

Бесчастний Віктор Миколайович

ВИКОРИСТАННЯ ДОНЕЦЬКИМ ЮРИДИЧНИМ ІНСТИТУТОМ
ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ 51

Белан Ганна Сергіївна, Блинська Катерина Вікторівна

ДІЯЛЬНІСТЬ МАРІУПОЛЬСЬКОЇ ЛАНКИ ГО «МОЛОДІЖНА ЛІГА
МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ» ЯК СКЛАДОВА ПРАВОВОЇ ОСВІТИ ТА
ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ. 55

Біліченко Валерій Віталійович

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ СПІВРОБІТНИКІВ ПОЛІЦІЇ, ЩО ЗАЛУЧАЮТЬСЯ
ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ 59

<i>Бобер Лариса Петрівна</i> ПРОЕКТУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ НАВЧАЛЬНИХ КУРСІВ В ПРОЦЕСІ ПЕРВИННОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ.	62
<i>Бобкова Антоніна Григоріївна, Захарченко Андрій Миколайович</i> ЩОДО НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ.	66
<i>Бондаренко Степан Юрійович, Корень Алла Миколаївна</i> ПИТАННЯ ГЕНДЕРУ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ: СОЦІАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ.	69
<i>Буга Володимир Васильович</i> ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ.	73
<i>Буга Ганна Сергіївна</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ, ЩОДО ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ	76
<i>Вавренюк Сергій Анатолійович</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ	79
<i>Василенко Валентина Анатоліївна, Даниленко Анастасія Василівна</i> ФОРМУВАННЯ ЛІНГВАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ У ЮРИДИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	83
<i>Веселов Микола Юрійович</i> НАУКОВИЙ СУПРОВІД ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ.	87
<i>Винокуров Дмитро Валерійович</i> ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПЛАНУВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В НАВЧАЛЬНИХ ЦЕНТРАХ.	91
<i>Волобуєв Анатолій Федотович, Волобуєва Олена Олексіївна</i> ПІДГОТОВКА КАДРІВ ДЛЯ ОРГАНІВ ДІЗНАННЯ І ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В ДОНЕЦЬКОМУ ЮРИДИЧНОМУ ІНСТИТУТІ МВС УКРАЇНИ	94
<i>Волошин В'ячеслав Степанович, Зусін Володимир Якович</i> ЕТИКА СПІВПРАЦІ ПОЛІЦІЇ ТА УНІВЕРСИТЕТУ	97
<i>Ганаба Світлана Олександрівна</i> ШЛЯХИ ЗАПОБІГАННЯ ГЕНДЕРНИМ КОНФЛІКТАМ У ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАННЯХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ.	101
<i>Гарашук Володимир Миколайович</i> З ІСТОРІЇ РОЗБУДОВИ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ТЕРЕНАХ: XVIII – ПОЧАТОК ХХ ст.	103
<i>Горошочек Олег Вікторович</i> СИСТЕМА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЗАГАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ СЛУХАЧІВ ДЕРЖАВНОЇ УСТАНОВИ «АКАДЕМІЯ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ»	108

<i>Гузенко Олена Павлівна</i> ОКРЕСЛЕННЯ РОЛЬОВОГО СЕГМЕНТУ НАУКОВОЇ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНЬОГО ПРАВНИКА	111
<i>Гурський Віктор Євгенович , Кацаран Дмитро Олександрович</i> ЖІНКА ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	115
<i>Данилевська Юлія Олександрівна</i> ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 081 «ПРАВО» У ДОНЕЦЬКОМУ ЮРИДИЧНОМУ ІНСТИТУТІ МВС УКРАЇНИ	117
<i>Данилевський Андрій Олександрович</i> ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ.	119
<i>Дараганова Ніна Володимирівна , Корнієнко Вікторія Віталіївна</i> СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	123
<i>Джужа Анастасія Олександрівна, Сюрвачик Валерій Григорович</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ВІКТИМОЛОГІЇ ЯК НАПРЯМУ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ НАУКИ.	125
<i>Джужа Олександр Миколайович, Тичина Дмитро Михайлович</i> КРИМІНОЛОГО-ВІКТИМОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА У ЗАПОБІГАННІ ЮВЕНАЛЬНІЙ МАРГІНАЛІЗАЦІЇ	129
<i>Доскевич Геннадій Олександрович</i> ЗАХОДИ МВС УКРАЇНИ З УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	134
<i>Дунаєва Тетяна Євгенівна</i> ЩОДО ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ» (РЕЄСТР. № 3087-Д): КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АСПЕКТИ	137
<i>Єлаєв Юрій Леонідович</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНА ДОКТРИНА У СФЕРІ ОСОБЛИВИХ РЕЖИМІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	141
<i>Зозуля Євген Вікторович</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	145
<i>Zotova-Sadylo Olena</i> THE PROBLEM OF INTERCULTURAL BUSINESS COMMUNICATION OF FUTURE PROFESSIONALS IN LAW	150

<i>Зубченко Людмила Вікторівна</i> ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ФІТНЕС-ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДОНЕЦЬКОГО ЮРИДИЧНОГО ІНСТИТУТУ МВС УКРАЇНИ	153
<i>Іванюта Наталя Валеріївна</i> МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН .	156
<i>Івашков Юрій Борисович, Івашкова Тетяна Олександрівна</i> ДИСКУСІЯ – ІНТЕРАКТИВНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	160
<i>Кадала Віталій Віталійович</i> ДО РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	162
<i>Каштуренко Олександр Сергійович</i> НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ СУПРОВІД ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	165
<i>Кіріленко Федір Олександрович</i> ПЛАНУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОРГАНІВ ЦОВВ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ ЗА НАПРЯМОМ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ	169
<i>Кірін Роман Станіславович</i> РІВНІ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ: ДОЦІЛЬНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ДЛЯ СУЧАСНОЇ ПРАВНИЧОЇ ТА ПРАВООХОРОННОЇ ОСВІТИ	173
<i>Князькова Любов Михайлівна</i> ЮРИДИЧНА КЛІНІКА ЯК ПРАКТИЧНА СКЛАДОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ . . .	177
<i>Коваленко Віктор Леонідович, Густоваров Владислав Сергійович</i> ПОЛІЦЕЙСЬКЕ ПІКЛУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ . . .	181
<i>Ковальов Василь Володимирович</i> ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	183
<i>Ковальова Ольга Вікторівна</i> ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗА НАПРЯМОМ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НА БАЗІ ДОНЕЦЬКОГО ЮРИДИЧНОГО ІНСТИТУТУ МВС УКРАЇНИ	188
<i>Ковтун Вікторія Олександрівна, Рвачов Олексій Михайлович</i> ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ВІДЕОФІКСАЦІЇ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ МАЛОЛІТНЬОГО АБО НЕПОВНОЛІТНЬОГО СВІДКА ЧИ ПОТЕРПІЛОГО В «ЗЕЛЕНІЙ КІМНАТІ»	191

<i>Колеснік Тетяна Володимирівна</i> ГЕНДЕРНИЙ БАЛАНС ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРАЦЮ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	195
<i>Колосов Руслан Віталійович</i> МОРАЛЬНО-ЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО	199
<i>Кононенко Тетяна Володимирівна</i> ГУМАНІТАРНИЙ ВИМІР СУЧАСНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ	202
<i>Короткова Юлія Михайлівна</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДИХ ВИКЛАДАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ.	203
<i>Коршєнко Вадим Анатолійович, Пашнев Дмитро Валентинович</i> ІНФОРМАТИЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	207
<i>Крушєницький Андрій Васильович</i> ДО ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ТА ЙОГО ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНИ	210
<i>Кулішенко Павло Володимирович</i> НОВА ПАРАДИГМА ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ	213
<i>Кучма Ольга Леонідівна</i> СУЧАСНІ ВИКЛИКИ У СФЕРІ ОСВІТИ	218
<i>Лапкін Андрій Васильович</i> ЩОДО СТАЖУ РОБОТИ У ГАЛУЗІ ПРАВА ЯК ВИМОГИ ДО КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ ПРОКУРОРА	221
<i>Лопатинська Ірина Сергіївна</i> ОБМІН ДОСВІДОМ ЯК ДЖЕРЕЛО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАВООХОРОНЦІВ	225
<i>Лук'янчиков Борис Євгєнович, Павленко Олег Станіславович, Микитєнко Ольга Борисівна</i> ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ ДУБЛЮВАННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЙНИХ НОМЕРІВ І НАНЕСЕННЯ ПРИСВОЄНИХ МВС СПЕЦІАЛЬНИХ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НОМЕРІВ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБАМ.	228
<i>Лук'янчиков Євгєн Дмитрович</i> ФОРМИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ІНФОРМАЦІЇ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРОСТУПКИ	232
<i>Макарова Олена Павлівна</i> ГЕНДЕРНА ОСВІТА, ЯК ПРОФІЛАКТИКА ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛєНОГО НАСИЛЬСТВА.	235

<i>Марутян Кристина Каренівна</i> ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРОГРАМ З ДЕРЖАВНОГО РЕАГУВАННЯ НА COVID-19: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	239
<i>Мердов Станіслав Павлович</i> ДО ПИТАННЯ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА»	242
<i>Мердова Ольга Миколаївна</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПІДГОТОВКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	246
<i>Микитенко Євген Вікторович</i> ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО, ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ТА ТЕХНІЧНОГО СУПРОВОДУ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ УКРАЇНИ	249
<i>Мірошніченко Валентина Іванівна</i> ПОКАЗОВЕ ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ В ПРИКОРДОННОМУ ПІДРОЗДІЛІ	253
<i>Мовчан Роман Олександрович</i> КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ (СТ. 289 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ): АНАЛІЗ ОСТАННІХ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН	255
<i>Москаленко Олена Вячеславівна,</i> ЩОДО ПРОБЛЕМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ.	259
<i>Zoriana Mokhoniok</i> HUMANITARIAN AND FOREIGN LANGUAGE TRAINING OF CADETS AT LAW ENFORCEMENT HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS	262
<i>Мухіна Галина Вікторівна</i> НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ОСОБАМ, ЯКІ ПОСТТРАЖДАЛИ ВІД ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА.	264
<i>Назимко Єгор Сергійович</i> ЗМІЦНЕННЯ НАУКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДОНЕЦЬКОГО ЮРИДИЧНОГО ІНСТИТУТУ МВС УКРАЇНИ В ЕПОХУ ПОСТМОДЕРНУ.	269
<i>Назимко Олена Вікторівна</i> МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ .	272
<i>Неділько Ярослав Валентинович</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КІБЕРЗЛОЧИНІВ	279

<i>Ніколенко Людмила Миколаївна</i> ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВНИЧОЇ ОСВІТИ	282
<i>Одерій Олексій Володимирович</i> ПІДГОТОВКА СЛІДЧИХ (ІННОВАЦІЙНИЙ ДОСВІД НА КОНКРЕТНОМУ ПРИКЛАДІ)	286
<i>Orlov Viktor Anatoliiovych</i> NON-STATE FORMS OF LAW ENFORCEMENT IN UKRAINE	289
<i>Пампура Ігор Іванович, Давидова Ольга Василівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	295
<i>Панчук Олександра Олександрівна, Панчук Артур Борисович</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ У СТРУКТУРІ МВС ТА НПУ	298
<i>Пекарський Сергій Петрович</i> ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СПІВРОБІТНИКІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.	302
<i>Пересада Ольга Михайлівна</i> ПОВАГА ДО ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ЯК ФУНДАМЕНТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ.	307
<i>Пилипенко Євгенія Олексіївна</i> ЖІНКИ-ПРАВООХОРОНЦІ У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ: ІСТОРИЧНИЙ ТА ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТИ. ДОСВІД ДЛЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ	310
<i>Пономаренко Катерина Вікторівна</i> ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИЩОЇ ВІДОМЧОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	313
<i>Пономарьова Людмила Володимирівна, Роянов В'ячеслав Олександрович</i> ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ У ДВНЗ «ПРИАЗОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ» В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	316
<i>Постол Олена Ігорівна</i> ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ	318
<i>П'янківська Людмила Володимирівна</i> ГЕНДЕРНІ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЖІНОК ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	321
<i>Романенко Єгор Сергійович</i> ЕТИКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОГО ПІДРОЗДІЛУ ТАКТИКО- ОПЕРАТИВНОГО РЕАГУВАННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	325

<i>Ромашенко Вікторія Євгенівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ.	330
<i>Ромашов Юрій Сергійович, Анісімов Кирило Ігорович</i> ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	332
<i>Рубан Катерина Павлівна</i> СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА НАВЧАЛЬНО- ТРЕНУВАЛЬНИХ ЗБОРАХ У ТРЕНІНГОВИХ ЦЕНТРАХ ГОЛОВНИХ УПРАВЛІНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ	337
<i>Evelina Riabchenko</i> INTERNATIONAL POLICE COOPERATION	341
<i>Сабельникова Тамара Миколаївна</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ І БОРОТЬБА ЗА ПРАВА ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ.	343
<i>Саєнко Софія Олексіївна, Калініна Ірина Валеріївна</i> МІСЦЕ ГОЛОВНОГО ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЦЕНТРУ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЕКСПЕРТНИХ УСТАНОВ	347
<i>Салащенко Ганна Миколаївна</i> THE IMPORTANCE OF INTERCULTURAL COMMUNICATION FOR PROFESSIONAL ACTIVITIES OF FUTURE LAW ENFORCEMENT OFFICERS	349
<i>Salnikova Nataliia Valeriivna</i> GENDER ISSUES IN COMMUNITY-ORIENTED POLICING.	351
<i>Северінова Олександра Борисівна</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ КАДРІВ.	353
<i>Семенишин Микола Олександрович</i> ДОСВІД ПОЛІЦІЇ ДОНЕЧЧИНИ У ВІДБОРІ, ПІДГОТОВЦІ ТА ПЕРЕПІДГОТОВЦІ КАДРІВ З УРАХУВАННЯМ СУЧАСНИХ ПОТРЕБ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ПРАКТИКИ.	355
<i>Сизоненко Антон Степанович</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ. . .	358
<i>Ставицький Олег Вікторович</i> НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ У ПРАВООХОРОННІЙ СИСТЕМІ	360
<i>Супрун Дар'я Миколаївна</i> ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	364

<i>Сусликов В'ячеслав Євгенійович</i> ТЕСТ ЗАГАЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАВНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ПОКАЗНИК РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ПРАВНИКА	366
<i>Суюсанов Лут Ікрамович</i> ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ: ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ.	368
<i>Тьорнер Надія Олександрівна</i> ВИКОРИСТАННЯ SCREENCAST В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ОСВИТИ . . .	371
<i>Титаренко Дмитро Миколайович</i> ПАМ'ЯТЬ ПРО ДРУГУ СВІТОВУ ВІЙНУ В ОСВІТНЬОМУ ДИСКУРСІ: ДЕЯКІ МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ	374
<i>Титаренко Оксана Олексіївна</i> ЖІНКА У СИЛОВИХ СТРУКТУРАХ: СОЦІАЛЬНІ СТЕРЕОТИПИ ТА ГЕНДЕРНА ПЕРСПЕКТИВА	378
<i>Ткачук Альона Сергіївна</i> ЩОДО ПИТАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЮРИСТА ТА ПРАВООХОРОНЦЯ	381
<i>Топольницька Галина Юріївна</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТРЕНІНГОВИХ МЕТОДІВ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ-ПРИКОРДОННИКІВ . . .	385
<i>Andrii Udod</i> ABOUT THE ORGANIZATIONAL FORMS OF THE LEGAL CLINIC IN TERMS OF SPECIALIZED TRAINING.	388
<i>Філіпенко Анастасія Сергіївна</i> МІСЦЕ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІЙ РОБОТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВИТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ.	390
<i>Філіпенко Тетяна В'ячеславівна</i> ЗНАЧЕННЯ САМООСВИТИ У РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ ТА МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ	394
<i>Фіщук Євген Олександрович</i> ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНОГО ПРИСТРОЮ «DRÄGER»	398
<i>Хоббі Юлія Сергіївна, Іванова Вікторія Геннадіївна</i> РОЛЬ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВИТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ	402
<i>Хозлу Іван Костянтинівич</i> ДО ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВИТИ 1 КУРСУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВИТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПІДГОТОВКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	404

<i>Христинч Інна Олександрівна</i> ПРОБЛЕМИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО СУПРОВОДУ ПРИ ОЦІНЦІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ	408
<i>Червінчук Андрій Васильович</i> ОСВІТНЯ ТА НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДОНЕЦЬКОГО ЮРИДИЧНОГО ІНСТИТУТУ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ	411
<i>Шевченко Анатолій Євгенович, Туренко Олег Станіславович</i> ДОБА ТВОРЧОГО ЗАПАЛУ – ОЧЕРКИ ДІЯЛЬНОСТІ КАФЕДРИ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ДОНЕЦЬКОГО ЮРИДИЧНОГО ІНСТИТУТУ МВС УКРАЇНИ У ПЕРЕДВОЄНИЙ ПЕРІОД (2010–2014 рр).	415
<i>Шульга Андрій Олександрович, Хайлова Тетяна Володимирівна</i> ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ СПЕЦІАЛІСТА ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ	419
<i>Шумовецька Світлана Павлівна</i> ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СПІВРОБІТНИКІВ ПРИКОРДОННОЇ ПОЛІЦІЇ ФРАНЦІЇ	423
<i>Юшкевич Олена Геннадіївна</i> THE INTERNATIONAL CRIMINAL INVESTIGATIVE TRAINING ASSISTANCE PROGRAM (ICITAP) ЯК ПРИКЛАД МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ В СФЕРІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ.	426
<i>Яковенко Олександр Васильович</i> ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ НЕСАНКЦІОНОВАНИМ ПОЛЬОТАМ БПЛА	430
<i>Яковенко Тетяна Андріївна, Северінова Олександра Борисівна</i> ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЮРИСПРУДЕНЦІЇ.	432
<i>Яковлева Тетяна Костянтинівна</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	435
<i>Яровий Кирило Васильович</i> СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	438

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО
Міністра освіти і науки України
ШКАРЛЕТА Сергія Володимировича

Шановні колеги!

Щиро вітаю з визначною подією – 60-річчям від дня заснування вашого закладу освіти.

Донецький юридичний інститут МВС України вписав багато незабутніх сторінок у національний літопис підготовки правоохоронців.

Показово, що в складний період, коли через бойові дії в Донецьку довелось продовжувати діяльність на новому місті, колектив Інституту зумів зберегти і примножити свої багаторічні традиції, зміцнити матеріально-технічну базу, не розгубити кадровий потенціал.

У складних реаліях сьогодення країні потрібні правоохоронці європейського рівня, які готові виконувати свої обов'язки в умовах розвитку суспільства. Наразі перед закладами освіти, підпорядкованими Міністерству внутрішніх справ України, стоїть важливе завдання – підготовка кваліфікованих працівників, які б відповідали вимогам часу. Донецький юридичний інститут МВС України з честью виконує цю місію.

Сподіваюсь, що ваш заклад освіти і надалі буде йти шляхом розвитку, наполегливо впроваджувати сучасні освітні та наукові досягнення, новітні системи, що дозволить і в майбутньому займати чільне місце серед провідних закладів країни.

Щиро вірю, що випускники Донецького юридичного інститут МВС України будуть гідно нести звання випускника славетного закладу, віддано любити свою Батьківщину, захищати Закон і чесно служити Українському народу.

Бажаю вам щастя, миру, прихильності долі, успіхів у всіх починаннях на благо рідного народу.

З повагою Сергій Шкарлет,
Міністр освіти і науки України

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО
голови Донецької обласної державної адміністрації
КИРИЛЕНКА Павла Олександровича

Від імені Донецької обласної державної адміністрації та від себе особисто дозвольте привітати Донецький юридичний інститут МВС України з 60-річним ювілеєм!

Професіональні здобутки Вашого колективу кожного дня роблять вагомий внесок у розвиток правничої освіти України. Завдяки Вашому незламному духу, Вашій жагі до життя Донецький юридичний інститут стрімко розвивається, процвітає та збагачує українську землю і рідну Донеччину правоохоронцями та гідними громадянами нашої славетної держави. Ми пишаємося науковцями, викладачами й активною громадською позицією курсантсько-студентської спільноти. Ви – творці майбутнього!

Від щирого серця вітаю ДЮІ МВС України та бажаю творчих здобутків, енергії, оптимізму й успішної реалізації всіх професійних задумів!

З повагою Павло Кириленко,
голова Донецької ОДА

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО
Маріупольського міського голови,
голови Наглядової Ради
Донецького юридичного інституту МВС України
БОЙЧЕНКА Вадима Сергійовича

Шановний колектив Донецького юридичного інституту!

Щиро вітаю колектив Донецького юридичного інституту МВС України з нагоди 60-річчя з Дня заснування закладу!

За роки свого існування ДЮІ МВС України став опорним й основним закладом вищої освіти щодо освітньої підготовки майбутніх правоохоронців Донеччини. Щоденно керівництво, педагогічний та особовий склад виховує гідних і вірних своїй справі випускників для правоохоронної системи країни. За обрієм історії 60 років наполегливої і самовідданої праці та педагогічної звитяги, напрацювань і досягнень.

Бажаю вписати у свою історію ще більше славних сторінок, примножити кількість перемог і звершень, надійних партнерів і вірних друзів! Нехай майбутні вартові правопорядку будуть і надалі вірні Присязі та Закону, а головним принципом їхньої діяльності стане гасло «Служити і захищати!».

Сердечно вітаю та зичу Донецькому юридичному інституту МВС України процвітання, реалізації професійних задумів, миру та злагоди!

З повагою Вадим Бойченко,
Маріупольський міський голова

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО
Криворізького міського голови
ПАВЛОВА Костянтина Юрійовича

Шановні працівники, ветерани, студенти та курсанти!

Прийміть найкращі вітання з нагоди 60-ї річниці від дня заснування Донецького юридичного інституту Міністерства внутрішніх справ України.

60 років для закладу вищої освіти з цікавою та непростою долею – важлива подія, яку, переконаний, відзначають випускники закладу в різних куточках країни, у великих містах і маленьких містечках, адже ДЮІ МВС України виховав не одне покоління юристів, працівників, учених – тих, хто генерує прогресивні ідеї, сміливо втілює їх життя, відстоює інтереси громадян країни, упевнено й стрімко розвиває науку, наповнює новим сенсом освітянський простір, збагачує потенціал та формує імідж України у світі.

Відзначаємо неоцінений потужний внесок закладу в розвиток Кривого Рогу, у збагачення регіону кваліфікованими правоохоронцями та правознавцями.

Упевнений, що Криворізький навчально-науковий інститут ДЮІ МВС України стане осередком формування сучасних і затребуваних фахівців, професіоналів своєї справи для Міністерства внутрішніх справ та Національної поліції України.

Щиро зичу колективу Донецького юридичного інституту МВС України творчих здобутків, нових перемог та звершень на благо рідної Alma mater заради майбутнього освіти і науки України!

З повагою Костянтин Павлов,
Криворізький міський голова

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

виконуючого обов'язки Генерального консула Греції в Маріуполі ЗОНІОСА Георгіса

Генеральне консульство Греції в Маріуполі вітає Донецький юридичний інститут МВС України, його Ректора полковника поліції Сергія Сергійовича Вітвіцького, весь професорсько-викладацький склад та курсантів з нагоди 60-річчя заснування закладу і проведення Міжнародної науково-практичної конференції «Донецький юридичний інститут МВС України: освітні традиції, перевірені часом».

Так історично склалося, що історія Греції тісно пов'язана з Україною: колись саме в Одесі почалася підготовка до Грецької Революції 1821 р., яка призвела до визволення грецького народу з-під майже 400-річного османського гніту; на території сучасної України проживає одна з найбільших грецьких діаспор; між нашими державами встановлено дружні та теплі партнерські відносини, що підтверджуються багаторічною успішною співпрацею в галузі освіти, культури, торгівлі та економіки. Тож, закономірними є і теплі та дружні відносини Генерального консульства Греції та Донецького юридичного інституту МВС України, за які ми хотіли б від щирого серця подякувати і висловити сподівання, що ця традиція продовжуватиметься та укріплюватиметься.

Хочемо від усього серця побажати процвітання та розвитку Вашому навчальному закладу, миру вашому регіону, добробуту та міцного здоров'я, щоб усі проблеми, викликані пандемією коронавірусу Covid-19, були подолані. Ми впевнені, що майбутнє Вашої країни твориться руками підростаючого покоління, а також тих людей, які саме і збираються на такі наукові форуми, люди соціально активні, громадянсько-свідомі та відповідальні. Тож бажаємо плідної роботи конференції, зростання в науковій діяльності та нових відкриттів.

З повагою та найкращими побажаннями
Георгіос Зоніос
в.о. Генерального консула

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО
заступника голови Наглядової Ради
Донецького юридичного інституту МВС України,
Директора Громадської організації «Центр інновацій та
міжнародного сталого розвитку» (ГО «CISID»)
КУЛЬГИ Олександра Олександровича

Від імені команди Громадської організації «Центр інновацій та міжнародного сталого розвитку» та Координаційного центру переміщених ЗВО та від себе особисто вітаю Донецький юридичний інститут МВС України з 60-літнім ювілеєм!

Донецький юридичний інститут МВС України – це не тільки стіни, насамперед, це – дух, пам'ять, традиції, наступність поколінь. Це потужний викладацький склад і ті, хто щодня переступають поріг Інституту, сіючи зерна доброго, розумного, вічного, й ті, кого вже немає сьогодні,

але завжди живуть вони в пам'яті студентів та колег!

Незважаючи на виклики, що постали перед вами у зв'язку з вимушеним переміщенням Інституту, ваш дружній колектив зберіг і примножив свій інтелектуальний потенціал, матеріальну базу.

Бажаю вам усім невпинного руху вперед, успішного здійснення всіх планів та задумів. А підґрунтям щасливого життя та плідної професійної діяльності хай буде міцне здоров'я, серце сповнене любові та добра, натхнена думка й щирі почуття. Щоб життя було світлим і радісним, як цей святковий день, а дружні привітання додали життєвої наснаги в скарбничку вашої душі. Нехай людська шана буде подякою вам за плідну працю, чуйність, уміння творити добро.

З повагою Олександр Кульга, к.е.н, доцент, докторант
Державної установи «Інститут економіко-правових
досліджень імені В.К. Макутова Національної
академії наук України»

НАУКОВІ ДОПОВІДІ

ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ: 60-РІЧНИЙ ШЛЯХ ВИЗНАННЯ

Вітвіцький Сергій Сергійович

*ректор Донецького юридичного інституту МВС України,
доктор юридичних наук, професор*

Донецький юридичний інститут МВС України сьогодні є одним із провідних закладів вищої освіти Міністерства внутрішніх справ, що здійснює підготовку поліцейських. Його діяльність спрямована на забезпечення надійної й успішної стратегії стабільного та перспективного розвитку якості освітніх послуг у сфері поліцейської діяльності, апробації та впровадження інноваційних педагогічних систем підготовки правоохоронців, модернізації змісту відомчої освіти, адаптації її до світових тенденцій і до потреб захисту прав і свобод громадян України, освітньо-наукове забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки й порядку.

Для досягнення впевнених позицій у системі вищої освіти інститут подолав нелегкий 60-річний шлях становлення та розвитку від середньої спеціальної школи міліції до одного з найкращих та найпотужніших юридичних закладів вищої освіти нашої країни, у якому вже стільки років поспіль здійснюється підготовка кваліфікованих правоохоронців та професійних юристів. За час існування, крім великої кількості перемог та досягнень, на долю вишу випало чимало труднощів та випробувань, які йому вдається з честю та гідністю витримувати.

Славетний шлях вишу розпочався 28 квітня 1961 року, коли в с. Новожданівка Харцизького району Сталінської області згідно з наказом міністра внутрішніх справ Української РСР № 0109 було створено Сталінську спеціальну середню школу міліції МВС УРСР. У червні 1965 її було передислоковано до м. Донецька. У 1992 році школу було реорганізовано в Донецьке училище міліції МВС України. 08 лютого 1993 року навчальний заклад набув статусу вищого. Саме тоді на базі Донецького відділення заочного навчання Української академії внутрішніх справ та Донецького училища міліції було створено Донецький інститут внутрішніх справ МВС України при Донецькому державному університеті. У березні 2004 року Донецький інститут внутрішніх справ МВС України реорганізовано в Донецький юридичний інститут МВС при Донецькому національному університеті, а у вересні 2005 року – у Донецький юридичний інститут Лу-

ганського державного університету внутрішніх справ. 28 липня 2011 року Донецький юридичний інститут МВС України був виокремлений зі складу Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка та став самостійним вищим навчальним закладом [1].

Переломним етапом у житті інституту стали буремні події на сході України 2014 року. Вимушено залишивши потужну матеріально-технічну базу в м. Донецьку, навчальний заклад передислоковується спочатку до м. Маріуполя, а потім до м. Кривого Рогу й отримує статус вишу-переселенця. Колектив навчального закладу в цей час доклав максимальних, а іноді й неймовірних зусиль для подальшого розвитку освітянських та наукових традицій Донецького юридичного інституту. Було збережено аудиторію студентів і слухачів, заново відтворено матеріально-технічну базу, зміцнено системи підготовки майбутніх правоохоронців, примножено науковий потенціал.

Завдяки самовідданості науково-педагогічного складу інституту та всього колективу навчальний заклад проводить інноваційну освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти (бакалавра, магістра, доктора філософії та доктора наук), здійснює фундаментальні та прикладні наукові дослідження та як результат – посідає гідне місце в системі закладів вищої освіти Криворіжжя.

Водночас інститут завжди залишався провідним науковим і методичним центром відомчої освіти Донеччини. Це дозволило колективу в найкоротші строки відновити освітній процес та наукову діяльність саме на теренах Донбасу, створити тут належні умови життєдіяльності та в листопаді 2020 року змінити юридичну адресу на м. Маріуполь.

Наразі штатна чисельність Донецького юридичного інституту МВС України складає 479 працівників, серед яких 23 доктори наук, 90 кандидатів наук, 13 професорів, 52 доценти та старші наукові співробітники.

Структура інституту складається з 5 факультетів, у тому числі 2 у складі відокремленого структурного підрозділу – Криворізького навчально-наукового інституту, 18 кафедр, 2 науково-дослідних лабораторій, Маріупольського центру первинної професійної підготовки «Академія поліції», аспірантури (докторантури), 16 адміністративних підрозділів.

На сьогодні Донецький юридичний інститут МВС України має потужну навчально-виховну базу як у м. Кривому Розі (загальна площа 11608, 79 кв. м), так і в м. Маріуполі (загальна площа 17034, 1 кв. м) та спрямовує всі зусилля на забезпечення сучасного інноваційного розвитку освітнього процесу.

Набір здобувачів вищої освіти за 4 освітніми спеціальностями у 2020 році досяг рівня 803 осіб, зокрема за кошти державного бюджету – 418 осіб (освітній ступінь «бакалавр» - 400 осіб, освітній ступінь «магістр» - 15 осіб, ступінь вищої освіти «доктор філософії» - 3 особи).

Якість освіти базується на трикутнику знань «освіта – наука – інновації» і залежить від якості освітніх програм, наукового й методичного забезпечення, якості кадрового потенціалу, рівня фінансового й матеріально-технічного забезпечення, оцінки якості підготовки фахівців.

Утім, сучасні реалії зумовлюють нові виклики у зв'язку з поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Але науково-педагогічний склад успішно вирішує й цю проблему, застосовуючи новітні методи освітнього процесу. Дистанційне навчання стало важливим та невід'ємним складником оволодіння знаннями здобувачами вищої освіти.

З метою надання можливості молоді з тимчасово непідконтрольних українській владі територій та лінії розмежування навчатися в провідному відомчому виші Донеччини у закладі вищої освіти з 2016 року діє освітній центр «Донбас-Україна», який допомагає дітям успішно складати ЗНО та вступати до вишів-переселенців. На сьогодні в Донецькому юридичному інституті навчається 78 осіб, які пройшли відповідну процедуру в освітньому центрі «Донбас-Україна» і стали курсантами та студентами Донецького юридичного інституту.

З нуля відновила свою роботу й загальна бібліотека інституту. Її фонд наразі складає понад 110 тисяч примірників наукової, навчальної, методичної, довідкової та художньої літератури.

Із року в рік збільшується наукова активність учених інституту та здобувачів вищої освіти. Лише за минулий рік науковці інституту успішно захистили 7 дисертацій, 9/18 отримали вчені звання доцента та професора, підготували 7 монографій, 27 підручників, навчальних посібників та науково-практичних рекомендацій [2].

Здобутки учених високо оцінюються як в Україні, так і на міжнародному рівні. 128 статей авторства співробітників ДЮІ опубліковані у фахових періодичних виданнях, що індексуються у міжнародних наукометричних базах Scopus та Web of Science Core Collection. Курсанти та студенти стають переможцями загальноукраїнських та міжнародних конкурсів наукових робіт.

Усе це є свідченням того, що Донецькому юридичному інституту, не зважаючи на нові умови сьогодення, вдається успішно розвиватися на

освітніх та наукових теренах рідної держави та здійснювати підготовку висококваліфікованих фахівців, відкриваючи кожному випускнику двері в успішне майбутнє.

Проте досягнуті результати освітньої та наукової діяльності не є приводом для зменшення активності, а слугують лише надійним підґрунтям для подолання наступних вершин та побудови нових найамбіційніших планів.

Наступна мета – отримання статусу університету та подальший кропіткий шлях до вдосконалення матеріально-технічної бази, створення сучасних навчальних полігонів, розгалуження структурних підрозділів навчального закладу. Важливим кроком має стати реалізація концепції «школа – заклад вищої освіти – робота» шляхом уведення до складу інституту ліцею з посиленою фізичною підготовкою та поглибленим вивченням права. Одним із пріоритетів також виступає подальший розвиток юридичної науки як невід’ємного складника освітнього процесу, створення умов для творчої самореалізації здобувачів вищої освіти та організація функціонування наукових та інформаційних центрів міжнародного співробітництва [3].

Реалізація поставлених цілей забезпечить успішність, інноваційність та відповідність навчальної бази Донецького юридичного інституту вимогам сьогодення як запоруку його привабливості та зацікавленості молоді з усіх регіонів України, і насамперед з непідконтрольних територій Донецької, Луганської областей та Автономної Республіки Крим і лінії розмежування.

Список використаної літератури

1. 60 років Донецькому юридичному інституту МВС України: освітні традиції, перевірені часом. Київ : ВД «Дакор», 2021. 290 с.
2. Науково-дослідна діяльність Донецького юридичного інституту МВС України у 2020 році / С. С. Вітвіцький, Є. С. Назимко, А. В. Червінчук, В. В. Шеховцова, О. С. Роева. Маріуполь: Донецький юридичний інститут МВС України. ВД «Дакор», 2020. 84 с.
3. Стратегія розвитку Донецького юридичного інституту МВС України на 2020-2025 роки. URL: <https://www.dli.donetsk.ua/about-strategy/str-25>.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ СУПРОВІД ОЦІНКИ ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА СЛІДЧИМ, ПРОКУРОРОМ, СЛІДЧИМ СУДДЕЮ, СУДОМ

Авдєєва Галина Костянтинівна

провідна наукова співробітниця Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук України, кандидатка юридичних наук, старша наукова співробітниця

Проблеми оцінки висновку експерта як джерела доказів слугують предметом наукових дискусій вже більше ста років. Л.Є. Владимиров ще на початку ХХ століття стверджував, що через те, що судді не мають спеціальних знань і не в змозі самостійно оцінити висновок експерта, достовірність і об'єктивність висновку експерта повинні вважатися істинними, поки це не буде спростовано. [1, с. 236]. При цьому Ю.К. Орлов зазначає, що слідчі і судді повністю довіряють висновкам експерта і завищують їх доказове значення. [2, с. 40].

Вчені-криміналісти всього світу дійшли висновку, що оцінка висновку експерта за критеріями належності та допустимості зазвичай не викликає труднощів, а оцінка достовірності висновку експерта за умови відсутності спеціальних знань у суб'єкта такої оцінки є вкрай складною. М. Г. Щербаковський вважає, що слідчий і суд не здатні самостійно оцінити наукову обґрунтованість висновків експерта та правильність обрання і застосування методів дослідження. [3, с. 369]. Такої ж позиції дотримуються канадські [4, с. 583] і австралійські [5, с. 989] вчені.

У звіті групи радників президента США з питань науки і технологій зазначено про наявність численних експертних помилок при дослідженні різних об'єктів. [6, с. 3]. Більшість помилок припускається експертами при порівняльному дослідженні об'єктів експертизи, коли суб'єктивний фактор відіграє найбільшу роль у формуванні експертного висновку. [6, с. 5]. Таке застереження має вкрай важливе значення тому, що в Україні і більшості інших країн практично всі ідентифікаційні завдання судової експертизи вирішуються шляхом порівняльного дослідження об'єктів, а висновки експерта формуються на основі оціночних суджень судового експерта, які можуть містити помилки і стати однією з причин несправедливого судового рішення. [7, С. 36]. Відомі випадки, коли через недостовірні висновки експерта суди виносили неправосудні рішення. [8, с. 60]. При цьому в США в межах проекту «Невинність» («Innocence Project»), метою якого є аналіз неправосудних вироків на основі висновків генетичної експертизи, на сьогодні реабілітовано 375 осіб (серед них 21 особа була засуджена до

смертної кари, а 44 особи визнали себе винними в злочинах, яких вони не скоювали). Дослідники встановили, що у 259 випадках експертами були припущені помилки при ідентифікації осіб за слідами ДНК [9].

Аналіз законодавства і численних досліджень науковців США, Канади, Великобританії, Німеччини, Італії, Нідерландів, Австралії, Китаю, РФ та ін. країн показав, що в цих країнах для допомоги в оцінці достовірності висновку судового експерта слідчим і судом залучаються незалежні обізнані особи. Зокрема, у США засобами оцінки достовірності всіх видів доказів слугують їх аналіз і рецензування представниками відповідної наукової спільноти [10, с. 39]. В Італії згідно зі ст. 225 КПК кожна зі сторін має право залучати своїх «технічних консультантів» для рецензування експертних висновків [11].

В Україні питання щодо рецензування висновку державного судового експерта особою, яка не є працівником державної експертної установи законодавчо не врегульоване і є вірогідність того, що основою вироків і рішень суду можуть слугувати помилкові висновки експерта [12, с. 2598].

На сьогодні суди України іноді визнають важливість і правомірність незалежного рецензування висновків експерта. Так, у Постанові Верховного суду України від 14.01.2021 р. по справі № 922/2216/18 наголошено на тому, що «невзяття до уваги» судами рецензії як доказу порушує принцип змагальності сторін, а «рецензія по своїй суті не є повторною чи додатковою експертизою, у ній не оцінюються докази. Експерт, який надає рецензію, оцінює, зокрема, методи і повноту дослідження, логіку висновку» [13]. У Вироку Святошинського районного суду м. Києва від 15 січня 2018 р. за справою № 759/846/17 зазначено, що за результатами аналізу незалежної рецензії на висновок експерта як письмового доказу суд визнав висновок експерта № 64/9/2016 необґрунтованим, необ'єктивним та таким, що не відповідає законодавству України [14].

Президентом України видано Указ №837/2019, в якому як невідкладні заходи з проведення реформ зазначено запровадження рецензування висновку судового експерта та упровадження механізму оцінювання якості наданої правової допомоги з використанням інструменту рецензування («peer review»). На виконання цього Указу було б правильним доповнити ч.1 ст. 94 КПК України таким текстом: «Для допомоги в оцінці достовірності висновку експерта може здійснюватися його аналіз (рецензування) незалежною особою, яка має відповідну вищу освіту, науковий ступінь та практичний досвід роботи не менше 10 років у сфері судової експертизи. Результати такого аналізу не є джерелом доказів, а мають допоміжний (консультативний) технічний характер, не можуть містити оцінку доказів, вказівки про те, яке процесуальне рішення має бути прийнято, але у разі

виявлення у висновку експерта помилок, які вплинули на формулювання висновків, він має розглядатися слідчим (слідчим суддею, судом) і слугувати підґрунтям для призначення повторної (додаткової) експертизи або проведення перехресного допиту експерта та рецензента».

Список використаної літератури

1. Владимиров Л. Е. Учение об уголовных доказательствах. СПб. : Изд. книж. магазина «Законоведение», 1910. 331 с.
2. Орлов Ю. К. Заключение эксперта и его оценка (по уголовным делам) : учеб. пособие. Москва: Юристъ, 1995. 64 с.
3. Щербаковский М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків: В деле, 2015. 560 с.
4. Kovera, M. B., & McAuliff, B. D. (2000). The effects of peer review and evidence quality on judge evaluations of psychological science: Are judges effective gatekeepers? *Journal of Applied Psychology*, 85(4), 574-586. URL: <https://doi.org/10.1037/0021-9010.85.4.574> (дата звернення: 19.03.2021)
5. Martire, K., & Edmond, G. (2017). Rethinking expert opinion evidence. *Melbourne University Law Review*, 40(3), 967-998. URL: https://law.unimelb.edu.au/__data/assets/pdf_file/0008/2494286/07-Martire-and-Edmond.pdf (дата звернення: 20.03.2021)
6. Forensic Science in Criminal Courts: Ensuring Scientific Validity of Feature-Comparison Methods. Report to the President. Executive Office of the President. President's Council of Advisors on Science and Technology. September 2016. URL: https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/microsites/ostp/PCAST/pcast_forensic_science_report_final.pdf (дата звернення: 22.03.2021)
7. Авдєєва Г.К., Коновалова В.О. Проблеми вирішення розумових завдань при формуванні експертних висновків. Актуальні проблеми протидії злочинності: матеріали наук. конф. за результатами роботи фахівців НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України за фундаментал. темами у 2019 р. (м. Харків, 23 груд. 2019 р.) / редкол.: В. С. Батиргарєєва, В. І. Борисов, Д. П. Євтєєва та ін. Харків: Право, 2019. С. 35-37.
8. Див., наприклад: Forensic science on trial / House of commons. Science and technology Committee. 7th report. March. 2005. P.60. URL: <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200405/cmselect/cmsctech/96/96i.pdf> (дата звернення: 20.03.2021)
9. DNA Exonerations in the United States. URL: <https://innocenceproject.org/dna-exonerations-in-the-united-states/> (дата звернення: 21.03.2021)
10. Edmond, Gary and Cole, Simon A. and Cunliffe, Emma and Roberts, Andrew

- J. Admissibility Compared: The Reception of Incriminating Expert Evidence (i.e., Forensic Science) in Four Adversarial Jurisdictions (2014). (2014) 3 University of Denver Criminal Law Review 31-109. URL: <https://ssrn.com/abstract=2396871> (дата звернення: 21.03.2021)
11. Codice di procedura penale Parte Prima (Кодекс кримінального процесу. Частина перша) Altalex eBook, 2011. Italy. URL: https://www.legislationline.org/download/id/4357/file/Italy_CPC_updated_till_2012_Part_1_it.pdf (дата звернення 16. 02. 2021)
12. Vasyly Y. Tatsiy, Vladimir A. Zhuravel, Galina K. Avdeeva. Independent forensic medical examination as a mean of proving the facts of a torture usage. Wiadomości Lekarskie 2019, tom LXXII, nr 12 cz. II. Warsaw : Wydawnictwo Aluna. P.P. 2596-2601. DOI: 10.36740/WLek201912234 (дата звернення: 11.03.2021)
13. Постанова Верховного суду України від 14.01.2021 р. по справі № 922/2216/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94151198> (дата звернення: 12.03.2021)
14. Вирок Святошинського районного суду м. Києва від 15 січня 2018 р. за справою № 759/846/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/71570540> (дата звернення: 12.03.2021)

НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ СУПРОВОДЖЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Атаманенко Юлія Юріївна

*старша наукова співробітниця науково-дослідної лабораторії
з проблемних питань правоохоронної діяльності
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького юридичного інституту МВС України
кандидатка технічних наук*

Донецький юридичний інститут МВС України як заклад вищої освіти має багаторічний досвід підготовки висококваліфікованих юристів та фахівців для правоохоронних органів нашої держави. На замовлення практичних підрозділів Національної поліції України інститут постійно здійснює наукові дослідження, науково-практичні заходи та науково-технічне супроводження поліцейської діяльності.

Науково-технічне супроводження поліцейської діяльності у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху здійснює науково-дослідна лабора-

торія з проблемних питань правоохоронної діяльності, яка є структурним підрозділом Криворізького навчально-наукового інституту Донецького юридичного інституту МВС України і має за мету дослідження актуальних питань забезпечення транспортної безпеки в Україні, здійснення науково-дослідних розробок, спрямованих на забезпечення потреб Національної поліції України, інших правоохоронних органів держави.

Задля зручності оформлення поліцейськими дорожньо-транспортних пригод розроблено та запатентовано об'єкт інтелектуальної власності – промисловий зразок «Трафаретна лінійка для оформлення схем дорожньо-транспортних пригод» [1], який призначено для нанесення спеціальних умовних позначень під час документування порушень учасниками дорожнього руху правил дорожнього руху, що спричинило загибель чи травмування людей, пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна (див. рис. 1, 2).

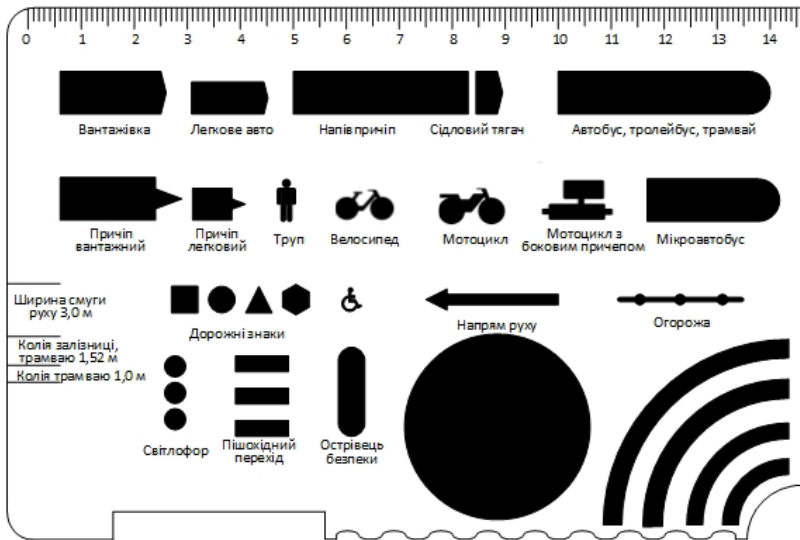

Рис. 1. «Трафаретна лінійка для оформлення схем дорожньо-транспортних пригод» – зовнішній вигляд

Рис. 2. Патент на промисловий зразок «Трафаретна лінійка для оформлення схем дорожньо-транспортних пригод»

На трафаретній лінійці зображені піктограми засобів організації дорожнього руху (дорожні знаки, напрям руху, світлофор, пішохідний перехід, острівець безпеки, огорожа), а також графічні відтворення транспортних засобів (вантажівка, легкове авто, автобус, тролейбус, трамвай, мікроавтобус, велосипед, мотоцикл, мотоцикл з боковим причепом, напівпричіп, сідловий тягач, причіп вантажний, причіп легковий та ін.). Наведені також інші піктограми – труп людини, що дозволяє зобразити його на схемі місця події відповідно до реальної обстановки та геометричні фігури, які спрощують позначення об'єктів дорожньої інфраструктури на схемі дорожньо-транспортної пригоди. Трафаретна лінійка містить масштабну шкалу, яка має сантиметрові цифрові позначки (вимірювання лінійних розмірів об'єктів) та інші графічні елементи (позначення ширини смуги руху (3 м), колії залізниці та трамваю (1,52 м) й колії трамваю (1 м), заокруглення проїзної частини різних радіусів) тощо.

Отже, розроблена трафаретна лінійка дозволяє шляхом обведення вирізьблених в ній піктограм (абрисів) швидко та зручно оформлювати

схеми дорожньо-транспортних пригод на місці її скоєння, забезпечуючи наочність й однозначність їх сприйняття.

В рамках наукового та технічного супроводу діяльності підрозділів патрульної поліції щодо розширення повноважень із застосування поліцейських заходів примусу для припинення правопорушень, пов'язаних із використанням автотранспорту, виконано наукове дослідження «**Нормативно-правове врегулювання примусового відкриття транспортних засобів**» [2] та розроблено абсолютно новий **спеціально зорієнтований пристрій «WINCRUSHER»** (назва від авторів). За допомогою спеціально зорієнтованого пристрою можна здійснити примусове відкриття автомобіля з мінімально можливим його пошкодженням та дійсно максимально безпечним способом як для поліцейського, так і для особи, що знаходиться у середині автівки.

Пристрій складається з двох окремих елементів – фіксуючої рамки з вакуумними присосками та корпусу ударного інерційного молота (рис. 3 (а, б), рис. 4).

Рис. 3. Загальний вид фіксуючої рамки з вакуумними присосками

Рис. 4. Загальний вид ударного інерційного молоту

Спеціальний пристрій для примусового відкриття транспортних засобів «WINCRUSHER» дозволяє достатньо швидко, якісно та максимально безпечно здійснити примусове відкриття транспортного засобу шляхом руйнування будь-якого з бічних стекол автомобіля.

Для отримання патенту на промисловий зразок, відповідно до Правил складання та подання заявки на промисловий зразок, затвердженими Наказом Міністерства освіти і науки України від 18 лютого 2002 року № 110, Донецьким юридичним інститутом МВС України було підготовлено та направлено до Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» необхідний пакет документів.

Список використаної літератури

1. Трафаретна лінійка для оформлення схем дорожньо-транспортних пригод : пат. 39586 Україна : № s 2018 02409; заявл. 09.10.2018; опубл. 10.07.2019, Бюл. № 5.
2. Нормативно-правове врегулювання примусового відкриття транспортних засобів (науково-практичні рекомендації) / С. С. Вітвіцький, С. О. Бичін, А. В. Веснін, А. В. Червінчук, Ю. Ю. Атаманенко, Є. О. Пилипенко. Кривий Ріг : Донецький юридичний інститут МВС України, 2020. 56 с.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ ТА ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД)

Ахтирська Наталія Миколаївна

*доцентка кафедри кримінального процесу та криміналістики
Інституту права Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

кандидатка юридичних наук, доцентка

Під час проходження стажування в США за програмою «Відкритий світ» я поставила запитання курсантам Поліцейської академії в Санта-Фе: «Яка навчальна дисципліна є для них найцікавішою?», на що майже одностайно надійшла відповідь: «Тактика допиту». Як стало відомо, саме так називається навчальний курс, що викладається рік (два семестри). Поєднання кримінального процесуального законодавства, психології, поведінкового аналізу та ситуацій забезпечує високий рівень зацікавленості, що мотивує до поглибленого вивчення вказаних аспектів в рамках практичної дисципліни «Тактика допиту». Навчання за цією дисципліною порівнюють з процесом закидання вудочки з наживкою туди, де, за інтуїцією, може бути здобич [1, с. 125]. А ефективність наживки є результатом вміння «читати особу» та оцінювати ситуацію, правильно розуміти хід думок осіб, які зацікавлені певними ідеями (наси́льство, расизм, тероризм тощо). Курсанти оволодівають знаннями в тактиці переговорів задля

протистоянні подібним особам, набувають навички «затягувати час», щоб оцінити ступінь зацикленості злочинця на своїх переконаннях та підготувати втручання тактичної групи швидкого реагування на випадок провалу переговорів. Цього можна досягнути, змусивши його раз за разом проголошувати та переказувати свої ідейні установки. В змісті курсу передбачена тема «тактичної атаки під час допиту» у складних випадках, коли злочинець майстерно створює алібі, видає себе жертвою обставин. На практичних заняттях курсанти мають розробити «арсенал запитань», якими засипають допитуваного з тим, щоб він говорив постійно. З рештою настає момент, коли ретельно прихована під зовнішнім спокоєм агресія виривається назовні. Досить часто злочинцям притаманне бажання маніпулювати, домінувати, контролювати, а це зумовлює необхідність оволодіння співробітником правоохоронного органу мистецтвом протидіяти цим проявам та нейтралізувати їх. Очевидно, що вивчення курсу криміналістики в Україні доцільно розширити та деталізувати, збільшити кількість навчальних годин.

Використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів потребує оновлення технічного оснащення відповідно до запиту практики. Перш за все, потребує оновлення технічна можливість проведення поширеної дактилоскопічної експертизи. Тривалий час в дактилоскопії існував так званий національний стандарт – мінімальна кількість ознак для ідентифікації. В переважній більшості країн він тримався на рівні «числа Бальтазара» - 12 крапок-ознак. 16 крапок вимагалось в Великобританії та в Італії. У Франції жандармерія встановлювала вимогу наявності 17 деталей, а поліція задовольнялась дванадцяттю. До 1973 року 12-крапковий стандарт був прийнятий в США та Канаді. В 1995 році на конференції Міжнародної дослідницької групи з питань дактилоскопії було скасовано цей стандарт. В історію дактилоскопії це рішення ввійшло під назвою «декларація Неурім». Вважається, що не може бути однієї фіксованої кількості деталей візерунку, яка б слугувала стандартом дактилоскопічної ідентифікації, стандартом повинно бути не число деталей, а обсяг інформації, яка міститься в папілярних слідах, для цього використовуються автоматичні системи ідентифікації відбитків. Більшість розвинених країн працюють з Dermalog (Німеччина), Morpho-Sagem (Франція), Cogen (США), NEC (Японія). Російська система «Папиллон» використовується силовими структурами, у тому числі ФСБ та Міністерством оборони. В 2018 році названа система була придбана Індією, Бангладеш, Казахстаном, Туреччиною, Албанією, Сербією, Монголією та Нігерією. Автоматизовані системи AFIS за відсканованим слідом пальця, виявленим на місці події, на середньостатистичному відбитку в

зможі віднайти більш як 50 деталей. На першій фаланзі великого пальця – біля 170 деталей. Сучасні системи AFIS перевіряють в режимі пошуку 40 млн. відбитків в секунду. В Ізраїлі правоохоронні органи використовують обладнання Соген (США). З одного місця злочину в систему завантажується 4-5 зображень відбитків. В 2009 році відповідь з бази даних надходила через 30-40 хвилин, в 2019 році – час пошуку становить менше хвилини. Завдяки цій технології в 2018 році було встановлено 7 тисяч злочинців. Системи AFIS є вартісними, вони коштують десятки мільйонів доларів, однак без них сучасна дактилоскопія не може бути ефективною.

Потребує подальшого розвитку методичне забезпечення дактилоскопічних досліджень, оскільки, виходячи з критеріїв Дауберта, дактилоскопія не вважається науковим методом. А в 2013 році нарада голів департаментів криміналістичної експертизи при Інтерполі опублікувала низку рекомендацій відносно дактилоскопії як методу ідентифікації: 1) ідентифікація на основі дактилоскопії не науковий факт, а лише окрема думка експерта; 2) експерти не повинні стверджувати, що якщо вони встановили співпадіння двох відбитків, то це точно на 100%; 3) деталі папілярних ліній повинні бути видимими та зрозумілими сторонньому спостерігачеві, який не володіє спеціальними знаннями. Верховний Суд США у справі «США проти Клейсі Уотсон Еррера» (2013р.) ухвалив наступне: «Порівняння двох відбитків пальців схоже на порівняння двох картин, однієї – підписаної відомим художником, а другої – не підписаної. В даному випадку експерт доходить до висновку на основі візуального враження та відчуття. Аналогічно буде свої висновки експерт-дактилоскопіст. Вони суб'єктивні та відрізняються від висновків статистика, який інтерпретує дані ДНК». Дискредитація дактилоскопії розпочалась в 2000 році в Інституті криміналістики Нідерландів (професор Дід'є Мевлі), в Лозанському університеті в Швейцарії (професор Кристоф Шампо), Національному інституті стандартів (США) та професором Крисом Ленардом (Австралія) [2, с.130]. Очевидно, що на часі проведення поглиблених досліджень для обґрунтування дактилоскопічного методу, або розробки інших способів ідентифікації.

Розробка технічних засобів та процесуальна регламентація використання правоохоронними органами є запорукою ефективної роботи поліції. В США унормовано проведення дистанційного обшуку приміщень за допомогою спеціального обладнання (вимірювання температури в приміщенні задля виявлення місць вирощування марихуани); дистанційне обстеження особи на предмет виявлення вогнепальної чи холодної зброї; використання в аеропортах дистанційного обстеження пасажирів на предмет наявності на одязі та шкірі слідів дії вогнепальної

зброї (порохових газів); врегульовано проведення обшуку з повітря з використанням гелікоптерів тощо. Подібна ситуація виникає в країнах Європи. Так, Конституційний Суд Словенії ухвалив рішення за заявою Уповноваженого з прав людини, який вважав неконституційним використання поліцією для виконання службових повноважень безпілотних літаків, оскільки ця технологія забезпечує постійний та універсальний контроль, який, як з осторогою передбачає Уповноважений, стає все більш витонченим та зухвалим.

Конституційний Суд Словенії дійшов висновку, що використання безпілотного літака може бути виправдано доказуванням у кримінальному провадженні, встановленням злочинця, оскільки це є повноваженнями поліції, визначеними статтею 33 Закону про поліцейський обов'язок та повноваження. Конституційний Суд рішенням від 4 липня 2019 року встановив, що така практика є виправданою, а відповідні положення Закону про поліцейський обов'язок та повноваження не суперечать Конституції Словенії [3].

Відповідно до проекту Стратегії кібербезпеки на 2021-2025 роки, негативною ознакою технологічного розвитку, пов'язаного із всеохоплюючим поширенням цифрових технологій, розширенням Інтернет-середовища, є критично зростаючий технічний рівень інструментарію реалізації кіберзагроз, від чого ландшафт таких загроз охоплює все більше сфер життєдіяльності. Кібератаки, їх різновиди стають все більш інтелектуальними та небезпечними, створюючи реальну загрозу критично важливій інфраструктурі. Зловмисники зосереджують зусилля на пошуку вразливостей активів (систем управління) і розробляють для цього унікальні за своїми властивостями: багатофункціональне шкідливе програмне забезпечення, віруси-шифрувальники, ботнети, що здійснюють розподілені атаки (DDoS) на операційні мережі, виробничі системи, які використовують хмарні сервіси, атаки на ланцюги поставок. З урахуванням розвитку технологій штучного інтелекту в найближчі 5-10 років масштаби та наслідки таких втручань зростатимуть. Документом передбачається участь України у доопрацюванні Другого додаткового протоколу до Будапештської конвенції Ради Європи про кіберзлочинність щодо вироблення заходів та гарантій для вдосконалення міжнародної співпраці між правоохоронними та судовими органами, а також між органами влади та постачальниками послуг в інших країнах; розширення шляхом діалогу з міжнародними партнерами доступу правоохоронних органів України до ресурсів Європейського центру боротьби з кіберзлочинністю (EC3), до телекомунікаційної системи Інтерполу I-24/7 (за технологією FIND). Отже, очевидною є необ-

хідність вивчення міжнародного досвіду підготовки кіберполіцейських, визначення підслідності, розширення можливостей експертних установ, використання технічної спроможності, впроваджені в інших державах та процесуальна регламентація використання доказів, одержаних на території інших держав (у тому числі, в «хмарних сховищах»).

Список використаної літератури

1. Дуглас Джон, Олшейкер Марк. Убийца сидит напротив. Как в ФБР разоблачают серийных убийц и маньяков. Перевод с англ. С. Богданова. Брест: Издательский дом Омега-принт, 2016. 288с.
2. Геллер Б. Наука раскрытия преступлений: опыт израильского криминалиста. М.: Альпина Паблшер, 2019. 336с.
3. Ustavno sodišče je v postopku za oceno ustavnosti o delu zahteve, začetem z zahtevo/Varuha človekovih pravic, na seji 4. julija 2019. URL: <https://www.us-rs.si/odlocba-ustavnega-sodisca-st-u-i-152-17-z-dne-4-7-2019-droni/> (дата звернення: 03.03.2021)

ДО ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ ДЛЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Бандурка Олександр Маркович

*президент кримінологічної асоціації України,
доктор юридичних наук, професор,
академік Національної академії правових наук
України, заслужений юрист України*

Харченко Світлана Вячеславівна

*професорка кафедри педагогіки та психології факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидатка психологічних наук, доцентка*

Набуття Україною самостійності викликало необхідність створення власної школи підготовки кадрів для правоохоронних органів. Міністерство внутрішніх справ та Міністерство вищої освіти України від 29 листопада 1991 р. видали наказ про створення спеціального факультету при Юридичній академії ім. Ф. Дзержинського (нині Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого), факультет швидко перетворився в Інститут внутрішніх справ, а 22 листопада 1994 р. на його базі був створений Університет внутрішніх справ (далі УВС, нині Харківський національний університет внутрішніх справ). 9 травня 1999 р. УВС отримав сертифікат

державної акредитаційної комісії про проходження акредитації за IV рівнем, 2 березня 2001 р. УВС був наданий статусу «Національного» [2].

Складна соціально-економічна та ускладнена кримінальна ситуація в молодій країні негативним чином відбилася на емоційному стані працівників міліції та психологічному кліматі в їх колективах. У 1994 р. за ініціативою міністра внутрішніх справ В. І. Радченко та першого ректора Університету О.М. Бандурки вперше в Україні на соціально-психологічному факультеті УВС було розпочато підготовку спеціалістів за спеціальністю «Психологія» для підрозділів міліції. Міністр МВС Ю.Ф. Кравченко підтримував ідею щодо впровадження психологічних знань в діяльність органів та підрозділів внутрішніх справ: за його сприянням була створена соціально-психологічна служба з 1700 штатних посад.

Провідний внесок в розвиток психологічної думки в Університеті був внесений докторами психологічних наук, професорами С.П. Бочаровою та О.В. Землянською, саме вони розпочали підготовку нової генерації науковців-психологів для правоохоронної сфери [1]. З 1995 року в Університеті працює спеціалізована вчена рада із захисту результатів дисертаційних досліджень. До її розгляду були подані результати кандидатських (О.В. Тімченка, Г.В. Попової, І.О. Віденєєва, В.Б. Шапаря, В.Є. Христенка, Л.О. Шевченко, П.В. Макаренка, С.В. Харченко, Н.Е. Мілорадової, В.В. Доценко та ін.) та докторських (О.В. Землянської, О.В. Тімченка, Л.М. Балабанової Н.Е. Мілорадової) досліджень працівників кафедри, а також докторських дисертаційних досліджень Голови Національної поліції України І.В. Клименка, завідувача НДЛ психологічного забезпечення ДНДІ МВС України В.П. Остаповича, начальника НДЛ морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії України НДЦ Національної академії Національної гвардії України О.С. Колісниченка, заступник начальника відділу по роботі з персоналом (з питань розвитку персоналу та по роботі з державними службовцями) Ю.Ю. Бойко-Бузиль та ін.

Підготовка курсантів до 2008 р. в Університеті велася за спеціальністю «Психологія. Практична психологія в правоохоронній сфері» за двома спеціалізаціями «Психолог-конфліктолог» та «Психолог-кримінолог», із 2006 р. – за спеціалізацією «Практичний психолог в ОВС» потім «Практичний психолог», з 2017 р. – «Психолог ювенальної превенції».

Матеріально – технічна база підготовки здобувачів вищої освіти в ХНУВС відповідає всім вимогам: навчальні заняття забезпечені навчальною та методичною літературою, спеціальними засобами, навчальною та вогнепальною зброєю, спеціалізованими аудиторіями (зелена кімната, тренінговий клас, кабінети гендерної освіти та психокорекції, стрілецькі

тири, спортивні зали, навчальний райвідділ, криміналістичний та тактичний полігони, штурмова смуга перешкод, працює центр корекційної та психодіагностичної діяльності, який обладнаний поліграфом). Але високий рівень підготовки здобувачі вищої освіти перш за все забезпечують викладачі, які мають великий досвід науково-педагогічної роботи та відповідну кваліфікацію, є активними учасниками міжнародних та вітчизняних конференцій. В Університеті на випускаючих кафедрах працювала ціла плеяда видатних вчених: доктора біологічних наук В.А. Друзь, М.Г. Самойлов, Л.А. Перелигіна, доктора педагогічних наук В.О. Тюріна та О.І. Федоренко, доктора психологічних наук С.П. Бочарова, О.В. Землянська, Л.М. Балабанова, Л.Ф. Шестопалова, О.В. Тімченко, І.В. Ващенко, Н.Е. Мілорадова [1].

Науко-педагогічні працівники кафедри, які сьогодні здійснюють підготовку психологів для Національної поліції, постійно вдосконалюють свої теоретичні знання та практичні навички. Н.Е. Мілорадова є національним експертом Ради Європи, пройшла стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів I - IV рівнів акредитації: «Інтернаціоналізація вищої освіти. Організація навчального процесу та інноваційні методи навчання у вищих навчальних закладах Польщі» на базі Університету Collegium Civitas (м. Варшава, Польща). В.В. Доценко є сертифікованим OSCE тренером з низки дисциплін, проходила тренінг «Міжсекторальна координація щодо реагування на гендерно зумовлене насильство та його попередження», тренінг для тренерів в межах проекту «Розбудова потенціалу поліції для забезпечення прав та якнайкращих інтересів дитини» та ін. Викладачі кафедри успішно опанували тренінг-курс «Тренуй тренера», приймали участь в тренінгах «Жінки. Мир. Безпека. Роль ВНЗ МВС України в реалізації Національного плану дій 1325» та ін.

Н.Е. Мілорадова має досвід проведення чисельних тренінгів: «Опитування дітей, що стали жертвами або свідками насильства, а також вчинили насильство», «Підготовка працівників органів внутрішніх справ з питань попередження насильства щодо жінок», «Організація та проведення допиту дружнього до дитини», «Профілактики та протидії домашньому насильству: психологічні аспекти для професіоналів» та ін. Н.Е. Мілорадова, В.В. Доценко та О.П. Макарова були тренерами в Регіональній програмі забезпечення безпеки і порядку, протидії злочинності на території Харківської області на 2018-2019 рр. Провідну роль в підготовці науково-педагогічних кадрів ХНУВС грає доктор педагогічних наук О.І. Федоренко.

Результатом роботи науково-педагогічних працівників кафедри є рівень підготовки здобувачів вищої освіти: вони ставали переможцями

наукових конкурсів (Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт за спеціальністю «Гендерні дослідження» та «Педагогічна та вікова психологія», конкурсу Наукових робіт курсантів, слухачів і студентів вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання за напрямком «Психологічне забезпечення», Харківського регіонального конкурсу студентських наукових робіт з природничих, технічних та гуманітарних наук соціально-гуманітарного напрямку, міського конкурсу «Харків – місто молодіжних ініціатив», Регіонального конкурсу молодих вчених «Гендерна політика очима української молоді»), приймали участь у Всеукраїнських студентських олімпіадах зі спеціальності «Психологія» та «Шляхи та механізми захисту інформаційного простору України від шкідливих інформаційно-психологічних впливів», науково-практичних конференціях («Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності», «Національна безпека України: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення», «Актуальні проблеми адміністративного забезпечення діяльності Національної поліції», «Актуальні напрями практичної психології та психотерапії» «Пріоритетні напрями діяльності Національної поліції України», «Правовий статус Національної поліції України: історія, сьогодення, перспективи розвитку», «Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України», «Сучасна наука і правоохоронна діяльність та ін.), гендерних квестах в рамках проекту «Через рівність та порозуміння до захисту і безпеки», Всеукраїнському проєкті «Родинне коло», проєкті «Консорціум молодих психологів Харківщини», тренінгу «Захист прав і свобод вразливих груп населення Національною поліцією України», були відмічені: стипендіями міського Голови «Обдарованість», обласною стипендією, академічною стипендією імені Героїв Небесної Сотні. Низка випускників кафедри захистили дисертації та отримали наукову ступень кандидата наук. Випускники повернулися до ХНУВС як викладачі: Фоміна Т.Г. – доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства, Котельох М.О. – доцент кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки; Петленко О.В. та Платковська О.В. – доценти кафедри педагогіки та психології. Професійними досягненнями окремих випускників-психологів пишаємося особливо: Ларіонов С.О. – начальник кафедри психології та педагогіки гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України; Лебедева С. Ю. – начальник науково-дослідної лабораторії екстремальної та кризової психології; Абраменко О.С. – головний спеціаліст ВПЗ УКЗ ГУНП в Харківській обл.; Собченко Л. І. – начальник відділу режимно-секретного забезпечення ХНУВС; Ілляшик І.О. – стар-

ший психолог ВПЗ УКЗ ГУНП в Чернігівській обл.; Ханенко І.І. – головний спеціаліст ВПЗ УКЗ ГУНП в Сумській обл. та ін.

В подальшому колектив кафедри планує акредитувати спеціальність 053 «Психологія (психолог кадрового забезпечення)» для поновлення підготовки фахівців з психологічного забезпечення персоналу правоохоронних органів.

Список використаної літератури

1. Професори та доктори наук Харківського національного університету внутрішніх справ : біогр. Довідник. : До 100-річчя початку підготовки охоронців правопорядку в Харкові. Харків. МВС України, Нац. Ун-т внутр. справ, 2017.
2. Бандурка О.М. Становлення підготовки охоронців правопорядку в Харківському національному університеті внутрішніх справ у перші роки незалежності України (1991–2001 рр.). *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917– 2017 рр.)* : зб. наук. ст. і тез доп. на наук.-практ. конф. до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку в Харкові (м. Харків, 25 листоп. 2017 р.). Харків, Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. С. 23-28.

МОЖЛИВОСТІ ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОПИТУВАЛЬНИКІВ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В СИСТЕМІ МВС УКРАЇНИ

Барко Вадим Іванович

*головний науковий співробітник
Державного науково-дослідного інституту МВС України,
доктор психологічних наук, професор*

Барко Вадим Вадимович

*старший науковий співробітник
Державного науково-дослідного інституту МВС України,
кандидат педагогічних наук*

Остапович Володимир Петрович

*завідувач лабораторії
Державного науково-дослідного інституту МВС України,
доктор юридичних наук, старший дослідник*

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку держави органи системи МВС України перебувають на шляху подальшого вдосконалення діяльності та реформування. Конституція та законодавство України спря-

мовують діяльність правоохоронних органів на неухильне дотримання законності та прав людини, демілітаризацію, децентралізацію, взаємодію з населенням, відкритість і профілактичний підхід, збільшення управлінської гнучкості, ініціативності персоналу й керівників, поліпшення системи професійного навчання, професійного розвитку персоналу.

Однією із складових якісного забезпечення підрозділів системи МВС України кваліфікованим персоналом є професійний добір і подальше психологічне вивчення (моніторинг) персоналу на основі об'єктивного оцінювання наявності необхідних компетенцій, належних професійно важливих індивідуальних якостей, виявлення тенденцій до професійної деформації, ознак професійного вигоряння тощо. Постійно зростає актуальність питання щодо з'ясування та уточнення критеріїв оцінювання здібностей особи, інших психологічних вимог правоохоронних професій до працівників органів системи МВС України. Тому особливого значення набуває вирішення завдання забезпечення психологів органів системи МВС України ефективним і якісним психодіагностичним інструментарієм.

В останні роки науковцями МВС проведено значну роботу щодо оптимізації комплексу психодіагностичних методик, які використовуються в системі психологічного забезпечення правоохоронної діяльності. У 2018 році вперше в ДНДІ МВС України розроблено професіограми масових поліцейських професій (оперуповноваженого карного розшуку (кримінальної поліції), слідчого і дільничного офіцера поліції, поліцейських поліції охорони тощо), у дослідженнях науковцями використано деякі зарубіжні тести і опитувальники, розроблені і адаптовані українською мовою (ІТО, Собчик; ОВП, Джон, Науман, Сото; ОТБ, Баднер; MEI, Манойлова тощо), проте їх кількість поки що недостатня.

Таким чином, на сьогодні в нашій державі не вистачає сучасних українськомовних психодіагностичних методик. Багато хто з психологів використовують російськомовні тексти психологічних опитувальників або перекладені російською мовою, проте неадаптовані англомовні методики, що є неприпустимим через відсутність наукових психометричних норм і показників для українськомовної вибірки. Сучасні валідні й надійні англомовні діагностичні методики (MMPI і MMPI-2; опитувальники Кеттелла, Айзенка, Інвальд, Каліфорнійський та ін.) не адаптовані українською мовою, а в оригіналі не використовуються через недостатній рівень знання респондентами англійської мови.

Отже, українськомовна адаптація зарубіжних (у першу чергу, сучасних англо- і російськомовних діагностичних методик) є важливим завданням і необхідною передумовою вирішення проблем, пов'язаних з ефективністю

використання кадрового потенціалу, оптимізацією процесів добору до органів системи МВС найбільш придатних кандидатів, підготовки та перепідготовки кадрів, раціоналізацією режимів і умов праці, підвищенням ефективності діяльності правоохоронної системи в цілому. Актуальність даної проблеми зумовлена недостатньою кількістю існуючих наукових розробок, а також потребами практики.

Метою нашого дослідження є теоретичне обґрунтування доцільності використання і розроблення українськомовних версій поширених зарубіжних психодіагностичних методик, зокрема, Каліфорнійського психологічного опитувальника (CPI). *Завданнями дослідження* є: 1. Проаналізувати сучасний психодіагностичний інструментарій, який використовується в кадровій роботі правоохоронців зарубіжних країн; 2. Визначити перелік найбільш важливих діагностичних методик, які доцільно адаптувати українською мовою для використання в системі МВС України; 3. Здійснити теоретичний аналіз і переклад українською мовою текстів психодіагностичних методик; 4. Провести психологічне тестування працівників органів системи МВС з використанням українськомовних тестів; 5. Встановити психометричні показники адаптованих українськомовних методик; 6. На основі статистичного аналізу встановити тестові норми для працівників органів системи МВС.

Для розв'язання поставлених завдань використовуватиметься комплекс методів: *теоретичних*: аналіз, синтез, порівняння, моделювання, узагальнення, систематизація, вивчення та аналіз літератури з проблеми дослідження та нормативної бази МВС України; *емпіричних*: анкетне опитування, психодіагностичні методики, експертне оцінювання, напівстандартизовані індивідуальні бесіди; *статистичних* (кореляційний аналіз, аналіз достовірності відмінностей середніх значень, латентно-структурний аналіз).

Каліфорнійський психологічний опитувальник (CPI) (англ. California Psychological Inventory) – це багатовимірний особистісний опитувальник, створений у Сполучених Штатах Америки на основі Мінесотського багатofакторного особистісного опитувальника (MMPI), але орієнтований не на клінічні, а на соціально-психологічні аспекти особистості [1-4].

Опитувальник був створений авторами з метою прямого виміру цільових конструкцій, що розробляються на емпіричній базі. Він включає в себе інформацію про людину, перспективи в її житті, сприйняття нею себе на порівняннях, які вона проводить з іншими [2].

Мета використання опитувальника – запропонувати якомога більш точне зображення респондента, допомагаючи оцінюваній людині в розумінні власного психологічного функціонування. Відзначається, що CPI використовується в декількох галузях психологічної науки і практики, опитувальник вважається одним з найбільш перевірених інструментів для оцінки особистості [1-4].

Розглянемо структуру CPI. Опитувальник уможлиблює вилучення показників двадцяти основних шкал, у тому числі 3-х оціночних (контрольних). До останніх належать: Шкала «Відчуття благополуччя» (Wb); Шкала «Ввічливість» або «Сприятливе враження» (Gi) і Шкала «Оригінальність» або «Звичайність» (Cm).

Наведемо повний перелік основних і контрольних шкал CPI: 1. Домінування (Do); 2. Статус (Cs); 3. Відкритість або соціабельність (Sy); 4. Спонтанність або соціальне присутність (Sp); 5. Самоприйняття (Sa); 6. Незалежність (In); 7. Емпатія (Em); 8. Відповідальність (Re); 9. Конформність або соціалізація (So); 10. Самоконтроль (Sc); 11. Ввічливість або гарне враження (Gi); 12. Оригінальність або звичайність (Cm); 13. Благополуччя (Wb); 14. Толерантність (To); 15. Досягнення через конформізм (підпорядкування) (Ac); 16. Досягнення через незалежність (Ai); 17. Практичність або інтелектуальна ефективність (Ie); 18. Проникливість (Py); 19. Гнучкість (Fx); 20. Сензитивність або жіночність/мужність (Sn; F/m).

Подібно MMPI на базі великої бази тверджень опитувальника можливе створення додаткових шкал, що відображають ті чи інші специфічні риси особистості.

Розглянемо інтерпретацію основних шкал CPI, які групуються в чотири категорії:

- 1) До першої категорії (відносини з іншими) входять твердження, відповіді на які свідчать про ступінь врівноваженості, упевненості в собі, авторитетності, переконливості, здатність зайняти високе суспільне становище, чинити вплив на інших, позитивно сприймати самого себе, здатність поводитись незалежно.
- 2) Друга категорія (управління собою) включає завдання, що виявляють такі якості, як пристосованість, зрілість, соціальна відповідальність, вміння контролювати себе, толерантність, здатність справляти гарне враження, тактовність.
- 3) За допомогою тверджень третьої категорії (мотивація) визначається здатність до самореалізації за допомогою адаптації до умов середовища або на основі власних вольових та інтелектуальних можливостей.

- 4) Завдання четвертої категорії (особистісні характеристики) призначені для виявлення деяких характерологічних особливостей - інтуїції, здатності до співчуття, ступеня поступливості, чоловічих та жіночих складових інтересів і поведінкових стереотипів тощо.

Кожна шкала є полярною. Зазвичай, респондент виявляє проміжний рівень прояву ознаки, який вимірюється на базі порядкової шкали. Автори теоретичної концепції, покладеної в основу опитувальника, вважають, що комбінація шкал зазначених чотирьох категорій в рамках ортогональної системи координат (вертикальна вісь – інтернальність-екстернальність, горизонтальна – інтроверсія-екстраверсія) дозволяє виокремити *чотири особистісних типи* і оцінити ступінь їх прояву.

- 1) Альфа (реалізуючий тип) – це інтернально орієнтовані, екстравертовані індивіди, вони активні й амбітні, орієнтовані на міжособистісну взаємодію, стабільні, продуктивні, зосереджені на життєвих завданнях (цілях), лідери, які прагнуть дотримуватися соціальних норм. В ідеалі цей тип на основі інтернальності та екстравертованості спрямований до спільної творчості в усіх основних видах діяльності і в подоланні розбіжностей («співробітництво» за К. Томасом).
- 2) Бета (підтримуючий тип) – інтернально орієнтовані особистості, які є інтровертами і дотримуються зовні заданих норм і цінностей, спокійні, ригідні, терплячі, замкнені, скромні, сумлінні, здатні підтримувати інших, часто з заниженою самооцінкою. Результатом поведінки таких осіб найчастіше є уникнення складних ситуацій, у яких виникають гострі питання взаємодії внутрішнього і зовнішнього («уникнення» за К. Томасом). Духовна робота над собою, загострена рефлексія у самоудосконаленні в цілому представляють цей тип як інтернала, оберненого на себе.
- 3) Гамма (інноваційний тип) – екстернально орієнтовані особи, зосереджені на міжособистісній взаємодії екстраверти, здатні мати власну думку або приймати самостійні рішення, творчі, інноваційні, імпульсивні, запальні, схильні до перегляду і навіть порушення соціальних норм і правил. У поведінці представників цього типу домінує екстравертованість та екстернальність, яка опосередковує взаємовідносини особистісного (внутрішнього) і об'єктного (зовнішнього). Імідж цього типу певною мірою є продуктом не лише виховання, але й обставин, що іноді некритично сприймаються. Гамма-тип притаманний людям мужнім, сміливим, пасіонарним, енергійним, активним, в правоохоронній системі такий тип властивий співробітникам спеціальних підрозділів, підрозділів кримінальної поліції тощо.

4) Дельта (далекоглядний тип) – екстернально орієнтовані особи, інтроверти з багатим внутрішнім життям, дещо відірвані від соціуму, індивідуалістичні, з багатою уявою, мрійні, дещо боязкі, схильні до абстрактних міркувань. Представники цього типу є водночас екстерналами і інтровертами, їхня поведінка може варіювати від покірності, сподівання на щасливий випадок або долю, до жорсткого пригнічення власної індивідуальності та індивідуальностей інших. Внаслідок цього у вирішальні моменти діяльності люди, що належать до цього типу, чинять цілком екстернально: покладаються на інших людей, на гороскоп, не відстоюють цілей чи стосунків, ховаються за хворобу, йдуть під «панцир». Їх імідж захищає досить хороша репутація надійної, постійної людини, авторитет, професіоналізм, володіння майстерністю. Результатом єдності мотивації відношення і досягнення є прагнення таких людей до компромісів (за К. Томасом – прагнення до пристосування). Стратегія поведінки на основі екстернальності та інтровертованості у колективній діяльності сприяє спільній творчості і подоланню конфліктів і суперечок.

Встановлено, що Каліфорнійський психологічний опитувальник широко являє собою цінний діагностичний інструмент для роботи з персоналом правоохоронних структур. Він характеризується високими показниками надійності, валідності, внутрішньої узгодженості тощо. Дослідження підтвердило доцільність проведення наукової роботи щодо адаптації CPI українською мовою для потреб органів системи МВС України, оскільки опитувальник уможливує комплексну психологічну діагностику низки професійно важливих індивідуально-психологічних особливостей особи, включеними у чотири основні категорії, які пов'язані із: а) відносинами з іншими людьми; б) особливостями управління собою; в) особливостями мотивації і когнітивного стилю; г) особистісними характеристиками працівника. Опитувальник містить двадцять основних і контрольних шкал, додатково CPI може діагностувати ступінь розвитку управлінського потенціалу менеджерів. За результатами опитування з використанням CPI психолог може встановити належність працівника органу системи МВС до певного особистісного типу (альфа, бета, гамма чи дельта), що допоможе правильно визначити сферу правоохоронної діяльності чи спеціалізацію. У подальшому планується встановлення психометричних характеристик українськомовного варіанту опитувальника і приналежності окремих тверджень адаптованого українською мовою CPI до психометричних шкал, виокремлених за результатами латентно-структурного аналізу.

Список використаної літератури

1. Gough, H. G. & Bradley, P. (1996). The California Psychological Inventory™ manual - Third edition (2002 Printing). Mountain View, CA: CPP, Inc.
2. Gough, H. G. (2000). The California Psychological Inventory. In C. E. Watkins, Jr., & V. L. Campbell (Eds.), *Testing and assessment in counseling practice* (2nd ed.) (pp. 45-71). Mahwah, NJ: Erlbaum.
3. McAllister, L. W. (1996). *A practical guide to CPI™ interpretation* (3rd ed.). Mountain View, CA: CPP, Inc.
4. Megargee, E. I. (1972). *The California Psychological Inventory handbook*. San Francisco: Jossey-Bass.
5. Meyer, P. & Davis, S. (1992). *The CPI™ applications guide*. Mountain View, CA: CPP, Inc.
6. Методики психологічної діагностики індивідуально-психологічних особливостей працівників Національної поліції України: методичні рекомендації / Криволапчук В.О, Сизоненко А.С., Остапович В.П., Барко В.І.; Київ: ДНДІ МВС України, 2020. 267 с.
7. Професіограми за основними видами поліцейської діяльності: наук.-практ. посіб. / В.П. Остапович, І.О. Дубова, В.І. Барко та інші; за заг. ред. проф. В.О. Криволапчува. Київ: ДНДІ МВС України; ФОП Кандиба Т.П., 2018. 244 с.
8. Bouchard C. *Physical activity and health* / C. Bouchard, S. N. Blair, W. L. Haskell. – Champaign : Human Kinetics, 2007. – 410 p
9. Cochaine R. E., Tett R., L. Vandecreek. Psychological Testing and the Selection of Police Officers. *A National Survey. Criminal Justice and Behavior*, 30(5):511-537 · October 2003. <https://www.researchgate.net/publication/247743668>
10. Dunnette M. D., Borman W. C. Personnel Selection and Classification Systems. *Annual Review of Psychology*. 1979. Vol. 30, No. 1. Pp. 477–525. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.ps.30.020179.002401>
11. Gerald V. Barrett, Rosanna F. Miguel, Jennifer M. Hurd, Sarah B. Lueke and James A. Tan. Practical Issues in the Use of Personality Tests in Police Selection. *Public Personnel Management Volume 32 No. 4 Winter 2003*. DOI: <https://doi.org/10.1177/009102600303200403>

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Батечко Альбіна Ідаятівна

доцентка кафедри господарсько-правових дисциплін

та економічної безпеки факультету №3

Донецького юридичного інституту МВС України,

кандидатка юридичних наук

Науково-дослідницька робота студентів є важливим аспектом професійного формування фахівця. Саме наукову діяльність називають фундаментом технічного прогресу у всіх галузях народного господарства. Визначаючи пріоритетні напрямки реформування вищої освіти, постійно робиться акцент на науковій складовій організації навчально-виховного процесу студентів. Незважаючи на низку досліджень з цієї тематики, чіткої методики залучення студентів до науково-дослідницької діяльності немає і тому цей напрямок потребує подальших досліджень та науково-методичних розробок.

На думку Дудікової Л., досліджуючи проблеми організації та залучення студентів до науково-дослідницької роботи слід виділити кілька основних причин, що не дозволяють досить активно це здійснювати: невідповідність наукової стипендії для того, щоб прогодувати себе і молоду сім'ю; відсутність житла та зацікавленості самих керівників наукових шкіл в їх розвитку та поповненні молодими науковими кадрами, які, ще практично нічого не здійснивши, уже створюють певні проблеми тим, хто їх бере до себе, адже їх матеріальні проблеми частково накладаються на тих, під патронатом кого вони працюють [1].

В концепції та методології реалізації науково-дослідницької діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу університетів розкрито негативні зміни, під впливом яких нині перебуває освітнє середовище науково-дослідницької діяльності в університеті, варто вказати на такі [2]:

- 1) Падіння престижності науки у студентському середовищі. Неможливо не погодитись, адже для більшості здобувачів вищої освіти наукова діяльність це складно, довго та не вигідно.
- 2) Малий відсоток випускників пов'язують своє майбутнє з науковою діяльністю. Насправді, малий відсоток випускників юристів взагалі продовжують свій професійний шлях, а наукова діяльність вимагає певних вмінь.
- 3) Зменшення державного фінансування науки в університетах. Це насправді дуже велике питання не лише для молодих науковців, а й для тих, хто давно займається науковим пошуком.

- 4) Недостатньо здійснюється поновлення матеріально-технічного забезпечення наукової роботи в університетах.
- 5) Повільно відбуваються інтеграційні процеси між вищою освітою і наукою.

Крім того, у вище зазначеній концепції [2], зазначено, що роль освітнього середовища в реалізації науково-дослідницької діяльності полягає в тому, щоб створювати сприятливі умови для організації і здійснення різних видів науково-дослідницької діяльності її суб'єктами та надавати можливість повноцінно здійснювати спілкування дослідників на різних рівнях комунікації.

Дуже важливим є реагування на зміни у навчанні та науково-дослідницькій діяльності й систематично оновлювати їх, адже важко організувати науково-дослідницьку діяльність цікаво та різноманітно, тому важливо якомога швидше впровадити інтеграційні процеси. Необхідність забезпечувати канали комунікації у процесі науково-дослідницької діяльності та канали трансляції результатів наукового пошуку полягає в тому, що на сьогоднішній день, як зазначає Дрешпак В., різко знижується ступінь довіри до джерел інформації. Як наслідок змінюються канали комунікації – місце офіційних повідомлень посідають неофіційні комунікації. Більше того – наростання сторонніх «шумів» у період кризи загрожує можливістю неправильного розуміння трансльованих повідомлень. Внаслідок усього цього сталі комунікативні мережі розпадаються на більш локальні, оскільки їх ще можна підтримувати в більш-менш цілісному стані і за кризових умов лише їх функціонування може задовольнити потреби споживача [3].

Необхідність надавати методичну підтримку у формуванні науково-дослідницької компетентності тих, хто навчається і навчає у вищій школі, це дозволить зміцнити зв'язки вищої освіти і фундаментальної та прикладної науки. Крім того, необхідно забезпечувати науково-дослідницьку діяльність матеріальними й інформаційними ресурсами, створювати належні умови для проведення наукових досліджень суб'єктами освітнього процесу та їх саморозвитку у процесі науково-дослідницької діяльності та поширювати європейський досвід навчання здобувачів вищої освіти через дослідження [2].

Окрім суттєвої ролі освітнього середовища важливе значення займає саме реалізація науково-дослідницької діяльності в закладах вищої освіти на рівні студента. Один з найважливіших принципів, який має бути реалізований студентом, це принцип самостійності. Студенти проявляють високий ступінь самостійності, а не діють лише за вказівкою чи розробленим викладачем алгоритмом, тому дуже важливо формувати особисту думку стосовно кожного явища, вміти її висловлювати та захищати.

Наступний принцип, це принцип опори на попередній досвід дослідницької діяльності студента. Неможливо не враховувати досвід, набутий у школі, в Малій академії наук, під час практичних занять із фундаментальних дисциплін тощо в процесі формування та обґрунтування наукової думки. Дуже важливим для реалізації є принцип елективності, який дозволяє на всіх етапах формування готовності студентів до науково-дослідницької діяльності їхні наміри і пропозиції щодо вибору теми і предмета індивідуального дослідження є вирішальними, а самому вибору передують формулювання викладачами достатньої кількості і різноманітних за складністю тем науково-дослідницької діяльності студентів.

Дуже важливим є принцип ініціативності. Здобувач освіти має розуміти, що його рішення є вирішальним у виборі теми, форми, місця, часу проведення науково-дослідницької діяльності та ніхто. Принцип усвідомленості полягає у розумінні студентом характеристик науково-дослідницької діяльності, особистих можливостей з її виконання. Принцип гласності результатів науково-дослідницької діяльності реалізується в якості наявності і використання різних каналів трансляції здобутих студентами наукових результатів на окремих етапах проведення дослідження. Принцип керуваності полягає в тому, що можливості і реалізації вибору форм і тематики науково-дослідницької діяльності студентів не позбавляє їх права на те, щоб дослідженням керував досвідчений, зацікавлений у результатах науково-дослідницької діяльності студента науково-педагогічний працівник, для якого ця робота входить до професійних обов'язків [2].

Отже, аналізуючи питання науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти, не варто забувати про те, що окрім створення необхідного освітнього середовища ще існує особисте ставлення студента та його мотивація. Варто приділити увагу в системі сучасної вищої освіти саме на реалізацію основних принципів науково-дослідної діяльності здобувачами вищої освіти, а саме принципу самостійності, ініціативності та усвідомленості.

Список використаної літератури

1. Дудікова Л.В. Науково-дослідницька діяльність студентів як складова індивідуалізації навчального процесу. *Педагогічний альманах випуск*. 16. 2012. С. 126-130.
2. Концепція та методологія реалізації науково-дослідницької діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу університетів : монографія / за ред. О.Г. Ярошенко. К. : Інститут вищої освіти НАПН України, 2016. 178 с.
3. Дрешпак В. М. Комунікації в публічному управлінні: навчальний посібник. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2015. 168 с. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/>

jspui/bitstream/123456789/3136/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%B2%20%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%83%20%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%96.pdf (дата звернення 10.03.2021)

РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ СИЛ ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ

Безуглий Віталій Миколайович

*ад'юнкт науково-методичного центру
організації наукової та науково-технічної діяльності
Національний Університет оборони України імені Івана Черняховського*

Науковий керівник:

Хома Віталій Вікторович

*начальник науково-методичного центру
організації наукової та науково-технічної діяльності
Національний Університет оборони України імені Івана
Черняховського, кандидат військових наук, доцент*

Успіх виконання завдань об'єднаними формуваннями залежить від спроможності складових сил оборони держави (СОД) спільно виконувати завдання в їх складі, які досягається виконанням заходів бойової підготовки та напряду залежать від навченості особового складу військових частин (підрозділів) СОД [1].

Метою підготовки сил оборони є об'єднання спроможностей Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів для їх ефективного застосування в ході оборони держави або виконання визначеного бойового завдання об'єднаним угрупованням.

Ресурсне забезпечення є одним із найважливіших факторів, яке відіграє важливу роль в досягненні мети бойової підготовки [2].

Ресурсне забезпечення бойової підготовки – діяльність суб'єктів бойової підготовки щодо забезпечення заходів бойової підготовки матеріально-технічними засобами (МТЗ), фінансовими ресурсами та навчальним військовим майна (НВМ) за всіма напрямками постачання відповідно до обґрунтованих заявок і норм забезпечення [3].

Основними завданнями всебічного забезпечення бойової підготовки сил оборони держави є:

- створення необхідних запасів МТЗ і фінансових ресурсів, розвиток навчально-матеріально технічної бази (НМТБ) для забезпечення виконання завдань бойової підготовки;
- забезпечення та розподіл МТЗ, об'єктів НМТБ та фінансових ресурсів;
- організація всебічного забезпечення заходів бойової підготовки;
- організація обліку, зберігання та економного використання фінансових ресурсів і МТЗ;
- аналіз ефективності використання виділених засобів.

Організаторами всебічного забезпечення бойової підготовки є командувачі, командири, начальники всіх рівнів. Безпосереднє керівництво всебічним забезпеченням бойової підготовки здійснюють їх заступники за напрямками діяльності (через підпорядковані їм служби).

Планування та фінансування ресурсного забезпечення бойової підготовки сил оборони держави (СОД) здійснюється відповідними міністерствами в межах кошторису за відповідними бюджетними програмами (підпрограмами) з урахуванням необхідного рівня забезпечення запланованих заходів бойової підготовки складових СОД утому числі в складі об'єднаного формування.

Навчальна матеріально-технічна база створюється і удосконалюється за рахунок ресурсів НВМ з урахуванням потреб бойової підготовки СОД, специфіки їх застосування.

Для обладнання НМТБ використовується навчальне військове майно – це військове майно (матеріально-технічні засоби), призначене для якісного забезпечення проведення заходів бойової підготовки у ході злагодження військових частин (їх структурних підрозділів), як у пунктах постійної дислокації, так і на полігонах відповідно до програм (курсів) їх підготовки.

Навчальне військове майно має відповідати сучасним вимогам бойової підготовки СОД, мати високу технічну оснащеність та забезпечувати якісне виконання завдань бойової підготовки, досягнення високого рівня навченості військовослужбовців та злагодженості об'єднаних формувань СОД.

Для підготовки сил оборони держави як правило використовується НВМ бойового злагодження призначена для забезпечення проведення бойового злагодження об'єднаних формувань СОД.

Вона включає:

- комплексні тренажери (мультимедійні комплекси).
- комплекти мішеней для проведення тактико-стройових занять, бойових стрільб, тактичних навчань з бойовою стрільбою, виконання вправ стрільб зі стрілецької зброї та озброєння бойових машин;

- комплекти пересувного (мобільного) полігонного обладнання;
- комплекти пристроїв, знаків, покажчиків та іншого майна, необхідного для організації та проведення занять і навчань відповідно до розрахунків для забезпечення проведення заходів бойового злагодження.

В сучасному світі широко використовуються мультимедійні комплексні тренажери, які дозволяють проводити навчання підрозділів, органів управління та спроможні забезпечити заходи бойового злагодження підрозділів та військових частин СОД [4].

Використання таких тренажерів дозволяє значно зменшити фінансові витрати, знизити витрати МТЗ (палива, боєприпасів) та зберегти ресурс озброєння і військової техніки.

Отже ресурсне забезпечення заходів бойової підготовки СОД напряму залежить від МТЗ та НВМ, які сильно корельовано між собою, а отже і їх показники залежать один від одного.

За таких умов оцінювання рівня ресурсного забезпеченості бойової підготовки пропонується визначати показником, який враховує достатність забезпечення заходів бойової підготовки МТЗ та НВМ в залежності від їх коефіцієнтів ваги важливості [5].

З метою визначення слабких сторін ресурсного забезпечення заходів бойової підготовки СОД його слід виразити показниками, які характеризують забезпеченість бойової підготовки:

МТЗ, що враховує наявну кількість МТЗ які отримані для проведення заходів бойової підготовки із їх необхідною потребою;

НВМ, що враховує їх наявну кількість від загальної кількості, визначену відповідними нормативними документами.

Розрахунок рівня ресурсного забезпечення дозволить виявити слабкі сторони існуючих видів забезпечення, уникнути недоліків на етапі планування бойової підготовки СОД за рахунок перерозподілу ресурсів чи зміни форми проведення заходу бойової підготовки спрямованих на досягнення мети бойової підготовки, а також розробити рекомендації спрямовані на удосконалення системи ресурсного забезпечення бойової підготовки СОД.

Список використаної літератури

1. Доктрина об'єднаної підготовки сил оборони держави: затв. наказом Ген. штабу Збройних Сил України від 21 січ. 2020 р. №18. 26 с.
2. Доктрина з організації об'єднаної підготовки сил оборони держави: затв. наказом Ген. штабу Збройних Сил України від 1 сер. 2020 р. 34с.

3. Порядок організації забезпечення підготовки військ (сил) Збройних Силах України навчальним військовим майном: затв. наказом Г-ча Збройних Сил України від 14 трав. 2020 р. №31. 34с.
4. Тіхонов Г.В., Баталюк В.І., Безуглий В.М. Підготовка апарату керівництва до командно-штабного навчання з використанням засобів імітаційного моделювання. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2019. Вип. 36. С. 109-114.
5. Георгадзе О.А. Методика оцінювання рівня ресурсного забезпечення заходів бойової підготовки військових частин. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2013. Вип. 27. С. 144-147.

ВИКОРИСТАННЯ ДОНЕЦЬКИМ ЮРИДИЧНИМ ІНСТИТУТОМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Бесчастний Віктор Миколайович

*керівник Секретаріату Конституційного суду України, доктор
юридичних наук, професор, Заслужений юрист України*

У сучасних умовах одним із головних напрямків розвитку системи Національної поліції України є орієнтація на підготовку висококваліфікованого персоналу, що відповідатиме вимогам нових соціальних умов суспільного розвитку та передовим світовим стандартам.

Не має таємниці в тому, що успішне виконання поліцейськими підрозділами оперативно-службових та службово-бойових завдань прямо залежить від професійної підготовленості їх працівників.

Донецький юридичний інститут постійно використовував та продовжує застосовувати зарубіжний досвід у сфері професійного навчання поліцейських, інноваційні методи навчання й нестандартні форми проведення занять, ефективність яких більш висока.

На основі вивчення та адаптації зарубіжного досвіду, зокрема поліції Баварії (Німеччина), завдяки підтримці Фонду Ганса Зайделя, в Донецькому юридичному інституті в 2003 році створено науково-дослідний центр психотренінгових технологій. На той час – це був перший та єдиний науково-дослідний та навчально-практичний підрозділ, де цілеспрямовано проводились тренінги з різними категоріями персоналу МВС України, а також здійснювалась підготовка тренерів-психологів.

До 2014 року за прикладом Баварської академії поліції, з метою покращення учбового процесу і надання йому більш практичної спрямованості, в інституті діяв навчальний відділ внутрішніх справ, на той час єдиний навчально-тренінговий підрозділ такого роду серед закладів вищої освіти системи МВС України. Практичне навчання в якому дозволяло моделювати професійні ситуації і шукати шляхи їх вирішення.

Однією з основних форм роботи навчального відділу внутрішніх справ стала рольова гра, яка мала форму тренінгу з відпрацювання окремих навичок за допомогою наявних в навчальному відділі технічних засобів, а також комплексна рольова гра, під якою розуміється навчальне заняття, в якому беруть участь викладачі профільюючих кафедр, практичні працівники правоохоронних органів, курсанти і слухачі за різними спеціальностями. Ефективність проведення таких занять досяглась не відпрацюванням питань окремої теми, а придбанням цілого комплексу вмінь і навичок з різних тем кількох навчальних дисциплін.

За підтримки Донецької обласної ради для впровадження інноваційних методів навчання й підготовки правоохоронних органів до забезпечення громадського порядку й безпеки під час проведення Євро-2012 було створено комп'ютерний полігон для підготовки працівників міліції громадської безпеки. На якому на основі використання теоретичних знань і досягнень юридичної науки, вітчизняного і зарубіжного досвіду правоохоронної діяльності здійснювалась практична підготовка курсантів, підвищення кваліфікації, перепідготовка слухачів і практичних працівників правоохоронних органів.

Сучасний період розвитку суспільства характеризується стійким впливом на нього інформаційних технологій, які проникають в усі сфери людської діяльності, забезпечуючи поширення інформаційних потоків в суспільстві, утворюючи глобальний інформаційний простір.

За допомогою інформаційних технологій, що використовуються в освітньому процесі можливо організувати оптимальний освітній процес направлений на розвиток логічного та аналітичного мислення; формування навичок системного аналізу; адаптувати процес отримання знань до індивідуальних особливостей здобувачів та здобувачок вищої освіти; можливість доповнення та постійного оновлення змісту навчального матеріалу.

Багатовекторний характер і складність завдань сучасного етапу підготовки поліцейських потребує постійного вдосконалення професіоналізму працівників поліції та інших правоохоронних органів, глибоких знань,

розвиненої ерудиції, аналітичного мислення, вміння прогнозувати події та швидко орієнтуватися в складних умовах, і це, в свою чергу, обумовлює необхідність високого рівня наукового забезпечення процесів їх підготовки до практичної роботи.

Основним напрямком у розвитку нових інформаційних технологій навчання є створення електронних засобів навчання. Існуючий досвід створення електронних засобів дозволяє значно підвищити ефективність навчання в різних предметних областях знань.

Вибір тих чи інших інноваційних технологій підготовки здійснюється в залежності від спеціалізації здобувачів вищої освіти.

З метою поліпшення навчального процесу та надання йому більш практичної спрямованості в інституті розроблено програмний 3d комплекс «Віртуальний ситуаційний конструктор».

Необхідно зазначити, що програмний 3d комплекс є службовим твором, який був створений його авторами у порядку виконання службових обов'язків. Вперше в історії нашого інституту такі правовідносини у сфері інтелектуальної власності зареєстровані в офіційному порядку.

З лютого Державним підприємством «Український інститут інтелектуальної власності» було зареєстроване авторське право на два службових твори: «Віртуальний ситуаційний конструктор. Програмний 3d комплекс. Правила дорожнього руху» та «Віртуальний ситуаційний конструктор. Програмний 3d комплекс. Огляд місця злочину».

Крім того, Концепція реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України передбачає постійне підвищення якості освіти, її практичної спрямованості, максимальне впровадження в освітній процес інноваційних технологій, позитивного зарубіжного досвіду підготовки фахівців, накопичених здобутків і кращих вітчизняних освітянських традицій [1], що є, на нашу думку, неможливим без створення спеціалізованих навчальних об'єктів із запровадженням їх можливостей в навчальний процес на підставі розроблених науково обґрунтованих навчально-методичних розробок для проведення навчальних занять з дисциплін професійно-практичного спрямування.

У 2017 році на базі навчально-виховного комплексу Донецького юридичного інституту МВС України (м. Кривий Ріг, вул. Співдружності, 92а) обладнано та запроваджено спеціалізований навчальний об'єкт «Навчальний комплекс підготовки поліцейських», що сприятиме розвитку професійних компетентностей здобувачів вищої освіти. Навчальний комплекс підготовки поліцейських є спеціалізованим навчальним об'єктом, який

імітує службові приміщення працівників Національної поліції України та суду, до складу якого входить:

- «Навчальний інтерактивний клас», який є спеціально обладнаною аудиторією, призначеною для відпрацювання різного роду завдань, з аналізом професійних ситуацій (у тому числі в режимі реального часу), що виникають в діяльності працівників поліції;
- «Поліцейська станція», що є спеціалізованою аудиторією, яка імітує службове приміщення, що надається дільничному офіцеру поліції для виконання покладених на нього завдань із забезпечення правопорядку в межах поліцейської дільниці;
- Кабінет інспектора ювенальної превенції із «кімнатою дружньою до дитини» являє собою дві суміжні кімнатами роз'єднані між собою склом позавізуального спостереження (чи відеоспостереженням), одна з яких є службовим приміщенням, що надається інспектору ювенальної превенції для виконання покладених на нього завдань, інше – терапевтичним залом, в якому безпосередньо з дитиною можуть працювати поліцейські, психологи, залучені фахівці із педіатрії, дитячої гінекології, психіатрії, педагогіки тощо. Обладнання «кімнати дружньої до дитини», призначене спеціально для проведення опитувань дітей, є однією з рекомендацій Керівних принципів ООН з питань правосуддя у справах, пов'язаних із участю дітей – жертв та свідків злочинів [2]. Дане приміщення вже неодноразово використовувалось для проведення допитів неповнолітніх свідків місцевими судами Дніпропетровщини;
- «Кабінет досудового розслідування», який є спеціалізованою аудиторією, яка імітує кабінет слідчого та є навчальною аудиторією для відпрацювання навичок роботи з речовими доказами.

Таким чином, сьогодні актуалізуються завдання створення якісного кадрового потенціалу і працездатних колективів в правоохоронних органах. Для цього необхідно більш активне впровадження інноваційних ефективних форм і методів підготовки, виховання і мотивації правоохоронців, забезпечення їх соціального захисту та професійного зростання.

Вибір найбільш ефективних методів і засобів для підготовки сучасних кадрів для органів Національної поліції є одним з важливих моментів процесу навчання. Аналізуючи методи і засоби навчання, необхідно враховувати їх постійне вдосконалення. При використанні методів й прийомів важливо враховувати ту обставину, що одні й ті ж методи і засоби можуть бути ефективними при одних умовах і абсолютно неприйнятними при інших.

Підводячи підсумок, зазначу, що на сьогоднішній день відомча освіта покликана забезпечити всебічний особистісний розвиток сучасних пра-

воохоронців, а також озброїти їх відповідними знаннями, навичками і вміннями, що неможливо без використання інноваційних методів і засобів в навчальному процесі.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25.11.2016 № 1252. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MVS675?an=1> (дата звернення 03.03.2021).
2. Керівні принципи ООН з питань правосуддя у справах, пов'язаних із участю дітей – жертв та свідків злочинів: Міжнародний документ від 22.07.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_e54 (дата звернення 03.03.2021).

ДІЯЛЬНІСТЬ МАРІУПОЛЬСЬКОЇ ЛАНКИ ГО «МОЛОДІЖНА ЛІГА МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ» ЯК СКЛАДОВА ПРАВОВОЇ ОСВІТИ ТА ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Белан Ганна Сергіївна

учениця 10 класу Маріупольського НВК «Ліцей-школа № 48»

Блинська Катерина Вікторівна

*вчителька історії та правознавства
Маріупольського НВК «Ліцей-школа № 48»*

Сучасне суспільство вимагає від особи не лише знання правових основ, законів та законодавчих норм, а й політичної активності, усвідомлення нею власної ролі й значення у житті суспільства та відповідальності за долю своєї держави. Актуальність проблеми правової освіти та правового виховання молоді на сучасному етапі зумовлена наступними основними факторами: по-перше, однією зі сторін усебічного розвитку особистості є наявність у неї високої культури поведінки, адже не можна вважати фізично здоровою людину культурною, коли вона, маючи ґрунтовні знання, добре працюючи або навчаючись, порушує норми моралі чи законів; по-друге, в Україні спостерігається тенденція до зростання дитячої злочинності, поширення злочинності серед неповнолітніх випереджає її загальне зростання, при цьому вона «омолоджується». Тому здійснення правовиховної роботи з учнями є доцільним з перших днів їх перебування в школі.

Правова освіта та правове виховання – це складна динамічна система, що поєднує:

- правові знання, на основі яких формуються уявлення про організацію життя громадян в політичному, правовому, економічному, соціальному та культурному середовищі демократичної держави;
- громадські чесноти – норми, установки, цінності та якості, притаманні громадянину демократичного суспільства.

Практика повсякденного життя свідчить про типові упущення правової освіти та виховання молоді. Серед них – правовий інфантилізм, правовий нігілізм та правовий цинізм. Тобто, у юнаків та дівчат виробляється безвідповідальність, формується думка заперечення ролі права в житті та прагнення використання знання юриспруденції з метою уникнення відповідальності.

У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі приділяється значна увага питанням правової освіти та правового виховання. Зокрема, цій проблемі присвятили свої дослідження Головченко В.В., Болоніна С.В., Гранат Н.А., Туманов В.А., Нестеренко О.В.

«Ліга майбутніх поліцейських» була заснована в 2015 році. Вона починалася з 27 хлопців та дівчат з лінії розмежування, які мали мету – об'єднати у любові до Батьківщини своїх однолітків. У цьому їх підтримали поліцейські, які евакуювали дітей з-під обстрілів, допомагали відновлювати школи на лінії розмежування. Сьогодні кількість учасників Ліги наближається до двох тисяч, які допомагають поліції, втілюють проекти для безпеки дітей та є рушійною силою змін в прифронтовому регіоні.

Метою діяльності громадської організації «Молодіжна ліга майбутніх поліцейських» (далі – Ліга) є здійснення діяльності, спрямованої на реалізацію та захист прав і свобод, творчих здібностей, удосконалення морального, патріотичного виховання молоді, підвищення її правосвідомості, що направлене на профілактику скоєння правопорушень, бездоглядності та безпритульності, надання їм можливостей для самореалізації та підвищення їх творчої активності.

За такий короткий період громадська організація має потужну історію успіху. Молодь Донеччини спільно з міжнародними організаціями реалізує нові соціальні та правові проекти для дітей. Мета цих проєктів – підвищення рівня правової освіти молоді, профілактика правопорушень, вирішення конфліктів серед дітей, зокрема попередження булінгу у школах, створення громадської платформи ініціатив для захисту дітей, які проживають у зоні збройного конфлікту від насильства (сексуального, фізичного, економічного, психологічного), а також популяризація професії правоохоронця.

Неодноразово лігівці брали участь у заходах, які організовувалися на базі Донецького юридичного інституту МВС України. Беззаперечно Ліга популяризує серед громадян професію правоохоронця, проводить заходи з підвищення рівня довіри громади до поліції.

Учасники Ліги залюбки беруть участь в проведенні профілактичних акцій, сумісних масових заходів з курсантами Донецького юридичного інституту МВС України, участь у Всеукраїнських конкурсах та проектах. А саме:

- Участь у проєкті «Ліга в дії»;
- Участь в майстер класі від працівників судів для учнів «Роль судової системи у забезпеченні прав людини» на економіко-правовому факультеті МДУ;
- Участь у науково-практичному семінарі з теми: «Європейська модель національної поліції: сучасні підходи та проблеми впровадження» в рамках співпраці з ГУНП в Донецькій області на базі МДУ;
- Участь у щорічному Фестивалі поліцейської та юридичної освіти;
- Участь у Всеукраїнському флешмобі «Україна за безпеку дорожнього руху»;
- Участь у різноманітних факультативах з поліцейськими на базі Маріупольського НВК «Ліцей-школа № 48»;
- Участь у Всеукраїнському проєкті «Хештег-марафон: #SpeakUpUkraine #TrafficChallenge»;
- Участь у Всеукраїнському конкурсі «Молоде покоління за безпеку дорожнього руху»;
- Участь у Всеукраїнському конкурсі фото- та відеоробіт в рамках національного проєкту «Безпечна країна»;
- Участь у міській дитячій гри-конкурсі «По дорозі у майбутнє»;
- Участь у міському квесті з безпеки дорожнього руху, організований Донецьким юридичним інститутом МВС України;
- Участь у конкурсі малюнків «Мій кращий друг – безпечний рух», організований Донецьким юридичним інститутом МВС України;
- Участь у міському конкурсі знавців правил дорожнього руху «Місія: New police»;
- Участь у міському челенджі «Збережи кохану людину»;
- Проведення шкільних інтелектуально-спортивних вікторин, флешмобів, «безпечних днів», під час яких учні молодших класів мають змогу повторити правила дорожнього руху та поширити знання з особистої безпеки;
- Проведення громадської акції «Ланцюг єдності: ми за безпеку дорожнього руху»;

- Проведення акцій з роздачі листівок-пам'яток з безпеки дорожнього руху водіям;
- Проведення майстер-класів та акції проти булінгу;
- Проведення майстер-класів з виготовлення світлоповертальних елементів серед учнів;
- Зйомки та розповсюдження профілактичних роликів з безпеки дорожнього руху, проти насильства та ін. у соціальних мережах.

Слід відмітити, що Ліга майбутніх поліцейських проводить також іміджеві заходи з популяризації і Донецького юридичного інституту МВС України як бренду вищої освіти на території Донецької області. Наприклад, восени 2020 – 2021 н.р. лігівці в складі команди працівників ГУНП в Донецькій області та курсантів ДЮІ МВС України взяли участь у Фестивалі поліцейської та юридичної освіти, який проводився у всіх районах міста Маріуполь.

Таким чином, учасники Маріупольської ланки Ліги проводять профілактичну роботу під девізом «рівний навчає рівного» з метою пропаганди правил дорожнього руху серед однолітків, виховання в однолітків навичок дисциплінованої поведінки на вулицях і дорогах, протидії насильству та булінгу.

Список використаної літератури

1. Дем'яненко А., Ситник О. Значення правового виховання підлітків у процесі формування їх громадянської свідомості. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2020. № 30. URL: <https://op.ua/ru/pedclass/naukova-stattya/znachennya-pravovogo-vihovannya-pidlitkiv-u-procesi-formuvannya-yih-gromadyanskoji-svidomostidomosti> (дата звернення: 25.03.2021)
2. Нестеренко О.В. Актуальні проблеми та цілі правового виховання молоді. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. № 5. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/16801/1/%D0%90%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D1%82%D0%B0%20%D1%86%D1%96%D0%BB%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B2%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%96.pdf> (дата звернення: 25.03.2021)
3. Тимків І. М. Особливості формування громадянина сучасної України в контексті політичного виховання. *Науковий вісник. Серія: «Філософія»*. Харків: ХНПУ, 2015. № 45 (частина II). С. 158-166.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ СПІВРОБІТНИКІВ ПОЛІЦІЇ, ЩО ЗАЛУЧАЮТЬСЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Біліченко Валерій Віталійович

*старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

На нашу думку, завжди буде спокуса нашкودити репутації нашої країни, зірвати проведення масових заходів. Тому під час підготовки та проведення великомасштабних масових заходів посилюється ймовірність загроз здійснення терористичних актів, різних психологічних провокацій, негативного висвітлення роботи співробітників поліції, які здійснюють контроль на об'єктах, що охороняються, в засобах масової інформації, тиску за допомогою сучасних інтернет-технологій. У зв'язку з цим на співробітників поліції, які забезпечують безпеку і громадський порядок під час проведення великомасштабних заходів, лягає величезна відповідальність за виконання службових завдань.

Такі завдання можуть виконати лише професійно компетентні фахівці, добре підготовлені і навчені співробітники поліції, що володіють високою стресостійкістю, навичками роботи з громадянами та іншими професійно важливими якостями. Виходячи з вище викладеного, потрібна тривала підготовка співробітників, а саме:

- проходження медичної комісії особовим складом;
- проходження психофізіологічного обстеження;
- організація матеріально-технічного забезпечення;
- забезпечення засобами зв'язку;
- забезпечення приладами виявлення вибухових речовин і технічними засобами огляду;
- організація харчування і проживання зведених загонів поліції [1].

Одним з важливих моментів підготовки особового складу є організація і проведення навчання, які включають:

1) професійно-спеціалізований відбір; 2) інструктажі науково-педагогічного складу, спадної до місця проведення службового відрядження з метою навчання особового складу; 3) ознайомлення особового складу з інструкціями співробітникам нарядів, в яких розписані завдання служби, дії в разі виникнення позаштатних ситуацій, за різними сигналами і вступним; 4) навчання особового складу в місцях дислокації до відправки до місця несення служби; 5) навчання зведених загонів поліції по прибуттю в пункти тимчасової дислокації до початку служби і безпосередньо під час несення

служби, в години, відведені для навчання, відповідно до тематичними планами і розкладами занять; 6) застосування в навчанні пам'ятки «Особиста безпека співробітників поліції»; 7) застосування в навчанні пам'ятки «Несення служби та забезпечення охорони громадського порядку та безпеки в період проведення великомасштабних масових заходів»; 8) розробка і застосування в навчальному процесі методичних рекомендацій щодо проведення занять в період проведення великомасштабних масових заходів; 9) розробка і застосування в навчальному процесі альбому схем з організації та забезпечення доглядових заходів; 10) проведення практичних занять за допомогою моделювання тактико-службових ситуацій.

Ми вважаємо, що при дотриманні перерахованих вище пунктів в подальшому вдасться поліпшити організацію проведення навчання, враховуючи досвід, отриманий під час підготовки до служби і виконання завдань та забезпечення громадського порядку та громадської безпеки.

При підготовці до виконання службових завдань для забезпечення великомасштабних масових заходів, відсутня організація навчання на місцях, до вибуття до місця несення служби. Під час проведення практичних занять з прибуттям до місця несення служби у співробітників поліції недостатньо практичного досвіду і не вистачає необхідних знань для ефективного виконання службових завдань.

1. Старший зміни відповідає за організацію і якісне несення служби нарядом на технічних засобах огляду.
2. Отримавши розпорядження від командира загону поліції про заступання на службу, він зобов'язаний: прийняти рішення щодо розстановки особового складу, погодивши її з психологом загону поліції, враховуючи при цьому психологічну сумісність і особистісні якості інспекторів технічних засобів огляду, порядок висування особового складу до місця несення служби.
3. Напередодні заступання на службу довести до особового складу час, місце, завдання, розстановку і порядок несення служби.
4. Доповісти командирю загону поліції про готовність наряду до несення служби.
5. В день заступання перевірити форму одягу, документи, готовність до несення служби особовим складом і знання обов'язків інспекторів технічних засобів огляду.
6. По прибуттю до місця несення служби перевірити наявність особового складу, доповісти старшому ділянки, провести інструктаж інспекторів технічних засобів огляду, довести порядок взаємодії з інспекторами.

7. У ході несення служби контролювати якість несення служби, своєчасність технічних засобів огляду, організувати харчування особового складу.
8. У разі виникнення екстрених ситуацій допомагати розрахунками в ухваленні рішення, своєчасно доповідати про подію начальнику ділянки і командирю загону поліції.
9. Прохід глядачів на (вказується назва об'єкта) об'єкти здійснюється при чіткій взаємодії волонтерів, працівників патрульно-постової служби, операторів технічних засобів огляду та співробітників інших служб безпеки. [2]

Розглянувши деякі аспекти службової діяльності співробітників поліції під час проведення великомасштабних масових заходів, ми дали деякі рекомендації з організації, підготовки та навчання співробітників загонів поліції залучаються для їх забезпечення в Україні, які, на нашу думку, підвищать рівень підготовленості особового складу до несення служби і дозволять уникнути порушень службової дисципліни, надзвичайних подій, порушень правил несення служби, психологічних зривів і стресових ситуацій.

Список використаної літератури

1. Черняєв Г.М., Бистрянцев А.Ф. До питання про проблеми забезпечення правоохоронними органами громадського порядку і безпеки під час проведення спортивних заходів. *Поліцейська і слідча діяльність*. 2015. № 2. С. 10 - 59. URL: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=15196 (дата звернення 25.03.2021)
2. Забезпечення охорони праці та особистої безпеки в Національній поліції України : навч. посібник / кол. авт. ; за заг. ред. д.б.н., проф. Грибана В.Г., к.ю.н. Глуховері В.А. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/599/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9E%D0%9F%20%D1%82%D0%B0%20%D0%9E%D0%91%D0%9F%D0%9D%D0%9F.pdf> (дата звернення 25.03.2021)

ПРОЕКТУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ НАВЧАЛЬНИХ КУРСІВ В ПРОЦЕСІ ПЕРВИННОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Бобер Лариса Петрівна

методистка відділення організації навчання

Державної установи «Академія патрульної поліції»

Сучасні умови розвитку освітніх систем, поширення й охоплення всіх сфер життєдіяльності інформаційними технологіями, розширення технічних можливостей трансляції знань, поява нових розробок та їх тісне входження в наше повсякденне життя зобов'язує навчальні заклади, викладачів, розробників освітніх програм враховувати усе це у своїй роботі, у тому числі у роботі закладів та установ Національної поліції із специфічними умовами навчання.

З розвитком цифрових технологій в освіті та їх трансформації в освітній процес та педагогічну систему виникає проблема щодо проектування та розробки курсів електронного навчання, які є новими для закладів освіти із специфічними умовами навчання. Ця проблема полягає у визначенні шляхів використання педагогічних концепцій, дидактичних моделей, ресурсів, інструментів, принципів розроблення електронних курсів та організації процесів дистанційної освіти та електронного навчання.

Інтеграція сфери традиційної дидактики у цифрову площину, самі можливості цифрових технологій, поряд із вже існуючими, вимагають від викладачів закладів та установ Національної поліції із специфічними умовами навчання перегляду своєї педагогічної практики, а виникаюча у зв'язку з цим необхідність розробки та проектування електронних навчальних курсів має велике значення для первинної професійної підготовки поліцейських, теоретичної і практичної складової професійної освіти та персоналізації їх освітніх траєкторій.

Електронне навчання (*e-learning*) – це підхід до викладання і навчання, що представляє всю або частину застосовуваної освітньої моделі, який заснований на використанні електронних засобів та пристроїв в якості інструментів для поліпшення доступу до навчання, комунікації та взаємодії, що призначений для того, щоб організувати добре продуману інтерактивну сферу навчання для будь-кого, в будь-якому місці і в будь-який час.

Розповсюдження електронного навчання пов'язано з теорією трьох поколінь розвитку інформаційних технологій, а теоретичними підходами до нього є біхевіоризм, когнітивізм, соціальна взаємодія і конструктивізм.

На основі теорії біхевіоризму були виявлені та емпірично перевірені можливості адаптивних до поведінки людини функції навчання (Д. Лейт-

нер, Б. Скінер). Поширення прототипів та інструментів штучного інтелекту дало поштовх до створення програмованого комп'ютерного навчання в рамках когнітивної теорії (А. Гусман, Г. Нуньєс-Ескер, А. Бандура). З розвитком різних засобів взаємодії в електронному середовищі виникло і конструктивістське навчання, як концепція віртуального навчання, що спрямоване на побудову активних та самонаправлених траєкторій досягнення освітніх цілей (Р. Шенк). За цей час були вивчені можливості адаптації функцій інтерактивного програмного засобу до дидактичних принципів навчання, проводились дослідження форм взаємодії в медійному навчальному середовищі, розроблені навчальні стратегії електронного середовища (А.У. Бейтс). Розробниками були визначені важливі аспекти e-learning, такі як мотивація навчальної діяльності, її ключові принципи, а саме: варіативність, актуальність, виклик, позитивні результати, позитивне враження від навчальних матеріалів, читабельність та інтерес.

За останні чотири десятиліття було розроблено безліч наборів систематизованих процедур, або моделей, для проектування електронних навчальних систем. Перші прототипи моделей навчального проектування виникли у період Другої світової війни, коли з'явилась потреба у розробці навчальних матеріалів саме для військових структур, тобто для певної специфічної групи користувачів.

Роберт Ганьє (Gagné, 1965) проаналізував цілі навчання, їх взаємозв'язок між різними класами та відповідними навчальними програмами, визначив п'ять типів результатів навчання – вербальну інформацію, інтелектуальні навички, психомоторні навички, установки та когнітивні стратегії – кожна з яких вимагала різних наборів умов, що сприяють навчанню, а також описав дев'ять навчальних дій або стратегій викладацької діяльності, які він вважав важливими для досягнення будь-якого типу результату навчання.

Ідеї проектування електронного освітнього середовища – педагогічний дизайн – стали сьогодні вкрай актуальними через виниклу потребу у створенні нового освітнього контенту і пов'язані з впровадженням інтерактивних технологій, використанням інформаційних, електронних, цифрових інструментів та медіа. Педагогічний дизайн покладений в основу проектування електронних курсів та призначений для конструювання таких навчальних ситуацій і умов, які сприяють навчанню у цифровому середовищі. Для цього розробляються докладні специфікації і регламенти, в яких описують, які саме потрібно обирати і конструювати ситуації, що сприятимуть навчанню, як їх реалізовувати, оцінювати їх якість та впроваджувати в навчальний процес.

Педагогічний дизайн об'єднує в собі мистецтво створення захоплюючого навчального досвіду і наукові знання про те, як працює мозок, як відбувається навчання. Знання принципів, технологій і методів педагогічного дизайну дозволяє усвідомлено і цілеспрямовано вибудовувати навчальний процес, працювати над навчальними матеріалами будь-якого курсу. Існує декілька важливих характеристик, які повинні бути присутніми в усіх моделях навчального проектування:

- педагогічний дизайн орієнтований на користувача: слухач та його / її результати є центральним вектором розробки електронних курсів;
- педагогічний дизайн орієнтований на цілі;
- педагогічний дизайн фокусується на реальних результатах – в моделях має бути врахована спрямованість на формування у користувачів поведінки, яка від них очікується в реальному світі;
- педагогічний дизайн фокусується на результатах, які можна виміряти надійним та достовірним способом;
- педагогічне проектування, як правило, відбувається за допомогою спільних зусиль багатьох учасників – від розробників до тьюторів і груп супроводу. Цей процес, як правило, передбачає роботу в команді.

Метою впровадження моделі e-learning в процесі первинної професійної підготовки поліцейських у Державній установі «Академія патрульної поліції» є створення віртуального навчального середовища як засобу навчання слухачів шляхом застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та елементів дистанційної освіти. Електронне навчання в Академії реалізується шляхом використання змішаної моделі дистанційного навчання: опрацювання навчального контенту, інтерактивних ситуацій і вправ, інтерактивних завдань, сценаріїв, віртуальних симуляцій, проведення комп'ютерного тестування, різних форм контролю слухачів за допомогою системи управління навчанням (LMS), що підтримує стандарти SCORM.

Принципами педагогічного дизайну електронних навчальних курсів в Академії є:

- розподіленість навчального матеріалу, його комп'ютерна обробка у поєднанні з дидактичною доцільністю, що є одним з найбільш важливих аспектів систем електронного навчання;
- інтерактивність – можливість задавати питання, вибирати завдання і підтримувати зворотний зв'язок зі слухачами. Слухачі зазвичай дають відповіді за допомогою миші і клавіатури, дотиків до екрану на планшеті та через аудіо-і відеозв'язок;
- комунікація і адаптивність до індивідуальних особливостей тих, хто навчається, що реалізується через мережеве з'єднання. Використання

мережевих можливостей при синхронному і асинхронному електронному навчанні відкриває простір для формування спільнот слухачів з метою їх мотивування, обміну досвідом і створення додаткових структурованих навчальних подій та проектного навчання. Наприклад, використання ресурсів відкритого доступу інтерактивної багатofункціональної онлайн-платформи «Взаємодія поліції та громади» дає змогу не тільки візуалізувати навчальний контент а й спроектувати в електронному курсі інтерактивні практичні завдання для самостійної, або спільної роботи над проектом.

Педагогічний дизайн електронних курсів Академії дає можливість генерувати вправи і логічну послідовність навчального матеріалу, що відповідають потребам кожного слухача, домагатися їх стійкого руху до професійної майстерності. Педагогічний дизайн електронних курсів Академії дозволяє створювати стимули та елементи ситуаційних симуляцій, які роблять навчальний контекст більш реалістичним і допомагають переносити навички, отримані в результаті навчання на реальну діяльність:

Таким чином, в Академії через систему електронного навчання, побудоване на основі теорій програмного навчання та поведінкових моделей користувачів, за допомогою змін у парадигмі трансляції знань та вимірювання навчальних результатів, а саме через аналіз і розбивку контенту на конкретні поведінкові цілі, розгортання необхідних кроків для досягнення цих цілей, налаштування процедур скринінгу для їх апробації, валідації на предмет досягнення поставлених цілей і отримання результатів, а також через запрограмовані інструкції вдалося створити невелику, але ефективну самонавчальну систему – технологію навчання.

Список використаної літератури

1. Nichols M. A theory for e-learning. *Journal of Educational Technology & Society*. Vol. 6, №. 2 (April 2003). pp. 1-10.
2. Clark W. The history of instructional design and technology. Retrieved from. URL : <http://www.slideshare.net/benton44/history-of-instructional-design-and-technology?from=embed> (дата звернення 20.03.2021)
3. Дев'ять рівнів навчання Ганьє URL: <https://www.mindtools.com/pages/article/gagne.htm> (дата звернення 20.03.2021)
4. Курт С. Моделі та теорії навчального проектування. *Освітні технології*. URL: <https://educationaltechnology.net/instructional-design-models-and-theories/> (дата звернення 20.03.2021)
5. Взаємодія поліції та громади. Ініціатива DreamKyiv. URL:<http://bezpechne.community/> (дата звернення 20.03.2021)

ЩОДО НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ

Бобкова Антоніна Григоріївна

*головна наукова співробітниця
науково-дослідної лабораторії публічної безпеки громад
Донецького юридичного інституту МВС України,
докторка юридичних наук, професорка,
академічнина Національної академії правових наук України*

Захарченко Андрій Миколайович

*завідувач
науково-дослідної лабораторії публічної безпеки громад
Донецького юридичного інституту МВС України,
доктор юридичних наук, доцент*

Останнім часом в освітньо-науковому середовищі активізувалася дискусія з приводу шляхів реформування вищої юридичної освіти. Підґрунтям для цього стала підготовка та винесення на громадське обговорення оновленого проєкту Концепції розвитку юридичної освіти, розробленого та обговореного на робочих зустрічах народних депутатів України спільно з експертами у галузі права та вищої освіти, що опрацьовується Комітетом Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій [1].

Серед аналітичних матеріалів, присвячених розгляду перспектив розвитку вищої юридичної освіти в контексті положень вищевказаного документу, варто відзначити статті І.О. Єфремової [2], О.П. Подцерковного [3], П.С. Пацурківського та Р.О. Гаврилюк [4], І. Шемелинця та К. Грищенко [5] і ін. При цьому ідеї, відображені у проєкті Концепції, викликали суперечливі оцінки, а згідно з Резолюцією Всеукраїнської конференції «Вища юридична освіта в XXI столітті: виклики й перспективи розвитку» зазначену Концепцію визнано такою, що не відповідає потребам модернізації національної юридичної освіти на сучасному етапі [6]. Разом з тим попри суттєву критику зазначеного документу він залишається на порядку денному.

Наведене вище свідчить про актуальність порушеного питання та доцільність його додаткового опрацювання з метою обґрунтування позицій щодо напрямів розвитку вищої юридичної освіти.

Одним з найбільш проблемних аспектів, що обговорюються в ході розгляду проєкту Концепції, є теза про імовірне позбавлення закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання можливості здійснювати підготовку здобувачів за спеціальністю «Право». Наразі аргументація такої ідеї з боку її прихильників зводиться переважно до твердження

про нібито неспроможність зазначених закладів вищої освіти сформу-вати компетентності правника нового типу через напіввійськові умови навчання, які негативно відбиваються на світогляді курсантів і студентів, що навчаються у цих закладах. Однак такі аргументи навряд чи можна вважати достатньою підставою для припинення підготовки юристів у цих закладах, адже нині відсутні об'єктивні дані щодо суттєвої різниці у якості підготовки фахівців за вищевказаною спеціальністю такими закладами і іншими закладами вищої освіти, а тим більше іншими непрофільними за-кладами, які складають наразі переважну більшість. Більш того, реалізація вищевказаної ідеї створить умови для штучного обмеження конкуренції на ринку освітніх послуг щодо спеціальності «Право», усунення закладів вищої освіти з потужною науково-педагогічною і матеріально-технічною складовими від підготовки правників як для правоохоронної системи держави, так і для інших сфер. Натомість МВС України та МОН України доцільно забезпечити розміщення державного замовлення на підготовку здобувачів вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» у закладах вищої освіти МВС України за спеціалізаціями «слідчий», «дознавач» та іншими відповідно до професій в правоохоронній системі, де кваліфікаційною вимогою є наявність вищої освіти за такою спеціальністю.

В проєкті Концепції цілком слушно серед основних проблем, що при-таманні вищій юридичній освіті, зазначено невідповідність змісту юри-дичної освіти і якості підготовки в правничих школах сучасним вимогам ринку праці та викликам, що стоять перед сучасним демократичним суспільством, глобальним тенденціям розвитку та завданням професійної діяльності правників у різних сферах.

Така невідповідність підтверджена багатьма опитуваннями робото-давців, проведеними в останні роки, і проявляється у недостатньому рівні практичних навичок у значної частини випускників правничих шкіл України, необхідних для самостійної професійної діяльності у галузі права.

На усунення цієї проблеми у проєкті Концепції розвитку юридичної освіти спрямована стратегічна ціль 5, відповідно до якої правничі школи забезпечують набуття здобувачами вищої юридичної освіти високого рівня прикладних практичних навичок та вмінь.

При цьому для досягнення цієї цілі проєкт Концепції передбачає виконання кількох завдань, серед яких: збільшення обсягу практичної підготовки правників до 30 кредитів ЄКТС та гарантування якості її про-ходження, що відбуватиметься на принципах спільного моніторингу з боку правничої школи, баз практики та відповідних професійних прав-ничих спільнот; сприяння розвитку юридичних клінік у вигляді окре-

мих структурних підрозділів закладів вищої освіти та впровадженню в освітній процес навчальних курсів з юридичної клінічної практики; активне впровадження в освітній процес інноваційних форм та методів навчання: кейсів, навчальних судових засідань тощо; долучення представників правничих спільнот до викладання окремих курсів чи проведення занять для здобувачів юридичної освіти; сприяння участі здобувачів вищої юридичної освіти в навчальних стажуваннях в органах державної влади, судах, в органах нотаріату, прокуратури, адвокатури та інших юридичних особах публічного і приватного права; сприяння та підтримка, в тому числі матеріальна, участі здобувачів вищої юридичної освіти в турнірах з судових дебатів (moot court).

Такі завдання безумовно сприятимуть підвищенню рівня практичних навичок та вмінь здобувачів вищої юридичної освіти, але це багато в чому буде залежати від варіантів їх вирішення. Частина зазначених завдань вже вирішуються та можуть і надалі вирішуватись самостійно закладами вищої освіти, а для виконання інших потрібне прийняття відповідних рішень на рівні щонайменше Міністерства освіти і науки України чи Кабінету Міністрів України, оскільки їх реалізація мало реальна в межах окресленої цими органами державної влади автономії закладів вищої освіти. До останніх належать питання щодо організації тривалого стажування здобувачів замість короткотривалих щорічних практик, стимулювання баз такого стажування та надання першого місця роботи податковими перевагами; зміна орієнтирів у контролі якості підготовки здобувачів з уміння вирішувати тести на уміння вирішувати конкретні ситуації, з їх здатності до запам'ятовування до здатності здобувачів із використання нормативно-правових актів, практики їх застосування та доктрини для вирішення практичних завдань; планування у оплатному навантаженні викладачів годин на проведення індивідуальної практичної підготовки здобувачів та організації їх самостійної роботи тощо.

В проєкті Концепції розвитку юридичної освіти міститься низка і інших питань, що потребують подальшого опрацювання та узгодження з думками та позиціями роботодавців, науково-педагогічних працівників та здобувачів, які можуть бути предметом подальших дискусій.

Список використаної літератури

1. Проєкт Концепції розвитку юридичної освіти. URL: http://kno.rada.gov.ua/news/main_news/75595.html. (дата звернення: 21.03.2021)
2. Єфремова І. Реформування чи руйнування юридичної освіти в Україні? *Юридична газета online*. URL: <https://jur-gazeta.com/golovna/>

reformuvannya-chi-ruynuvannya-yuridichnoyi-osviti-v-ukrayini.html.
(дата звернення: 21.03.2021)

3. Подцерковний О. Чи спирається проект Концепції розвитку юридичної освіти на досвід країн Заходу? *Закон і бізнес*. URL: https://zib.com.ua/ua/145777-chi_spiraetsya_proekt_koncepcii_rozvitku_yuridichnoi_osviti_.html. (дата звернення: 21.03.2021)
4. Пацурківський П.С., Гаврилюк Р.О. Бути чи не бути вищій юридичній освіті в Україні європейською? URL: <https://law.chnu.edu.ua/buty-chy-ne-buty-vyshchii-yurydychnii-osviti-v-ukraini-yevropeiskoiu/>. (дата звернення: 21.03.2021)
5. Шемелинець І., Грищенко К. 7 міфів про Концепцію розвитку юридичної освіти та кому вони вигідні. URL: <https://dejure.foundation/library/7-mifiv-kontseptsii-rozvytku-pravnychoi-osvity>. (дата звернення: 22.03.2021)
6. Концепцію реформи юридичної освіти визнано шкідливою: Резолюція Всеукраїнської конференції національних закладів вищої освіти. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/187514-kontseptsiyu-reformi-yuridichnoyi-osviti-viznano-shkidlivoyu-rezolyutsiya-vseukrayinskoyi-konferentsiyi-natsionalnikh-zakladiv-vischoyi-osviti-dokument>. (дата звернення: 22.03.2021)

ПИТАННЯ ГЕНДЕРУ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ: СОЦІАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ

Бондаренко Степан Юрійович

студент II курсу Київського інституту інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»

Корень Алла Миколаївна

докторантка кафедри теоретичної та консультативної психології факультету психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, кандидатка педагогічних наук

Діяльність співробітників ОВС орієнтована на взаємодію з населенням, що передбачає в якості невід'ємного елемента момент активної соціальної комунікації. З цієї причини однією з важливих умов ефективного здійснення функцій ОВС є адекватна взаємодія з представниками соціального середовища, що актуалізує ряд факторів, що визначають загальні особливості протікання комунікації між представниками ОВС і громадянами України, до числа яких слід віднести соціальну стереотипізацію діяльності ОВС, типові для суспільства очікування і моделі взаємодії, а також загальний рівень правосвідомості населення [3]. Зокрема, перешкодою для ефек-

тивної діяльності співробітників правоохоронних органів є взаємодія, заснована не на соціальних функціях співробітників правопорядку, а на сформованому наборі уявлень про них (що найчастіше носить негативний відтінок забарвлення).

Велику проблему в даному відношенні представляють відмова від співпраці з правоохоронними органами, низький відсоток звернення до їх представників при фіксації громадянами фактів правопорушень, а також спроби не регламентованого законом дозволу правових конфліктів (що включає в себе, в зокрема, спроби підкупу посадових осіб).

Не меншу значимість в даний час має також і гендерний аспект діяльності співробітників ОВС. Одним з поширених соціальних стереотипів є уявлення про те, що захист правопорядку (так само як і в цілому діяльність силових структур) являє собою споконвічно чоловічу сферу діяльності, що може бути джерелом труднощів для жінок-співробітників ОВС при виконанні їх безпосередніх службових обов'язків. Окремої уваги заслуговує і те, що наявність гендерних стереотипів відбивається не тільки на процесі зовнішньої комунікації, обумовленої необхідністю здійснення функціональної діяльності, а й на процесі формування відносин всередині цілого колективу. Все це створює додаткові складності для жінок, професійним вибором яких є діяльність в рамках структури ОВС.

При первинному розгляді проблеми стає очевидним, що в сучасних умовах мова йде в першу чергу про ускладнення умов здійснення професійної діяльності для співробітників внутрішніх органів, однак проблема не зводиться до одного тільки аналізу негативних факторів. Існує два принципово різних підходи до аналізованої проблеми: універсалістський, або феміністичний, що передбачає незалежність професійних якостей співробітників силових структур від їх гендерної приналежності (для цього підходу розсуд відмінностей в можливості здійснення професійної діяльності представниками різних статей є негативним); підхід, що розглядає гендерні відмінності в якості одного з істотних для виконання професійних обов'язків факторів [4].

З точки зору феміністичного підходу здійснення професійної діяльності передбачає виконання певного набору службових функцій, здатність до реалізації яких визначається особистими якостями співробітника. При цьому відсутність безпосередньої прив'язки можливості виконання конкретної професійної діяльності до біологічних особливостей представника конкретної статі передбачає рівність представників різних статей, їх рівнозначну професійну придатність [7]. Одним з основних акцентів досліджень, що спираються на феміністичну ідеологію, є обґрунтування

доступності конкретних сфер діяльності для представників різних гендерних груп. Разом з тим, незважаючи на справедливість ідеї рівності статей та есенціалістського розгляду критеріїв професійної придатності, вільних від будь-яких сторонніх стереотипів, очевидно, що сам по собі процес виконання професійної діяльності протікає в умовах поточної соціальної ситуації, в якій далеко не завжди має місце збіг сфери суцього і належного [1].

Отже, диференційований характер ставлення до представників різних гендерних груп як безпосередню даність соціальної взаємодії в ряді суспільних структур, необхідно враховувати при проведенні соціального аналізу умов діяльності в рамках конкретної професії. Це відображає не стільки момент оцінки професійної придатності, скільки проблему оптимізації умов професійної діяльності як для жінок, так і для чоловіків в сферах, з точки зору традиційних установок соціальної свідомості не відповідних їх гендерно-рольового набору.

Для ефективного проведення подальшого дослідження необхідно прояснити термінологічне значення поняття гендеру, зокрема розглянути його відмінність від поняття статі.

Тривалий час визначення відмінностей між чоловіками і жінками вироблялося за допомогою вкоріненої думки про соціальні функції представників різних статей. Традиція поділу соціальних функцій чоловіків і жінок бере свій початок ще в первісному суспільстві, де отримує закріплення на рівні міфології [6]. В ході подальшого розвитку суспільства відбувалося закріплення ряду соціальних стереотипів в даній сфері, що знаходить відображення на рівні законодавства, соціальної практики і змісту культури. Соціальний рух, спрямований на обґрунтування рівноправності представників різних статей, зокрема їх рівноцінності у виконанні різних типів діяльності, пов'язаного з розвитком ідей фемінізму. Проблема, що зародилася в рамках феміністичної традиції співвіднесення якостей і характеристик різних статей, привела до актуалізації відмінностей між біологічними і соціальними аспектами статі. В результаті була сформована концепція, згідно з якою особливості відмінності між чоловіками і жінками більшою мірою є соціально обумовленими і, отже, набутими, а також зовні нав'язаними загальним соціальним контекстом існування [1]. Поняття гендеру відображає соціальний

аспект відмінностей між чоловіками і жінками, в той час як поняття статі має більш загальний характер і відображає в першу чергу біологічний аспект будови організму [2]. У процесі формування гендерної теорії відбулося, з одного боку, обґрунтування вихідної рівноцінності чоловіків

і жінок для виконання більшості видів діяльності – з іншого-розгляд відмінностей між ними (зокрема, між умовами здійснення ними соціальної комунікації), що мають соціально детермінований характер. В результаті сформувалася низка дисциплінарних напрямків, провідними з яких можна вважати гендерну психологію та гендерну соціологію.

При цьому такі необхідні для співробітників правоохоронних органів якості, як високі показники фізичної підготовки, володіння прийомами самооборони і т. д., також приписуються в першу чергу чоловічій частині населення. В результаті має місце наявність стійких стереотипів, які істотно заважають адекватному сприйняттю професійних якостей жінок-співробітників ОВС. При цьому вплив даних стереотипів можна поділити на дві групи факторів: зміна характеру взаємодії всередині колективу; зміна умов взаємодії з населенням в ході здійснення безпосередніх професійних дій. Що стосується зовнішньої взаємодії представників різних гендерних груп з населенням, ситуація є досить складною з огляду на те, що за характером соціальних установок населення пострадянського простору (зокрема, України) є надзвичайно неоднорідним.

Почасти це пояснюється багатонаціональністю нашої держави і поширенням в ньому різних конфесій, в тому числі тих, в яких глибоко закладена ідея нерівноправності статей. Це є підставою, що істотно ускладнює здійснення професійної діяльності співробітниками ОВС, що змушує їх стикатися з відкритими проявами недооцінки їх авторитету як представників органів охорони правопорядку [8]. Разом з тим, очевидно, що в ряді випадків (оскільки діяльність співробітників правоохоронних органів передбачає взаємодію не тільки з чоловічою, але і з жіночою частиною населення) наявність гендерних стереотипів в кінцевому рахунку призводить до посилення конкурентних якостей жінок-співробітників правоохоронних органів. При цьому мова йде як про підвищення ефективності взаємодії з окремими представниками населення, так і про наявність знань, що сприяють проясненню окремих обставин розслідуваних справ, детермінованих гендерними особливостями їх фігурантів.

На загальному рівні слід зазначити, що роль гендеру в діяльності ОВС являє собою надзвичайно складну, багатоаспектну проблему, яку в сучасних умовах неможливо охарактеризувати однозначно, зважаючи на крайню неоднорідності суспільної структури і культури суспільства. У той же час очевидно, що розглянуті вище моменти конфлікту, заснованого на гендерних стереотипах, стають можливими лише за умови, якщо взаємодія населення з співробітниками ОВС відбувається поза належного усвідомлення переважання функціонального аспекту комунікації [5]. А це

свідчить про те, що оптимізація ситуації в істотній мірі пролягає в сферах підвищення культурної грамотності населення і розвитку правосвідомості.

Список використаної літератури

1. Stoller R. Sex and Gender: On the Development of Masculinity and Femininity. New York, 1968.
2. Богачевська-Хом'як М., Гундорова Т.І., Орлов В.Ф., Агеєва В.П., Кобелянська Л.С., Скорик М.М. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. К.: "К.І.С.", 2004. 536 с.
3. Курбатов В.И., Романовская В.С. Пол и гендер: различные аспекты в анализе. *Теория и практика общественного развития*. 2005. № 2. С. 67-70.
4. Боровцова М.С.. Гендер як неповторна репрезентація статі. *Вісник Одеського національного університету*. Психологія. 2012. Т. 17, вип. 5. С. 6-12.
5. Органи внутрішніх справ. Юридична енциклопедія : у 6 т. / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.). К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2002. Т. 4 : Н-П. 720 с.
6. Парсонс Т. Система современных обществ / пер. с англ. Л.А. Седова, А.Д. Ковалева; под ред. М.С. Ковалевой. М., 1998.
7. Про рівність статей. Збірник / Пер. з фр. Під заг. ред. О. Хоми. Київ: Альтерпрес, 2007. С. 484
8. Смирнова О.М. Гендерные стереотипы в профессиональной деятельности сотрудников ОВД Украины. *Психопедагогика в правоохранительных органах*. 2015. № 1(60). С. 108-110.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Буга Володимир Васильович

декан факультету №3 Донецького юридичного інституту

МВС України, кандидат юридичних наук

Проблема підготовки висококваліфікованих фахівців правоохоронних органів є актуальною для всіх країни світу. За всієї різниці у підходах і можливостях їх практичної реалізації позиції спеціалістів – учених і практиків збігаються в головному: кадровий потенціал правоохоронних органів – це найважливіший компонент ефективної правоохоронної діяльності [1].

Слід зазначити, що у ряді європейських країн навчальні заклади поліції знаходяться в межах загальнодержавної системи освіти, в інших країнах підготовка поліцейських кадрів орієнтована на вузькопрофесіональне поліцейське навчання [2].

Європейська система поліцейської освіти не розмежовує професійне навчання та професійну освіту. Поліцейська освіта у відомчих освітніх установах за основними освітніми показниками відповідає навчанню у вищих навчальних закладах. Ставиться спеціальна вимога – забезпечення такого освітнього рівня, який ні в чому не поступався б цивільному, а дипломи мали застосування і поза діяльністю поліції. Поліцейська освіта у країнах ЄС мають трирівневу будову, завдяки якій здійснюються взаємодія та інтеграція із неспецифічними національними освітніми системами:

1) початкове навчання вступників на службу в поліцію в навчальних центрах, академіях і інших спеціальних навчальних закладах, як правило, здійснюється територіальними поліцейськими органами. Цей рівень відповідає повній середній освіті або середній професійній освіті;

2) багатопрофільна підготовка поліцейських різних спеціальностей, середнього керівного складу поліції у відомчих освітніх установах або навчальних центрах під керівництвом центральних (територіальних) органів поліцейського управління. Цей рівень зазвичай відповідає ступеню бакалавра;

3) підготовка управлінських кадрів поліції, старших і вищих офіцерів у поліцейських академіях, навчальних центрах або інших відомчих освітніх установах, а також у загальних університетах за спеціальними програмами, які належать до поліцейської, юридичної, управлінської тощо спеціалізації. Мінімальним тут звичайно є диплом бакалавра, а максимальним – диплом магістра [3, с. 161].

Слід відмітити, що підготовка поліцейських кадрів у Німеччині здійснюється в рамках програм, складених Поліцейською академією. До навчання поліцейських у Німеччині відносяться дуже серйозно: це єдина країна, де на навчання одного поліцейського витрачається 60 тисяч євро, а тривалість курсу навчання складає 2,5 роки. Перший рік направлений на вивчення основ теорії і практики поліцейської діяльності, за ним іде рік служби в діючих підрозділах під керівництвом досвідчених наставників, після цього ще півроку теоретичного навчання, яке завершується іспитом на звання поліцейського. Поліцейські школи мають хорошу навчальну базу і раціонально поєднують навчання теорії і її закріплення практикою. На практичних заняттях майбутні поліцейські набувають різноманітні навички: від авто переслідування в міських і сільських умовах до стрільби по рухомих цілях. Особлива увага приділяється загально-фізичній підготовці, плаванню і зайняттю різними видами спорту [4]. До теоретичного курсу входить вивчення федеральних законів і законів окремих земель, розслідування злочинів, основ регулювання транспорту, способів надання першої медичної допомоги, проблем взаємодії із населенням [5].

У французької моделі професійного навчання кадрів поліції багато загального з системою професійного навчання МВС України. В першу чергу, це сильна загальнотеоретична підготовка і централізована координація діяльності відомчих освітніх установ, що багато в чому пояснюється централізованою структурою побудови органів внутрішніх справ у цих державах [6, с. 195].

Отже, можна зробити висновок, що підготовка поліцейських у Європейських країнах здійснюється на досить високому рівні та наш погляд Україні треба брати приклад з підготовки поліцейських у цих країнах.

Список використаної літератури

1. Даниленко О.Б. Особливості професійної підготовки фахівців правоохоронних органів в навчальних закладах провідних країн НАТО. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2015. Випуск 5. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Vnadped_2015_5_6.pdf. (дата звернення 19.03.2021)
2. Руг М. Юридические предметы в программе обучения Высшей школы полиции, современное состояние, перспективы развития. *Проблемы развития образования, юридической науки и практики*: Материалы Международной научно-практ. конф., посвященной 45-летию Академии МВД Республики Беларусь / Под общ. ред. И.И. Басецкого. Минск, 2003.
3. Столяр Д.В. Шляхи удосконалення службової підготовки поліцейських з урахуванням досвіду країн ЕС та США. *Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України*: зб. матеріалів I міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 20 трав. 2016 р. / МВС України, Департамент патрул. поліції України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки. Харків : ХНУВС, 2016. С.160-164.
4. Програма навчання кадрів поліції та порядок проходження служби поліцейськими Німеччини та Бельгії. URL: <http://www.edudirect.net/sopids-407-1.html>. (дата звернення 20.03.2021)
5. Обмін досвідом із поліцією Німеччини. URL: <http://oduvs.edu.ua/news/obmin-dosvidom-iz-politsiyeyu-nimechchini/>.
6. Бесчастний В.М. Перспективи реформування органів внутрішніх справ України крізь призму західноєвропейського досвіду. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. №3. С. 188-200.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ, ЩОДО ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ

Буга Ганна Сергіївна

*доцентка кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету
№ 2 Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидатка юридичних наук*

Європейський вектор розвитку України вимагає оновлення національного законодавства та впровадження новацій у практику діяльності органів публічного адміністрування. Практично у кожній царині більш або менш ефективно відбувається поступове наближення до стандартів Європейського Союзу. У Стратегії Сталого розвитку «Україна – 2020» в рамках чотирьох векторів руху (розвитку, безпеки, відповідальності, гордості) передбачено реалізацію реформ і програм розвитку держави, серед яких зазначена реформа правоохоронної системи та реформа освіти [1].

Виокремлення серед інших анонсованих реформ правоохоронної та освітньої сфери свідчить про їхню важливість для сталого і успішного розвитку України. У цьому аспекті ще більш важливим вбачається розв'язання проблем відомчої освіти у правоохоронній системі України [2, с.9].

Сьогодення вищої освіти в Україні характеризується наближенням вітчизняних стандартів підготовки фахівців до вимог, встановлених у державах-учасниках Європейського Союзу. У таких процесах дещо осторонь перебувають вищі навчальні заклади, в яких здійснюється підготовка фахівців для правоохоронних органів. Це зумовлено, насамперед, специфічними умовами навчання в таких закладах, що ускладнює їх реформування у загальному руслі відповідних процесів [3, с.100].

Слід погодитись із думкою Сокурєнка В.В. про те, що традиційні підходи до підготовки працівників правоохоронних органів не повністю забезпечують необхідну якість і професійну компетентність кваліфікованих кадрів поліції. А тому правильним є висновок про наявність об'єктивно існуючого протиріччя між зростаючими вимогами сучасного суспільства до діяльності поліції та традиційною системою підготовки поліцейських [4].

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», вищий військовий навчальний заклад (заклад вищої освіти із специфічними умовами навчання) – заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу з метою задоволення потреб

Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, центральних органів виконавчої влади із спеціальним статусом, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту [5].

Як зазначає Малишев Б., на практиці під «специфічними умовами навчання» розуміються всього на всього посилені вимоги фізичної підготовки курсантів, дещо більшому акценті на вивченні дисциплін кримінального блоку (кримінальне право та процес, криміналістика та кримінологія), проживання у гуртожитках казарменого типу, носіння спеціальної форми, стройову підготовку та доступ до низки внутрішніх документів МВС та Національної поліції України, які регламентують порядок проведення негласних слідчих дій [7].

Романюк В.В., зазначає, що під специфічними умовами навчання необхідно розуміти як певні обмеження (добір на навчання, вік, стан здоров'я, закрити соціальне співтовариство, особлива субкультура тощо) так і привілеї (високі вимоги до дисципліни, гарантоване працевлаштування, державне забезпечення, посилене вивчення фахових дисциплін, постійне стажування тощо), застосування яких у сукупності повинно призвести до отримання випускником ЗВО достатньої компетентності (динамічна комбінація знань, вмій і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність) [8, с. 243].

Слід відмітити, що заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання на відміну від багатьох інших цивільних вишів не просто забезпечують процес теоретичного навчання фахівців, а щоденно здійснюють кропітку роботу з практичної підготовки правоохоронців які в недалекому майбутньому визначатимуть обличчя системи МВС України та забезпечуватимуть ефективну роботи всіх її органів, підрозділів та установ [10, с.436].

Слід зробити висновок, що у ЗВО зі специфічними умовами навчання за багаторічну історію їх існування сформувалися свої власні наукові школи, які будувалися крок за кроком. Крім того дуже багато видатних науковців зробили неоціненний внесок у розвиток відомчої освіти та науки, яка у свою чергу і будувалась на поєднанні як теоретично-наукового підґрунтя,

так і величезного практичного досвіду. Зміни у підготовці майбутніх поліцейських є необхідним елементом реформування вищої освіти, що має провадитись певними етапами. Неприродне пришвидшення цих процесів призведе лише до руйнування існуючої системи підготовки та зниження якості підготовки майбутніх правоохоронців.

Список використаної літератури

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 року № 5/2015. *Офіційний вісник Президента України*. 2015. № 2. Ст. 154.
2. Андреев А.В. Місце вищих начальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських у системі вищої освіти України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія ПРАВО. 2017. Випуск 43. Том 2. С. 9.
3. Андреев А. Особливості підготовки поліцейських кадрів у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. №6. С.100.
4. Сокурченко В.В. Реформа правоохоронної системи як уособлення практичної реалізації вектора безпеки Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020». URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/ebook/conf/2016-5/doc/4/06.pdf>. (дата звернення 21.03.2021)
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 року № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 37-38. Ст.2004.
6. Савельєва І. Роль ВНЗ зі специфічними умовами навчання у підготовці кадрів для Національної поліції с світлі концепції запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських. *European Political and Law Discourse*. 2018. Volum 5. Issue 3. С. 243.
7. Малишев Б. Чому реформа поліцейської освіти необхідна та як її здійснити? URL: <https://antidot.info/authors/> (дата звернення 21.03.2021)
8. Романюк В.В. Вплив специфічних умов навчання у ВНЗ МВС України на здійснення підготовки поліцейських. *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.)*. 2017. С. 243.
9. Реформувати систему поліцейської освіти. URL: <http://umdppl.info/policeexperts.info/legislation/education/>. (дата звернення 21.03.2021)
10. Поштарук Д.О. Вдосконалення чинного положення про вищі навчальні заклади МВС. *Форум права*. 2013. №2. URL: file:///C:/Users/Serg/Downloads/FP_index.htm_2013_2_72.pdf. С.436. (дата звернення 22.03.2021)

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Вавренюк Сергій Анатолійович

*старший викладач кафедри пожежної профілактики в населених
пунктах Національного університету цивільного захисту України,
кандидат наук з державного управління*

Для багатьох професій виховання має принципове значення, яке є визначальним для формування як моральних так і загалом професійних навиків. До числа таких професій варто віднести медиків, військовослужбовців, співробітників правоохоронних органів, а також рятівників, для яких характерним є почуття відповідальності за безпеку людей.

В сучасних умовах зростає необхідність вирішення проблем, котрі пов'язані із забезпеченням безпеки особистості та суспільства взагалі, а також держави. Тому значний вклад у вирішення даної проблеми вносять співробітники Державної служби з надзвичайних ситуацій України. У зв'язку з цим, а також з врахуванням функцій, котрі покладені на ДСНС України, важливою метою є підготовка компетентних фахівців, які будуть професійно, психологічно та фізично підготовлені до вирішення всього спектру задач з питань захисту населення й територій від надзвичайних ситуацій, забезпечення пожежної безпеки.

Основним елементом системи підготовки кадрів ДСНС є заклади вищої освіти ДСНС, діяльність яких пов'язана з вихованням особового складу. Така підготовка здійснюється в процесі освітнього процесу й безпосередньо шляхом проведення виховної роботи. Побудова на науковій основі виховання в закладах вищої освіти ДСНС формує моральний облік здобувачів та співробітників, створює необхідне освітнє середовище й морально-психологічну атмосферу в закладі.

Досягнення високого рівня ефективності виховання в закладах вищої освіти ДСНС є важливою умовою для професійного та особистісного росту, підготовленості випускників таких закладів як професіоналів, компетентних співробітників для системи ДСНС, котрі будуть мати сформовані професійні особистісні якості, здатні вирішувати поставлені задачі згідно функціональних обов'язків.

В умовах зростання об'єму та складності задач забезпечення, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, забезпечення пожежної безпеки, вимоги до рівня виховання особистісних якостей співробітників ДСНС України зростають. Однак ті заходи, що приймаються щодо виховання в ході підготовки співробітників системи

ДСНС не задовольняють повністю. Тому виникає необхідність в сучасній системі виховання в закладах вищої освіти ДСНС України. Однак єдиної концепції до підходів виховання не розроблено.

Для вирішення такої проблематики, необхідне застосування комплексного підходу на основі наукового обґрунтування, проектування, моделювання й експериментальної перевірки системи виховання в процесі професійної підготовки в закладах ДСНС, вдосконалення підготовки керівників, викладачів, вихователів, посадових осіб до проведення процесу виховання в навчальних закладах, оптимізації управління процесом виховання в даних освітніх закладах.

При цьому необхідно вирішити ряд наступних задач:

- розробити методологію дослідження проблеми вдосконалення виховання у закладах вищої освіти системи ДСНС;
- провести історико-педагогічний аналіз вирішення задач виховання співробітників ДСНС, як фактор забезпечення ефективності їх підготовки й професійної діяльності;
- визначити суть, зміст й особливості виховання у закладах вищої освіти ДСНС України;
- виявити сукупність закономірностей, принципів, функцій, напрямів виховання в закладах вищої освіти ДСНС України;
- обґрунтувати й сформулювати концепцію виховання в закладах вищої освіти ДСНС України;
- розробити систему виховання, здійснити моделювання й експериментальну перевірку дієвості такої системи;
- визначити шляхи удосконалення системи виховання в закладах вищої освіти ДСНС України.

В професійно-освітньому плані виховання в закладах вищої освіти ДСНС України, як частина процесу навчання, являє собою якісне перетворення в ході освітнього процесу сукупності професійних та особистісних якостей учасників цього процесу:

- особистісних (властивості і якості особистості, риси характеру, професійна направленість, мотивація, авторитет, почуття відповідальності, дотримання традицій);
- культурних(пізнання, самоповага, становлення, почуття власної гідності, спілкування);
- фізичних (здоров'я, рухові вміння та навички, фізичні якості, підготовленість);
- професійних(професійні знання, навички, вміння, здатності).

Відмінною рисою виховання в закладах вищої освіти ДСНС України є направленість на формування особистості співробітника ДСНС України з заданими раніше параметрами майбутнього фахівця підрозділу ДСНС, його службової та професійної направленості на забезпечення захисту особистості й суспільства.

Основною метою виховання в закладах вищої освіти ДСНС України є досягнення високого рівня вихованості здобувачів, професіоналізму й компетентності майбутнього співробітника ДСНС України, котрий спроможний успішно вирішувати задачі служби, забезпечувати безпеку в надзвичайних ситуаціях, протипожежну безпеку.

Виховання в закладах ДСНС України досягається безпосередньо вирішенням сукупності навчальних, виховних, розвиваючих й освітніх задач:

- навчальні задачі: формування знань науково-практичних основ професіоналізму особистості, формування й розвиток якостей, практичних вмінь й навиків у відповідності до державних освітніх стандартів й кваліфікаційних вимог;
- виховні задачі: реалізація в освітньому процесі ролі культури, виховання особистісних якостей в розвитку особистості й підготовці до професійної діяльності співробітника ДСНС України, формування мотиваційно-ціннісного відношення в курсантів та студентів до професії рятувальника, самовдосконалення та самовиховання;
- розвиваючі задачі: розвиток, удосконалення здібностей й властивостей особистості, самовизначення в професії;
- освітні задачі: досягнення загальної й прикладної підготовленості, професійної компетентності, яка визначає здатність й готовність випускника закладу вищої освіти ДСНС України до професійної діяльності, набуття здобувачами досвіду використання навчально-пізнавальної діяльності для досягнення навчальних, професійних й життєвих цілей.

Основними принципами виховання в закладах ДСНС України є:

- єдність процесів виховання, навчання, професійної підготовки й діяльності співробітників ДСНС;
- признання особистості співробітника ДСНС як цілі, результату й показника ефективності виховання в ЗВО ДСНС;
- ціленаправленість усіх виховних взаємодій, впливів і дій, професійна направленість виховної діяльності, виховання в різних видах діяльності, а саме: навчальній, службовій, господарській, суспільній;
- єдність, погодженість у виховній діяльності суб'єктів виховання в ЗВО;

- комплексний підхід до виховання з врахуванням активного функціонування усіх елементів системи виховання і підготовки в закладі вищої освіти.

Зміст виховання в закладах вищої освіти ДСНС України включає: концепції, ідеї, теорії, положення, точки зору, факти по різних аспектах життя особистості, суспільства, держави, все те на чому формується і розвивається співробітник ДСНС України.

Підсумовуючи вище зазначене, необхідно зазначити, що важливу роль в підвищенні ефективності підготовки й діяльності співробітників ДСНС України відіграє розвиток науково-педагогічної теорії й практики виховання в закладах вищої освіти ДСНС України. Виховання в даних закладах повинне проводитись на системній основі в інтересах особистісного розвитку, психологічної підготовки, підвищення професійної підготовленості кадрів ДСНС. Удосконалення виховання в закладах вищої освіти ДСНС України набуває в наш час характер актуальної проблеми, котра потребує дослідження, теоретичного й практичного вирішення. Дана проблема безпосередньо пов'язана з підвищенням ролі людського фактору у вирішенні задач ДСНС, забезпеченні протипожежної безпеки.

Список використаної літератури

1. Вавренюк С.А. Проблемні питання підготовки висококваліфікованих кадрів вищої школи. *Інвестиції : практика та досвід*: науково-практичний журнал. Серія Державне управління. К. : ТОВ «ДКС Центр», 2018. Вип. 21. С. 85-89.
2. Садковий В.П., Домбровська С.М., Шведун В.О., Вавренюк С.А. Державне управління виховним процесом в закладах вищої освіти України : монографія. Харків : НУЦЗУ, 2019. 352 с.

ФОРМУВАННЯ ЛІНГВАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ У ЮРИДИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Василенко Валентина Анатоліївна

*професорка кафедри гуманітарних дисциплін
Сумської філії Харківського національного університету
внутрішніх справ, кандидатка філологічних наук, доцентка*

Даниленко Анастасія Василівна

*курсантка II курсу
Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ*

В умовах підвищення вимог до мовної культури фахівців вельми актуальною стає проблема розвитку різних видів їх мовної діяльності. Розглянемо, як вирішується проблема лінгвальної культури у Сумській філії Харківського національного університету внутрішніх справ через вивчення курсів «Українська мова професійного спілкування» і «Культура юридичного мовлення».

Дисципліна «Українська мова професійного спілкування»(УМПС) є в певному сенсі міждисциплінарним комплексом, що виникла завдяки сучасному стану розвитку науки з пріоритетом інтеграційних процесів. Даний курс – своєрідний синтез двох самостійних дисциплін: лінгвістичної - «Культура мови» і інтегрованої – «Ділове спілкування», кожна з яких має свою історію виникнення і свою проблематику. Їх своєрідна інтеграція в рамках однієї дисципліни передбачає якісно новий рівень вивчення стильового розмаїття мови і мовлення в єдності, формування у молодого покоління уявлення про системність мови і прищеплення умінь і навичок ефективного використання стилів мови в мовленні [1, с.115-118].

Курс «Культура юридичного мовлення» (КЮМ), що читається майбутнім правникам, має наступну мету: навчити ефективного мовного спілкування у професійній сфері, технологіям ділових взаємин, особистої харизматичності для найбільш повної реалізації своїх здібностей і талантів у фаховій діяльності [2, с.231-232]. Дані дисципліни певним чином співвідносяться: по-перше, «Ділове професійне мовлення» – одна з декількох дидактичних одиниць КЮМ, а в УМПС - це велика частина його змісту, по-друге, КЮМ використовує набуті в УМПС знання, вміння і навички і, розширюючи їх, направляє на досягнення своєї мети, а саме: вчить вибору мовних засобів, характерних для усних і письмових жанрів ділового стилю; вчить основним правилам створення корпоративної культури в організації; найбільш затребуваним мікротехнікам у професійному спілкуванні; етики корпоративних комунікацій.

Внутрішня логіка дисциплін «Українська мова професійного спілкування» і «Культура юридичного мовлення» вибудована таким чином, щоб не тільки дати здобувачам вищої освіти теоретичні знання, а й показати, наскільки важливі ці знання і сформовані на їх основі вміння для майбутньої професійної діяльності. Це веде до певного розширення меж дисциплін, так як неминуче вимагає крім інваріанта змісту, закладеного у стандарті, введення варіативного навчального матеріалу для різних спеціальностей.

Професійно орієнтована спрямованість навчання, покладена в основу нашої методики, робить домінуючим діяльнісно-прагматичний підхід до відбору змісту дидактичної одиниці «Ділова українська мова» у межах названих двох дисциплін. Після засвоєння у курсі УМПС інваріантної частини, що включає теоретичні відомості про особливості офіційно-ділового мовлення в цілому, відомості з історії українського ділового листа, про інтернаціональні властивості офіційно-ділової письмової мови, здійснюється конкретизоване застосування положень ділової стилістики до окремих сфер мовного користування. Іншими словами, здобувачі опановують деякими знаннями і вміннями в галузі актуальних офіційно-ділових ситуацій та у сфері використання певного набору відповідних жанрів документів.

Вся діяльність будь-якої організації, підприємства, установи, так чи інакше, пов'язана з документацією. Документ як діловий папір повинен бути оформлений відповідно до норм і правил, що служать доказом чого-небудь, що підтверджують право на що-небудь і мають юридичну силу. Документ є підставою або засобом регуляції управлінських, організаційних, фінансових дій будь-яких організацій, установ або окремих посадових осіб. У зв'язку з чим особливо важливим у темі «Ділова українська мова» є навчити здобувачів складати різні види документів.

Сучасна документація досить різноманітна за виконуваними нею функціями, за змістом і призначенням, за ступенем доступності інформації, що міститься в ній. Фахівці виділяють ряд факторів, що дозволяють розділити всі документи на окремі типи і види: за фактором адресації – на внутрішню і зовнішню ділову переписку; за змістом і призначенням – розпорядчі, звітні, довідкові, планові та ін. види документів; залежно від сфери людської діяльності – управлінські, наукові, технічні, виробничі, фінансові та ін.; за фактором доступності – документи відкритого користування (доступу), обмеженого доступу і конфіденційного характеру; за термінами виконання – термінові, другорядні, підсумкові, перекладацькі; за критерієм первинності – оригінал і копія; за формою відправлення – поштова пересилка, електронна ділова кореспонденція, факсові відправлення.

Виходячи зі специфіки професійної діяльності здобувачів вищої освіти, ми визначили відповідні жанри ділових документів для вивчення в курсі УМПС, виділивши тематичні та функціональні типи документів.

Своєрідна уніфікація документів, створена нами на основі досвіду роботи, спрямована на скорочення досліджуваних видів документів, приведення до однаковості їх форм, структури, мовних конструкцій.

Важливими з точки зору типізації ситуацій спілкування є фактор мети, оскільки саме мета здійснення мовної дії обумовлює тип і стиль створюваного документа, а також система стандартних мовних моделей, що відображають типові ситуації ділового спілкування. Мета, насамкінець, визначає не тільки вибір мовних моделей, але, перш за все, тематичний і функціональний тип ділових паперів.

Приведення мовних і текстових засобів службових документів до єдиного зразка, тобто стандартизація та уніфікація ділової письмової мови, виправдана міркуваннями зручності, економією часу не тільки при складанні текстів ділових листів, їх обробці, а й при їх вивченні.

Визначення змісту курсу «Культура юридичного мовлення» здійснюється з урахуванням наступності з курсом УМПС. У межах КЮМ ділову українську мову представляють наступні питання: корпоративна культура організації, імідж як засіб ділового спілкування, мікротехніки спілкування, культура управлінського спілкування, етика корпоративної комунікації, діловий етикет в міжнародному спілкуванні та ін.

Знання про особливості того чи іншого виду ділового спілкування здобувачі вищої освіти поглиблюють і розширюють за рахунок різної за характером аудиторної та самостійної роботи: репродуктивної (перегляд і конспектування навчальної літератури), пошукової (основний науковий потенціал по темі; підбір професійно орієнтованих текстів певних жанрів, вдалих і які містять комунікативні прорахунки; підготовка до практичних занять доповідей, виступів), творчої (підготовка рольових ігор, що відображають той чи інший вид ділового спілкування, аналіз мовної поведінки працівників, написання рефератів) [3, с.22-24; 4, с.42-46]. Таким чином, здійснюючи професійно орієнтоване навчання діловій українській мові майбутніх правників у курсах УМПС і КЮМ, вважаємо за необхідне вирішити такі завдання: повідомити здобувачам вищої освіти відомості про особливості офіційно-ділового стилю, пов'язані з їх спеціальністю; дати загальне уявлення про закономірності і правила ділової мовної поведінки в їх майбутній професійній діяльності; познайомити з

типovими мовними жанрами ділового спілкування, затребуваними в їх професії, і надати можливість попрактикуватися у їх створенні.

Ми розглянули лише деякі можливості курсів «Українська мова професійного спрямування» і «Культура юридичного мовлення» для професійно орієнтованого навчання умінням і навичкам ділового спілкування, володіння основними видами і жанрами якого є важливою складовою комунікативної компетенції будь-якого фахівця і багато в чому сприяє успіху в професійній діяльності.

Список використаної літератури

1. Василенко В.А., Даниленко А.В. Комунікативна компетентність поліцейського як об'єкт кроснаукового дослідження. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених: науково-практична конференція* (15 травня 2020 року м. Харків) / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2020. С.115-118.
2. Василенко В.А. Принципи вивчення культури юридичного мовлення у закладі вищої освіти / *25 років становлення Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ: славетна історія та горизонти майбутнього: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (21-22 лютого 2020 року м. Суми) / Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ. Суми: Видавничий дім «Ельдорадо», 2020. С.231-232.
3. Василенко В.А. Навчання культури професійного мовлення у закладі вищої освіти: загальнодидактичні принципи. Збірник тез III Всеукраїнської науково-практичної конференції «*Нові інформаційні технології управління бізнесом*», 12 лютого 2020р., Київ: Спілка автоматизаторів бізнесу, 2020. С. 22-24.
4. Василенко В.А. Методичні основи навчання студента-правника мови спеціальності. *Українознавчий вимір у сучасній науці: гуманітарний аспект: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції*. 13 квітня 2018 р. м. Миколаїв. Миколаїв : МНАУ. 2018. С. 42-46.

НАУКОВИЙ СУПРОВІД ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Веселов Микола Юрійович

*професор кафедри державно-правових дисциплін
факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького юридичного інституту МВС України,
доктор юридичних наук, доцент*

Безпека дорожнього руху (далі – БДР) та правоохоронна діяльність у цій сфері є предметом постійної уваги з боку політиків, законодавців, Уряду країни. Зазначені правовідносини входять і до сфери наукових інтересів багатьох вчених. Це обумовлене високим рівнем дорожньо-транспортних пригод (далі – ДТП) і тих сумних наслідків, до яких вони призводять. За даними Національної поліції протягом 2020 року в Україні трапилося понад 168 тис. ДТП, загинуло 3,5 тис. осіб, майже 32 тис. було травмовано. Ми спостерігаємо періодичні зміни та доповнення до українського законодавства в сфері БДР, але не завжди вони мають належне наукове підґрунтя, що призводить до багатьох правових казусів.

У березні 2021 року набули чинності чергові зміни до українського законодавства щодо посилення відповідальності за окремі правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху – Закон України від 16.02.2021 р. № 1231-IX [1]. Що нового та цікавого ми вкотре отримали на сьогодні від вітчизняного законодавця? Проведемо стислий аналіз змісту правових новел. По-перше, зазначений Закон вніс зміни до таких законодавчих актів України: Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), Кримінального кодексу України (далі – КК України), Закону України «Про дорожній рух», нарешті, Закону України «Про Національну поліцію». По-друге, Закон вносить зміни, які посилюють окремі аспекти як адміністративної, так і кримінальної відповідальності за правопорушення у сфері БДР. По-третє, зміни стосуються норм матеріального права (встановлюють склади адміністративних та кримінальних правопорушень, окремі аспекти накладення та виконання стягнень чи можливості звільнення від відповідальності, обов'язки учасників дорожнього руху та повноваження поліцейських), а також процесуального (стосуються порядку застосування деяких заходів забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення).

Отже, законодавець нарешті дав ладу врегулюванню правових підстав для притягнення до юридичної відповідальності за керування транспортними засобами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотич-

ного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції. Наявність цієї проблеми досліджувалась мною в інших публікаціях [2]. Цілком доречним є повернення таких діянь до переліку адміністративних правопорушень – ч.ч. 1–4 ст. 130 КУпАП, з посиленням санкцій за їх скоєння, а також доповнення КК України новою статтею, яка посилює кримінальну відповідальність за порушення правил БДР або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння, якщо це спричинило завдання середньої тяжкості, тяжких тілесних ушкоджень чи смерть потерпілого – ч.ч. 1–4 ст. 286-1 КК України (спеціальний склад кримінального правопорушення). До того ж, тепер правопорушника не може бути звільнено від адміністративної відповідальності за вказані вище та деякі інші правопорушення у сфері БДР у зв'язку з передачею матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу чи за малозначністю вчиненого адміністративного правопорушення (ст.ст. 21 та 22 КУпАП), – а такі абсурдні випадки мали місце в судовій практиці. Необхідним нововведенням стало суттєве збільшення допустимих строків накладення адміністративного стягнення за вчинення правопорушень, передбачених ст. 130 КУПАП – протягом одного року з дня його вчинення. Адже раніше поширеною практикою було штучна тяганина в суді розгляду справи і, як наслідок – закриття таких проваджень через закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків, раніше передбачених ст. 38 цього Кодексу (до трьох місяців). До речі, чинне кримінальне законодавство зараз також виключає можливість так званої гуманізації кримінальної відповідальності за порушення правил БДР або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, – це стосується виключення можливості звільнення від кримінальної відповідальності, звільнення від покарання та його відбування, а також умов умовно-дострокового звільнення від відбування покарання та заміни невідбутої частини покарання більш м'яким у випадках передбачених ст.ст. 45–48, 74, 75, 81 та 82 КК України. Безумовно, що такі зміни до законодавства спрямовані на підвищення ефективності принципу невідворотності фактичної юридичної відповідальності особи винуватої у скоєнні цих небезпечних правопорушень [3].

Норми Закону України від 16.02.2021 р. № 1231-IX систематизують адміністративну відповідальність за керування транспортним засобом особою, яка не має відповідних документів на право керування таким

транспортним засобом або не пред'явила їх для перевірки, або стосовно якої встановлено тимчасове обмеження у праві керування транспортними засобами. Чинна редакція ст. 126 КУпАП послідовно розподіляє по окремих частинам з першої по п'яту можливі склади даних правопорушень та санкції по ним, враховуючи такі обставини як, наприклад, тимчасове обмеження у праві керування транспортними засобами, шкідливість, цих діянь і ступень систематичності їх скоєння. На перший погляд здається, що зазначені правопорушення не мають безпосереднього впливу на стан БДР, але вони опосередковано підвищують рівень кваліфікації та дисциплінованості водіїв. До того ж, норми цієї статті є засобом дієвості адміністративного стягнення та інших правових заходів, пов'язаних з позбавленням чи обмеженням осіб права керування транспортними засобами.

Окрему увагу хочу зосередити на нових зобов'язаннях водія та пасажирів, закріплених у ч. 2 ст. 16 та ч. 1 ст. 18 Закону України «Про дорожній рух». У випадку подання сигналу про зупинку водій зобов'язаний: тримати руки в полі зору поліцейського або посадових осіб військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України і не виходити з транспортного засобу без дозволу; на вимогу поліцейського, а водії військових транспортних засобів – поліцейського або посадових осіб військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України пред'явити ... пред'явити електронне посвідчення водія та електронне свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, чинний внутрішній електронний договір зазначеного виду обов'язкового страхування у візуальній формі страхового поліса (на паперовому чи електронному носії або відображення інформації про його наявність в електронному свідоцтві про реєстрацію транспортного засобу), інші документи, що визначені законодавством. При цьому абзац перший ч. 1 ст. 32 Закону України «Про Національну поліцію», викладений в новій редакції надає право поліцейському вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи, у спосіб, який дає можливість поліцейському прочитати та зафіксувати дані, що містяться в документах... У свою чергу, пасажир під час зупинки транспортного засобу на вимогу поліцейського зобов'язаний знаходитися на своєму місці до відповідного розпорядження або вимоги поліцейського, а на вимогу поліцейського вийти з транспортного засобу.

Отже, увагу було акцентовано лише на деяких змінах до законодавства. Водночас, які вади залишилися чи виникли у законодавстві у зв'язку з прийняттям Закон України від 16.02.2021 р. № 1231-IX?

1. Так і залишається невизначеним питання відповідальності за порушення учасниками дорожнього руху Правил дорожнього руху, що спричинило потерпілому легкі тілесні ушкодження. Необхідно доповнити ст. 124 КУпАП другою частиною з відповідною диспозицією та посиленою санкцією.
2. Відповідно до ст. 222 КУпАП за адміністративні правопорушення, передбачені ч.ч. 1, 2, 4 ст. 126 КУпАП рішення у справі уповноважені приймати поліцейські, за ч. 3 та 5 – суд. Але відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 255 КУпАП поліцейські наділяються правом складати протоколи про адміністративні правопорушення лише за ч. 3 ст. 126 цього Кодексу. Про існування частини п'ятої зазначеної статті законодавець напевно забув, через що поліцейські позбавлені можливості складати адміністративні матеріали за цією нормою.
3. Відповідно до Закону України «Про дорожній рух» у випадку подання поліцією сигналу про зупинку водій відтепер повинен зупинитися, тримати руки в полі зору поліцейського і не виходити з транспортного засобу без дозволу поліцейського – дуже корисний обов'язок водія задля безпеки поліцейського. Але при цьому до Закону України «Про Національну поліцію» не внесено кореспондуючого повноваження поліцейського вимагати від водія та/чи пасажира(ів) залишатися у транспортному засобі після зупинки (це відноситься до пасажирів) чи вийти з нього. До того ж, якщо стосовно пасажирів Закон встановлює обов'язок «на вимогу поліцейського» залишатися в транспортному засобі чи вийти з нього, а від так, злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків дає підстави для притягнення таких осіб до адміністративної відповідальності за ст. 185 КУпАП, то для водіїв ця вимога передбачена законом. Відповідно ігнорування цієї законної вимоги і залишення транспортного засобу без дозволу поліцейського не може утворювати об'єктивну сторону правопорушення, передбаченого ст. 185 КУпАП. Будь-яких інших заходів реагування на порушення згаданого обов'язку з боку водія законодавець також не передбачив.

Таким чином, внесення змін до законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за окремі правопорушення у сфері БДР та урегулювання деяких інших, пов'язаних з цим питань безумовно були конче потрібні. Але на жаль, не всі нововведення мають завершений вигляд

у механізмі реалізації тих правовідносин на урегулювання яких вони спрямовані. Тож, окреслені у цьому дослідженні проблеми залишають місце для подальших наукових розвідок та напрацювання пропозицій щодо удосконалення вітчизняного законодавства.

Список використаної літератури

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за окремі правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху: Закон України від 16.02.2021 № 1231-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1231-20#Text> (дата звернення: 03.03.2021).
2. Веселов М. Ю., Шелудяков Р. С. Якою бути юридичній відповідальності за керування транспортними засобами в стані сп'яніння? *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2020. Вип. 3 (91). С. 78–88. DOI: 10.33766/2524-0323.91.78-88.
3. Гаврилук М. Ю., Веселов М. Ю. Звільнення від кримінальної відповідальності за керування транспортними засобами у стані сп'яніння. *Транспортна безпека: правові та організаційні аспекти*: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Кривий Ріг, 12 лист. 2019 р.). Кривий Ріг, 2019. С. 79–82.

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПЛАНУВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В НАВЧАЛЬНИХ ЦЕНТРАХ

Винокуров Дмитро Валерійович

ад'юнкт науково-методичного центру

організації наукової та науково-технічної діяльності

Національний Університет оборони України імені Івана Черняховського

Науковий керівник: Георгадзе Олександр Аміранович

заступник начальника кафедри керівництва військами (силами)

в мирний час Національний Університет оборони України

імені Івана Черняховського, кандидат військових наук

Планування підготовки є процесом визначення мети, завдань та сукупності узгоджених заходів підготовки, які необхідні для послідовного набуття оперативних (бойових) спроможностей при ефективному використанні всіх виділених ресурсів [1].

Планування навчально-виховного процесу є однією з ключових складових організації підготовки спеціалістів в навчальному центрі, основою ефективного функціонування системи управління суб'єктами підготовки.

Якісне планування – це результативне та ефективне вироблення та прийняття управлінських рішень, які дозволяють досягнути визначеної мети підготовки.

Сутність планування підготовки полягає у визначенні мети, завдань та сукупності узгоджених за часом заходів підготовки, спрямованих для послідовного набуття визначених компетентностей при ефективному використанні виділеного ресурсу та відображення запланованого в планувальних документах [2].

Існуюча система планування підготовки спеціалістів в навчальному центрі не є досконалою і має ряд недоліків а саме: не своєчасне проведення аналізу результатів виконання планів та програм підготовки; не врахування впливу факторів пов'язаних з повнотою та своєчасністю ресурсного забезпечення; не включення до оцінки завантаженості об'єктів навчальної матеріально-технічної бази та навчального навантаження на викладачів (інструкторів); не врахування в планах резерву часу та ресурсів на виконання невиконаних (недовиконаних) заходів. Зазначене свідчить про відсутність єдиної системи оцінювання якості планування підготовки в навчальному центрі, що спонукає до пошуку та удосконалення науково-методичного апарату та його обґрунтування.

Аналіз керівних документів з планування підготовки в навчальних центрах свідчать, що вони базуються на оцінюванні деяких, окремих складових планування підготовки і чіткого єдиного підходу щодо вирішення зазначеної проблеми не вироблено [3-4].

Таким чином безпосередній вплив на підготовку спеціалістів у навчальному центрі здійснює продумане планування навчально-виховного процесу то виникає потреба і визначення його якості.

Основним планувальним документом який відпрацьовується в навчальному центрі є план навчально-виховного процесу [5].

Оцінку рівня якості плану навчально-виховного процесу пропонується здійснити за показниками: точність, обґрунтованість, оптимальність.

Точність характеризується достатньою деталізацією заходів, логічністю побудови та комплексністю (єдність навчання та виховання) заходів, що відображені в плані навчально-виховного процесу.

Обґрунтованість характеризується співвідношенням виділеного ресурсу до його потреби для досягнення мети.

Оптимальність характеризується як співвідношення часу виділеного на підготовку, пропускную спроможністю об'єктів навчальної матеріаль-

но-технічної бази навчального центру і навчальним навантаженням на викладачів (інструкторів).

Зважаючи на те, що зазначені показники сильно корельовані, оцінку рівня якості Плану НВП $M_{Пл}(t)$ пропонується розраховувати за допомогою нормованої мультиплікативної агрегації:

$$M_{Пл}(t) = L_T(t)^{q_m} \cdot L_{Обз}(t)^{q_{обз}} \cdot L_{Оnm}(t)^{q_{онм}},$$

де $L_T(t)$; $L_{Обз}(t)$; $L_{Оnm}$ – показники, які характеризують точність, обґрунтованість та оптимальність Плану НВП НЦ на дискретний момент часу;

q_m ; $q_{обз}$; $q_{онм}$ – “вагові” коефіцієнти показників Плану НВП НЦ.

Зазначені показники можуть мати як рівну, так і різну значимість або вагомість, тому будуть застосовані відповідні “вагові” коефіцієнти. Розрахунок “вагових” коефіцієнтів проводився методом експертного оцінювання.

Таким чином, використовуючи зазначений методичний підхід з оцінювання планування, суб’єкти підготовки ще у ході організації отримують можливість провести необхідні обґрунтовані розрахунки для якісного вироблення плану навчально-виховного процесу, врахувати ризики, на всіх етапах його реалізації.

Список використаної літератури

1. Доктрина підготовки сил оборони держави: затв. наказом Ген. штабу Збройних Сил України від 21 січ. 2020 р. №18. 26 с.
2. Методичні рекомендації з планування підготовки у Збройних Силах України: затв. наказом нач. Ген. штабу Збройних Сил України від 18 вер. 2020 р. №№22231/С. 26 с.
3. Казан П.І. Обґрунтування рекомендацій щодо підвищення ефективності підготовки військових частин Сил постійної готовності: дис. канд. військ. наук / Національний університет оборони України імені Івана Черняховського. Київ, 2015. 184 с.
4. Георгадзе О.А. Часткова методика оцінювання рівня організації бойової підготовки артилерійської бригади: *Труди університету Національний університет оборони України імені Івана Черняховського*. 2016. № 2 (135). С. 134-140.
5. Інструкція з підготовки військовослужбовців у навчальних центрах Збройних Сил України: зат. наказом Ген. штабу Збройних Сил України від від 5 бер. 2012 р. 14 с.

ПІДГОТОВКА КАДРІВ ДЛЯ ОРГАНІВ ДІЗНАННЯ І ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В ДОНЕЦЬКОМУ ЮРИДИЧНОМУ ІНСТИТУТІ МВС УКРАЇНИ

Волобуєв Анатолій Федотович

*професор кафедри кримінального процесу та криміналістики
факультету № 1 Донецького юридичного інституту МВС України,
доктор юридичних наук, професор*

Волобуєва Олена Олексіївна

*деканеса факультету № 1
Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидатка юридичних наук, професорка*

З набуттям чинності змін законодавства щодо запровадження інституту кримінальних проступків та спрощеної процедури досудового розслідування у формі дізнання постало питання про підготовку відповідних кадрів. Щодо цього мала місце низка публікацій, у яких розглядалися особливості законодавчих новел та особливості їхньої практичної реалізації [1; 2; 3; 4]. Потрібно зазначити, що вказані зміни обумовили не тільки істотні трансформації у структурі правоохоронних органів, перерозподіл повноважень між окремими підрозділами, але й перегляд низки традиційних концептуальних положень кримінального права, кримінального процесу і криміналістики. У зв'язку з цим постало й питання щодо відповідної корекції навчального процесу у навчальних закладах системи МВС України та дотриманні певних стандартів вищої юридичної освіти.

Слід звернути увагу на ту обставину, що запровадження спрощеної процедури досудового розслідування у формі дізнання було обумовлено існуванням великої кількості кримінальних правопорушень з невеликою ступінню суспільної небезпеки, щодо яких в органи досудового розслідування надходила величезна кількість заяв і повідомлень. Саме це призвело до надзвичайного перевантаження слідчих, коли в їх провадженні знаходилося одночасно 200-300 справ, а іноді і понад 1000. Видається зрозумілим, що такий стан унеможлиблював проведення якісного досудового розслідування і спонукав слідчих до імітації активної діяльності, в тому числі, у кримінальних провадженнях щодо тяжких та особливо тяжких злочинів. Вихід із цієї ситуації бачився у виділенні «дрібних» злочинів в окрему групу під назвою кримінальних проступків і передачі їх досудового розслідування новоствореним підрозділам дізнання.

Наразі законодавець до кримінальних проступків за формальною ознакою відніс визначені Кримінальним кодексом України (надалі КК

Україні) дію чи бездіяльність, за вчинення яких передбачене основне покарання у вигляді штрафу в розмірі не більш як 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (на даний час 51000 грн.) або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі (ч. 2 ст. 12 КК України). Під це визначення потрапила значна кількість кримінальних правопорушень, для чого законодавець щодо окремих з них знизив суворість покарання, а щодо інших підняв його рівень в порівнянні з раніше існуючим. Потрібно відзначити, що у зв'язку із запровадженням інституту кримінальних проступків з українського кримінального права зникло поняття «злочини середньої тяжкості» - всі злочини, які раніше відносилися до цієї категорії, тепер вважаються нетяжкими.

Окрім зміни класифікації кримінальних правопорушень наразі встановлені різні форми їх досудового розслідування. Якщо раніше існував єдиний для всіх кримінальних правопорушень порядок розслідування у формі досудового слідства, то нині для кримінальних проступків встановлена спрощена процедура - у формі дізнання, тривалість якого не може перевищувати одного місяця. Зважаючи на це, процедура дізнання передбачає (ч. 3 ст. 214 КПК України) ширший перелік слідчих (розшукових) дій, які можуть проводитися до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР), порівняно із процедурою досудового слідства. Це вказує на те що проведення досудового розслідування у формі дізнання потребує достатньо глибоких юридичних знань, які мало чим відрізняються від професійних знань слідчого (а в деяких питаннях повноваження дізнавача є ширшими за повноваження слідчого).

Відповідно до ч. 1 ст. 40-1 КПК України дізнавач при здійсненні дізнання наділяється повноваженнями слідчого. Наявна практика формування штатної чисельності органів дізнання показує, що існує й рівність слідчого і дізнавача в обсязі грошового утримання. Потрібно звернути увагу й на положення КПК України, згідно якого статус дізнавача може бути наданий «уповноваженій особі» іншого підрозділу Національної поліції (п. 4-1 ст. 3 КПК України). Очевидно, що йдеться про співробітників оперативних підрозділів, патрульної поліції, дільничних інспекторів, які мають відповідну підготовку (отримали освіту у відомчому закладі вищої освіти).

Зважаючи на покладені на дізнавача обов'язки щодо досудового розслідування кримінальних проступків та потрібні для цього обсяги знань кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та судових експертиз, видається, що опанування ними є можливим лише при підготовці за навчальними програмами спеціальності «Право». Проблема полягає у тому, що у відомчих навчальних закладах навчальний процес

організовується за двома спеціальностями: 1) «Право - 081» - для підготовки кадрів для слідчих підрозділів (професіограма слідчого ґрунтується на вищій юридичній освіті) з терміном навчання 4 роки; 2) «Правоохоронна діяльність – 262» - для підготовки кадрів для оперативних підрозділів, патрульної поліції, дільничних інспекторів з терміном навчання 3 роки. Різниця полягає не тільки в термінах навчання, але й в програмах кримінально-правових дисциплін, які істотно коротші на факультетах з спеціальністю «Правоохоронна діяльність», яка відповідно до класифікатора галузей знань і спеціальностей не є правовою спеціальністю, а віднесена до сфери цивільної безпеки [5].

Що стосується вироблення практичних умінь дізнавачів щодо розслідування кримінальних проступків, видається необхідною відповідна профілізація програм навчальних дисциплін «Кримінальне право», «Кримінальний процес», «Криміналістика». Зокрема, йдеться про викладання основ методики розслідування таких кримінальних проступків:

- умисне легке тілесне ушкодження (ст. 125 КК України);
- крадіжка (ч.1 ст.185 КК України);
- шахрайство (ч.1 ст.190 КК України);
- хуліганство (ч. 1 ст. 296 КК України);
- незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (ч.1 ст. 309 КК України).

Що ж стосується розмежування кримінальних проступків і злочинів з точки зору вироблення у майбутніх дізнавачів і слідчих необхідних практичних умінь планування та організації розслідування, то, очевидно, що тут не має принципових відмінностей. Видається, що акцент під час аудиторних занять потрібно робити на використанні типових фабул кримінальних проваджень відповідних категорій. Самостійна робота курсантів та аудиторні практичні заняття повинні передбачати їх аналіз з визначенням тактичних завдань розслідування і засобів їх вирішення – слідчих (розшукових) дій, особливостей їх підготовки і проведення.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що на наше переконання, для підготовки кадрів для органів дізнання і досудового розслідування в Донецькому юридичному інституті МВС України необхідною є певна корекція навчального процесу з урахуванням різниці в ступені суспільної небезпеки кримінальних проступків і злочинів з дотриманням стандартів вищої юридичної освіти.

Список використаної літератури

1. Мірошниченко Н. А. Визначення проступку та злочину в кримінальному праві України. *Актуальні проблеми політики*. 2014. Вип. 51. С. 331-333.
2. Задорожний Богдан. Кримінальні проступки: швидке розслідування без реального захисту. *Закон і бізнес*. В. 43 (1445). 02.11-08.11.2019. URL: https://zib.com.ua/ua/139881kriminalni_prostupki_shvidke_rozsliduvannya_bez_realnogo_zah.html.
3. Шатарська Таміла. Кримінальні проступки: основні аспекти. *Юридична газета*. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/kriminalni-prostupki-osnovni-aspekti.html>.
4. Татаров Олег. Кримінальні проступки: бути чи не бути. *Закон і бізнес*. В. 19-20 (1265-1266). 14.05-20.05.2016. URL: <https://radako.com.ua/news/kriminalni-prostupki-buti-chi-ne-buti>.
5. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Постанова Кабінету міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. URL: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/101-perelik-galuzej-znan-i-spetsialnostej>.

ЕТИКА СПІВПРАЦІ ПОЛІЦІЇ ТА УНІВЕРСИТЕТУ

Волошин В'ячеслав Степанович

*ректор Державного вищого навчального закладу
«Приазовський державний технічний університет»,
доктор технічних наук, професор,*

Заслужений діяч науки і техніки України, Академік Міжнародної академії наук екології та безпеки життєдіяльності людини, Почесний академік Міжнародної кадрової академії, Академік Академії економічних наук України

Зусін Володимир Якович

*професор кафедри фінансів та банківської справи
Державного вищого навчального закладу
«Приазовський державний технічний університет»,
доктор технічних наук, професор*

Поліція України виконує свої благородні задачі - служіння народу задля безпеки суспільства. До обов'язків поліції відноситься профілактика та виявлення злочинів, підтримка законності та порядку в демократичній країні. Ефективність діяльності поліції в значній мірі залежить від підтримки населення та плідної й продуктивної комунікації із суспільством. Досягнути цієї мети можна якщо дотримуватися етики спілкування поліції з населенням [1].

Європейський кодекс поліцейської етики було прийнято Комітетом міністрів 19 вересня 2001 року, за яким вважається, що дії поліції в значній мірі відбуваються в тісному контакті з населенням і що їх ефективність залежить від підтримки суспільства.

Згідно з наказом Міністерства внутрішніх справ України від 28 квітня 2016 року № 326 було введено в дію Правила етичної поведінки співробітників апарату МВС України, територіальних органів, закладів, установ та підприємств, що належать до сфери управління МВС. У Національній поліції запевнили: «За порушення кодексу етики у нас задіяний весь спектр дисциплінарних стягнень: догана, сувора догана, позбавлення премії - аж до звільнення» [2].

З метою розвитку поліцейської етики між Приазовським державним технічним університетом та Національною поліцією, починаючи з 2015 року, проведено низку заходів у межах реалізації плану координаційної Ради Головного управління національної поліції Донецької області та закладів вищої освіти м. Маріуполя.

21 жовтня 2016 року на базі Приазовського державного технічного університету пройшла всеукраїнська науково-практична конференція: «Національна поліція Донеччини - проблеми становлення і стратегія розвитку - 2016». Співзасновниками цього заходу стали ГУ Національної поліції України в Донецькій області та Донецький юридичний інститут. У пленарному засіданні і на секціях виступили вчені і практики з Маріуполя, Одеси, Києва, Кривого рогу, Краматорська. За підсумками конференції видано тези доповідей і книга В.Я. Зусіна «Про поліцейську етику».

18 травня 2018 року також на базі ПДТУ відбулася всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні питання забезпечення громадського порядку та безпеки в сучасних умовах: поліція та суспільство - стратегії розвитку і співпраці та взаємодії», метою якої було вироблення єдиної зваженої науково-обґрунтованої та адаптованої до практичного застосування концепції заходів, спрямованих на удосконалення діяльності Національної поліції та інших правоохоронних органів.

За результатами роботи конференцій були вироблені механізми удосконалення діяльності органів Національної поліції та інших правоохоронних органів, які в тісній взаємодії та за підтримки громадських та суспільних організацій, належного державного забезпечення зможуть на високому рівні протидіяти злочинності в країні. Пропозиції та тези доповідей за результатами конференції були направлені до профільних відомств із метою використання їх в законотворчому та правозастосовному процесі.

З метою підвищення етики спілкування та отримання зворотного зв'язку між населенням та поліцією Приазовським державним технічним університетом було проведено серію соціологічних досліджень за замовленням Головного управління національної поліції в Донецькій області у період з 2015 по 2018 роки, а саме:

- «Ефективність діяльності Державної автоінспекції (ДАІ) у місті Маріуполь» (2015 рік). Метод: анкетування.
- «Соціально-психологічний портрет сучасного співробітника міліції» (2015 рік). Метод: фокус-групи.
- «Ефективність діяльності міліції в місті Маріуполі» (2015 рік), «Ефективність діяльності поліції у місті Маріуполі» (2016, 2017, 2018 роки) в динаміці. Метод: інтерв'ю.

За три роки (2017-2019 рік) підготовлено та проведено більше ніж 50 наукових семінарів та лекцій для співробітників поліції на базі ГУНП.

Викладачі університету: професори – Зусін В.Я., Верескун М.В., Любчук О.К., доценти – Ташкінова О.А., Марінова Г.М., Лапіна М.Д., Сахно С.В., Мальцева О.В., Мироненко Д.С., Волощук С.В., Ярченко Ю.В., Роговська О.О. плідно працювали та узагальнювали досвід найкращих викладачів університету в різних формах комунікаційних заходів:

- проведення психологічних тренінгів для співробітників поліції. Теми: «Зняття психоемоційного напруження», «Профілактика емоційного вигорання і професійної деформації в умовах несення служби», «Тренінг особистісного зростання», «Мотивація досягнення успіху»;
- індивідуальне психологічне та групове консультування співробітників поліції;
- розробка методичних рекомендацій та впровадження інноваційних підходів щодо соціального захисту працівників поліції пільгових категорій (кейс-менеджмент тощо);
- проведення занять-тренінгів з української мови для співробітників поліції («Удосконалення мовних навичок працівників Національної поліції України»), що супроводжувалися яскравими презентаціями, активними дискусіями і використанням інноваційних технологій;
- лекції, майстер класи, розширені семінари за темами «Інформаційна безпека», «Стратегії кібербезпеки», «Безпечна робота в мережі інтернет», «Безпечні соціальні мережі» тощо.

За фактом участі у цих заходах отримано подяки від Головного управління Національної поліції в Донецькій області за активну співпрацю з поліцією Донеччини, глибоке розуміння громадського обов'язку, високий

рівень професіоналізму, вагомий внесок у патріотичне виховання молоді та укріплення українських національних традицій.

Етика співпраці поліції зі студентами, які бажали у подальшому вступити до лав Національної поліції, проявилася при проведенні ознайомчих екскурсій, лекцій, тренінгів, змагань:

- проведення школи поліцейських (ознайомчих занять, лекцій, семінарів, тренінгів), семінарів і тренінгів співробітниками Національної поліції для студентів ДВНЗ «ПДТУ» з юридичної та правової тематики;
- проведення майстер-класу з самооборони для студентів ДВНЗ «ПДТУ» до Дня Збройних сил України;
- ознайомча екскурсія для студентів університету до Головного управління Національної поліції (березень 2018 р);
- створення Центру безпеки руху для учнівської та студентської молоді м. Маріуполя.

Етика співпраці між університетом та поліцією проявлялась також при проведенні різного роду спортивних змагань.

У 2017-2019 роках відбувався Відкритий турнір Головного управління Національної поліції в Донецькій області з міні-футболу на Кубок Миру, присвячений Дню Збройних Сил України. Після проведення заходу всі учасники отримали в подарунок книгу професора Зусіна В.Я. «Юним футболістам про культуру поведінки» [6]. Книгу було видано на багатьох мовах світу спеціально до Європейського молодіжного чемпіонату з футболу. Кожен учасник, тренер та адміністратор отримали цю книгу на своїй рідній мові, що викликало одночасно подив та повагу до автора книги.

Завдяки заходам, що проводяться між співробітниками поліції та ПДТУ зростає рівень поваги суспільства до поліції, відбувається зворотній зв'язок, підвищується підтримка населення, будується конструктивна співпраця між населенням та поліцією. Етика спілкування сприяє тому, що Маріуполь за останні роки став одним з найбезпечніших міст в Україні та лідером з кількості позитивних оцінок з боку населення міста.

Список використаної літератури

1. Европейский кодекс полицейской этики от 19 сентября 2001 года. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE28908.html.
2. Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС : Наказ МВС України від 28.04.2016 № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0778-16> (дата звернення: 06.03.2021)

3. Зусин В.Я. Етика та етикет ділового спілкування: навчальний посібник. К.: 2005. 224 с.
4. Зусин В.Я. О полицейской этике: учебное пособие. Мариуполь: ГВУЗ «ПГТУ», 2016. 26 с.
5. Зусин В.Я., Семенішин М.О., Остапчук В.В. Професійна етика та естетика поліцейського. Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2018. 31с.
6. Зусин В.Я. Юним футболістам про культуру поведінки: навч. посіб. для учнів загальноосвіт. та спорт. шкіл. Маріуполь: Рената, 2007. 68 с.

ШЛЯХИ ЗАПОБИГАННЯ ГЕНДЕРНИМ КОНФЛІКТАМ У ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАННЯХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Ганаба Світлана Олександрівна

професорка кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького, докторка філософських наук, професорка

У реаліях сьогодення гендерна проблематика привертає увагу громадян, владних структур, військових інституцій тощо. Свідченням зацікавлення та підвищеного інтересу з боку суспільства що цієї проблематики є дискусії, які ведуться щодо питань рівності чоловіків та жінок у суспільстві, збільшення кількості правових норм гендерно-правового характеру, проведення різних наукових зібрань тощо. Релевантність гендерної проблематики зумовлена необхідністю побудови гармонійної комунікативної взаємодії, осмислення особливостей гендерних моделей у суспільних відносинах, здатністю презентувати адекватну та ефективну відповідь на виклики та запити сучасного мінливого життя тощо.

Гендерні питання стосуються ролі й відносин, особистих характеристик, ставлення, поведінки та цінностей, які суспільство визначає для чоловіків та жінок. Таким чином, гендерні характеристики передбачають й уособлюють соціально-рольові відмінності між чоловіками та жінками. Вони висвітлюють особливості їх взаємовідносин у різних соціальних площинах. Водночас, варто зазначити, що поняття статті стосується біологічних відмінностей між чоловіками та жінками.

Явища статево-рольової диференціації та ієрархії статусів у суспільстві здатні породжувати гендерні конфлікти. Природа цього соціального конфлікту зумовлена протиріччями між нормативними уявленнями особистості про риси та особливості поведінки чоловіків та жінок та її небажанням чи неможливістю відповідати цим уявленням-вимогам.

Гендерний конфлікт є соціальним. Причини його виникнення зумовлені соціальними, гендерними стереотипами й упередженнями.

Суттєвим фактором у запобіганні гендерним конфліктам є вивчення й врахування іноземного досвіду та напрацювань у сфері міжнародного та українського законодавства. Зокрема, принцип рівних прав та можливостей жінок та чоловіків знайшов відображення у нормативно-правових приписах Статуту ООН (1945), Загальної Декларації прав людини (1948), Конвенції про захист прав людини й основних свобод (1950), Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979), Пекінської декларації (1995) та інших. У міжнародних нормативно-правових актах закладено засадничі принципи, які реалізація яких, дозволить уникнути гендерних конфліктів у практиках службової діяльності.

- *Рівні права.* Принцип рівності прав – це право впливати на життя суспільства та брати участь у його діяльності, а також мати доступ до влади та впливати на неї. Цей принцип уважається засадничим у розвитку та функціонуванні демократичної та легітимної держави. При плануванні, виконанні та оцінці військових операцій цей принцип передбачає забезпечення прав чоловіків і жінок, хлопців і дівчат.
- *Рекрутинг та утримання кадрів.* Цей принцип передбачає спрямування на збільшення потенціалу військових формувань створювати легітимність, розширювати основу для набору персоналу та формувати позицію сектору безпеки та оборони як бажаного роботодавця. Тобто, мова йде про створення ефективних та дієвих умов, за яких чоловіки та жінки зможуть працювати й розвивати свої професійні, організаторські, лідерські якості у всіх сферах і на всіх рівнях сектору безпеки та оборони, зміцнюючи у такий спосіб військові формування як зсередини, так і зовні шляхом міжнародного співробітництва.
- *Оперативна спроможність.* Цей принцип надзвичайно тісно пов'язаний із попередніми, оскільки передбачає обрання кращих кадрів із широкого загалу працівників. Оперативна спроможність покращується в умовах належного розуміння ситуації, коли персонал глибше розуміє потреби соціальних, статевих, вікових груп й здатний ефективно вирішувати проблеми, сприяти поліпшенню умов для чоловіків та жінок зміцнює безпеку і як результат, генерує підтримку повноважень військових формувань у суспільстві.

У загальному розумінні – гендерний підхід базується на врахуванні різних потреб та ситуацій, в яких опиняються жінки та чоловіки під час виконання своїх соціальних ролей. Таким чином, гендерна політика передбачає діяльність органів військового управління та їх структурних

підрозділів, командирів, начальників. Вона регулює процеси розвитку соціальної взаємодії військовослужбовців обох статей у війську, вдосконалення та розвиток їх соціальних статусів і відносин з урахуванням армійських культурних традицій і стереотипів.

Очевидно, щоб запобігти гендерним конфліктам та стереотипам необхідно знати й розуміти причини гендерних упереджень, уміти прослідкувати еволюцію гендерних уявлень соціуму й на основі отриманої інформації змоделювати способи запобігання їм. У цій справі не може бути одноразових заходів. Навпаки, необхідна постійна робота командирів з особовим складом, спрямована на руйнування закріплених гендерних стереотипів. Суттєву роль у цьому процесі мають відіграти прес-центри військових формувань. У своїх меседжах вони мають більше уваги приділяти жінкам, поширювати інформацію про їх успішну та ефективну інформацію. Презентація «ситуацій успіху» підвищить суспільну значимість жінки-військовослужбовця, дозволить врахувати її досвід та практичні надбання у процесі створення політик та структур для національної оборони. Важливим у цьому процесі є також розгляд та аналіз нагальних й важливих питань службово-бойової діяльності та участь у них жінок військовослужбовців.

Загалом врахування гендерної проблематики у процесах військового реформування допомагає відгукнутися на різноманітні потреби щодо безпеки у суспільстві. Гендерно обумовлене насильство залишається загрозою для стабільності та безпеки суспільного життя. Водночас, подолання проблем гендерних упереджень та стереотипів у військових формуваннях сектору безпеки та оборони слугуватиме позитивним прикладом для побудови демократичного правового суспільства.

З ІСТОРІЇ РОЗБУДОВИ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ТЕРЕНАХ: XVIII – ПОЧАТОК XX ст.

Гаращук Володимир Миколайович

завідувач кафедри адміністративного права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,

доктор юридичних наук, професор,

член-кореспондент Національної академії правових наук України

Якісне кадрове забезпечення сучасних підрозділів поліції можна розцінювати як одну з найважливіших складових кадрової політики держави. Сучасні цивілізаційні виклики, пов'язані з «віртуалізацією» правопорушень, інтеграційними процесами щодо утворення злочинних міжнародних

угруповань, складності у класифікації нових, невідомих раніше видів правопорушень, зброї, технічного оснащення свідчить про те, що перед органами внутрішніх справ з'являються нові притаманні виключно сьогоденню завдання і напрями діяльності. Все це потребує певних змін в компетентностях поліцейських. Саме тому, і поліцейська сучасна освіта потребує модернізації у питаннях підготовки майбутніх поліцейських, створення умов для плідного функціонування системи неперервної освіти, оновлення програм та введення нових предметів, що базуються на сучасних технологіях та новітніх світових досягненнях.

Слід зазначити: питання реформування засад підготовки кадрів для системи МВС не є новим. Суспільство постійно змінюється. То ж поліцейська діяльність як і будь яка сфера людської діяльності потребує свого переосмислення, трансформації.

На нашу думку, є актуальним й звернення до історичних підходів щодо підготовки кадрів поліції та їх професійної перепідготовки на вітчизняних теренах у XVIII та на початку XX ст. Це дозволить виявити коло тенденцій та характерних ознак, що базувалися на функціонально-компетенційному розподілі повноважень різних підрозділів поліції та її службовців, що, безумовно, представляє інтерес і для сучасної національної практики.

Історіографія праць класиків з поліцейського (адміністративного) права, таких як І. Андреєвський, М. Белявський, М. Волков, В. Дерюжинський, В. Івановський, М. Лазаревський, М. Тарасов, С. Щегловітов та ін., а також аналіз першоджерел нормативно-правових актів, що вийшли друком протягом XVIII – початку XX ст. дозволяють зробити висновок про відсутність єдиної загальнодержавної системи щодо відбору, підготовки та перепідготовки працівників закладів поліції. І тільки у Проекті «Про перетворення поліції в імперії» (підготовлений міжвідомчою комісією під головуванням сенатора О.О. Макарова у 1911 – 1913 роках), було вперше поставлене питання про створення державної системи підготовки кадрів для поліції [1]. Але звернемо увагу на те, що навчання за функціональною ознакою і відповідно до займаних посад, не зважаючи на відсутність єдиної програми підготовки, розвивалося досить активно і відповідало тим вимогам, які час, і суспільство поклало на поліцейських.

Найбільший інтерес для адміністративно-правового дослідження представляють законодавчі акти щодо створення, формування та реорганізації системи суб'єктів управління структурами поліції та закладів підготовки поліцейських. Це надає змоги відстежити громадське розуміння їх місії та соціального призначення, а також історичних підходів до розмежування повноважень, функцій і компетенцій у процесі діяльності. Вважаємо, що

виключно такі підходи є пріоритетними й при формуванні освітнього поліцейського середовища в сучасній Україні.

Здійснений нами аналіз Повного Зібрання Законів Російської Імперії кінця XVIII – початку ХХ ст. дозволяє виділити нормативно – адміністративні акти структуризації галузі: «Устав благочиния или полицейский» від 8 квітня 1782р., наказ Сенату «О подведомственности полиции местному Гражданскому Начальству и военным лицам, которым вверено управление гражданской части в Губернии» від 11 травня 1801 р., «Наказ чинам и служителям земской полиции» та «Положение о земской полиции» від 3 червня 1837р., «Временные правила об устройстве полиции в городах и уездах губерний, по общему учреждению управляемых» від 25 грудня 1862 р , «Положение о корпусе жандармов» від 9 вересня 1867р., «Положение о мерах к сохранению государственного порядка и общественного спокойствия» від 14 серпня 1881р., «Об учреждении в 46 губерниях Европейской России Полицейской стражи» від 5 травня 1903р. та ін. Особливої уваги заслуговує Указ від 24 жовтня 1803 р. «О средствах к исправлению полиции в городах» [2, с. 947-954], у якому чи не вперше на державному рівні здійснено спробу розподілу повноважень і функцій у внутрішньому управлінні системою поліції. Не можна не звернути увагу й на перші офіційні кроки щодо залучення молоді до лав поліцейських – Наказ «О обучении кадет, склонных к статской службе, юриспруденции и арифметике; об освобождении их от занятий прочими науками и от упражнений в военной экзерциции» від 21 вересня 1748р.

Зазначимо, що в нормативних актах і поліцейських статутах ХІХ ст. на першому місці щодо вимог до працівників поліції ставиться їх професіоналізм, компетенція. Принцип законності виступає як пріоритет й в усіх керівних навчальних посібниках, створюваних для освітніх потреб різних рівнів і ланок поліцейських структур. Досконалість подібних довідково-навчальних посібників вражає і сьогодні. Звернемо увагу на таку фундаментальну працю як «Повне керівництво для чинів поліції і довідкова книга для земських начальників, міських суддів, волосних управлень та торгово-промислових осіб», яке включає понад 6000 сторінок навчальної інформації для працівників поліції різного рівня. Наприклад, «Поліцеймейстери. Влада, права та обов'язки» (§§ 189-193, 220, 504), «Поліцейська сторожа. Про відшкодування і покарання за непослух щодо поліцейських та інших сторожів та образу їх» (§§ 5062-5064), «Урядники». Про озброєння та утримання поліцейських урядників (§§ 156-158). Підпорядкування урядників (§ 182). Про визначення їх обов'язків (§ 280). Інструкція поліцейським урядникам» (§ 326), обов'язки урядників з охо-

рони приватної та майнової безпеки (§§ 21-33), обов'язки урядників щодо попередження злочинів (§§ 34-56) «Жандармська залізнична поліція» (§§ 176, 3569-3874) [3].

Широкого розповсюдження набули й практичні навчальні посібники на зразок: «Буквар сучасного городского» (Варшава, 1915), «Добкевич Л.О. Керівництво для навчання поліцейських соцьких і десятицьких» (Одесса, 1903), «Календар-супутник для всіх чинів міської, повітової і волосної поліції» (уклад. Ю.Г. Щенснолевич, суд. Пристав Ніжинського окружного суду. Суми, 1910), «Керівництво для чинів зовнішньої поліції та урядників» (уклад. Л.А. Добкевич. Одесса, 1904.), «Керівництво поліцейській сторожі Херсонської губернії» (Херсон, 1913), різноманітні інструкції, наприклад околочним наглядачам, стражникам повітової поліції, начальникам охоронних відділень, чинам розшукових відділень, По всім поліцейським відділенням надсилалися описи і правила носіння форменого одягу, орденів, медалей, інших знаків відмінностей [5, с.12 - 21] та ін.

Серед свого роду стаціонарних форм професійної підготовки працівників поліції виступали такі як школи для поліцейських урядників і стражників, для городових, для околочних, а також набувають розвитку спеціальні курси кримінального розшуку, для підготовки на керівні посади при штабі-корпусі жандармів тощо. Значної уваги надавалося атестації працівників поліції. При цьому ставилася мета з'ясувати не тільки придатність до служби, а й оцінка потенціалу і перспектив для кар'єрного росту. Важливим напрямом кадрової політики визнавався і соціальний захист працівників поліції, що є і сьогодні актуальним, й відіграє значну роль у підборі кращих кадрів для різних поліцейських структур. Зокрема, було передбачено грошове, речове, провіантське, чайне, колійне, а також зброя, опалення та освітлення тощо [4, с. 21-25].

На формування кадрової політики безумовного впливу мали адміністративні рішення щодо створення цивільної державної служби та її відокремлення від придворної або військової. Державна служба, до якої було віднесено й поліцейські кадри, саме у ХІХ ст. стає об'єктом спеціальної галузі державного управління, а з наукових позицій – об'єктом поліцейського (адміністративного) права, що сприяло напрацюванням принципів підбору, підготовки, кар'єрного зростання, виховання і соціального захисту поліцейських кадрів. Якщо говорити про вимоги до освіти на посади поліцейських, то тут слід звернути увагу на те, що саме від рівня освіти залежала можливість зайняти ту чи іншу посаду. Керівні посади у закладах поліції (поліцмейстери, градоначальники, повітові справники та ін.) могли займати громадяни виключно з університетською або військово-

вою освітою. Тоді як у створюваних губернських школах поліцейських урядників або школах поліцейського резерву навчання проходило досить швидко. Кандидати на посади городових навчалися 2 тижні, а на посади околodочних і приставів – 1 місяць. Окрім вивчення законів і інструкцій МВС, необхідно було знати постанови і накази місцевого градоначальника [5, с. 299 301; 6, с. 238 - 240].

Питання професійної підготовки і виховання поліцейських висвітлювалися у спеціальному журналі – «Вісник поліції», що виходив друком з 1908 р. Насамперед, це досвід роботи поліцейських шкіл, курсів з викладання й навчання поліцейських, інших варіантів підвищення кваліфікації.

Таким чином, можна констатувати, що на початок ХХ ст. певним чином було сформовано майбутню базову складову для створення централізованої системи підготовки поліцейських, окреслені юридичні норми, що визначали їх права, обов'язки, компетенції, відповідальність, заохочення, гарантії та ін.

Список використаної літератури

1. Краткая объяснительная записка к заключению Междуведомственной комиссии под председательством сенатора А. А. Макарова по преобразованию полиции в Империи. СПб.: Гос. тип., 1911. 133 с.
2. О средствах к исправлению полиции в городах: Именной указ Сената от 24 октября 1803 года. *ПСЗРИ. Т. XXVII. 1802 – 1803.* СПб, 1830. С.947 – 954
3. Полное руководство для чинов полиции и справочная книга для земских начальников, городских судей, волостных управлений и торгово-промышленных лиц. С.- Петербург, 1895. 6002 с.
4. Анучин Е. Н. Исторический обзор развития административно-полицейских учреждений в России, с Учреждения о губерниях 1775 г. до последнего времени. СПб. : Тип. М-ва вн. дел, 1872. 346с.
5. Волков Н. Законы о полиции. Москва: Издание кн. маг. И.К. Голубева, 1910. 843с.
6. Алфавит полицейских законов. Сост. М. И. Доброленский. С.-Петербург, 1894. 388с.

СИСТЕМА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЗАГАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ СЛУХАЧІВ ДЕРЖАВНОЇ УСТАНОВИ «АКАДЕМІЯ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ»

Горошочек Олег Вікторович

*начальник циклу тактичної та фізичної підготовки
Державної установи «Академія патрульної поліції»*

На етапі сьогодення характерною рисою багатьох професій є висока вірогідність виникнення нестандартних і складних ситуацій, які вимагають від людини максимальної напруги фізичних сил. Професія поліцейського безперечно в цьому списку займає одну з перших позицій. Ефективне виконання поліцейськими службових обов'язків по боротьбі зі злочинністю та охороні громадського порядку значною мірою залежить від рівня загальної фізичної підготовки. Тому невід'ємною складовою навчально-виховного процесу в Державній установі «Академія патрульної поліції» (надалі – Академія) є фізичне виховання, основне завдання якого не тільки зміцнення здоров'я слухачів, а і досягнення високого рівня фізичної підготовленості для виконання службових обов'язків.

Вимогами наказу МВС від 26.01.2016 № 50 встановлені нормативи із загальної фізичної підготовленості, які разом із тактикою самозахисту є складовою оцінки поліцейського з фізичної підготовки під час щорічної підсумкової перевірки. Недостатньо розвинуті фізичні якості призводять до низької працездатності поліцейських, які не можуть ефективно виконувати службові завдання.

Виходячи з вищезазначеного, одним із основних завдань, які для себе окреслила Академія - готувати слухачів так, щоб вони знаходились на достатньому рівні фізичної підготовленості необхідної для виконання службових завдання у будь-яких умовах. Метою фізичної підготовки поліцейського є досягнення постійної повної фізичної готовності до виконання службових завдань.

Рівень загальної фізичної підготовленості поліцейських, визначається за результатами виконання трьох контрольних вправ: комплексна силова вправа, біг на 100 метрів, біг на 1000 метрів. Разом з цим, згідно з вимогами наказу МВС 09.02.2016 № 90 «Про затвердження Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України», рівень фізичної підготовленості кандидатів на службу в поліцію, визначається за результатами виконання таких контрольних вправ: комплексна силова вправа, біг на 100 метрів, біг на 1000 метрів. При цьому, умови та порядок виконання контрольних вправ

як для поліцейських так і кандидатів на службу майже однакові (існують певні розбіжності в умовах виконання комплексно силової вправи). А самі нормативи для кандидатів на службу дещо нижче, ніж для поліцейських відповідної вікової категорії. Саме ці розбіжності дають підстави очікувати, що певна частина кандидатів, які успішно склали нормативи із загальної фізичної підготовленості на стадії рекрутингу, з мінімально допустимими результатами, згідно нормативів із загальної фізичної підготовленості для поліцейських, матимуть незадовільний результат.

З огляду на вищевикладене, перед установами, які здійснюють первинну професійну підготовку поліцейських, постають завдання не тільки покращення рівня загальної фізичної підготовленості слухачів в цілому, а і приведення їх фізичних показників до оптимального рівня, до вимог, які висуваються до поліцейського.

В Академії вказані завдання вирішуються комплексно. В першу чергу, при доборі засобів і методів покращення фізичної підготовленості слухачів застосовується індивідуальний підхід з урахуванням фізичних якостей кожного слухача. Наприкінці навчання оцінюється стан фізичної підготовленості слухачів, шляхом складання обов'язкового комплексного тесту, результати якого порівнюються із вхідними даними.

В складі робочої програми навчального предмету «Фізична підготовка» передбачено триразове складання слухачами нормативів загальної фізичної підготовленості протягом опанування програми предмету: вхідне тестування (перший тиждень навчання), проміжне тестування (дев'ятий тиждень навчання), вихідне тестування (шістнадцятий тиждень навчання). Після кожного тестування слухачі ознайомлюються із своїми результатами (під підпис) та отримують методичні рекомендації, щодо самостійних тренувань направлених на розвиток певних фізичних якостей.

При цьому вихідне тестування є складовим елементом проміжного контролю з навчального предмету «Фізична підготовка», що за своєю структурою подібний до порядку оцінювання фізичної підготовки під час підсумкової перевірки поліцейських.

Порівняючи отримані результати на підсумковому тестуванні із вихідними даними на початку навчання, колективом Академії виявлено низку позитивних змін у показниках фізичної підготовленості, які представлені на схемі.

В цілому в структурі робочої програми навчального предмету «Фізична підготовка» передбачено 8 навчальних годин направлених безпосередньо на розвиток фізичних якостей, ще 78 навчальних годин направлено на

опанування навичок тактики самозахисту. Разом з тим, в планах практичних занять з тактики самозахисту, приділено належну увагу розвитку загальної фізичної підготовленості слухачів (в першу чергу під час проведення розминки).

Суттєвий вклад в розвиток загальної фізичної підготовленості здійснюється особовим складом стройового відділення Академії (начальники курсів та їх заступники), які разом із викладацьким складом циклу тактичної та фізичної підготовки проводять індивідуальні та групові тренування, спортивно – масові заходи відповідно до «Програми розвитку й удосконалення фізичної підготовки для слухачів».

Таким чином, вимоги до фізичної підготовленості є досить обґрунтованими і об'єктивно необхідними для професійного становлення майбутніх поліцейських. Але недостатня фізична підготовленість значної кількості кандидатів до вступу в лави поліції свідчить про наявність проблеми, з якою стикаються викладачі під час занять з «Фізичної підготовки». Це негативно впливає на працездатність під час навчальних занять. З огляду на подібну ситуацію, виникла необхідність вирішення проблеми підвищення розвитку фізичних якостей у навчальному процесі. Особливостями фізичної підготовки слухачів в Академії є комплексний підхід в удосконаленні індивідуальних фізичних навичок та умінь, що сприяє засвоєнню вибраної професійно-службової діяльності; а інтенсифікація розвитку фізичних та пов'язаних з ними якостей приводить до підвищення рівня адаптаційних можливостей організму зокрема, та навчання в цілому.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : Наказ МВС України від 26.01.2016 № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0260-16> (дата звернення: 06.03.2021)
2. Про затвердження Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України : Наказ МВС України від 09.02.2016 № 90. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0306-16> (дата звернення: 06.03.2021)
3. Програма розвитку й удосконалення фізичної підготовки для слухачів, що проходять первинну професійну підготовку за професією 5162. Поліцейський у Державній установі «Академія патрульної поліції». Київ, 2019. 22 с.

ОКРЕСЛЕННЯ РОЛЬОВОГО СЕГМЕНТУ НАУКОВОЇ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНЬОГО ПРАВНИКА

Гузенко Олена Павлівна

*доцентка кафедри цивільного та господарського права факультету
№ 2 Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидатка економічних наук, доцентка*

Сучасність доводить актуальність проблеми підготовки майбутнього правника, котрий володіє інструментами науково – дослідної роботи. Обґрунтуванням такої позиції слугує, з одного боку, потреба суспільства в кваліфікованих правниках, з іншого боку, назріла нагальна потреба удосконалення змістовності окремих правових регуляторів, що можливо у разі підготовки молодого фахівця, котрий обрав фах юриста та опанував новітні інструментарії впливу на даний процес.

Як показують дослідження зазначена проблема не є новою та протягом тривалого часу залишається в атмосфері наукової дискусії. Більшість науковців вважають, що сучасний правник має опанувати існуючі новації, котрі пропонуються як вітчизняними, так і зарубіжними фахівцями. До складу науковців, котрі у своїх дослідженнях торкалися проблем підготовки майбутніх правників доцільно віднести В. Й. Бочелюк [1], Д.О.Александров, В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко та ін. [2], Г. В.Мухіна [3] та інші. У своїх дослідженнях науковці під різним кутом зору визначають проблематичні аспекти в питаннях підготовки майбутніх правників. Проте, слід зазначити, що доволі обмежено у їх працях окреслено рольовий аспект наукової діяльності в освітньому процесі взагалі.

Зокрема, рольове значення наукової складової в підготовці майбутнього правника вже закладено в меті юридичної освіти. Доволі змістовно мету юридичної освіти розкриває у своїй праці В.С. Рижиков [4]. Науковець вважає, що мета юридичної освіти полягає в підготовці «... фахівця-правознавця, який опанував теоретичні знання в галузі права та методологію їх застосування в умовах розвитку регульованих ринкових відносин і побудови незалежної демократичної держави, а також здатний поєднати досвід минулого із сьогоденням та передбачити наслідки своїх дій і ставлень до інших людей, з'ясувати причинний зв'язок спостережуваних ним явищ, самореалізуватися в складних життєвих ситуаціях суспільства». З огляду на зазначене можна зробити ряд висновків:

по – перше, без отримання навичок наукових досліджень, майбутній правник аналізувати та розкривати методологію застосування положень законодавчих актів на достатньому рівні не в змозі опанувати;

по – друге, напрацювання здатності у майбутнього правника поєднувати досвід минулого із сьогоденням та передбачити наслідки своїх дій без наукової підготовки практично не можливо. Саме на цій стадії чітко простежується вплив наукових способів і прийомів на проведення обробки законодавчої інформації з формулюванням у подальшому власної позиції;

по – третє, напрацювання у майбутнього правника вміння з'ясувати причинний зв'язок спостережуваних ним явищ в юридичній практиці не можливо без опанування загальних та специфічних наукових методів, які сприяють проведенню досліджень.

Ми вважаємо розкриваючи питання рольового значення наукової складової у підготовки майбутнього правника доцільно звернутися до поняття «здібності», яке в певній мірі сприяє опануванню методології досліджень різних подій в юридичній практиці. Як вважає Г. В. Мухіна [3] здібності представляють собою індивідуально стійкі психічні властивості людини, що визначають її успіхи в різних видах діяльності. При цьому науковець також підкреслює рольове значення здібностей у різноманітті індивідуальних особливостей особистості майбутнього правника. Крім того, Г. В. Мухіна [3] звертає увагу на той факт, що саме здібності виступають однією з важливих внутрішніх умов успішного оволодіння певною спеціальністю й постійного вдосконалення. Вони не зводяться до знань та навичок, а є стійкими особливостями психічної діяльності, що відповідають вимогам певної професії. Її позиція полягає в тому, що «...наявність здібностей до професії юриста, обов'язкова передумова високого професіоналізму, інтересу до роботи, почуття задоволеності, життєвого самовизначення, благополуччя».

Отже, здібності майбутнього правника мають визначальну основу при досягненні результативності в наукових дослідженнях. Разом з тим, стає зрозумілим той факт, що успішність підготовки майбутнього правника у сучасних умовах має відбуватися з врахуванням існуючих наукових способів і прийомів, здатних розвивати існуючі здібності. Крім того, до складу загальних здібностей майбутнього правника включають добре розвинений інтелект, пізнавальна допитливість, кмітливість, спритність; мовні здібності, уміння логічно й точно виражати свої думки. саме такі здібності виступають однією з основних. Ми вважаємо саме такі здібності сприяють включенню до підготовки майбутнього правника наукових методів пізнання проблемних ситуацій, які виникають в юридичній практиці.

Про необхідність включення наукової складової до процесів підготовки майбутніх правників наголошує у своїх дослідженнях І.В. Царьова. Науковець звертає увагу на те, що «... основою вищої освіти мають стати університети з потужним науково-педагогічним потенціалом, розвиненою й нерозривно пов'язаною з навчальним процесом науковою діяльністю, високим коефіцієнтом використання всіх сучасних здобутків науки, техніки, інформаційних технологій» [5].

В свою чергу А.Б. Рибачук до складу напрямків покращення підготовки майбутніх правників включає:

- забезпечення умов для розвитку особи і творчих здібностей студентів, індивідуалізації форм, методів і систем навчання, зокрема на основі варіативних освітніх програм з метою подолання відриву одержуваних знань від реальної юридичної практики;
- вдосконалення науково-дослідної діяльності у вищих навчальних закладах на основі розвитку наукових шкіл по пріоритетних напрямках юридичної науки, оперативне використання її результатів в юридичній освіті [6].

В свою чергу В. Ясінський [7] звертає увагу на той факт, що підготовка фахівців юридичного профілю має здійснюватися як у контексті безпосередньої підготовки майбутніх юристів, так і через систему адаптування навичок наукової роботи. При цьому наукова робота має бути покладена в основу дослідження різних правових проблем, які виникають в різних сферах права.

Враховуючи вищевикладене можна зробити ряд висновків. Ми вважаємо, що підготовка майбутніх правників повинна мати поетапне впровадження наукової складовою. Враховуючи той факт, що важливим елементом здобуття юридичної освіти є вивчення таких основних юридичних дисциплін: теорія держави і права, історія держави і права зарубіжних країн, історія держави і права України, конституційне, адміністративне, кримінальне, цивільне, сімейне, трудове, екологічне, аграрне, фінансове, банківське, податкове, міжнародне право доцільно сформулювати пакет напрямків наукового дослідження, що сприятиме поетапному вивченню всіх проблематичних аспектів. При цьому залучення здобувачів вищої освіти до наукових досліджень повинно мати поетапне ознайомлення з правилами порядку оформлення результатів дослідження від повідомлення на семінарському (практичному) занятті, реферату (доповіді) з послідовним адаптуванням навичок формування тез (доповіді) з метою участі у конференціях різного рівня до статті у науковому фаховому виданні. Такий підхід на нашу думку забезпечить поетапне опанування

правил проведення та оформлення результатів наукових досліджень майбутніми правниками.

Враховуючи вищевикладене можна зробити ряд висновків. Доволі помітну роль в підготовці майбутніх правників належить науковій складовій, котра забезпечує формування професійності, креативності та творчого підходу при вирішенні правових питань, які на даний час турбують суспільство. Володіння науковим інструментом надасть можливість майбутнім правникам постійно підвищувати професійний рівень та опрацьовувати законодавчі акти з позиції наукових способів і прийомів, а як наслідок приймати більш виважені рішення.

Список використаної літератури

1. Бочелюк В. Й. Юридична психологія : навчальний посібник для ВНЗ К.: ЦУЛ, 2010. 336 с.
2. Юридична психологія: підручник / за заг. ред. Л. І. Казміренко, Є. М. Моїсеєвої. К. : КНТ, 2007. 360 с.
3. Мухіна Г. В. Юридична психологія : навч. - метод. посіб. / за заг. ред. В. М. Бесчастного. К.: ВД «Дакор», 2019. 236 с.
4. Рижиков В.С. Зміст та складові професійної підготовки майбутніх юристів відповідно професіограми. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія :Педагогічні науки. 2011. № 2. С.18-26.
5. Царьова І.В. Новітні підходи до юридичної освіти: зарубіжний досвід. *Інноваційні процеси у сучасному просторі юридичної освіти : реалії, тенденції, перспективи*. Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 28 квітня 2017 р.). Дніпро: ДДУВС, 2017. С. 24-26.
6. Рибачук А.В. Сучасний стан і проблематика фахової підготовки майбутніх. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2011. № 28. С.441- 446
7. Ясінський В. Напрями підготовки фахівців юридичного профілю: педагогічний аспект. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2016, № 3. С.80-91.

ЖІНКА ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Гурський Віктор Євгенович

*завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету №2 Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидат психологічних наук*

Кацаран Дмитро Олександрович

*курсант навчального взводу 210/19-(ПД)-Б факультету № 2
Донецького юридичного інституту МВС України*

Питання гендерної стратифікації в сучасному суспільстві останнім часом стало надто актуальним питанням, йдеться про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Говорячи про Національну поліцію в Україні і розглядаючи у першу чергу як сервісну службу, відбувається подолання гендерних стереотипів.

Сучасні жінки дуже активні та впевнені в собі, все частіше обирають професії, що потребують сили, витривалості та дисциплінованості, вони намагаються ні в чому не поступатися чоловікам та не бояться і готові брати на себе будь-які обов'язки особливо якщо ця справа стосується роботи в поліції. Жінки-поліцейські відстоюють себе та надихають, вони встигають все і всюди, можуть бути тендітними і ніжними, в той же час суровими та тактовними. Жінки з успіхом реалізують себе в поліції, та відстоюють і борються з гендерними стереотипами, що ця професія суто чоловіча а також гендерною нерівність. Вони служать практично у всіх поліцейських підрозділах, навіть в загонах спецназу і авіації.

В контексті нашого дослідження розглянуто базові поняття: поліцейський, гендер, гендерна нерівність.

Поліцейським є громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції. Поліцейський має службове посвідчення та спеціальний жетон. Зразки та порядок видання службових посвідчень та спеціальних жетонів затверджує Міністр внутрішніх справ України [1].

Гендер – соціокультурна, символічна конструкція статі, що покликана визначати конкретний асоціативний зв'язок, забезпечувати повноцінну комунікацію та підтримувати соціальний порядок [2].

Гендерна нерівність – це ситуація, коли жінки та чоловіки не є фактично рівними за правами, можливостями та уявленнями про них внаслідок сексизму. Донині жінки гірше за чоловіків представлені у багатьох областях, включаючи безпеку, освіту, можливості на ринку праці, політику, платню за

рівноцінну роботу (гендерний розрив в оплаті праці), а також потерпають від гендерного насильства (насильство проти жінок) [3].

Сьогодні в органах внутрішніх справ України несуть службу дуже багато прекрасних представниць жіночої статі. Кожен п'ятий співробітник МВС – жінка. Вони мають ряд особливих якостей, більш відповідальні, працьовиті і старанні. Присвячуючи себе в «чоловічу» професію, представниці слабкої статі в лавах правоохоронців працюють нарівні з чоловіками, адже всі ми люди та можемо на рівні нести службу, нічні чергування, проводити затримання злочинців, допити.

Хоча прихід жінок на службу в правоохоронні органи – закономірний процес розвитку гендерних відносин. Але слід зазначити, що це викликало низку питань. В прагненні досягнути гендерної рівності не слід забувати про розповсюдженість традиційних гендерно-рольових стереотипів, їх інертність. Як чоловіки, так і жінки є їхніми носіями. Служба в органах поліції висуває до жінок вимоги, які суперечать всім традиційним стереотипам жіночої поведінки і підтримують чоловічі. Жінки такі вимоги «чоловічої поведінки» виконують у більшості не в повному обсязі [4].

Світовий досвід свідчить, що ширше залучення жінок до роботи в органах правопорядку є ключем до істотного скорочення насилля зі сторони цих органів по відношенню до громадян. Про це говорила експерт з гендерних питань МЦПД Олена Захарова під час виступу. Правоохоронець-чоловік часто бачить свою роботу як «владний контроль», у той час як жінка – як «громадську службу». Експертка розповіла про наступні переваги роботи жінок в поліції для суспільства: жінки менш схильні безпідставно застосовувати силові методи та перевищувати застосування сили; мають такі ж самі компетенції, як і їхні колеги-чоловіки; більш схильні застосовувати стиль патрулювання, спрямований на задоволення потреб громади; мають більше можливостей та більше включені у подолання насилля проти жінок і домашнього насилля; залучення жінок-поліцейських до роботи у поліцейських департаментах впливає на зниження рівня гендерної дискримінації всередині установ та гендерних упереджень серед самих співробітників; присутність жінок-поліцейських у поліцейських департаментах позитивно впливає на усіх співробітників [5].

Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що жінка поліцейський в сучасному світі розвивається як професіонала, незалежно від статі і ефективно бориться з порядком у суспільстві та з гендерною стратифікацією, відстоюючи законодавчо закріплене рівноправ'я. Гендерна рівність в правоохоронних органах багато в чому залежить в можливість профорієнтаційного зросту та особистісних якостей якими має володіти

працівник правоохоронних органів. Розуміння і застосування якостей працівників-правоохоронців при виконанні функцій поліції забезпечить суспільству можливість максимально використовувати ресурс як жінок, так і чоловіків, що несуть службу в органах внутрішніх справ України.

Список використаної літератури

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.06.2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. 2. черв. (№ 40-41), Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (Дата звернення: 17.03.2021 р.)
2. Шевченко З. В. Словник гендерних термінів. Черкаси: видавець Чабаненко Ю., 2016. URL: <http://a-z-gender.net/ua/%D2%91ender.html> (Дата звернення: 15.03.2021 р.)
3. Гендерна нерівність. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Гендерна_нерівність (Дата звернення: 15.03.2021 р.)
4. Свеженцева Ю.О., Мороз А.В. Аналіз проблеми гендерної нерівності в органах внутрішніх справ крізь призму теорій визнаних і сторонніх, схізмогенезису та маргінальності. *Наукові студії Львівського соціологічного форуму «Багатовимірні простори сучасних соціальних змін»*: Збірник наукових праць. Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2008. С. 375-379.
5. Силові відомства і гендерна рівність: якою є роль жінки у реформованих і nereформованих органах правопорядку. *Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД) 1997-2021*. URL: <http://icps.com.ua/sylovi-vidomstva-i-enderna-rivnist-yakoyu--rol-zhinky-u-reformovanykh-ta-nereformovanykh-orhanakh-pravoporyadku/> (Дата звернення: 17.03.2021 р.).

ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 081 «ПРАВО» У ДОНЕЦЬКОМУ ЮРИДИЧНОМУ ІНСТИТУТІ МВС УКРАЇНИ

Данилевська Юлія Олександрівна

завідувачка аспірантури

Донецького юридичного інституту МВС України,

кандидатка юридичних наук, старша наукова співробітниця

Підготовка докторів філософії у ДЮІ МВС України здійснюється за спеціальністю 081 Право згідно з нормативними приписами постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора

філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» та наказу МВС України від 28 листопада 2017 року № 963 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у науково-дослідних установах, що належать до специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для МВС України і Національної поліції України», втіленими у власне Положення про порядок підготовки докторів філософії.

Традиційними формами такої підготовки є навчання в аспірантурі (ад'юнктурі) та здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою) особами, які професійно провадять наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність.

Навчання в аспірантурі (ад'юнктурі) нашого інституту передбачає опанування здобувачами освітньо-наукової програми «Право», започаткованої у 2016 році, з відповідними оновленнями, освітній компонент якої містить 49 кредитів ЄСТС, та проведення власного наукового дослідження. Під час підготовки за вказаною освітньо-науковою програмою здобувачі набувають загальних та фахових компетентностей, достатніх для вирішення окреслених наукових завдань та розв'язання теоретичних та практичних проблем в своїх дисертаційних дослідженнях.

Відтак, в аспірантурі інституту можливою є підготовка здобувачів ступеня доктора філософії як за державним замовленням, так і за кошти фізичних та юридичних осіб.

Пропонуємо зупинитися на певних особливостях вступу та підготовки докторів філософії за державним замовленням. Так, підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за державним замовленням здійснюється в ад'юнктурі (аспірантурі) виключно за денною формою навчання. Крім цього, до ад'юнктури на конкурсній основі приймаються особи, які мають стаж роботи (служби) не менше двох років після здобуття вищої освіти ступеня магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста).

Існують також певні додаткові вимоги щодо тематики дисертаційних досліджень здобувачів, підготовка яких здійснюється за державним замовленням, – тема роботи погоджується державним секретарем МВС та має враховувати пріоритетні напрями наукових досліджень МВС України.

У межах спеціальності 081 Право здобувачі ступеня доктора філософії обирають такі напрями дисертаційних досліджень як: теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень; господарське право, господарсько-процесуальне право; трудове право; право соціального забезпечення; адміністративне право і процес; фінансове право; інфор-

маційне право; кримінальне право та кримінологія, кримінально-виконавче право; кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. Наукове керівництво здобувачами здійснюють досвідчені та визнані фахівці, дослідження яких дотичні до тем, обраних аспірантами для розробки.

Відтак на сьогодні над дисертаціями в аспірантурі ДЮІ МВС України працюють 45 аспірантів та ад'юнктів, а також 7 здобувачів ступеня доктора філософії поза аспірантурою.

Одним із критеріїв якісної організації та, власне, підготовки докторів філософії у будь-якому закладі вищої освіти є атестація здобувачів на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації. Не дивлячись на експериментальний характер порядку присудження ступеня доктора філософії, передбачений постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року № 167, у разових спеціалізованих вчених радах інституту захистили свої дисертації на здобуття ступеня доктора філософії 3 випускники аспірантури та 1 аспірант достроково.

З огляду на те, що підготовка докторів філософії у закладах вищої освіти є свідченням високого стандарту вищої освіти, кількісного та якісного складу групи забезпечення такої підготовки, сподіваємося, що і в подальшому спільна робота наукових та науково-педагогічних працівників Донецького юридичного інституту МВС України з підготовки докторів філософії сприятиме зміцненню наукових шкіл інституту та розвитку правничої науки в цілому.

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Данилевський Андрій Олександрович

*завідувач кафедри кримінального права та кримінології факультету
№ 1 Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидат юридичних наук, доцент*

Сучасні інноваційні тенденції в освіті відкривають перед викладачем широкий вибір філософії навчання та шляхів вирішення практичних завдань. Відбувається перехід від навчання фактів до опанування сенсом подій, розвитку світогляду, набуття навичок застосування у житті накопичених знань, що уможливується в умовах використання таких інтерактивних технологій, як ігри [1, с. 21].

У сучасних педагогічних дослідженнях викладачам пропонується багато варіантів ігрових вправ для навчання здобувачів вищої освіти (ділові, рольові, імітаційні, дидактичні ігри тощо). Кожен з них має власну технологію реалізації, передбачає інтерактивну взаємодію її учасників і потребує ретельної підготовки до її впровадження (ігрове проектування) [2, с. 62].

Ігрові технології є організаційними формами педагогічного процесу, яка дозволяє органічно впливати на особистісний і професійний розвиток практично всіх здобувачів вищої освіти. Розвиваючий ефект гри визначається сприятливою атмосферою, у яку потрапляють її учасники. Перш за все це прекрасна можливість для активної особистісної взаємодії і самовизначення. Ігрова технологія вигідно відрізняється від інших методів навчання тим, що дає змогу здобувачу вищої освіти бути особисто причетним до ходу гри, дає можливість прожити певний час близькі до реальних професійні й життєві умови. Не підміняючи традиційні, перевірені багаторічним досвідом, методи навчання, ігрові методи доповнюють їх, розширюючи методичний арсенал викладача, сприяють більш ефективному досягненню поставленої мети і завдань як конкретного заняття, так і всього навчального курсу в цілому [3, с. 161, 167].

Особливістю закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання є те, що особи, які здобувають у них вищу освіту за державним замовленням (курсанти), одночасно є працівниками Національної поліції, а тому повинні дотримуватися певних обмежень, пов'язаних із проходженням служби: дотримання субординації, суворе дотримання дисципліни, необхідність несення добових нарядів, дотримання розпорядку дня тощо. В умовах такої суворої регламентації будь-якої діяльності здобувачів вищої освіти, використання ігрових методів в процесі навчання набуває особливого значення, адже дозволяє відійти від формалізованого спілкування, «зануритися» в комфортну, сприятливу обстановку, а у випадках рольової гри – «приміряти» на себе іншу соціальну роль.

Не менш важливим фактором є те, що майбутні правоохоронці вивчають достатньо серйозні навчальні дисципліни, серед яких особливе місце займають науки кримінально-правового циклу. Їх вивчення характеризується особливою відповідальністю, адже застосування кримінально-правових та кримінальних процесуальних норм пов'язане із вирішенням долі людини, де будь-яка помилка може призвести до порушення прав і свобод людини та громадянина. Відчуваючи підвищену відповідальність, досить часто здобувачі вищої освіти хвилюються, відчувають певний психологічний дискомфорт. За таких умов, використання ігрових методів дозволяє «розрядити» обстановку, створити сприятливу психологічну

атмосферу, іноді з гумором поглянути на серйозні правові інститути. Такий підхід дозволяє активізувати діяльність здобувачів вищої освіти, підвищити ефективність навчання.

Одним з найбільш поширених ігрових методів та таким, що набув певного нормативного регулювання у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, є поліцейський квест. Відповідно до Методичних рекомендацій з проведення практичних занять у формі поліцейського квесту в закладах вищої освіти, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції, розроблених управлінням професійної освіти та науки Департаменту персоналу, організації освітньої та наукової діяльності МВС України, основою поліцейського квесту є ситуаційний метод (наприклад, рольова чи ділова гра), змістовну частину якого спрямовано на опанування курсантами алгоритму дій, пов'язаного з реалізацією поліцією своїх службових завдань [4, с. 2].

Досвід використання поліцейських квестів у освітньому процесі Донецького юридичного інституту МВС України показує, що найбільш ефективними є поліцейські квести, які охоплюють завдання з кількох навчальних дисциплін. Це пов'язано з тим, що у практичній діяльності працівники Національної поліції та МВС України вкрай рідко застосовують норми тільки однієї галузі законодавства. Наприклад, при здійсненні своєї службової діяльності слідчий застосовує не тільки норми кримінального законодавства, а й кримінального процесуального, знання з криміналістики, оперативно-розшукової діяльності тощо. Тому проведення поліцейських квестів повинно охоплювати якомога більше навчальних дисциплін, які стосуються безпосередньої діяльності поліцейського.

Але використання ігрових методів при викладанні кримінально-правових дисциплін у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання не повинно обмежуватися тільки використанням поліцейських квестів. У деяких наших публікаціях ми звертали увагу і на інші інтерактивні методи навчання [5]. Крім того, окремі ігрові елементи можуть бути використані як допоміжний прийом при застосуванні традиційних методик.

Але як правильно відзначається у літературі, в більшості випадків викладачі використовують ігрові технології лише як засіб, що пробуджує у здобувачів вищої освіти інтерес до процесу навчання своєю незвичайною формою організації. Вони залишають без уваги їх сутнісне специфічне значення для цілісного розвитку особистості у порівнянні із традиційними методами навчання. Застосування ігрових методів на занятті часто буває випадковим та спонтанним, і не дозволяє викладачеві ефективно використовувати ці технології для вирішення розвиваючих завдань. Тому

проектування і проведення занять з використанням інтерактивних ігрових технологій потребує в першу чергу компетентності самого викладача, його вміння перебудувати свою роботу зі здобувачами вищої освіти. Впровадження ігрових технологій у вивчення гуманітарних дисциплін вимагає вироблення такої концепції, яка б могла стати основою для створення нових дидактичних ігор і водночас давати пояснення особливостей гри як інноваційного виду навчальної діяльності [6].

Тому ця робота є лише запрошенням до дискусії, а проблема використання ігрових методів при викладанні кримінально-правових дисциплін у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання потребує подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Виговська С. В., Багинська О. В. Застосування ігрових методів навчання під час викладання дисципліни «Педагогіка». *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. № 5. С. 21-24.
2. Кічук Н. В. Ігрове проектування як інтерактивна дидактична технологія підготовки фахівців. *Наука і освіта*. 2005. № 3-4. С. 61-65.
3. Стрельников В. Ю., Брітченко І. Г. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МІПК ПУЕТ. Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.
4. Методичні рекомендації з проведення практичних занять у формі поліцейського квесту в закладах вищої освіти, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції. К., 2018. 8 с.
5. Кримінальне право (Особлива частина): інтерактивні методи навчання: Навчально-методичний посібник / Авт. кол.: В.В. Лень, Г.Є. Болдарь, Є.О. Письменський, Ю.О. Старук, А.О. Данилевський; [Відп. ред. д-р юрид. наук, проф. О.О. Дудоров]. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2009. 160 с.
6. Андрейко С., Білецька В., Мартиненко Н. Доцільність використання ігрових технологій у вивченні гуманітарних дисциплін студентами ВНЗ. URL: <http://elib.umsa.edu.ua/jspui/bitstream/umsa/2852/1/andreiko%20S.S..pdf>. (дата звернення: 25.03.2021).

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Дараганова Ніна Володимирівна

*професорка кафедри адміністративного, фінансового та
інформаційного права*

*Київського національного торговельно-економічного університету,
докторка юридичних наук*

Корнієнко Вікторія Віталіївна

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальність «Право»*

Київського національного торговельно-економічного університету

Поліція — це сервіс в першу чергу.

Поліція — це довіра людей.

Хатія Деканоїдзе

Актуальність дослідження вдалої підготовки фахівців для роботи в Національній поліції України зумовлена багатьма обставинами. Сьогодення вражає швидкістю свого розвитку. Світ еволюціонує, змінюється, а разом із ним росте потреба в якісному захисті прав і свобод людини, проблематика чого займає одне з пріоритетних місць у сфері національного права. Для цього державі слід мати працівників, які будуть насправді знавці своєї справи, що досягається шляхом гідної підготовки та навчання .

5 листопада 2020 року був прийнятий під час засідання Верховної Ради України законопроект, який вносить відповідні зміни до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [1] в частині діяльності закладів зі специфічними умовами навчання. Згідно з цим законопроектом, державні установи, які займаються підготовкою поліціантів, отримують статус закладу освіти і зможуть підвищити якість підготовки фахівців [2].

Слід зазначити, що за Законом України «Про Національну поліцію України» [3] професійне навчання поліцейських здійснюється не на базі закладів освіти, а на базі установ забезпечення. На практиці, як відзначають фахівці, ці заклади надають саме професійно-технічну освіту – вони мають ліцензії на підготовку за професією поліцейського, зареєстровані в Єдиній державній базі з питань освіти та видають дипломи кваліфікованого робітника. Прийнятий законопроект покликаний усунути цю

суперечність і дозволити названим закладам використовувати більше інструментів для підвищення якості навчання.

Такі заклади зможуть готувати поліціантів за новими освітніми стандартами, оновлювати матеріально-технічну базу, про що повідомляє Міністерство освіти та науки України, а педагоги отримають більше варіантів для підвищення кваліфікації. Водночас, зберігаючи статус закладу зі специфічними умовами підготовки, там зможуть оперативно змінювати навчальні програми, зважаючи на службові ситуації, здійснювати набір на навчання впродовж року та призначати керівників відповідно до Закону України «Про Національну поліцію України».

Влучним є слова І. Є. Руколайніна та О. О. Леміш, які зазначають, що «складниками професійної підготовки є професійне виховання, тобто комплекс заходів, що спрямований на формування професійних інтересів особистості, і професійна діагностика – важливий елемент профорієнтаційної роботи, який включає в себе вивчення якостей, здібностей та інтересів особистості, що в подальшому впливає на вибір нею професії та освоєння певного виду діяльності» [4, с. 106].

На даний момент, в Україні функціонують всього декілька закладів вищої освіти, які мають статус таких зі специфічними умовами навчання для підготовки поліцейських. Важливим є те, що такі заклади повинні чітко дотримуватися усіх встановлених стандартів та планів навчання, щоб в подальшому, випускники могли застосовувати весь багаж знань та вмінь на практиці.

Підсумовуючи все вищезгадане можна зробити висновок, що в Україні послідовно вдосконалюється сфера навчання та підготовки співробітників Національної поліції, яка є важливим інструментом формування та розробки правильної науково-дослідної діяльності з подальшою практичною діяльністю для кожного студента.

Список використаної літератури

1. Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 10 лютого 1998 року № 103/98-ВР, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 23.03.2021).
2. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо організації діяльності закладів професійної (професійно-технічної освіти) із специфічними умовами навчання від 5 листопада 2020 року URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70014 (дата звернення 23.02.2021).

3. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 23.03.2021).
4. Руколайніна І.Є., Леміш О.О. Формування та підготовка кадрів (персоналу) до органів Національної поліції України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 1. С. 104–106.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ВІКТИМОЛОГІЇ ЯК НАПРЯМУ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Джужа Анастасія Олександрівна

*професорка кафедри кримінології та кримінально-виконавчого
права Національної академії внутрішніх справ,
докторка юридичних наук*

Сюравчик Валерій Григорович

*старший науковий співробітник наукової лабораторії з
проблем превентивної діяльності та запобігання корупції
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

Поступальний розвиток кримінології пов'язаний з виникненням нових наукових спрямувань, покликаних підвищити ефективність заходів запобігання злочинності, одним з яких є віктимологічний напрям, у центрі якого перебуває особа потерпілого (жертва) як одна з детермінант кримінального акту. На сучасному етапі поглиблено розглядаються питання, яким раніше не приділялося належної уваги, зокрема, проблеми ставлення до жертв злочинів, захисту жертви, відновлення її прав, завданої їй шкоди і т.д. [1, с. 27].

Унаслідок зростання рівня злочинності вчені і практики змушені були знаходити нові, більш ефективні шляхи боротьби з нею, не торкаючись при цьому підвалин суспільного устрою. Крім того, розвиваючи теорію жертви злочину в плані виявлення провокуючої, винної ролі потерпілого в генезисі злочину, тогочасна юстиція отримала додаткові можливості в зручних для неї випадках перекладати всю вину на жертву злочину [2, с. 13].

Саме віктимологія як напрям кримінологічної науки, на думку О. М. Джужа, має досліджувати питання, пов'язані із захистом жертви і відшкодуванням шкоди при участі органів держави. Віктимологія із самого початку була прогресивним явищем у кримінологічній науці, оскільки об'єктивно

створювала умови для відомої їй гуманізації, з одного боку, і розкриття глибинних суперечностей суспільства – з іншого [3, с. 12–13].

Як і будь-яка інша наука, віктимологія потребує власного обґрунтування як науки, її генезису, наукового інструментарію, який її обслуговує.

На думку вчених, виокремлення віктимології як самостійного наукового напрямку сприяло істотному розширенню можливостей учених щодо розуміння феномену злочинності взагалі [4, с. 5].

Одними із засновників вчення про жертву вважаються німецький вчений Г. Гентінг (1888–1974) та вчений із Румунії Б. Мендельсон (1900–1998). Перша робота Ганса фон Гентінга з'явилася в 1941 році «Зауваження по інтеракції між злочинцем і жертвою», у якій вперше жертва розглядається одним із причинних факторів злочину [5, с. 118]. Досліджуючи кримінальні справи, Г. Гентінг визначив, що жертва злочину не повинна розглядатися як пасивний об'єкт тому що вона – активний суб'єкт процесу криміналізації. Вона може піддаватися сприяти або провокувати виникненню злочинної ситуації. Якщо ми вважаємо, що є природжені злочинці, є і природжені жертви [6, с. 304].

Учення про жертву, найбільш повно сформульоване кримінологом Г. Гентігом, багато в чому виконувало також соціальне замовлення. У свій час Г. Гентіг зауважив, що в деякому сенсі жертва створює злочинця [7, с. 384]. Це зауваження не втратило актуальності і сьогодні. Аналіз багатьох злочинів показує, що дії злочинця, здавалося б, характеризуються зовсім не зухвалою поведінкою потерпілого в передзлочинній ситуації, в дійсності є більшою чи меншою мірою (іноді вирішальною мірою) результатом вкладу особи, якій завдано шкоду, у формуванні особистості злочинця.

Б. Мендельсон вважається автором назви «віктимологія». Він перший, хто запропонував виділити віктимологію в самостійну наукову дисципліну. У 1975 р. в монографії «Загальна віктимологія» учений розвинув віктимологічну концепцію, пов'язану зі створенням «клінічної» чи «практичної» віктимології, до змісту поняття якої мали бути включені не лише жертви злочинів, а й жертви природних катаклізмів, геноциду, етнічних конфліктів та війн [8, с. 17].

Пізніше питання необхідності розвитку віктимології як самостійного наукового напрямку досліджували послідовники Г. Гентіга – Р. Гассер, І. Ліпман, Д. Руссель та інші кримінологи, які стверджували, що новий напрям сприятиме більш ефективному забезпеченню логічного і міждисциплінарного підходу до традиційної для кримінології теми жертви злочину. Віктимологія мала синтезувати й систематизувати різнопланові дані про

потерпілого для більш глибокого та всебічного розуміння причин злочинів і умов, що сприяють їх учиненню [9, с. 7; 10, с. 23].

Віктимологія є міждисциплінарною наукою, яка у своїх дослідженнях взаємодіє з соціологією, кримінологією, психологією, політологією, медициною, юриспруденцією, а також із практичною діяльністю поліцейських, суддів, адвокатів та інших фахівців.

Віктимологія найкраще сприймається як підгалузь, спеціалізація кримінології, яка нарівні з іншими галузями вивчення як злочину, так і інших видів девіантної поведінки осіб (зловживання наркотиками, алкоголем, зайняття проституцією), які можуть призвести вчинення злочинів, застосовують на спеціалізовані дисципліни, курси та власні підручники у вищих навчальних закладах юридичного та психологічного спрямування.

На думку вчених, віктимологія – наука кримінологічна, хоча, в рівній мірі цілком правомірно використовувати і назву «кримінальна віктимологія», не слід тлумачити цю назву буквально [11, с. 19].

Віктимологія розглядається в широкому та вузькому сенсі. У першому вона охоплює не тільки право і кримінологію, а й психологію, соціологію та психіатрію. У вузькому значенні віктимологія становить інтерес, крім кримінології, для кримінального права, кримінального процесу, кримінально-виконавчого права, криміналістики, судової психології, судової психіатрії [12, с. 7].

Таким чином, становлення віктимології з усією переконливістю свідчить про перспективність вивчення чинника жертви для вирішення проблем не тільки кримінології, а й усього спектру кримінальних наук. Якщо раніше, до середини ХХ ст. головним предметом наукових досліджень у сфері запобігання злочинам були сам злочин, злочинність як соціальне явище та злочинець, що цілком закономірно. Але для практичної діяльності з розкриття і розслідування злочинів цього виявилось недостатньо. Саме потреби практики примусили фахівців звернутися до особи потерпілого (жертви) як до джерела інформації про злочин і необхідного елемента реконструкції події злочину. А це вже галузь криміналістики, і саме фахівці цієї науки одним з перших серйозно зацікавилися феноменом жертви. Проте цей інтерес до встановлення істини у справі залишається й донині. Передісторія злочину, психологія жертви і все, що стосується жертви як особи, містилося тоді тільки в межах криміналістичної методики і тактики [13, с. 105].

Дослідження віктимологів зосереджено на виявленні джерел вразливості до кримінального нападу, а також причин і умов, які сприяють

проявам у деяких жертв необережних дій і поведінки або навіть підбурування до злочину. Віктимологи розуміють, що кожен може зазнати нападу, опинившись не в тому місці і в неналежний час, але здивовані, чому певні особи знову і знову стають жертвами своїх необачних дій.

Як соціологи, так і кримінологи та віктимологи наголошують на дотриманні належних методів збору та інтерпретації віктимологічних даних. Кримінологи збирають та аналізують інформацію про осіб, які вчиняють протиправні дії, про їх вік і соціальний статус. Віктимологи переглядають статистичні дані щодо віку, соціального походження та психологічного стану людей, яким заподіяно шкоду протиправною діяльністю.

Отже, цінність віктимології полягає в її потенціалі стосовно покращення життя людства. Вірність віктимології принципу прагнення до об'єктивності не зменшує загального прагнення дисципліни полегшити особі непотрібні страждання, викликані злочинами та іншими негативними проявами.

Список використаної літератури

1. Джужа А. О. Віктимологічні дослідження в рамках кримінологічної науки. *Злочинність в Україні: сучасні тенденції та чинники*: матеріали міжвід. круг. столу (Київ, 23 груд. 2016 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 27–31.
2. Джужа А. О. Віктимологічні засади запобігання злочинам в Україні: теорія та практика: монографія. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. 416 с.
3. Джужа О. М. Запобігання злочинам: кримінологічно-віктимологічна парадигма: монографія. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2015. 331 с.
4. Джужа О. М., Чернявський С. С. Головні тенденції еволюції віктимології як розділу кримінології та науки про жертву злочину. *Юрид. часопис Нац. акад. внутр. справ*. № 1 (11), 2016. С. 5–17.
5. Давиденко В. Л. Віктимологія як галузь кримінологічної науки. *Європейські перспективи*. № 8, 2014. С. 118–121.
6. Hentig H. Remarks on the Interaction of Perpetrator and Victim. *The Journal of Criminal Law and Criminology*. 1941. V. 31. P. 303–309.
7. Hentig H. The Criminal and His Victim. *Studies in the Sociology of Crime*. New Haven : Yale University Press, 1948. P. 384–395.
8. Квашиш В. Е. Основы виктимологии. Проблемы защиты прав потерпевших от преступлений: монографія. М.: Nota Bene, 1999. 280 с.
9. Полубинский В. И. Виктимологические аспекты профилактики преступлений. М. : Акад. МВД СССР, 1980. С. 7-15.
10. Ривман Д. В. Криминальная виктимология. СПб.: Питер, 2002. 304 с.

11. Беккариа Чезаре. О преступлениях и наказаниях: пер. с итал. Київ: Ин Юре, 2014. 240 с.
12. Fattah A. Victimology: the ways of development. Journal of Criminal Law and Criminology. 1967. № 2. P. 113–124.
13. Karmen A. Crime Victims. *An introduction to Victimology*. Brooks. Cole. 1995. P. 19–21.

КРИМІНОЛОГО-ВІКТИМОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА У ЗАПОБІГАННІ ЮВЕНАЛЬНІЙ МАРГІНАЛІЗАЦІЇ

Джужа Олександр Миколайович

*головний науковий співробітник
відділу організації наукової діяльності та захисту
прав інтелектуальної власності
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор*

Тичина Дмитро Михайлович

*старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем протидії злочинності
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник*

Об'єктивна оцінка кримінологічної ситуації, що склалась у нашій державі, дозволяє констатувати той факт, що сучасний стан злочинності й рівень боротьби з нею є одними з основних чинників, які дестабілізують соціально-економічну та політичну обстановку. В умовах погіршення економічної ситуації, стагнації української економіки та за наявності високої криміналізованості владної, політичної й економічної еліт, окремих правоохоронних структур та корумпованості державних службовців відбуваються падіння рівня добробуту населення, стрімке зменшення доходів, скорочення кількості робочих місць і занепад суспільної моралі, квітне правовий нігілізм тощо. Агресивна експансія ліберальної демократії по всьому світу, виникнення нових соціальних відносин, розширення мережі глобальних комунікацій, прориви в інформаційних технологіях і посилення позицій транснаціональної злочинності істотно вплинули на зовнішнє та внутрішнє середовище безпеки всіх без винятку країн і призвели до трансформації загроз кримінологічній безпеці України. Саме тому зараз у нашій державі виникла необхідність у впровадженні ефективної моделі кримінологічної безпеки, спрямованої на забезпечення

законних інтересів особи, суспільства й держави та їх захист від небезпек і злочинних впливів [1].

Під кримінологічною безпекою варто розуміти сукупність політичних, ідеологічних, екологічних, соціально-психологічних, правових та інших заходів, що розробляються та здійснюються компетентними державними і громадськими інституціями, а також громадянами з метою запобігання, виявлення та припинення кримінальних правопорушень на права особи, суспільства, держави.

Актуальність та прогресивність теорії кримінологічної безпеки викликані необхідністю формування нової ідеології боротьби зі злочинністю, переорієнтацію правоохоронної системи з пошуків кримінологічних загроз (що є вторинним) на реальне виконання головної задачі – забезпечення безпеки людей від антигромадських посягань.

Розробка теорії кримінологічної безпеки покликана сприяти перенесенню акценту з об'єкта вчинення злочину на об'єкт захисту (особу, суспільство, державу), тобто на ті цінності, які має гарантувати кримінологічна безпека. Діяльність спрямована на кримінологічну безпеку особи повинна ґрунтуватися на глибокому вивченні: 1) сукупності кримінально-каральних діянь, що посягають на особу; 2) причин та умов злочинності; 3) особливостей особи злочинця, який посягає на права і свободи громадян; 4) заходів запобігання.

Забезпечення безпеки та основної ланки в її системі – особи, означає не тільки створення захисних механізмів на шляху злочинця до їх потенційних жертв, надійних запобіжних бар'єрів, а й активної виховної роботи з потенційними жертвами. Така діяльність називається «віктимологічне запобігання» [2].

А звідси, під віктимологічною безпекою варто розуміти стан і процес забезпечення захисту суспільства від віктимогенних загроз, віктимізації та її наслідків, а також сприйняття рівня захищеності суспільством та його членами.

Ювенальна кримінологія досліджує крім злочинної поведінки неповнолітніх інші варіанти негативної соціальної поведінки. Негативні соціальні явища пов'язані зі злочинністю, в кримінології іменуються фоновими.

Кримінологію цікавить та частина негативних соціальних явищ, яка пов'язана зі злочинністю [3, с. 39]. Разом з тим, для ювенальної кримінології важливе значення має виявлення особливостей природи маргінальних явищ і характеристик зв'язків зі злочинністю неповнолітніх.

Найпоширенішими маргінальними явищами, пов'язаними з ювенальною злочинністю, є пияцтво і алкоголізм, вживання наркотиків, психотропних речовин та інших препаратів без призначення лікаря, бродяжництво, бездомність, жебрацтво, проституція [4, с. 11]. Їх природа в підлітковому середовищі має багато спільного з природою злочинної поведінки.

Пияцтво – це зловживання спиртними напоями, яке пов'язане з певною соціально-психологічною деградацією особи. Пияцтво часто може перерости в алкоголізм – хворобливий потяг до зловживання спиртними напоями, яке характеризується як фізіологічною, так і психічною залежністю від спиртних напоїв. Наслідки алкоголізму в Україні – це погіршення генофонду. У кожній четвертій розумово відсталій дитині батьки п'яниці. У ході призову в армію 2018 року 35–40 % призовників визнані непридатними для військової служби за станом здоров'я.

Пияцтво, алкоголізм батьків є основною причиною розпаду сімей. Під впливом дорослих вживання спиртних напоїв усе частіше поширюється серед дітей і підлітків. Разом з тим, при розслідуванні злочинів не завжди забезпечується встановлення фактів вживання спиртних напоїв перед вчиненням злочинного діяння. Кримінологічні дослідження [5, с. 196–204] свідчать про те, що 84 % дівчат і 90 % юнаків, які відбувають покарання у виховних колоніях, до вчинення злочину систематично вживали спиртні напої, з них 42,8 % – у віці до 14 років.

Бродяжництво, бездомність, жебрацтво – ці негативні соціальні явища також пов'язані зі злочинністю. Перебуваючи в бігах, «бомжики», як їх називають ювеналісти-практики, вчиняють крадіжки, грабежі, стають об'єктом злочинного зазіхання для педофілів, інших дорослих злочинців або жертвами нещасних випадків на транспорті, в лісових масивах, водоймах.

Проституція тісно пов'язана зі злочинністю: вона є джерелом поширення венеричних захворювань і ВІЛ/СНІДу, пов'язана з сексбізнесом (виготовленням порнофільмів, дитячої порнографії, викрадення і продажу неповнолітніх за кордоном в будинки розпусти [6, с. 142]. На проституції паразитують антисоціальні елементи – сутенери. Латентність цих злочинів надзвичайно висока. Труднощі виявлення цих злочинів полягає в тому, що заяви про них, як правило, не надходять через відсутність потерпілих на відміну від крадіжок, грабежів, зґвалтування та інших злочинів. Утрати несе суспільство в цілому, відбувається девальвація суспільних цінностей, падіння моральності, особливо в ювенальній сфері. Проституція в завуальованій формі знайшла легальну прописку в приватних саунах, нічних клубах, масажних салонах та інших закладах.

Питома вага підлітків, які вчинили злочин у стані наркотичного або токсичного сп'яніння, становить за багато років в середньому 0,3 %, а серед засуджених неповнолітніх – 0,8-1,2 %. Тут також доречно відзначити високу латентність. Для придбання наркотиків підлітки вчиняють дрібні крадіжки, грабежі та інші злочини.

Природа, стан і особливості негативних соціальних явищ, пов'язаних з ювенальною злочинністю, має глибоке історичне коріння, формуються під впливом соціально-економічних, політичних, морально-етичних та інших процесів, які відбуваються в країні в умовах загальних реформ.

Запобігання негативним соціальним явищам в молодіжному середовищі слід розглядати як ранній етап, спосіб запобігання ювенальної злочинності. В узагальненому варіанті можна розглядати загальні, соціальні та індивідуальні запобіжні заходи щодо негативних соціальних явищ, пов'язаних зі злочинністю [7, с. 109].

До загальних заходів належать: зниження безробіття, зміцнення інституту сім'ї, підвищення життєвого рівня населення; здійснення контролю за поведінкою неповнолітніх в місцях відпочинку, за дотриманням правил реалізації спиртних напоїв, заборони на їх продаж підліткам; організація морально-правового виховання неповнолітніх, читання циклів лекцій з правових тематик в молодіжних аудиторіях за участю фахівців (юристів, соціологів, психологів); створення матеріальної бази для розвитку спорту, організації дозвілля дітей та підлітків на безкоштовній основі; проведення в усіх навчальних закладах диспансеризації учнів і студентів з метою раннього виявлення хронічних захворювань на ґрунті вживання спиртних напоїв, наркотиків; розробка форм, контролю за використанням Інтернету дітьми та підлітками; проведення з боку компетентних органів загальнодержавної операції перевірки всіх банних, масажних закладів на предмет їх відповідності прямому призначенню.

До спеціальних заходів відносяться: удосконалення роботи правоохоронних органів, підвищення їх майстерності з виявлення дорослих осіб, які схилиють неповнолітніх до вживання наркотиків і спиртних напоїв, а також заняття бродяжництвом, жебрацтвом, проституцією, тримають кубла розпусти; відродження добровільних народних дружин, молодіжних оперативних загонів для постійної роботи спільно з органами поліції по запобіганню правопорушенням у місцях масового відпочинку підлітків та молоді; розширення практики проведення занять з правової та фізичної підготовки працівників поліції з членами добровільних народних дружин і оперативних загонів молоді; виділення органами місцевого самоврядування, вузами коштів для придбання транспорту,

обмундирування, матеріального стимулювання роботи добровільних учасників щодо підтримання громадського порядку.

Індивідуальні заходи здійснюються на місцевому (регіональному) рівні: прийняття адміністративних заходів до батьків, що не виконують своїх конституційних обов'язків з виховання дітей; поєднання виховних і примусових заходів щодо неповнолітніх правопорушників; виявлення і постановка на облік неповнолітніх, схильних до вчинення правопорушень, пов'язаних з ювенальною злочинністю [8, с. 288]; організація індивідуальної роботи з постановленими на облік: вивчення причин протиправної поведінки; надання допомоги з улаштуванні на навчання або роботу; при необхідності організація лікування; сприяння в нормалізації відносин з батьками.

Список використаної літератури

1. Мозоль С. А. Кримінологічна безпека в Україні: монографія. Харків: Константа, 2018. 482 с.
2. Джужа А. О. Теоретичні та практичні засади віктимологічного запобігання злочинам в Україні: дис...докт. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2018. 522 с.
3. Волосевич В. М., Крижанівський А. Ф. Маргінальна правосвідомість і злочинність. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. Одеса. 1997. № 1 С. 38–42.
4. Алтухов С. А., Корецкий Д. А., Перекрестов В. Н. Социально-негативное поведение и меры борьбы с ним: учеб. пособ. Ростов-н/Д, 1997. 46 с.
5. Бевзенко Л. Д. Соціальна маргінальність. Тенденції та соціально-психологічні ознаки. *Українське суспільство: моніторинг: інформ-анал. матер*. Київ: ІС НАНУ, 2000. С. 196–204.
6. Польщиков А. В. Предупреждение преступлений, связанных с изготовлением и оборотом порнографических изображений несовершеннолетних в сети Интернет: монография. Воронеж: Наука-Юнипресс, 2010. 320 с.
7. Степаненко Ф. Предупреждение преступлений, совершаемых лицами, ведущими маргинальный образ жизни: монография. Казань, 2005. 220 с.
8. Черныш А. М., Черныш М. А. Маргинал и маргинальная преступность: монография. Киев, 2004. 348 с.

ЗАХОДИ МВС УКРАЇНИ З УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Доскевич Геннадій Олександрович

*директор Департаменту персоналу
Міністерства внутрішніх справ України*

Реформування суспільства, що здійснюється в нашій країні, передбачає перехід від адміністративно-командної системи до гуманного демократичного суспільства, до такого його стану, де у центрі розвитку буде знаходитися людина, умови її життя і праці, умов всебічної реалізації її здібностей, потреб та інтересів. А це передбачає розкріпачення духовного та фізичного потенціалу особи, її активізацію створення необхідних передумов для повноцінної та творчої діяльності усіх членів суспільства з одночасним реформуванням змісту, структури, організаційних форм і методів навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах [1, с. 13].

Відповідно до статистичних даних, криміногенна ситуація в Україні останніми роками залишається складною та продовжує торкатися питань щодо національної безпеки країни. Події, які тривають по сьогоднішній день на території нашої держави впливають в серйозну кризу, яка прямо пов'язана з проблемами організованої злочинності, міжнаціональної та релігійної ненависті, тероризму. Виникаючі конфлікти відрізняються зневагою до людського життя та здоров'я, особливою жорстокістю та цинізмом. Подолання поставлених задач щодо забезпечення боротьби із злочинністю в різних сферах життєдіяльності людини визначається зокрема рівнем кадрового потенціалу системи МВС України. Саме тому робота з особовим складом органів Національної поліції України розглядається як одне з найважливіших резервних підвищень ефективності оперативно-службової діяльності правоохоронців. Через триваючі реформи в державі, в правоохоронних органах відчувається дефіцит кваліфікованих та сумлінних працівників. Це обумовлено збільшенням морального, психологічного та фізичного навантаження на співробітників, зменшення престижу служби в Національній поліції України, значне підвищення рівня професійного ризику тощо. За таких несприятливих для держави і самих правоохоронців умов, гостро постає питання щодо фізичної та психологічної підготовки особового складу.

На практиці, виконуючи свої професійні обов'язки, співробітнику підрозділу Національної поліції України щодня доводиться витримувати надмірні емоційні та фізичні навантаження.

Зазначене твердження ще раз акцентує увагу на раніше вказаних аспектах щодо важливості первинної підготовки майбутнього поліцейського і в подальшій роботі з ним для удосконалення їх професійних навичок. Успішне виконання службово-бойового завдання співробітником Національної поліції України залежить від професійної підготовленості працівника: вогневої, тактичної, фізичної та психологічної [2, с. 35].

Ефективний поліцейський має не тільки володіти спеціальними професійними знаннями й уміннями, а й бути психологічно готовим до дій в особливих і екстремальних умовах, комунікації з різними категоріями громадян, застосування фізичної сили і спецзасобів, швидкого реагування на події в умовах дефіциту часу й ризику тощо [3, с. 10].

Тому, важливим напрямом підвищення ефективності функціонування правоохоронного органу також є забезпечення психологічної підготовки поліцейських до умов професійної діяльності.

Однак, дослідження багатьох авторів показують, що поліцейському потрібно мати необхідні для роботи професійно важливі індивідуально-психологічні якості, серед яких особливо важливими є сила й лабільність нервової системи, сміливість, стресостійкість, комунікабельність, лідерські якості, достатньо високий інтелект і креативність тощо [4, с. 26].

Подібні індивідуальні особливості необхідно враховувати під час професійного відбору кадрів до поліції, не менш важливо постійно розвивати й удосконалювати різні компоненти психологічної готовності поліцейських до діяльності в процесі здійснення спеціальної професійної психологічної їх підготовки.

Професійна підготовка та підвищення кваліфікації осіб рядового та начальницького складу Національної поліції – це організований безперервний і цілеспрямований процес з оволодіння знаннями, спеціальними уміннями і навичками, необхідними для успішного виконання оперативно-службових завдань, та постійне їх вдосконалення.

Професійна підготовка проводиться на базі установ (закладів) Національної поліції, що діють для забезпечення організації відповідної спеціальної підготовки вперше прийнятих на службу в поліції, підвищення кваліфікації і перепідготовки молодшого складу поліції, а також проведення окремих видів службової підготовки поліцейських.

Система професійної підготовки включає в себе первинну професійну підготовку вперше прийнятих на службу, підготовку у вищих навчальних закладах МВС України, післядипломну освіту, службову підготовку.

Поліцейські, яких вперше прийнято на службу в поліції, проходять професійну підготовку з метою набуття ними спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, у тому числі відповідну спеціальну підготовку щодо зберігання, носіння, застосування і використання вогнепальної зброї [5].

Стаття 72 Закону України «Про Національну поліцію» визначає систему професійного навчання поліцейських, яка складається з чотирьох напрямів:

1. Первинна професійна підготовка.
2. Підготовка у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання.
3. Післядипломна освіта.
4. Службова підготовка [6].

Відомчі заклади вищої освіти відіграють значну роль в процесі реформування правоохоронної системи. Йдеться як про участь у нормотворчій роботі, так і про підготовку працівників патрульної поліції та перекваліфікацію поліцейських.

Потреба практики передбачає перехід від формального теоретичного навчального процесу до запровадження тренінгових технологій, особливо в останній рік навчання, формування сталих і професійних навичок. Необхідно зазначити також, що для якісної підготовки поліцейських в Україні потрібно за-провадити в навчальні плани підготовки поліцейських зарубіжний досвід підготовки фахівців для органів поліції, який свідчить про те, що підготовка являє собою комплекс організаційних і психологічних заходів, спрямованих на формування й розвиток у поліцейських професійно важливих якостей [7, с.27].

Таким чином, підготовка працівника поліції повинна відбуватись з урахуванням специфіки та профілю його службової діяльності. Важливим напрямом підвищення ефективності функціонування правоохоронного органу є забезпечення психологічної підготовки поліцейських до умов професійної діяльності та відповідна спеціальна підготовка щодо зберігання, носіння, застосування і використання вогнепальної зброї, запровадження тренінгових технологій в освітній процес та врахування зарубіжного досвіду підготовки поліцейських.

Список використаної літератури

1. Гавриленко І.М., Мельник П.В., Недюха М.П. Соціальний розвиток. Ірпінь : Акад. держ. податкової служби України, 2001. 483 с.

2. Лопаяєва О. М., Латиш А. В. Теоретичні аспекти професійної підготовки працівників Національної поліції України. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Збірник наукових праць, Харків, 2020. С. 35 – 37.
3. Barko, Vadim & Ostarovich, Vladimir & Barko, Vadim. Напрями вдосконалення професійної психологічної підготовки поліцейських Національної поліції України. *Psychological journal*. № 4 (14), 2018. С. 9-18. <https://doi.org/10.31108/2018vol14iss4>. (дата звернення 14.03.2021)
4. Медведев Ю.Л. Наближення права України до права Європейського Союзу: понятійно-категоріальний апарат та способи узгодження. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2014. № 1. С. 52–59.
5. Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: затв. наказом МВС України від 16.02.2016 № 105. Дата оновлення: 31.03.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0576-16#Text> (дата звернення 14.03.2021).
6. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 No 580-VIII. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 14.03.2020).
7. Божок С.Г., Медведева В.С. Професійна освіта поліцейського: напрями реформування (вдосконалення). *Прикарпатський юридичний вісник*. № 3 (28), том 2, 2019. С. 25-29. [https://doi.org/10.32837/ryuv.v2i3\(28\).351](https://doi.org/10.32837/ryuv.v2i3(28).351).

ЩОДО ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ» (РЕЄСТР. № 3087-Д): КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Дунаєва Тетяна Євгенівна

наукова співробітниця відділу дослідження проблем кримінального процесу та судоустрою

Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук України, кандидатка юридичних наук

Створення єдиного правоохоронного органу з чітко визначеними повноваженнями й підслідністю щодо розслідування у економічній, фінансовій, податковій сферах передбачено у таких країнах, як Греція, Італія, Ісландія та Туреччина.

Одним з основних недоліків запропонованого законопроекту не вирішене питання працевлаштування нинішніх співробітників податкової

міліції, а також підрозділів контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері економічної безпеки Служби безпеки України (далі – СБУ). Відповідно до ст. 8 Конституції України діє верховенство права і Конституція має найвищу юридичну силу. У статті 3 Конституції України, проголошено, людина визнається в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. У ст. 1 Конституції України зазначено, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. При цьому соціальна держава повинна дбати про працевлаштування звільнених з роботи на аналогічні посади. Цим проектом також передбачено ліквідацію податкової міліції, а також підрозділів контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері економічної безпеки СБУ. Доцільно не ліквідувати, а реорганізувати ці органи у Бюро економічної безпеки, залишивши працівників зазначених органів на аналогічних посадах.

Згідно ч. 1 ст. 38 КПК України органами досудового розслідування (органами, що здійснюють дізнання і досудове слідство) є: 1) слідчі підрозділи: а) органів Національної поліції; б) органів безпеки; в) органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства.

СБУ підпорядковане Президенту України. Бюро економічної безпеки України також пропонується підпорядкувати Президенту України. Виникає питання щодо доцільності передачі функцій СБУ до Бюро економічної безпеки України. Вважаю, що така передача є передчасною, тому що призведе до скорочення працівників СБУ через втрату функцій, а також через недоведення авторами законопроекту неефективності роботи СБУ.

У п. 3 ст. 4 (збирання та аналіз інформації щодо економічної злочинності, віднесених законом до підслідності Бюро економічної безпеки України, та визначення способів запобігання їх виникненню в майбутньому) замість словосполучення «... визначення способів запобігання їх виникненню в майбутньому» доцільно зазначити «... та заходів запобігання», оскільки запобігання злочинності полягає в активному впливі на фактори злочинності, причини й умови злочинності на різних рівнях соціального життя. У кримінології розрізняють два рівні запобігання злочинності – загальносоціальний і спеціально-кримінологічний.

У ч. 3 ст. 17 дискримінаційною та шкідливою є пропозиція Призначати на посади у Бюро економічної безпеки України Директора Бюро економічної безпеки України, керівника підрозділу внутрішнього контролю центрального апарату Бюро економічної безпеки України та керівни-

ків підрозділів внутрішнього контролю територіальних управлінь Бюро економічної безпеки України, без проведення відкритого конкурсу на зайняття посад працівників Бюро економічної безпеки України, тому що дискримінація полягає у наданні суттєвих переваг, не підкріплених освітою, досвідом, знанням та навичками одних осіб над іншими. Таке призначення створює корупційні ризики. У разі заняття керівних посад у Бюро економічної безпеки України некомпетентними і корумпованими особами через недосконалість ч. 3 ст. 17 законопроекту, буде завдано шкоди інтересам України. Необхідно, щоб усі особи, які претендують на зайняття керівної посади у правоохоронному чи іншому державному органі проходили відкриті конкурси з метою обрання найбільш компетентних осіб.

У ч. 1 ст. 19 «Стажування детективів Бюро економічної безпеки України» зазначено, що «Особи, які не мають досвіду роботи в державних органах на посадах, пов'язаних з оперативно-розшуковою діяльністю, проведенням досудового розслідування, після проходження конкурсу на зайняття посади детектива проходять обов'язкове стажування в Бюро економічної безпеки України строком від трьох до шести місяців». Незрозуміло, чому встановлено саме такий строк? Доцільно встановлювати строки стажування, які несуттєво відрізняються, наприклад від трьох до чотирьох місяців або від п'яти до шести місяців.

У ст. 31 «Рада громадського контролю» законопроекту доцільно зазначити про строки надання подання Директора Бюро економічної безпеки України.

Підпункт «г» пункту 2 ст. 32 «Контроль за діяльністю Бюро економічної безпеки України та його підзвітність» доцільно викласти у такій редакції «заходів, що були здійсненні або планується здійснити для протидії та запобігання таким кримінальним правопорушенням».

У Кримінальному кодексі України:

1. у статті 212 слова «обов'язкових платежів» недоцільно замінити словом «платежів», оскільки можливе погіршення захисту прав людини у сфері оподаткування, що не відповідає ст. 3 Конституції України;
2. недоцільно доповнити Кодекс статтею 222² «Шахрайство з податком на додану вартість». Оскільки є загальна норма – стаття 212 КК України «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)» та ст. 190 «Шахрайство». У разі створення цієї статті виникне правова колізія новоствореної статті зі ст. 212 КК України, тому що ці статті регулюватимуть ідентичні питання.

Можна погодитись з доповненням Кримінального процесуального кодексу України частиною другою статті 21 після слів «ухвала суду» доповнити словами «(слідчого судді)», оскільки це розширює повноваження слідчих суддів та прискорює рух відповідних проваджень, а отже сприяє здійсненню правосуддя.

Зайвим видається доповнення ст. 41 КПК України реченням такого змісту: «Забороняється доручати проведення слідчих (розшукових) дій оперативним підрозділам органів безпеки України під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, які віднесені законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України або органів Бюро економічної безпеки України», тому що дублювання повноважень різних правоохоронних органів неприпустимо.

Частину другу ст. 41 КПК України запропоновано доповнити абзацом другим такого змісту: «Слідчий, прокурор має право надавати доручення у кримінальних провадженнях лише оперативним підрозділам того органу, який здійснює у відповідних кримінальних провадженнях досудове розслідування. Дія цього абзацу не поширюється на надання слідчими, прокурорами доручень в кримінальних провадженнях оперативним підрозділам органів і установ виконання покарань та органів Державної прикордонної служби України». Не можна погодитися з доповненням ст. 41 КПК України вказівкою на заборону доручень в кримінальних провадженнях оперативним підрозділам органів і установ виконання покарань та органів Державної прикордонної служби України. Запропоноване авторами законопроекту реформування обмежує можливості слідчих та належним чином не обґрунтоване.

Недоцільним є доповнення ст. 214 КПК України частиною десятою такого змісту: «10. Відомості про кримінальне правопорушення, передбачене статтями 212, 212¹ Кримінального кодексу України, можуть бути внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань лише у разі, коли податкове правопорушення визначено актом документальної перевірки відповідно до вимог статті 86 Податкового кодексу України та іншими додатковими фактичними даними, що встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин кримінального правопорушення». Вимоги законодавчої техніки (формулювання банкетних диспозицій) не вимагає вказівку на статтю конкретного нормативного акту, тому що може бути змінена як назва нормативного акту так і нумерація статей, що призведе до нечіткості законодавчої норми. Незрозуміло також, якими «іншими додатковими фактичними даними, що встановлюють наявність чи відсутність фактів

та обставин кримінального правопорушення». На практиці це створить складнощі через різне праворозуміння.

Список використаної літератури

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення: 27.03.2021)
2. Про Бюро економічної безпеки України: проект Закону України від 02.07.2020 р. № 3087-д. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69331. (дата звернення: 27.03.2021)
3. Кримінальний кодекс України: від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (дата звернення: 27.03.2021)

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНА ДОКТРИНА У СФЕРІ ОСОБЛИВИХ РЕЖИМІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Слаєв Юрій Леонідович

адвокат

Новітній час історії Держави та Права України невід'ємно пов'язаний зі сферою юридичних охорони та захисту Держави України та її громадян від триваючої (з 2014 року і по теперішній час) збройної агресії Російської Федерації проти України. Так, триваюча збройна агресія Російської Федерації проти України призвела до особливо тяжких наслідків (зокрема, у виді тимчасової окупації частини території України, а саме: Автономної Республіки Крим, міста Севастополь, частини Донецької області, частини Луганської області). У свою чергу, триваюча збройна агресія Російської Федерації проти України, як юридичний факт – стан, має істотний і суттєвий вплив на правову систему України, загалом, і систему права України, зокрема (передусім, на публічне право України, як на частину системи права України).

Так, Конституційне право України, Адміністративне право України, Кримінальне право України, Кримінально-процесуальне право України є тими галузями публічного права України в яких виникли та розвиваються юридичні норми та інститути в царині правових режимів: 1) тимчасово окупованої території України; 2) охорони та захисту Держави Україна та її громадян, у період і в умовах триваючої збройної агресії Російської Федерації проти України. Фундаментальне дослідження вищевказаних правових норм та інститутів і відповідних їм правових режимів доцільно

здійснювати в межах новітньої міжгалузевої юридичної науки – Вчення про правові режими: 1) тимчасово окупованої території України; 2) охорони і захисту Держави Україна та її громадян, у період і в умовах триваючої збройної агресії Російської Федерації проти України. Конституційно-правовою основою для вищеназваної новітньої правової науки є норми частини 1 статті 17 Конституції України [1], згідно яких: Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.

Із урахуванням значного обсягу та змісту вищевказаної юридичної науки об'єктом дослідження у даній науковій статті буде її кримінально-процесуальна складова частина (елемент), а саме: Кримінально-процесуальна доктрина у сфері особливих режимів кримінального провадження, тобто, у сфері режимів: 1) тимчасово окупованої території України; 2) охорони та захисту Держави Україна та її громадян, у період і в умовах триваючої збройної агресії Російської Федерації проти України. У свою чергу, предметом даного наукового дослідження буде розуміння цієї спеціалізованої кримінально-процесуальної доктрини, в якості відповідних науки та навчальної дисципліни.

Так, вищевказаною юридичною доктриною, як наукою, безпосередньо досліджуватимуться (зокрема, але не вичерпуючись) спеціальні норми Кримінального процесуального Кодексу України [2] (далі за текстом – КПК України), які передбачають: 1) режим кримінального провадження по судовим справам щодо спорів, що впливають з: а) факту окупації; б) правопорушень, пов'язаних з окупацією (ч. 3 ст. 114 КПК України [2]); 2) особливий режим досудового розслідування: а) в умовах воєнного, надзвичайного стану; б) у районі проведення антитерористичної операції (ст. 615 КПК України [2]). Так, гносеологічне дослідження вищеназваних кримінально-процесуальних режимів буде сприяти подальшому пошуку нових знань у сфері наукового пізнання кримінально-процесуальних умов, станів, як елементу предмету та об'єкту правового регулювання Кримінального процесуального права України.

Відносно навчальної дисципліни Кримінально-процесуальна доктрина в сфері вищеназваних режимів, вбачається можливим, здійснювати її викладання у межах навчальної дисципліни «Кримінальний процес України», зі збільшенням загального обсягу академічних годин відведених для викладання Кримінального процесу України; із розрахунку додатково одна лекція та додатково один семінар; визначивши відповідний розділ Кримінально-процесуальні режими у сфері: 1) тимчасово окупованої

території України; 2) охорони та захисту Держави Україна та її громадян, у період і в умовах триваючої збройної агресії Російської Федерації проти України у навчальних планах юридичних вищих навчальних закладів Держави Україна.

Також, є можливим затвердження орієнтовних тем планів студентських наукової доповіді і/або курсової роботи з вищеназваної сфери (царини) кримінально-процесуальних знань, а саме:

I. 1) Поняття, види, загальна характеристика, ознаки кримінально-процесуальних режимів у сфері: а) тимчасово окупованої території України; б) охорони та захисту Держави Україна та її громадян, у період і в умовах триваючої збройної агресії Російської Федерації проти України (ч. 3 ст. 114 та ст. 615 КПК України [2]);

2) Джерела публічного права України, які визначають вищеназвані кримінально-процесуальні режими: а) Конституція України [1], б) Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [3], інші Закони України та інші нормативно-правові акти України; в) загальновизнані норми і принципи міжнародного права (зокрема, кримінально-процесуальні міжнародні звичаї); г) кримінально-процесуальна доктрина; г) інші джерела права України.

II. Юридичні особливості:

1) кримінально-процесуального режиму тимчасово окупованої території України (зокрема, визначення, повноважень судів, кримінально-процесуальні строки);

2) кримінально-процесуальних особливих режимів досудового розслідування у сфері охорони та захисту Держави Україна та її громадян: а) в умовах воєнного стану; б) в умовах надзвичайного стану; в) у районі проведення антитерористичної операції, зокрема, повноваження правоохоронних органів, кримінально-процесуальні строки.

Вищеназваний орієнтовний план наукового дослідження може бути застосований при проведенні інших навчальних заходів, зокрема, під час проведення семінарів у відповідних групах студентів. Так, у межах даного семінару з кримінального процесу, студенти вищих юридичних навчальних закладів України (передусім, майбутні співробітники органів, підрозділів та установ Прокуратури України, Національної Поліції України, Служби Безпеки України, Державного Бюро Розслідувань) матимуть можливість розв'язувати відповідні практичні завдання (задачі, казуси), зокрема, стосовно прикладного застосування норм ч. 3 ст. 114 та ст. 615

КПК України [2], які передбачають правове регулювання вищезазначених особливих кримінально-процесуальних режимів, особливих режимів кримінального провадження.

Також, буде доцільним складення нових редакцій підручників з навчальної дисципліни Кримінальний процес України, із урахуванням відповідних розділу або глави щодо кримінально-процесуальних режимів у сфері: 1) тимчасово окупованої території України; 2) охорони та захисту Держави Україна та її громадян, у період і в умовах триваючої збройної агресії Російської Федерації проти України.

Крім того, є можливим: а) написання студентських наукових доповідей; б) захист дисертацій для здобуття наукового ступеня доктора філософії, доктора наук у галузі права за наступними напрямками (темами) наукових досліджень:

I. «Кримінально-процесуальний статус іноземних суб'єктів державної власності, іноземних юридичних осіб, як:

- 1) сторони кримінального провадження;
- 2) цивільного відповідача, у кримінальних провадженнях пов'язаних з окупацією»;

II. «Кримінально-процесуальні режими тимчасово окупованої території України та охорони і захисту Держави Україна та її громадян, у період і в умовах триваючої збройної агресії Російської Федерації проти України».

Вбачається, що науковим орнаментом кримінально-правових та кримінологічних досліджень (зокрема, монографій у сфері дослідження злочинів і злочинності проти основ національної безпеки України) може бути розділ (глава) щодо злочинів і злочинності на тимчасово окупованій території України. У свою чергу, емпіричним елементом даного наукового дослідження будуть саме джерела кримінально-процесуального права України, передусім, Судові Прецеденти – Судові Рішення (Вироки, Ухвали, Постанови), які винесені Судами України по кримінальним провадженням вищезазначених процесуальних категорій. Одночасно з цим, гносеологічну цінність для кримінально-правової науки України буде мати дефініція та відповідна їй категорія міжнародного об'єкту злочину у виді правовідносин у сферах внутрішньодержавної (державної та громадської) публічної безпеки та зовнішньодержавної (цивілізаційної та міжнародної) публічної безпеки, яка буде ґрунтуватися на дослідженні спільних ознак складів злочинів, які становлять виключну суспільну небезпеку (зокрема, державна зрада, диверсія, шпигунство, які є злочинами у сфері внутрішньодержавної публічної безпеки; зокрема, порушення законів та

звичаїв війни, екоцид, геноцид, які є злочинами у сфері зовнішньодержавної публічної безпеки) і які прямо перелічені у диспозиції статті 615 КПК України [2]. Дві вищеназваних царини наукових досліджень мають значення, в тому числі, для вивчення фундаментального взаємозв'язку кримінального процесу з кримінологією та кримінальним правом, як іншими юридичними науками кримінально-правового циклу.

Все вищенаведене свідчить про необхідність подальшого фундаментального (теоретико-правового) пізнання (зокрема, шляхом написання відповідних наукових доповідей здобувачами вищої юридичної освіти за спеціальностями «Право», «Правоохоронна діяльність») і вивчення студентами та курсантами закладів вищої юридичної освіти України навчального матеріалу в царині Кримінально-процесуальної доктрини у сфері особливих режимів кримінального провадження, а саме у сфері режимів: 1) тимчасово окупованої території України; 2) охорони і захисту Держави Україна та її громадян, у період і в умовах триваючої збройної агресії Російської Федерації проти України.

Список використаної літератури

1. Конституція України. Голос України від 13.07.1996 № 128.
2. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88.
3. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 р. № 1207-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 26. Ст. 892.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Зозуля Євген Вікторович

*професор кафедри загально-правових дисциплін
Донецького юридичного інституту МВС України,
доктор юридичних наук, професор*

Одним з важливих питань удосконалення діяльності органів та підрозділів Національної поліції України (далі НПУ) є розвиток міжнародного співробітництва з відповідними правоохоронними органами інших держав за різними напрямками діяльності, в числі іншого і в підготовці висококваліфікованих кадрів.

Розвиваючи міжнародне співробітництво з правоохоронними органами інших країн, керівництво МВС основними цілями підготовки кадрів убачає: створення умов та можливостей для ознайомлення і застосування зарубіжного практичного досвіду організації навчання, усталених ви-мог щодо організації та результатів підготовки кадрів правоохоронних органів; визначення та розвиток напрямів діяльності щодо підвищення рівня якості підготовки кадрів для органів та підрозділів НПУ та на рівні світових стандартів; удосконалення організації навчального процесу; здійснення наукових досліджень із питань організації правоохоронної діяльності, боротьби зі злочинністю тощо.

Для реалізації цих завдань на сучасному етапі реформування правоохоронної системи МВС України започатковані й набули розвитку досить різноманітні напрямки та форми міжнародного співробітництва: співпраця з міжнародними поліцейськими організаціями, обмін делегаціями з метою ознайомлення з досвідом діяльності у певних сферах правоохоронної діяльності, участь у міжнародних конференціях та семінарах, у спільних міжнародних проектах, організація стажувань, підвищення кваліфікації кадрів тощо.

Удосконалення кадрового забезпечення та професійної підготовки працівників поліції як складова процесу реформування правоохоронної системи в першу чергу спирається на розвиток законотворчого процесу та оптимізацію законодавства України в зазначеній сфері. Ця діяльність, своєю чергою здійснюється із урахуванням позитивного вітчизняного досвіду і рекомендацій провідних міжнародних організацій, а саме: Ради Європи, Європейського Союзу, ОБСЄ та ін.

Зокрема, аналіз чинного законодавства у сфері організаційно-правового забезпечення діяльності НПУ дозволяє говорити про необхідність подальшої системної роботи щодо формування розвинутої системи законодавства й відповідних нормативно-правових актів за такими важливими напрямками як формування ефективної системи інституційного забезпечення боротьби з організованою злочинністю, кримінально-правового забезпечення поліцейської діяльності, правоохоронної діяльності у сфері надання поліцейських послуг, забезпечення правоохоронної діяльності в об'єднаних територіальних громадах, формування єдиної сучасної стратегії відомчої кадрової політики в поліції, удосконалення управлінської діяльності в системі Національної поліції, чіткого визначення повноважень, компетенції, форм та методів діяльності її структурних підрозділів, удосконалення правових засад функціонування органів Національної поліції в частині гуманізації її діяльності та підвищення рівня авторитету

серед громадян, побудова відносин між поліцією і народом на засадах взаємодовіри, удосконалення форм, методів та засобів забезпечення прав і свобод людини.

Аналізуючи характер та зміст міжнародного співробітництва МВС України у сфері підготовки кадрів та вдосконалення професійної підготовки працівників органів та підрозділів Національної поліції, можна визначити комплекс напрямків та форм цієї діяльності, які довели свою найвищу ефективність. Одним із пріоритетних із-поміж них є участь у міжнародних поліцейських організаціях. Принагідно зазначимо, що цей напрямок співробітництва дозволив не тільки забезпечити вихід органів та підрозділів НПУ на якісно новий рівень їх діяльності, але й засвідчив визнання міжнародного авторитету української поліції, її відповідність світовим вимогам, принципам діяльності у цій сфері. Міжнародні відносини розширюють світогляд працівників поліції, коло їх професійних знань, збагачують досвід, дають можливість ознайомитись із досягненнями зарубіжних колег, зіставити їх із вітчизняними здобутками і таким чином внести певні корективи у власну діяльність.

Однією з перших міжнародних організацій, із якою правоохоронні органи України налагодили зв'язки є Міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол. Національне центральне бюро Інтерполу (Укрбюро Інтерполу) представляє Україну в Інтерполі та є осередком координації взаємодії правоохоронних органів країни з компетентними органами зарубіжних країн у частині ведення боротьби зі злочинністю, що має транснаціональний характер або виходить за межі країни.

До 2015 року в межах співпраці з МОКП – Інтерпол від України як НЦБ Інтерполу виступало МВС України, у зв'язку з чим у МВС функціонував відповідний структурний підрозділ – Робочий апарат Укрбюро Інтерполу. Після утворення в 2015 році Національної поліції України Робочий апарат Укрбюро Інтерполу був включений до структури центрального органу управління Національної поліції України [1, с. 191]. Одним із основних завдань цього підрозділу є обмін аналітичною і статистичною інформацією з питань боротьби зі злочинністю та організації роботи правоохоронних органів, що дозволяє певною мірою використовувати її також у процесі вдосконалення кадрової роботи та професійної підготовки працівників міліції.

До того ж, доволі перспективним напрямом міжнародного співробітництва МВС України є налагодження та розвиток зв'язків із Міжнародною асоціацією шефів поліції, яка об'єднує у своєму складі понад 13 тис. керівників поліції з 85-ти країн світу. Взаємодія з цією організацією в питаннях

удосконалення кадрового забезпечення НПУ опирається на її завдання: вдосконалення наукового забезпечення і якості поліцейської служби; впровадження у практику передових прийомів та методів управління поліцейськими органами; розвиток міжнародного співробітництва; обмін досвідом роботи; постійний контроль підвищення професійної майстерності працівників поліції, їх стимулювання відносно досягнення високих професійних стандартів тощо. Форми реалізації цих завдань є досить різноманітними: розроблення та впровадження спеціальних програм для підготовки поліцейських і підвищення їх кваліфікації, проведення конференцій та семінарів для керівників поліцейських систем, розроблення кваліфікаційних вимог до правоохоронних органів, сучасних моделей управління тощо. Асоціація має статус консультативного органу ООН.

Також важливе значення для вдосконалення кадрової роботи та професійної підготовки працівників НПУ має створення у 1996 р. Української національної секції в складі Міжнародної поліцейської асоціації. Як відомо, Міжнародна поліцейська асоціація (МПА) – це незалежна неурядова організація, яка існує більше 50 років та об'єднує понад 300 тис. поліцейських із 64 країн світу, становлячи собою професійну організацію поліцейських, метою якої є розвиток дружніх стосунків між поліцейськими різних країн, широке міжнародне співробітництво, підвищення загальноосвітнього та професійного рівня поліцейських, формування привабливого іміджу поліції в очах громадськості й громадян.

Враховуючи актуальність та необхідність вирішення проблем гендерної стратифікації в органах Національної поліції України, одним із засобів подальшої інтеграції НПУ в міжнародне поліцейське співробітництво є розвиток співпраці з Міжнародною асоціацією жінок-поліцейських (МАЖП), створеною ще у 1915 році та Європейською асоціацією жінок-поліцейських (ЄАП), створеною у 1989 р. на міжнародній конференції в Нідерландах. В контексті реалізації завдань з розвитку міжнародного співробітництва у сфері підготовки кадрів необхідно зазначити, що зазначені організації, серед іншого, розвивають свою діяльність за такими напрямками як професійний розвиток, організація та проведення тренінгів, навчання, укріплення стосунків між організаціями жінок-поліцейських у різних країнах та регіонах світу, підтримка членів організації.

Крім того, чимала допомога в проведенні тренінгів та навчань для поліцейських надається офісом Координатора проектів ОБСЄ в Україні. Як приклад, за підтримки офісу зазначеної організації було проведено навчання новонабраних 11800 офіцерів патрульної поліції у всіх обласних центрах України за темами протидії торгівлі людьми та насильству в сім'ї [2, с.65].

В сучасних умовах ефективною формою міжнародної взаємодії є співпраця МВС України в реалізації Програми поліцейського співробітництва країн Східного партнерства (ЕаР). Зокрема, у рамках заходів, передбачених Програмою ЕаР, організовано спеціалізоване навчання для підрозділів, відповідальних за боротьбу з транснаціональними злочинами. Крім того, співробітництво передбачає обмін досвідом з метою впровадження ефективних методів розслідування, поліпшення управлінських стандартів з акцентом на етику і боротьбу з корупцією у сфері управління людськими ресурсами в правоохоронних органах тощо.

Не менш важливим напрямом діяльності щодо підвищення ефективності кадрового забезпечення та професійної підготовки в діяльності НПУ є міжнародне співробітництво з навчальними закладами іноземних держав. Воно є одним із чинників, який сприяє зростанню фахового потенціалу науково-педагогічних працівників, розвитку навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення навчально-виховного процесу, поширенню авторитету ЗВО із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, так і поза її межами.

Серед беззаперечних здобутків поліцейської освіти в розвинених країнах слід назвати її високу технічну оснащеність, прикладність навчального процесу і наукових досліджень, навчання конкретної роботи, вироблення навичок і вмінь (часто доведених до автоматизму), підготовка фахівців з конкретних напрямків діяльності, адаптованих до реальних умов. Це, безумовно, той стандарт, до якого повинні прагнути ЗВО із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських.

Дослідження основних напрямів міжнародної співпраці у галузі підготовки кадрів для органів і підрозділів НПУ дозволяє висновувати про необхідність розроблення та закріплення нових форм співпраці з міжнародними організаціями поліції, навчальними закладами, правоохоронними органами інших держав з метою подальшого впровадження у діяльність НПУ міжнародних стандартів поліцейської діяльності.

Список використаної літератури

1. Паніотов Є. Правовий статус Національного центрального бюро Інтерполу в структурі Національної поліції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №6. С. 191-194.
2. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців сектору безпеки / Колектив авторок. Київ, 2017. 264 с.

THE PROBLEM OF INTERCULTURAL BUSINESS COMMUNICATION OF FUTURE PROFESSIONALS IN LAW

Zotova-Sadylo Olena

*associate professor of Foreign languages Department of
Donetsk Law Institute MIA of Ukraine,
PhD in Pedagogic Sciences*

In the European labour market including Ukrainian one there is a demand for specialists who have a high level of intercultural business communication. It should be noted that at the present stage Ukrainian higher education institutions train specialists in accordance with the needs of society. However, in recent years there has been a downward trend in government order in almost all sectors of higher education. Citing statistics officials explain this by the fact that 59% of young professionals graduating from higher education immediately find themselves at the Employment Exchange [1]. According to them, in the context of this situation, the state spends a lot of money on training specialists in vain. To some extent this assessment is legitimate because in most cases the Exchange is attended by graduates with poor quality training and the employers confirm it who refuse them to provide employment. Given the above higher education institutions should pay special attention to improving the quality of educational services and purposefully seek a solution to the problem in this direction.

We are convinced that the formation of intercultural business communication (IBC) is one of the promising areas of training for prospective professionals in the area of law, as IBC skills could be an attractive factor for the employment.

The purpose of our study is to analyze existing approaches to the formation of intercultural communication skills of future professionals and to develop practical ways to practice them. Foreign and domestic scientists focus on this problem. The aspect of intercultural business communication of specialists has been studied by foreign researchers, for example S.Cambie, P.Carte, A. Hill, J. Watson, D. Rivers, M. Joyce [2; 3; 4].

Thus American scientists in the 70s of the twentieth century predicted that the future development of mankind depends on the ability to overcome the boundaries of individual culture. Accordingly in order to carry out a successful act of communication between representatives of different cultures, the specialist must recognize and perceive the obvious and hidden features of another culture. The results of marketing research Silvia Cambie and Yang-May Ooi indicate that today ie at the beginning of the XXI century the actual concept of business relations has changed somewhat. Nowadays law enforcement

officers have to communicate not only with their compatriots but with great number of foreigners too, as well as to adapt to foreign cultural environment, to build relationships between partners and fellow officers [2, p. 13]. In addition, proficiency in foreign language and IBC are essential professional skills which provide the opportunity to lifelong learning. Based on these positions foreign researchers Penny Carte, Chris Fox, James Watson, Danny Rivers, Mark Joyce differentiate the culture of business organizations in terms of personal and collective direction. In business communication the supporters of personality-oriented culture declare that partners tend to express their own opinions, regardless of the social status of the interlocutor. They are characterized by pluralism of opinion, they are open to dialogue, discussion of business issues and are ready to take into account the interests of the partner [4, c. 71-72]. Personality-oriented culture is essentially human-centered. It is based on goals, aspirations, interests and ability to self-development of the individual. Scientists explain that "...the model of personality-oriented behavior assumes that its bearer will be self-confident, competitive, purposeful, ready to take responsibility for their own actions and the actions of the whole company" [4, p. 71]. They believe that in a collectively oriented culture individuality is a unit. For example, in the negotiation process the collectivist defends the point of view of the whole group, company or department regardless of personal position or attitude. That principle in the best way corresponds to law enforcement bodies including police force where subordination and following direct orders are in priority. In the collectively oriented culture of a business organization there is a desire to prevent conflicts, both internal and external. In Japan, for example, a person who provokes a conflict is excluded from the community [3]. This can be perceived ambiguously. According to scientists the negative is the pressure of team culture on the individual which reduces the creativity of employees, so this approach can be less efficient [4, p. 71]. The achievements of the above-mentioned scholars of English-speaking countries, of course, deserve attention, but they are focused primarily on training professionals for whom English is a native language, and on the basis of personality-oriented culture. These works can be practically applied in the process of professional training of Ukrainian students in the form adapted to our conditions ie both in an individual, and in a collective context. In our opinion, Ukraine traditionally tends to the latter and it is much more suitable for police officers' communication.

Consolidating the relevant problems of theoretical knowledge and acquiring the necessary practical skills we have included the topic "Technique of corporate culture in a multicultural environment" in the developed course

“Technique of Business Communication of Law Students” [5]. The peculiarity of this type of educational activity is the deepening into the practical aspect of the problem and the active development of relevant skills. To implement a productive IBC in the work team is important for a specialist to be able to develop a team strategy of action to have a culture of business discussion.

The developed course [5] offers methodological block “Technique of corporate culture in a multicultural environment” the purpose of which is to master the strategy of overcoming confrontation in professional communication, techniques for analyzing behavioral reactions of different nations, negotiation diplomacy, discussions and business conversations and more. Business games proved to be an effective form of work in this context. The main characteristic of the course “Technique of Business Communication of Law Students” is the integration of a number of humanitarian disciplines in the process of forming IBC of future professionals of law. This integrated special course presents a higher, qualitatively new level of organization of the educational process, which allows mastering the synthesized theoretical knowledge and practical skills in the aspect of intercultural business communication.

References:

1. Сайт AEGEE. URL: https://aegee.kiev.ua/ua/news-detail/pracevlashtuvannia_vypusknykiv/ (дата звернення: 27.03.2021)
2. Cambie S. International communications strategy : developments in cross-cultural communication, PR, and social media. *Silvia Cambie and Yang-May Ooi*. London and Philadelphia : Kogan Page, 2009. 241p.
3. Carte P., Fox C. Bridging the Culture Gap : *a Practical Guide to International Business Communication*. The 2nd edition. London and Philadelphia : Canning : Kogan Page, 2008. 216p.
4. Anne Hill, James Watson, Danny Rivers, Mark Joyce Key Themes in International Communication: Culture, Identities and Performance. Open University Press : Mc Graw Hill, 2007. 217p.
5. Зотова-Садило О.Ю. Професійне ділове спілкування: науково-методичні підходи: навчально-методичний посібник. Кривий Пір, 2013. 230 с.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ФІТНЕС-ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДОНЕЦЬКОГО ЮРИДИЧНОГО ІНСТИТУТУ МВС УКРАЇНИ

Зубченко Людмила Вікторівна

*доцентка кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки,
Донецький юридичний інститут МВС України,
кандидатка педагогічних наук, доцентка*

Студентська молодь в даний час поставлена в достатньо жорсткі умови. Зросли вимоги навчальної програми, змінюються умови життя, побуту, діяльності. Однією з найгостріших проблем вищої школи є зниження показників здоров'я у студентів, які явно відстають від світових стандартів, погіршуючись від першого до випускного курсу. Причину зростання захворюваності серед молоді можна пояснити постійним збільшенням дефіциту рухової активності впродовж всього періоду навчання, що негативно позначається на фізичному розвитку, функціональній підготовленості і здоров'ї [2, с.5]. Тому останнім часом система фізичного виховання щораз поповнюється новими ефективними засобами, які створюють можливість, навіть, за відсутності бажаної спортивно-матеріальної бази, використати їх для оздоровлення.

За останні роки стала особливо помітною поява інтересу до занять різними видами спорту і рухової активності для відпочинку і відновлення сил. Серед цих оздоровчих тренувань особливе місце зайняла футбол-аеробіка. Систематичні заняття цим новим видом рухової активності не тільки дозволяють підвищити рівень м'язової тренуваності, а й покращити стан серцево-судинної й дихальної систем та отримати велике задоволення від занять.

Формування здорового способу життя, зміцнення та збереження здоров'я засобами фізичної культури розглядалися у працях Л. Волкова, О.Дубогай, М. Зубалій, І. Петренко, Н. Хоменко та ін. Педагогічні умови формування здорового способу життя учнів та студентів широко висвітлені в дослідженнях В.Бабіча, Ю.Драгнева, Г.Кривошеєвої та ін. Різним аспектам удосконалення системи фізичного виховання учнівської та студентської молоді присвячені роботи М.Зубалія, Т.Круцевич, Н.Москаленко, О.Отравенко, В.Селуянова, Б. Шияна.

Про використання засобів фітбол-аеробіки та її вплив на організм людини йдеться в багатьох роботах: Г. Безверхної; О. Бубели; О. Ваніної; С.Синиці; Н.Фалькової; Л. Шестерової.

Одне з найважливіших завдань, які стоять перед вищою освітою – створення системи навчання та виховання, яка б забезпечила майбутнім фахівцям разом із практичною й теоретичною підготовкою за фахом міцне здоров'я та високу працездатність.

Метою даної статті є ознайомлення з новим напрямком фізкультурно-оздоровчої діяльності – фітбол-аеробікою, елементи якої включено в процес фізичного виховання студентів, а також розкриття основних умов її використання на заняттях з фізичного виховання.

Методи дослідження. Використовували такі методи дослідження: теоретичний аналіз й узагальнення науково-методичної літератури з визначеної теми; педагогічне спостереження.

У процесі занять з фізичного виховання із студентами в Донецькому юридичному інституті МВС України (ДЮІ) поряд із традиційними волейболом, баскетболом, футболом, легкою атлетикою, де вони оволодівають основними технічними елементами та тактичними діями, для успішного виступу на змаганнях із цих дисциплін, у програму поступово вводяться нові нетрадиційні засоби. Ці засоби дозволяють розвивати фізичні якості, проявляти максимальні фізичні кондиції при здачі нормативів фізичної підготовленості, слугують цікавими вправами для підготовки організму до вирішення основних завдань на занятті, а також коригують тілобудову. Тому, викладачами кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки було використано елементи футбол-аеробіки як одного з нових напрямків фізкультурно-оздоровчої діяльності [1, с.245].

Фітбол-аеробіка - це один з напрямків аеробіки, де в якості основного снаряда для виконання вправ виступають еластичні м'ячі різної величини. Вона належить до сучасних інноваційних оздоровчих технологій, що спрямовані на оздоровлення та гармонійний фізичний розвиток людини. Основний інструмент футбол-аеробіки – великий і легкий пружний м'яч, ще званий фітболом. Він є багатофункціональним, може використовуватися в комплексах вправ як предмет, опора або снаряд. М'ячі мають розмір від 50 до 85 см і здатні витримувати вагу до 300 кг. Розмір фітболу підбирається виходячи з росту тих, хто займається, чим вище зростання – тим більше діаметр м'яча [2].

Як і у випадку з іншими видами аеробіки, в заняття фітбол-аеробікою включені різноманітні вправи: силові – для розвитку сили м'язів, динамічні – для розвитку координації і підвищення загальної витривалості організму, а також вправи на розтяжку і розслаблення м'язів [3, с.79].

Структура заняття складалася з таких етапів:

1) *Підготовча частина* (проводилася без м'ячів, використовуючи різні види ходьби, бігу, музично-ритмічних рухів, які сприяють розігріву організму дитини та створюють позитивний емоційний настрій; заплановані такі види вправ: загальнорозвиваючі вправи (ходьба, біг, повороти, нахили); загальнорозвиваючі вправи з фітболом; загальнорозвиваючі вправи сидячи на м'ячі без предметів і з предметами (стрічками, скакалками); вправи на поєднання рухів з музикою (ритміка); основи хореографії (позиції рук, ніг і ін.): танцювальні кроки; базові кроки фітбол-аеробіки;

2) *Основна частина* (включала в себе комплекс загально розвиваючих вправ на футболах). У основній частині фізичне навантаження чергувалося з відпочинком та розслабленням. Обов'язково містилися вправи, які виконували студенти з різних вихідних положень (зокрема, лежачи на фітболі на грудях, на спині). Такі вправи сприяють корекції постави, тренують силу та витривалість м'язів. Основна частина включала в себе такі засоби: навчання основним вихідним положенням з фітболами; вправи на формування правильної постави; укріплення м'язів рук і плечового поясу; укріплення м'язів черевного пресу; укріплення м'язів спини і тазу; укріплення м'язів ніг; розвиток координації рухів; вправи на збереження рівноваги; профілактика різних захворювань опорно-рухового апарату, внутрішніх органів.

3) *Заключна частина* містила вправи на розслаблення: дихальні вправи; вправи, що сприяють підвищенню емоційного стану студентської молоді.

Першочерговим фактором було зацікавити і хлопців, і дівчат до виконання вправ на занятті. По-друге, в процесі занять викладачі намагалися знизити стрес, який отримують студенти в процесі навчання [1, с.246]. По-третє, для занять фітбол-аеробікою не потрібно ніяких дорогих пристосувань. З усієї екіпіровки на занятті потрібно лише спортивна форма з легкої натуральної тканини (бажано футболка і шорти), хороші кросівки, гнучкі, з підшвою, яка не ковзає та сам фітбол (пружний м'яч).

Включення у програму занять з фізичного виховання студентів фітбол-аеробіки, підвищило їх ефективність, дало змогу зацікавити і юнаків, і дівчат до спільної рухової діяльності, регулярних занять фізичними вправами, а також підвищило інтерес до самостійних занять. Студенти стали цікавитися, де можна займатися додатково цим видом фізичних вправ, шукали в інтернет мережі ролики та намагалися займатися вдома самостійно.

Список використаної літератури

1. Серета І.О. Педагогічні умови використання тай-бо аеробіки в процесі фізичного виховання студентів факультету іноземних мов тернопільського національного педагогічного університету ім.В.Гнатюка. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Педагогіка і соціальна робота. Ужгород, 2016. Випуск 1 (38). С. 245-247.
2. Сазанова І.О., Дорошенко Е.Ю., Гурєєва А.М. Фітбол – засіб вдосконалення фізичних якостей студенток медичних ВНЗ: навч.-метод. посіб. Запоріжжя: ЗДМУ, 2017. 80 с.
3. Синиця С. В., Шестерова Л. Є. Оздоровча аеробіка. Спортивно-педагогічне вдосконалення: навч. посіб. Полт. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава : ПНПУ, 2010. С.71-80.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Іванюта Наталя Валеріївна

*завідувачка кафедри цивільного, трудового права та права
соціального забезпечення факультету № 3
Донецького юридичного інституту МВС України,
докторка юридичних наук, професорка*

В питаннях підвищення якості юридичної освіти, обрання сучасних орієнтирів та удосконалення процесу навчання особливої уваги потребують окремі методологічні проблеми викладання процесуальних дисциплін зі спеціальності «Право».

Українські реалії об'єктивно вимагають високого рівня юридичної обізнаності майбутніх юристів. Дане твердження підтверджується рядом чинників, зокрема: збільшення динаміки та актуалізація процесів становлення громадянського суспільства та трансформації політико-правових інститутів в Україні; ґрунтовне оновлення національного законодавства; впровадження судової, адміністративної та конституційної реформи; посилення необхідності ефективного та справедливого захисту прав і свобод людини і громадянина, суб'єктів господарювання; зміна підходів до боротьби зі злочинністю тощо.

Не менш важливим є фактори системних змін самого змісту соціальної ролі юридичної науки і практики. Адже для побудови європейської правової української держави саме вдосконалення освіти та професійної підготовки фахівців в галузі права є затребуваним сучасним напрямом. Особливі функції у цьому процесі належать вищій освіті, оскільки підго-

товка висококваліфікованих фахівців є стратегічним завданням сучасного українського соціуму та принципова умова створення ефективної та динамічної моделі соціально орієнтованої ринкової економіки.

Європейська інтеграція України зумовлює підвищення рівня забезпечення права на кваліфіковану юридичну допомогу як умови розповсюдження загальної поваги і дотримання прав і свобод людини, передбачених міжнародними Пактами про економічні, соціальні та культурні права [1] та про громадянські та політичні права [2], дієвості гарантій для захисту людини, передбачених Загальною декларацією прав людини [3].

Міжнародною асоціацією юристів були прийняті стандарти незалежності юридичної професії для вирішення завдання підвищення ролі і значення юристів, які повинні враховуватися і поважатися урядом у процесі розробки загальнонаціонального законодавства та практики його застосування, а також прийматися до уваги усіма юристами, суддями, представниками виконавчої та законодавчої влади, суспільством в цілому [4]. Безперервна освіта та постійне вдосконалення знань правника є обов'язковим стандартом юридичної професії.

Формування правової держави об'єктивно супроводжується активізацією пізнання головних пріоритетів європейської демократії, якими виступають права, свободи, інтереси та загально - соціальні цінності, їх охорона та захист. Для України зазначений процес характеризується динамічною неоднорідністю та невизначеністю підходів до моделей закріплення та гарантування дієвого захисту прав та інтересів. Таку неоднорідність можливо викоринити тільки демократичним одночасним удосконаленням матеріального та процесуального права.

Відповідна ситуація об'єктивно позначається на підвищенні ролі процесуальних галузей права. Це, в свою чергу, обумовлює необхідність впровадження нового мислення та нових підходів відповідно в викладенні процесуальних дисциплін в закладах вищої освіти (далі - ЗВО).

Загальновизнаним є факт неможливості підготувати фахівця з права без викладення таких дисциплін як господарське процесуальне право, цивільне процесуальне право, кримінально-процесуальне право та адміністративно - процесуальне право. Важливість володіння знаннями даних дисциплін напряму поєднано із можливістю реалізації на практиці захисту порушеного чи оспорюваного права та законного інтересу громадянина, суб'єкта господарювання, держави. В межах процесуальних дисциплін класичним є отримання знання щодо теоретичних засад відповідної галузі, процесуального законодавства, судової практики. Спеціальним напрямом

викладання є розвиток практичних навичок та вмінь шляхом вирішення складних практичних завдань пов'язаних із розглядом справ в судах в питаннях доказування, застосування заходів до забезпечення позову, судових витрат, представництва тощо. Не менш важливим є частина щодо формування правової культури здобувачів вищої освіти та професійної етики майбутніх правників.

Саме глибоке теоретичне та практичне знання процесуального права є головною вимогою формування висококваліфікованих юристів в будь-якої галузі права.

Однак не зважаючи на розуміння важливості процесуальних дисциплін наразі існують окремі проблеми щодо їх викладення:

Так, в оновлених нормативних документах Міністерства освіти та науки України щодо якісного складу науково-педагогічних працівників, які забезпечують навчальний процес, є вимога про пріоритетність викладачів – практиків з відповідної спеціальності. Безумовно, знання та практичний досвід в судовій, правоохоронній, банківській, страховій сферах тощо є необхідними для викладачів дисциплін процесуального права. Однак, необхідно враховувати, що викладачі - практики подекуди об'єктивно не володіють необхідними педагогічними навиками та технологіями. В результаті чого здобувачі вищої освіти отримують «переказ» та «читання» статей відповідних процесуальних кодексів та проблеми з засвоєнням необхідного матеріалу.

Крім того, знання викладача з процесуального права повинні (для повної ефективності) виходити далеко за межі конкретної дисципліни. Це обумовлює специфікою процесуальних галузей, які невід'ємно поєднані із матеріальними галузями права, зокрема в частині їх фактичного втілення. Відтак, процесуальні галузі права є одними з найскладніших в юридичній сфері. Для засвоєння матеріалу з процесуальних дисциплін важливе місце посідає системний підхід. Саме він забезпечує зв'язок із іншими галузями права, можливість вивчення права в динаміці та діалектичній єдності. В свою чергу практична діяльність, найчастіше, характеризується вузьким знанням відповідно до професійних вимог. Це створює ґрунтовні дидактичні проблеми викладання вищезазначених дисциплін.

Не менш важливою є проблема забезпечення моделі методологічного навчання та викорінення суто інформаційної форми надання навчального матеріалу. В цьому аспекті не можливо не погодитись з науковцями, які підкреслюють необхідність вчити не «законодавству», не простому коментуванню чинного законодавства, а методології та методиці роботи

юриста з законом, розвивати навички самостійного творчого освоєння нового правового матеріалу і вирішення виникаючих в практиці соціально-економічних завдань.

Проблема наявності сучасних підручників, практичних посібників, які відповідають змінам в законодавстві також є актуальною для викладання процесуальних дисциплін. Нестабільність законодавства, відсутність якісної методологічної бази обумовлює з боку викладача особливий підхід до викладення положень дисципліни в частині відображення здійснюваних реформ, проблематики їх змісту, відповідності європейським стандартам.

На тлі змін в національній системі освіти обумовлюється активність винаходження та впровадження інноваційних підходів до викладання юридичних дисциплін. Традиційність викладання окремих юридичних дисциплін логічно потребує заміщення на сучасно – новаторські підходи до організації та функціонування процесу навчання, новим орієнтиром якого сьогодні стає досягнення балансу між індивідуальними та колективними інтересами, готовність та відповідність конкурентоспроможного фахівця до соціально – правових реалій.

Список використаної літератури

1. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_042. (дата звернення 10.03.2021)
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043. (дата звернення 10.03.2021)
3. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015. (дата звернення 10.03.2021)
4. Борщівський М.Ю. Адвокатська етика: навчальний посібник. 1999. 105 с. URL: <http://pravolib.pp.ua/ist-12--idz-ax247--nf-26.html> (дата звернення 10.03.2021)

ДИСКУСІЯ – ІНТЕРАКТИВНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Івашков Юрій Борисович

*начальник факультету підготовки керівних кадрів
Національної академії Державної прикордонної
служби України ім. Б. Хмельницького,
доктор військових наук, доцент*

Івашкова Тетяна Олександрівна

*доцентка кафедри теорії права та кримінально-процесуальної
діяльності Національної академії Державної прикордонної
служби України ім. Б. Хмельницького,
кандидатка педагогічних наук, доцентка*

Євроінтеграційні процеси та розширення зв'язків у сфері освіти між країнами світу зумовили потребу удосконалення стратегій вищої освіти і розробку дієвих технологій у процесі професійної підготовки фахівців правоохоронних органів. Цей процес забезпечується через оновлення освітніх програм, чітке формулювання програмних результатів навчання, структурування навчальних матеріалів, гармонійне використання усього комплексу форм та методів навчання, спрямованих на досягнення якісних результатів взаємодії учасників освітнього процесу. Важливе місце серед методів, які застосовують викладачі під час проведення занять займає дискусія. Сучасна дидактика визначає вагому цінність цього методу. Його використання в освітньому процесі сприяє посиленню мотивації до освітньої діяльності; розвитку загальних та професійних компетентностей; формуванню ціннісного ставлення до процесу пізнання; активізації різних форм мислення та удосконаленню мовленнєвої функції; підвищенню відповідальності за результати навчання; формуванню комунікативних навичок і навичок міжособистісного спілкування.

У сукупності з іншими методами навчання дискусія є дієвим інтерактивним методом, що дозволяє покращити якість засвоєних знань та розкрити інтелектуальний потенціал офіцерів-правоохоронців. З огляду на педагогічну практику, виділяють різні види та технології ведення дискусії. Поміж них основні: круглий стіл, дебати, мозковий штурм, судове засідання, дерево рішень, симпозіум, займи позицію та інші. Важливим аргументом щодо вибору того чи іншого виду має бути чітко сформульована освітня мета, якої потрібно досягти в процесі організації дискусії. Правильно організована дискусія дозволить опановувати нові знання та набувати

професійних навичок у значно коротший час, аніж лише теоретично викладений матеріал. Проведення занять із використанням цього методу сприятиме формуванню критичного мислення офіцерів завдяки потребі аргументовано доводити і відстоювати свою думку; забезпечить пошук широкого спектру ідей на основі змагальності.

Процес організації дискусії повинен підпорядковуватись певним правилами, що є наслідком сформованості на достатньому рівні комунікативної культури та навичок професійного спілкування. На переконання групи дослідників, правила культури ведення дискусії доцільно узагальнити в такому вигляді: говорити по черзі; не перебивати того, хто говорить; критикувати ідею, а не особу, котра її висловлювала; поважати всі позиції; бути конкретним у висловлюваннях; не змінювати тему дискусії; активно відстоювати свою позицію [1, с. 77].

Безперечно, якісно організована дискусія вимагає ґрунтовної підготовки викладача та слухачів до обговорюваної проблематики. З позиції викладача це забезпечується шляхом: визначення актуальної тематики чи кола суперечливих питань; структурування навчальної інформації, окреслення плану і послідовності обговорення/розкриття проблеми; консультативний супровід самостійної та індивідуальної роботи офіцерів; підтримання дисципліни та залучення усіх присутніх до обговорення; визначення критеріїв для об'єктивного оцінювання результатів роботи та їх розбір; здійснення зворотного зв'язку та контроль за учасниками; підбиття підсумків роботи та ймовірне визначення перспективних тем для обговорення.

З позиції слухачів готовність до дискусії забезпечується через: розуміння сутності предмета обговорення та наявність необхідного рівня знань з проблематики; особисту зацікавленість в пошуку додаткової інформації; самостійну постановку завдань, генерування ідей та формулювання ймовірних висновків; розуміння багатоваріантності думок та толерантне прийняття протилежних аргументів; консолідацію зусиль щодо пошуку оптимальних шляхів вирішення проблеми тощо.

На основі власного досвіду організації дискусій під час проведення занять з використанням онлайн-платформ для навчання у період введення обмежувальних карантинних заходів, пов'язаних з пандемією COVID-19, можна вказати на низку недоліків застосування цього методу. По-перше, ймовірні технічні несправності та перешкоди встановлення якісного зв'язку є причинами неефективного використання часу, відведеного на заняття. По-друге, відсутність безпосереднього контролю й емоційного контакту іноді дозволяє присутнім відволікатись від обговорення.

По-третє, усі електронні сервіси корисні для діалогічного спілкування з невеликою групою учасників, втім потрібно змінювати стиль спілкування з великою аудиторією для максимального залучення бажаючих взяти участь в обговоренні. Водночас можна констатувати, що в сучасних реаліях онлайн-платформи дозволяють активно використовувати демонстраційні методи, видається можливість урізноманітнити способи проведення поточного та підсумкового оцінювання результатів навчання, розширюють можливості розвитку культури самоосвіти, самоконтролю та відповідальності офіцерів-правоохоронців тощо.

Отже, освітній процес є цілеспрямованою взаємодією суб'єктів, що постійно оновлюється з урахуванням змісту, принципів, методів та форм організації освітнього процесу та забезпечує досягнення мети освітньої діяльності, враховуючи її виховну складову [2, с. 30]. Розширення інформаційного простору, підвищення вимог до якості професійних знань, потреби комплексного поєднання монологічного та діалогічного спілкування збільшує роль дискусії як інтерактивного методу навчання та розширює спектр використання її різноманітних форм і видів.

Список використаної літератури

1. Галай А. О., Стаднік В. В., Іваніщ Я. В. Інтерактивні методики викладання у правопросвітній діяльності : Тренінговий комплекс : Навчально-методичний посібник. Видання 2-е, виправлене і доповнене. Київ : Видавничий дім «Атіка», 2006. 124 с.
2. Ляшук Р., Івашкова Т. Особливості методики викладання навчальної дисципліни «Цивільне право». *Наукова молодь-2019: Збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених* (Київ, 4 жовтня 2019 р.). Київ : ЦП Компринт, 2019. С. 29-30. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/12017/13бiрник%20Наукова%20молодь%202019.pdf> (дата звернення: 22.03.2021).

ДО РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Кадала Віталій Віталійович

*завідувач кафедри цивільного та господарського права
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидат юридичних наук, доцент*

Останніми часами активізувалися питання розвитку та реформування вищої освіти в Україні та вищої юридичної освіти зокрема. Такі питан-

ня є актуальними з огляду на низьку якість освітніх послуг, зменшення кількості абітурієнтів та посилення конкуренції в цій сфері, необхідності підвищення правової свідомості населення в цілому шляхом підготовки висококваліфікованих кадрів, здатних виконувати, вирішувати та розв'язувати різнопланові запити замовників.

На розвиток позицій щодо реформування вищої освіти в Україні була прийнята Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки, яка визначає місце вищої освіти у суспільстві й економіці країни через формулювання місії та візії, основні стратегічні й операційні цілі та завдання щодо їх досягнення, механізм реалізації та моніторингу, очікувані результати та способи їх вимірювання [1].

Раніше ми вже зазначали, що підготовка юриста в майбутньому буде потребувати від закладу освіти формування ідеї безперервного навчання і самоосвіти в процесі всієї його професійної діяльності. Успішність майбутнього юриста залежить не тільки від оволодіння спеціальними професійними компетенціями. Розвиток технологій буде потребувати наявності у майбутніх фахівців крос-функціональності, коли працівник володіє знаннями у різних галузях; підвищеної мобільності при зміні місця роботи та сфери діяльності; володіння кількома іноземними мовами, знання основ менеджменту, маркетингу та фінансів; вміння працювати з надвеликими обсягами інформації тощо. При цьому система освіти не завжди зможе своєчасно і адекватно реагувати на належну адаптацію навчання у зв'язку зі швидкістю соціальних змін у суспільстві [2, с. 141; 3, с. 63, 4, с. 114].

Але таке зосередження на виробленні нових компетентностей майбутнього юриста повинно знаходитися у чіткій взаємодії та інтеграції науки, освіти та бізнесу, а також забезпечення якості вищої освіти на чому власне і зосереджується вказана Стратегія.

Разом з тим, ця Стратегія передбачає досягнення цієї цілі шляхом розвитку інноваційної екосистеми вищої освіти; стимулювання на регіональному рівні розвитку інноваційно-інвестиційного бізнесу на базі провідних ЗВО; інтегрування наукових досліджень та інновацій у навчальні плани й освітні програми; забезпечення фундаменталізації та універсалізації освітньої підготовки через спільні проєкти наукових і освітніх установ; впровадження підходів SMART-спеціалізації та Індустрії 4.0 в освітні програми; формування української дослідницько-інноваційної системи інтегрованої до світового дослідницького простору; розвиток комерціалізації університетської науки та трансферу технологій; диджиталізації вищої освіти; розширення діапазону співпраці із закордонними партнерами

для створення міжнародних дослідницьких груп, стимулювання участі ЗВО у міжнародних грантових програмах [1].

Слід зауважити, що вказані шляхи носять або декларативний характер, або незрозумілий сленговий набір «хайпних» «топних» слів як от екосистема, диджиталізація, смарт тощо. Єдине, що слід підтримати серед перелічених напрямів це розвиток комерціалізації університетської науки, але з розширенням такої комерціалізації на університетську освіту та поступове зменшення державного замовлення в сфері підготовки правників на користь виробничих спеціальностей.

Що стосується юридичної освіти, то слід зазначити, що запровадження індикативної вартості навчання призводить до втручання держави у господарську діяльність суб'єктів господарювання на освітньому ринку та відсутності можливості конкурувати за допомогою зменшення вартості освітніх послуг, ніж це встановлено індикативним рівнем. Не йде на користь сталому розвитку юридичної освіти і перманентне реформування цього виду освіти та намагання перерозподілити серед закладів вищої освіти здобувачів певними заходами обмежувального характеру, які також не відповідають вимогам правил добросовісної конкуренції.

Також не йде на користь вітчизняним закладам вищої освіти запровадження зовнішнього незалежного оцінювання при вступі на магістратуру. Тим більше, що держави-конкуренти за вітчизняного абітурієнта – Польща, Чехія, Словаччина, Німеччина тощо не висувають ніяких додаткових вимог крім задовільного знання мови міжнародного спілкування до здобувачів, які прагнуть отримати відповідні знання та освіту. А такі вимоги щодо знання абітурієнтом мови міжнародного спілкування висуває вітчизняна система освіти і таким чином опосередковано готує студентський ресурс для конкурентів. Більш доцільним вбачається запровадження випускних незалежних оцінювань, але з напрацюванням чітких критеріїв такого оцінювання – щоб отримані навички та компетентності знаходили своє відображення та застосування при проходженні підсумкових незалежних оцінювань.

Перспективи подальших наукових розвідок в цьому напрямку полягають у вивченні питання перебудови освітнього процесу та доступу до нього таким чином, щоб майбутній юрист мав можливість отримати якісні освітні послуги та бути конкурентоспроможним на відповідному ринку праці.

Список використаної літератури

1. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021 – 2031. URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> (дата звернення 30.03.2021)
2. Кадала В.В. Перспективні напрями підготовки юриста. *Донецький юридичний інститут: 55 років на теренах освіти і науки: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Кривий Ріг, 13 травня 2016 року). Кривий Ріг: Донецький юридичний інститут МВС України, 2016. С.140-141.
3. Кадала В.В. Використання сучасних педагогічних технологій при підготовці фахівця-юриста. *Юриспруденція та наукові товариства у ВНЗ – шлях формування правника, присвячена дню заснування навчального закладу: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Кривий Ріг, 28 квітня 2017 року). Кривий Ріг, 2017. С. 62-64.
4. Кадала В.В. Проблеми та перспективи юридичної освіти у XXI столітті. *Вища юридична освіта: історичний досвід та перспективи розвитку: матеріали регіонального круглого столу*, (м. Маріуполь, 22 лютого 2018 року). Маріуполь, 2018. С. 112 – 115.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ СУПРОВІД ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кашпуренко Олександр Сергійович

*старший викладач циклу загальноправових дисциплін
Державної установи «Академія патрульної поліції»*

Сьогодення диктує необхідність працівникам органів досудового розслідування працювати із застосуванням наукових та технічних засобів. Цілком логічним є питання, щодо того чи може на даний час правоохоронна та правозастосовна діяльність обійтись без використання науково-технічного супроводу.

Відповідь більш ніж очевидна, адже за допомогою науково-технічного супроводу стає можливим здійснення техніко-криміналістичного забезпечення слідчих розшукових дій (негласних слідчих (розшукових) дій); оперативно-розшукових заходів; проведення криміналістичних досліджень з метою створення науково-обґрунтованої бази доказів при розслідуванні кримінальних проваджень; встановлення, виявлення, документування осіб, причетних до вчинення кримінальних правопорушень.

Науковий та технічний супровід провадить людство з давніх часів. Наші предки також не є виключенням застосування знань для пошуку злочинців, оскільки це здійснювалося ще з часів Київської Русі.

У зв'язку зі стрімким розвитком суспільства у XIX з'являється наступні джерела доказів, а саме: речові докази та висновок експерта. Наявність останнього джерела вказує на те, що початок науково-технічного супроводу правоохоронної діяльності взяв свій початок та з кожним десятиліттям та роками розвивався все швидше і швидше.

Науково-технічне супроводження у цей період прослідковується ще й у тому, що французький криміналіст А. Бертильон запропонував антропометричний метод реєстрації злочинців, правила словесного опису зовнішності, який в Україні утворений у 1901 році при розшуковому відділі поліції м. Києва, на зміну якому прийшла дактилоскопічна реєстрація, а також активно почала розвиватися судова фотографія та словесний портрет.

Процес становлення, розвиток та правові основи застосування науко-технічних досягнень у розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень дуже складний, адже на нього впливають різні фактори, наприклад ставлення до інновацій чи застосування нових знань, адже щось нове завжди на початку піддається критиці, а вже згодом позитивній оцінці. Необхідно прослідкувати за тим, що для отримання досвіду необхідно застосування нових засобів, що в свою чергу потребує наявності нових знань.

У зв'язку з викладеним вище можна дійти висновку, що для забезпечення належного кримінального процесуального судочинства необхідно мати наукові напрацювання, які віднаходять себе у отриманні досвіду під час застосування різних технік. А тому, стає очевидним те, що для правоохоронної діяльності повинен бути науково-технічний супровід.

Поняття науково-технічний супровід в собі несе дві системи засобів: ідеальних, тобто наукових знань та матеріальних, акліматизовано технічних, які є необхідними для кримінального процесуального права.

Коваленком В.В., запропоновано наступну класифікацію науково-технічних засобів, які використовуються у кримінальному судочинстві: науково-технічні засоби складаються з загальнотехнічних та техніко-криміналістичних засобів, які включають в себе фотографічні, аудіовізуальні, акустичні, комп'ютерні, механічного виявлення й моделювання слідів, пошукові аналітичні, допоміжні, які в свою чергу є приборами, апаратурою і обладнанням, інструментами і пристосуваннями, приладами і матеріалами.

Оскільки суб'єкти правоохоронної діяльності не володіють достатніми науковими та практичними знаннями, а також, на жаль, досить часто

дефіцит часового ресурсу не дає можливості для вивчення методичного забезпечення, в свою чергу з'являється потреба у застосуванні спеціальних знань. Необхідно взяти до уваги слова Махов В. М., який зазначає, що спеціальні знання, які прийшли в практику з науки, зберігають свою наукову основу. Наукова основа, що забезпечує вірогідність спеціальних знань, - важлива умова їх використання в кримінальному судочинстві.

Аналізом нормативно правових актів, а саме Закону України «Про судову експертизу», Кримінального процесуального кодексу України, наказу Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 №114/1042/516/1199/936/1687/5 «Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні» встановлено, що під час кримінального провадження за потреби застосовуються наукові, технічні або інші спеціальні знання, які допомагають працівнику органу досудового розслідування у виявленні, вилученні, дослідженні та оцінці доказів.

Потрібно зауважити, що попри теперішній розвиток науки та техніки, рівень забезпечення, організації, використання знарядь та засобів злочинців є вищим ніж у правоохоронних структурах, однак в теперішній час активно запроваджуються наступні методи, прийоми засоби протидії злочинності, а саме:

- «OPEN SOURCE INTELLIGENCE» як складова кіберрозвідки в протидії кримінальним правопорушенням;
- Використання соціальних мереж як інструменту протидії кримінальним правопорушенням;
- Використання можливостей штучного інтелекту в кримінальному провадженні;
- Обробка й відновлення фото та відео зображень у розкритті й розслідуванні кримінальних правопорушень;
- Застосування GPS трекерів у розкритті кримінальних правопорушень.
- Криміналістичний профайлінг.
- Використання Wi-Fi маршрутизатора у встановленні особи, причетної до вчинення кримінального правопорушення.
- Засоби протидії несанкціонованим польотам безпілотним літальним апаратам.
- Застосування новітніх технологій лазерного сканування під час огляду місця події на відкритій місцевості.

- Геномної ідентифікації людини в Україні.
- Використання поліграфа під час розкриття правопорушень вчинених неповнолітніми.

Таким чином, висновок з вказаного вище можна зробити наступний: науково-технічний супровід правоохоронної діяльності запроваджено з давніх-давен, і досі не є ідеальним. З кожним роком використання наукових знань та технічних засобів зростає. Опираючись на здобутки й практики науковців ми не можемо зупинятися на досягнутому, тому маємо приділити особливу увагу нарощуванню та збагаченню науково-технічного супроводу правоохоронної діяльності.

Список використаної літератури

1. Використання досягнень сучасної науки й техніки в розкритті злочинів: матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 25 лют. 2021 р.) / редкол.: В. В. Чернєй, С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 200 с.
2. Рукопис Коваленка В.В. «Актуальні проблеми застосування науково-технічних засобів спеціалістами при провадженні слідчих дій».
3. Кримінальний процесуальний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 21.03.2021)
4. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4038-12> (дата звернення: 21.03.2021).
5. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: Наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 №114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011490012#Text> (дата звернення: 21.03.2021)

ПЛАНУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОРГАНІВ ЦОВВ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ ЗА НАПРЯМОМ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Кіріленко Федір Олександрович

*заступник начальника управління медіа комунікацій Міністра
Департаменту організаційно-апаратної роботи
Міністерства внутрішніх справ України,
кандидат юридичних наук*

За своїм функціональним призначенням територіальні органи Національної гвардії України та центральні органи виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України (ЦОВВ) є чи не найбільш наближеними до населення, до конкретного громадянина. Ефективність їх діяльності у сфері охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, публічної безпеки і порядку, захисту державного кордону, населення, територій від надзвичайних ситуацій, а також у сфері міграції – тобто, сферах забезпечення формування державної політики МВС України, певним чином залежить від узгодженості з іншими владними суб'єктами, в тому числі, з органами місцевої влади.

Для удосконалення рівня захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, забезпечення недоторканності державного контролю, охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 №280/97-ВР обласними, районними, сільськими, селищними, міськими радами затверджуються цільові програми підтримки правоохоронних органів. Належна комунікація та пошук оптимальних шляхів, передумов і механізмів взаємодії територіальних органів НГУ та ЦОВВ із органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями є актуальним як з практичного, так і з теоретичного погляду. Ця взаємодія має бути спрямована на цілі стратегічних комунікацій. Напрями діяльності в названому аспекті, форми і методи роботи впливають із визначення самого поняття стратегічних комунікацій. В Указі Президента України від 24.09.2015 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 02.09.2015 «Про нову редакцію воєнної доктрини України» подано таке визначення.

Стратегічні комунікації – це скоординоване використання комунікативних можливостей держави, заходів, спрямованих на просування

цілей держави (зв'язків із громадськістю, психологічних, інформаційних операцій тощо). Взявши за основу це визначення, у проєкції на діяльність органів місцевого самоврядування, місцевих органів виконавчої влади та силових структур (НГУ та ЦОБВ) стратегічні комунікації можна визначати як сукупність заходів, видів, форм комунікативної діяльності, спрямованих на досягнення ключових цілей силових структур України.

На відміну від схожих понять – соціальні комунікації, суспільні комунікації та ін., стратегічні комунікації характеризуються такими сутнісними ознаками:

- номінують тільки комунікації, що спрямовані на ключові цілі країни в цілому чи її інститутів (у даному випадку – силових структур України);
- визначаються соціальними умовами, актуальними завданнями діяльності інституту чи галузі;
- потребують обґрунтування, створення чіткого плану комунікативної взаємодії;
- передбачають міжурядову, міждержавну, міжгалузеву взаємодію (у нашому випадку – взаємодію з органами місцевого самоврядування);
- передбачають роботу з різними цільовими групами.

Організація стратегічних комунікацій та комунікативної взаємодії потребує добре продуманого плану, який складається на основі аналізу проблем, продиктованих самим життям. Подамо орієнтовний план, який відображає і етапи підготовки стратегічних комунікацій, і моделювання взаємодії територіальних органів НГУ та ЦОБВ з органами місцевого самоврядування.

Аналіз комунікативного аспекту діяльності НГУ та ЦОБВ структури і осмислення уроків, які слід засвоїти із помилок, непорозумінь та труднощів. Зауважимо, що в НГУ та ЦОБВ труднощі і помилки можуть відрізнитися. Навіть при успішній діяльності слід діагностувати можливі проблеми.

Попри відмінності ключових цілей різних силових структур є й спільні, які продиктували соціальні події в Україні. Подамо їх перелік, а принагідно обґрунтуємо важливість мети і змодельуємо напрями взаємодії з органами місцевого самоврядування, спрямованої на досягнення відповідної мети.

Одна із ключових – корекція іміджу НГУ та ЦОБВ, формування довіри та позитивного ставлення до них із боку пересічних громадян. Викладена мета не потребує обґрунтування: в разі позитивного ставлення, громадяни допомагатимуть силовим установам, в разі негативного – чинитимуть

перешкоди. Зміст, форми і методи комунікативної взаємодії з органами місцевого самоврядування зумовлюються такими напрямками роботи:

- формування позитивного іміджу (чітка діяльність, яка відповідає принципу верховенства Закону і Права). У цьому випадку важливо вміти налагодити контакт із місцевою владою (підготовка баз для тренування, військових навчань тощо);
- висвітлення позитивних даних у засобах масової інформації (органи місцевого самоврядування можуть надавати поради та брати участь в комунікативних контактах із ЗМІ);
- зв'язки з громадськістю (соціальні комунікації). У цьому напрямі комунікативна взаємодія має бути спрямована на обмін інформацією (інформувати органи місцевого самоврядування про зв'язки з громадськістю силових установ, адже у разі необхідності, вони можуть надавати допомогу при їх вирішенні);
- швидка реакція на негативні події (роз'яснювальна робота через ЗМІ щодо причин негараздів, заходів їх усунення тощо). Тут територіальні органи НГУ та ЦОБВ мають діяти пліч о пліч із органами місцевого самоврядування. При виникненні масових заворушень мітингувальники найчастіше вимагають зустрічі з представником місцевої влади. Навряд чи такий вихід буде доцільним, адже натовп втрачає здатність до логічного мислення і представника влади просто не почує. Такі переговори доцільно проводити через представників органів місцевого самоврядування і очільників натовпу з обов'язковою участю представників від НГУ та ЦОБВ.

Ще однією з ключових, спільною для НГУ, ЦОБВ та органів місцевого самоврядування, є формування патріотизму у пересічних громадян. Адже патріотично налаштовані громадяни не будуть перешкоджати діяльності своїх силових структур та органів місцевого самоврядування, а від патріотизму самих військовослужбовців також залежить успішність будь-якої діяльності. Отже основними напрямками такої роботи є:

- участь у спільних заходах, що належать до силових інститутів: спільні конференції, огляди, конкурси, змагання тощо;
- підготовка майбутнього поповнення силових структур: заходи в цивільних вищих навчальних закладах, школах, коледжах і навіть дитячих садках;
- зміцнення зв'язків із силовими структурами інших країн (спільні маневри, телемости із представниками інших країн чи міст, міжнародні змагання, інше).

Важливою ключовою метою стратегічних комунікацій є формування вміння протидіяти негативним інформаційним викликам, зокрема російської інформаційної агресії. Адже ворожий інформаційний вплив може виявитися настільки згубним, що зведе нанівець всі позитивні надбання. Крім цього до армії приходять молоді люди, які могли довгий час перебувати під ворожим інформаційним впливом, і без корекції їхнього світобачення про патріотизм, позитивний імідж годі й говорити. До основних напрямів роботи належать такі:

- формування компетентності з питань інформаційної війни, її видів, форм, мовного вираження (формується в ході проведення бесід, конференцій, спеціальних занять, обговорення подій тощо);
- спростування недостовірних повідомлень та неправдивої інформації, яку поширює російська пропаганда.

У наведених напрямках роботи територіальні органи НГУ та ЦОВВ і органи місцевого самоврядування мають виступати як партнери. Обов'язки в організації заходів доцільно розподілити таким чином, щоб зміст роботи забезпечували підрозділи НГУ та ЦОВВ, а приміщення, обладнання і т. ін. – органи місцевого самоврядування.

Після визначення ключових цілей стратегічних комунікацій важливо проаналізувати наскільки ефективно здійснювалася взаємодія з органами місцевого самоврядування раніше. Доцільно дати відповідь на такі питання:

- з якими саме органами місцевого самоврядування був установлений комунікативний контакт;
- якою була мета взаємодії та чи відповідала вона стратегічним завданням силової структури;
- наскільки форми взаємодії відповідали сучасним потребам;
- які потенційно можливі резерви взаємодії ще не використані.

Отже в аспекті взаємодії з органами місцевого самоврядування слід передбачити такі форми роботи, як: переговори щодо забезпечення підтримки з боку органів місцевого самоврядування при виконанні службово-бойових завдань, організації конференцій, семінарів, урочистих заходів і т. ін. та їх проведення; домовленості про спільні дії в разі масових заворушень та екстремальних ситуацій. Разом з цим, при розробці програм взаємодії із забезпечення публічної безпеки і порядку та протидії злочинності на регіональному рівні необхідно враховувати ряд таких чинників, як особливості адміністративно-територіальної одиниці - територія, кількість населення, демографічний склад, соціально-економічна інфраструктура території, поширеність правопорушень тощо. Це також

дасть змогу розробити ефективні програми протидії злочинності та забезпечення публічного порядку на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, вжити дієвих заходів щодо поліпшення стану правопорядку на рівні окремого регіону.

Список використаної літератури

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 07.03.2021)
2. Положення про Міністерство внутрішніх справ України: постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року №878. *Офіційний вісник України*. 2015. №89. Ст. 2972.
3. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. №1052. *Офіційний вісник України*. 2015. №102. Ст.3514.
4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 07.03.2021).
5. Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 №876-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18> (дата звернення: 09.03.2021).
6. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19> (дата звернення: 09.03.2021)
7. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. № 442. *Офіційний вісник України*. 2014. №74. Ст.2105.

РІВНІ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ: ДОЦІЛЬНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ДЛЯ СУЧАСНОЇ ПРАВНИЧОЇ ТА ПРАВООХРОННОЇ ОСВІТИ

Кірін Роман Станіславович

провідний науковий співробітник

Державної установи «Інститут економіко-правових

досліджень імені В.К. Мамутова НАН України»,

доктор юридичних наук, доцент

Становлення української державності, фундаментальне оновлення законодавства, проведення судової реформи, посилення судового захисту прав і свобод громадян, створення соціально-орієнтованої ринкової економіки та необхідність захисту українського підприємництва, боротьба

із злочинністю - все це потребує кваліфікованого юридичного забезпечення та зумовлює необхідність постійної уваги до якості підготовки та перепідготовки юридичних кадрів, приведення змісту юридичної освіти у відповідність із сучасними вимогами юридичної практики. Подібна постановка проблеми про актуальність розвитку юридичної освіти, наведена у Програмі розвитку юридичної освіти на період до 2005 р. [1], залишається насувною й до тепер.

Перманентну увагу держави до освітньо-правничих відносин, причому, як правило, безрезультатну, можна підтвердити наступними кроками:

1. 2009 р. - проект Концепції розвитку вищої юридичної освіти - не набув форми повноцінного документа;
2. 2016 р. - проект Концепції вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника - не був затверджений окремим нормативно-правовим актом;
3. 2017 р. - проекти законів: 3.1) основний - про юридичну (правничу) освіту і загальний доступ до правничої професії [2]; 3.2) альтернативний - про юридичну освіту та юридичну (правничу) професію [3] - 29.08.2019 р., у день першого засідання Верховної Ради України (далі – ВР) ІХ скликання, обидва проекти було відкликано;
4. 11.2020 р. - Комітет ВР з питань освіти, науки та інновацій опублікував новий проект Концепції розвитку юридичної освіти;
5. 11.2020 р. - відбулися слухання на тему: «Реформування вищої юридичної освіти в Україні: проблеми і перспективи», в яких найбільш дискусійними у процесі обговорення стали питання, які перебувають у епіцентрі реформи юридичної освіти, а саме: - перехід на наскрізну магістратуру; - майбутнє спеціальності «Міжнародне право»; - трансформація заочної форми навчання; - перспективи підготовки правників закладів вищої освіти (далі – ЗВО) зі специфічними умовами навчання тощо;
6. 12.2020 р. - Всеукраїнська конференція «Вища юридична освіта в XXI столітті: виклики й перспективи розвитку» цей варіант Концепції визнано таким, що не відповідає потребам модернізації національної юридичної освіти на сучасному етапі і не віддзеркалює позитивного зарубіжного досвіду.

Тож, в умовах, коли довкола освітньої Концепції тривають дискусії, є сенс звернути увагу на надважливе питання, що стосується рівнів спеціалізації такого невід'ємного складника системи освіти як вища юридична освіта.

Принцип диференціації останньої закладений на підзаконному рівні в урядовій постанові [4], виходячи із якої, цей вид освіти можна поділити

на: 1) правничу освіту (галузь знань 08 Право, спеціальність 081 Право); 2) правоохоронну освіту (галузь знань 26 Цивільна безпека, спеціальність 262 Правоохоронна діяльність); 3) міжнародно-правову освіту (галузь знань 29 Міжнародні відносини, спеціальність 293 Міжнародне право).

Усі три юридичні спеціальності включені до Переліку спеціальностей, здобуття ступеня освіти з яких необхідне для доступу до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання [5].

Натомість виникає питання вибору критерія для зазначеного поділу спеціальностей юридичної освіти, адже у першому випадку він цілком повністю збігається із назвою галузі знань, у другому – із видом професійної діяльності, у третьому – із певним системно-правовим утворенням.

Уявляється, що при побудові системи юридичної освіти назва спеціальності має знаходитися у кореляції із професійною назвою роботи або назвою професії, доступ до якої передбачає здобуття ступеня освіти з відповідної спеціальності. Натомість поглиблення спеціалізації юридичної освіти «по вертикалі» повинне йти від загального рівня (галузь знань) до родового (спеціальність) та від нього до безпосереднього (спеціалізація). Відтак, їх співвідношення відповідатиме індивідуальному змісту таких філософських категорій як загальне, особливе, одичинче.

Крім того, необхідність поглиблення спеціалізації юридичної освіти «по горизонталі» викликала появу й відповідних спеціалізованих ЗВО як то: - академія прокуратури; - академія адвокатури; - університет фіскальної служби; - університет митної справи тощо.

Очевидно, що у випадку із правничою освітою випав родовий рівень диференціації цього виду юридичної освіти, тобто її поділ на спеціальності. Прикладом для цього може виступати структуризація певного юридичного ЗВО, що об'єктивно склалася на засадах взаємодії ринків освітніх послуг та праці [6]: - Інститут прокуратури та кримінальної юстиції; - Інститут підготовки юридичних кадрів для СБУ; - Слідчо-криміналістичний інститут; - Інститут підготовки кадрів для органів юстиції України; - Інститут післядипломної освіти; - Господарсько-правовий факультет; - Військово-юридичний інститут; - Міжнародно-правовий факультет; - Фінансово-правовий факультет; - Факультет адвокатури.

Заслуговує на увагу й специфіка структури, а отже і відповідної спеціалізації, ЗВО зі специфічними умовами навчання [7]: - Факультет підготовки фахівців (далі – ФПФ) для підрозділів кримінальної поліції; - ФПФ для підрозділів превентивної діяльності; - ФПФ для органів досудового

розслідування; - ФПФ для підрозділів стратегічних розслідувань; - Юридичний факультет; - Факультет соціально-психологічної освіти та управління.

Нарешті, безпосередній рівень спеціалізації (складової спеціальності, що може визначатися ЗВО та передбачає одну або декілька профільних спеціалізованих освітніх програм (далі – ОП) вищої або післядипломної освіти) ґрунтується на відповідних ОП, наприклад [8]: - Міжнародне право; - Міжнародне публічне право; - Міжнародне приватне право; - Міжнародний судовий процес; - Правове регулювання міжнародної торгівлі; - Європейське бізнесове право. Останній рівень спеціалізації має ключове значення у досягненні передбачених такою програмою результатів навчання, що дає право на отримання визначеної освітньої або освітньої та професійної (професійних) кваліфікації (кваліфікацій). ОП може визначати єдину в її межах спеціалізацію або не передбачати спеціалізації.

Відповідно до роз'яснень Міністерства освіти і науки України [9] особливості формулювання назв ОП полягають у наступному: а) для запровадження окремих спеціалізацій ЗВО створює профільні ОП назви яких (у випадку однієї ОП за кожною спеціалізацією) співпадають із назвами спеціалізацій; б) ЗВО має право створювати окремі ОП в рамках однієї спеціалізації (такі ОП мають різні назви та акредитуються як окремі ОП); в) назви ОП повинні мати ознаки (ключові слова) відповідної спеціальності (спеціалізації); г) у назвах ОП також можуть зазначатись назви професій та професійних назв робіт за Національним класифікатором ДК 003:2010 «Класифікатор професій» тощо.

Отже, на для сучасного стану розвитку правничої та правоохоронної спеціальностей, ЗВО мають право, а в умовах потреб ринку праці зобов'язані, самостійно поглиблювати рівень специфічності їх змісту, обираючи такі моделі: 1) «1 спеціалізація – 1 ОП»; 2) «1 спеціалізація – > 1 ОП»; 3) «>1 спеціалізації – 1 ОП (з однаковим переліком обов'язкових освітніх компонентів)»; 4) «>1 спеціалізації – > 1 ОП».

Список використаної літератури

1. Про затвердження Програми розвитку юридичної освіти на період до 2005 року : постанова Кабінету Міністрів України від 10.04.2001 р. № 344. *Офіційний вісник України*. 2001 р. № 15. Ст. 649.
2. Проект Закону про юридичну (правничу) освіту і загальний доступ до правничої професії № 7147 від 28.09.2017. Основний. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62613 (дата звернення 11.01.2021)

3. Проект Закону про юридичну освіту та юридичну (правничу) професію № 7147-1 від 17.10.2017. Альтернативний. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62728 (дата звернення 11.01.2021)
4. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення 11.01.2021)
5. Про затвердження Переліку спеціальностей, здобуття ступеня освіти з яких необхідне для доступу до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання : наказ Міністерства освіти і науки України від 22.05.2020 р. № 673. *Офіційний вісник України*. 2020 р. № 47. Ст. 1506.
6. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Інститути та факультети. URL : <https://nlu.edu.ua/> (дата звернення 11.01.2021)
7. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Структура університету. Факультети. URL : <https://dduvs.in.ua/struktura-universitetu/> (дата звернення 11.01.2021)
8. Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Освітні програми. URL : http://www.iir.edu.ua/education/edu_progs/ (дата звернення 11.01.2021)
9. Щодо надання роз'яснень стосовно освітніх програм : лист Міністерства освіти і науки України від 05.06.2018 № 1/9-377. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/list-mon-ukrayini-vid-05062018-19-377> (дата звернення 11.01.2021)

ЮРИДИЧНА КЛІНІКА ЯК ПРАКТИЧНА СКЛАДОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Князькова Любов Михайлівна

доцентка кафедри загально-правових дисциплін

Донецький юридичний інститут МВС України,

кандидатка юридичних наук, доцентка

Вітчизняна система юридичної освіти ґрунтується на абстрактному та переважно теоретичному викладанні правового матеріалу. Таке викладання інколи є нетворчим та некритичним, більшою мірою носить догматичний характер. Хоча в рамках семінарських та практичних занять деякою мірою здобувачі та здобувачки вищої освіти вивчають практичне право, однак все одно ці заняття спрямовані на переважно догматичне засвоєння юридичного матеріалу. Зрозуміло, що академічний стиль викладання мало уваги звертає на практичні аспекти юридичної професії,

тому за рамками традиційного стилю викладання залишаються багато важливих нюансів, з якими стикаються юристи у повсякденному житті. Клінічна юридична освіта деякою мірою компенсує ці недоліки системи вищої юридичної освіти.

Незважаючи на досить тривалий період існування юридичної клінічної освіти тривають дискусії щодо безпосередньо визначення поняття та сутності юридичної клініки. Найбільш розповсюдженою є точка зору на юридичну клініку як структурний підрозділ вищого навчального закладу, що здійснює практичну підготовку студентів, шляхом залучення їх до професійної юридичної практичної діяльності [1, с. 14]. Юридичну клініку можна розглядати як інтегровану у освітню діяльність закладів вищої освіти юридичного профілю структуру, метою функціонування якої є набуття студентами старших курсів практичних навичок шляхом надання безоплатних юридичних консультацій громадянам.

Призначення юридичної клініки полягає у переслідуванні освітньої (набуття здобувачами першого рівня практичних навичок у процесі надання правової допомоги) та соціальної (надання такої допомоги на безоплатній основі тим, хто не може звернутися за платними правовими послугами).

Освітня мета діяльності юридичної клініки є головною, що зумовлено причинами (передумовами) зародження самої ідеї використання юридичних клінік у освітній діяльності підготовки юристів. Найбільш оптимальною моделлю діяльності юридичної клініки в Україні є її функціонування у вигляді структурного підрозділу закладу вищої освіти.

Повсякденна робота юридичних клінік сьогодні має дві головні мети клінічної юридичної освіти: виховувати суспільно відповідальних юристів і надавати безкоштовні юридичні послуги малозабезпеченим членам громади. Юридична клінічна освіта поєднує офіційні та неофіційні форми і методи навчання здобувачів правничій професії, засновані на інтерактивній педагогіці, реальному вирішенні справ, аналізі існуючих проблем правозастосування та усвідомленні соціальної ролі правника в сучасному світі щодо забезпечення верховенства закону, забезпечення доступу до правосуддя та мирного вирішення конфліктів, розв'язання соціальних проблем. Що ж стосується українських реалій, то це означає – юридична клініка створюється для практичного навчання студентів-юристів майбутньої професії шляхом здійснення правозахисної та правопросвітньої діяльності під керівництвом викладачів. За думкою О.В. Забродіної уся сутність такого інституту, як юридична клініка, зводиться передусім до підготовки висококваліфікованих спеціалістів, які володіють не тільки

теоретичними компетенціями, а перш за все, практичними, вміють застосовувати на практиці отримані теоретичні знання та вміння [2, с. 18].

В.Г. Гончаренко зазначає, що сучасне життя вимагає, щоб із навчальних закладів виходили не стажисти, яких треба знову вчити, не молоді спеціалісти, які ні за що не відповідають, а повнокровні професіонали, які відразу ж приступають до виконання передбачених дипломом про освіту й посадою службових обов'язків [3, с. 4].

Окремі автори розглядають юридичну клініку як структурний підрозділ закладу вищої освіти, що здійснює підготовку фахівців за напрямом «Право», але може виступати і у якості структурного підрозділу громадської організації чи юридичної фірми (така ініціатива підтримана, наприклад, Всеукраїнською громадською організацією «Асоціація адвокатів України») [4, с.36].

У межах ще одного підходу юридичні клініки визначають як курс навчання студентів-юристів практичним навичкам за допомогою роботи з реальними («живими») клієнтами (соціально-вразливими верствами населення) і складанням юридичних документів.

Найбільш широким є підхід, відповідно до якого юридичну клініку розглядають як особливу форму організації громадського суспільства, яка утворюється за спільною ініціативою вишу та його викладачів і студентів, забезпечується переважно закладами вищої освіти. Діяльність юридичних клінік спрямована на реалізацію навчально-формуючої, правозахисної та правопросвітньої функцій при умові визнання пріоритету першої [5, с. 18].

Досить частими є випадки, коли перебування студента на практиці в певній установі обмежується лише перебуванням у її стінах протягом визначеного періоду часу без реального знайомства із її роботою. Таку практику важко назвати продуктивною.

Юридична клініка ж для закладу вищої освіти є місцем, де здобувач вищої освіти зможе пройти якісну практику, відповідно до завдань освітнього процесу, навчального плану та під керівництвом своїх викладачів. Також участь студентів у роботі клініки дає змогу адміністрації факультету чи закладу вищої освіти виявити майбутніх викладачів. Робота в юридичній клініці дозволяє побачити людей, які мають відповідні здібності до цієї роботи. Більш того, клініка, принаймні в сучасних умовах, приваблює людей найбільш ініціативних, а, відтак, наділених неабияким творчим потенціалом, що є вкрай важливим у професії викладача. Крім того, студент аналізуючи на практиці різні ситуації реальних клієнтів, осмислює ці ситуації інакше, ніж при проведенні теоретичних занять, де він вирішує

завдання з абстрактними ситуаціями, так як мотивація в даному випадку інша – допомогти людині в вирішенні певної проблеми. Поряд зі знаннями про загально-людські цінності в процесі навчання майбутні юристи отримують уявлення про правові цінності, повагу прав і свобод людини, рівність людей перед законом.

Підсумовуючи викладене, слід відмітити позитивні зрушення саме у здобувачів вищої освіти до своєї майбутньої професії, у їх бажанні працювати та створювати якісний продукт (надання правових послуг), а також їх зростаючу відповідальність у відношеннях з людьми, яким вони надають допомогу. Все це, на нашу думку, має підвищити рівень довіри звичайних людей до різних представників юридичної професії, і передусім до працівників правоохоронних органів.

Список використаної літератури

1. Савелова Ю. М. Поняття «юридичної клінічної освіти» в Україні. *Актуальна юриспруденція*: матер. наук.-практ. Інтернет-конференції (5.03.2013р.). URL:http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=488%3A060313-06&catid=60%3A1-0313&Itemid=75(=ru.ii (дата звернення 26.03.2021)
2. Забродіна О.В. Вплив юридичної клініки на формування правосвідомості майбутнього правника. *Правопросвітницька діяльність юридичних клінік на базі вищих навчальних закладів*: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції. Днепр, 2017. С.18-20.
3. Гончаренко В.Г. Загальна і спеціалізована юридична освіта. *Адвокат*. 2002. №2-3. С.3-5.
4. Дубчак Н.С. Досвід організації та діяльності юридичних клінік в країнах правової системи англо-американського типу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія. Право*. 2013. Вип. 21. Ч.ІІ. Т. 1. С. 36-38.
5. Галай А.О. Адміністративно-правові засади діяльності громадських об'єднань юридичного спрямування в Україні: автореферат дис. ... доктора юридичних. наук : 12.00.07. Київ : Національна академія прокуратура України, 2015. 38 с.

ПОЛІЦЕЙСЬКЕ ПІКЛУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Коваленко Віктор Леонідович

*викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету №2
Донецький юридичний інститут МВС України*

Густоваров Владислав Сергійович

*курсант навчального взводу 107/20-(ПД)-Б факультету № 2
Донецького юридичного інституту МВС України*

Успішна діяльність поліції, як сервісної служби європейського зразка, залежить не лише від чіткого дотримання поліцейськими вимог чинного адміністративного законодавства України в процесі виконання завдань у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку. На жаль, наявність прогалин у правовому регулюванні щодо застосування превентивних поліцейських заходів, передбачених ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію» [1] на практиці сприяє виникненню проблем, пов'язаних з порушенням прав і свобод громадян, що в свою чергу не може сприяти підвищенню довіри населення до поліції.

Категорія «поліцейські заходи» є новою для українського законодавства, тож з'ясування її змісту викликало жвавий інтерес як серед науковців, так і безпосередньо поліцейських, юристів практиків, а також представників громадськості. Особливої уваги у цьому контексті заслуговує питання реалізації такого поліцейського заходу, як поліцейське піклування. Поліцейське піклування є новим поліцейським заходом превентивного характеру у діяльності поліції. Його законодавче закріплення є цілком доцільним та обґрунтованим з огляду на те, що Національна поліція України відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» надає поліцейські послуги з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Досліджуючи поліцейське піклування ряд науковців-адміністративістів визначають поліцейське піклування як «тимчасовий превентивний захід за допомогою якого поліцейський, в межах закону, надає допомогу особам, які в силу особистих, економічних чи соціальних причин потребують такої допомоги» [2, с. 180]. Його основні ознаки: це превентивний захід, тобто дія (сукупність дій) спрямованих на попередження порушення публічного порядку, публічної безпеки чи недопущення завдання шкоди особою самої собі; це тимчасовий захід, переважно короткостроковий; він реалізується виключно поліцейськими та застосовується до окремих чітко

визначених категорій осіб і у випадках, що закріплені в національному законодавстві; має своє процесуальне оформлення у вигляді протоколу; не передбачає застосування до особи будь яких санкцій. Поліцейське піклування застосовується до окремих категорій осіб, зокрема таких які перебувають у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі. Такі особи повинні бути передані до спеціального лікувального закладу або доставлені до місця проживання (п. 3 ч. 2 ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію»). У національному законодавстві немає а ні самого терміну «спеціальний лікувальний заклад», а ні роз'яснення що під таким закладом необхідно розуміти. Сьогодні лікарні не приймають осіб у стані алкогольного сп'яніння, якщо їм не потрібна медична допомога.

Отже, поліцейські застосовуючи поліцейське піклування до особи, яка знаходиться у стані алкогольного сп'яніння та втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі повинні доставити таку особу до місця проживання. Але у таких випадках законодавець зовсім упускає такі важливі питання: чи безпечно доставляти особу, яка перебуває у стані алкогольного сп'яніння та створює реальну небезпеку оточуючим або собі до місця проживання, якщо така особа проживає разом із своєю родиною? І взагалі за такої ситуації чи можна вважати поліцейське піклування заходом превентивним, якщо він створює умови для вчинення адміністративного делікту, наприклад вчинення насильства в сім'ї (ст. 173-2 КУпАП) або навіть скоєння вбивства (ст. 115 КК України).

У цьому аспекті В. О. Ільницький вважає що цей захід слід розуміти як обмеження волі без арешту і в процесі його застосування є великий ризик свавілля [3, с. 127]. Інший випадок коли така особа живе одна, при цьому або не пам'ятає де вона живе або не може пояснити поліцейському через те, що знаходиться у стані алкогольного сп'яніння або не може потрапити безпосередньо у приміщення власного будинку чи квартири, через те що загубила або не може знайти ключі. У такому разі особа не може вважатися такою, що доставлена до місця проживання, оскільки у законодавстві чітко визначено, що місце проживання фізичної особи – це «житловий будинок, квартира, інше приміщення, придатне для проживання в ньому (гуртожиток, готель тощо), у відповідному населеному пункті, в якому фізична особа проживає постійно, переважно або тимчасово» [4, с. 301]. Відповідно, під'їзд багатопверхневого будинку або прилегла територія будинку ніяк не може вважатися придатною для життя, а тому залишати особу біля її квартири чи будинку не можна, таким чином втра-

чається сенс застосування поліцейського піклування як превентивного поліцейського заходу.

Отже, поліцейське піклування є важливою і дуже корисним поліцейським заходом, який сприяє становленню позитивного іміджу поліції серед населення, а також удосконаленню навичок комунікації поліцейського та його шанобливого ставлення до всіх категорій населення.

Список використаної літератури

1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015. *Урядовий кур'єр*. 2015. № 146.
2. Безпалова О. І., Джафарова О. В., Князев С. М. Адміністративна діяльність органів поліції України : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки; Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. 432 с.
3. Ільницький В. О. Застосування поліцейських заходів: адміністративно-процесуальний аспект. *Науковий Вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 4. С. 124–127.
4. Шишка Р. Б. Цивільне право України: підручник у 2 ч. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Видавництво Ліра, 2018. Ч. 1. Загальна. 736 с.

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Ковальов Василь Володимирович

*заступник директора – завідувач відділу забезпечення діяльності
Донецького науково-дослідного експертно
криміналістичного центру МВС України,
кандидат юридичних наук*

Сучасний світ майже не можливо уявити без інформаційно-телекомунікаційних технологій, які впливають на усі сфери життєдіяльності суспільства як позитивному, так і негативному сенсі [1].

Інформаційні технології використовуються як злочинцями, з метою скоєння злочинів, а й правоохоронцями задля запобігання та розкриття злочинів. Діджиталізація правоохоронної діяльності є одним з перспективних напрямків розвитку цієї сфери, а ІТ-рішення можуть стати «дієвим кроком» на шляху до усунення зловживань і забезпечення прозорості суду, вважає президент України Володимир Зеленський.

Так проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування (5246 від 15.03.2021) [2] пропонує запровадження інформатизації процесуальної діяльності прокурорів, слідчих шляхом розроблення і впровадження в їх діяльність інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування. Прийняття цих змін, як зазначено у пояснювальній записці до законопроекту, сприятиме підвищенню ефективності кримінального процесу, впорядкуванню процедур, прискоренню та покращенню взаємодії між прокурором, слідчим та іншими учасниками кримінального провадження.

З іншого боку різноманіття телекомунікаційних ресурсів є благодатним полем для появи нових витончених способів злочинної діяльності. Злочинів у сфері високих телекомунікаційних технологій стає дедалі більше, методи і засоби вчинення кіберзлочинів стають дедалі технологічними [3].

В злочинах такого виду комп'ютерні засоби або інформація, яка в них зберігається, виступають безпосередньо об'єктами злочинного зазіхання або ж стали засобами здійснення злочину.

На сьогодні, в Україні з проявами кіберзлочинності стикаються, в першу чергу, у банківській, кредитно-фінансовій та інших сферах. Відповідно до Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» кіберзлочин (комп'ютерний злочин) – суспільно небезпечне винне діяння у кіберпросторі та/або з його використанням, відповідальність за яке передбачена законом України про кримінальну відповідальність та/або яке визнано злочином міжнародними договорами [4].

Глобальність і транскордонність комп'ютерних і телекомунікаційних мереж створює ситуації, коли злочинець, перебуваючи на одному континенті, вчиняє злочин на другому, а наслідки правопорушення настають на третьому. Зазначені події відбуваються в кіберпросторі.

Через те, що інтернет-простір є підґрунтям для виникнення нових загроз виникає потреба їх ліквідації, від чого з'являється термін «кібербезпека». З одного боку, законодавець кібербезпеку визначає як захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави під час використання кіберпростору. З іншого, кібербезпека - це комплекс заходів та засобів, що спрямовані на захист комп'ютерів, цифрових даних і мереж їх передачі від несанкціонованого доступу та інших дій, пов'язаних з маніпулюваннями або крадіжкою, блокуванням, пошкодженням, руйнуванням та знищенням як випадкового, так і ціле-

спрямованого впливу. Тому об'єктом діяльності фахівця з кібербезпеки є процеси захисту інформації у всіх її видах [5].

Діяльність правоохоронних органів, які ведуть боротьбу з кіберзлочинністю, характеризується специфічними завданнями, реалізація яких повинна забезпечити всебічність та об'єктивність їхніх висновків та рішень. Особливе місце в боротьбі зі злочинами, пов'язаними з протиправним використанням комп'ютерної інформації та комп'ютерних технологій, необхідно надати правоохоронним органам України і, особливо, Національній поліції [1].

У багатьох провідних країнах світу вже сформовані загальнодержавні системи кібернетичної безпеки [6, с. 312]. Так, у Великій Британії був прийнятий спеціальний закон Акт про комп'ютерні зловживання (Computer Misuse Act), який одним з перших встановив кримінальну відповідальність за використання комп'ютерної інформації з метою вчинення злочину [7].

У Федеративній Республіці Німеччина (ФРН) боротьбу з кіберзлочинністю здійснює: Федеральна кримінальна поліція; Національний центр по боротьбі з кіберзлочинністю при Федеральному агентстві з інформаційних технологій, головним завданням якого є координація діяльності державних органів у боротьбі з кіберзлочинністю та використання новітніх технологій у боротьбі з кібератаками.

У США використовуються моделі превентивної діяльності: громадських установ, безпеки індивідуума та впливу через навколишнє середовище.

У Канаді широко використовується участь громадян у превенції злочинів, знижуючи страх перед злочинцями, підтримуючи відчуття особистої безпеки [8].

В Україні також відбувається процес формування системи кібернетичної безпеки [5, с. 312]. Суттєві зміни відбуваються і в діяльності правоохоронних органів. Відповідно до п.3 ч.1 ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» одним з завдань Національної поліції є протидія злочинності, що передбачає виконання комплексу дій з виявлення, попередження та розкриття злочинів [9].

На сьогодні в Україні розробляються та використовуються засоби щодо фіксації вчиненого злочину, інформування та підвищення цифрової грамотності населення. Але не зважаючи на це, в нашій державі можна виділити явну проблему у сфері забезпечення інформаційної безпеки та використання інформаційних технологій в правоохоронній сфері – низьку якість кадрових ресурсів, тобто відсутність належного рівня інформаційної

підготовки професійного спрямування як у майбутніх правоохоронців, так і в діючих працівників.

Основна частина кадрового складу правоохоронних органів має юридичну освіту, набуття технічних навичок повинно бути враховано ще при підготовці майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах [10].

Недостатність знань впливає не лише на розслідування кіберзлочинів які мають розслідуватись лише тими підрозділами чи співробітниками правоохоронних органів, які мають спеціальні навички для ведення таких справ та пройшли відповідну підготовку, але й на ефективність діяльності правоохоронців в цілому, адже наявні засоби інформаційного забезпечення, постійно вдосконалюються і накладають підвищені вимоги до кваліфікації, навичок на вмінь правоохоронців. Впровадження електронної взаємодії між учасниками кримінального процесу буде потребувати наявності знань у сфері інформаційних технологій не лише від працівників які безпосередньо займають боротьбою з кіберзлочинами, а від усіх учасників взаємодії.

Інформаційна підготовка майбутніх працівників правоохоронних органів повинна бути спрямована на формування в курсантів інформаційної культури за допомогою освоєння ними навчальних курсів професійної інформатики, які повинні сформувати уявлення про основи інформатики як навчальну дисципліну і водночас набуття навичок застосування інформаційних технологій у майбутній професійній діяльності.

Важливе значення має не лише підготовка майбутніх працівників, а й службова підготовка працівників правоохоронних органів. Так, за умов активного розвитку інформаційних технологій працівники інформаційних підрозділів та інших служб в галузі комп'ютерних технологій повинні постійно підвищувати кваліфікацію з загальної інформаційної культури, комп'ютерної підготовки і також інформаційної безпеки [11].

Отже, запобігання кіберзлочинності на сьогодні не лише залишається дуже актуальним, але й продовжує привертати все більше уваги науковців та практиків, оскільки інформаційні технології використовуються майже в усіх сферах життєдіяльності людини та суспільства.

Підготовка майбутніх працівників правоохоронних органів, зокрема в сфері протидії кіберзлочинності, повинна відбуватись з набуттям необхідних технічних навичок майбутніми правоохоронцями ще в закладах вищої освіти, а під час службової діяльності необхідно постійно підвищувати їх рівень кваліфікації, оскільки інформаційні технології вдосконалюються та розвиваються щодня.

Список використаної літератури

1. Катеринчук І. П., Правоохоронні органи в боротьбі з кіберзлочинністю. *Кібербезпека в Україні: правові та організаційні питання* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., Одеса : ОДУВС, 2016. Ст. 5 – 6.
2. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування» URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71407 (дата звернення 27.03.2021)
3. Вадим Коршенко. Судова телекомунікаційна експертиза як джерело доказів під час розслідування кіберзлочинів. *National Law Journal*, 2017. С. 192 – 194. URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/2270> (дата звернення 27.03.2021).
4. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. Дата оновлення 24.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення 27.03.2021).
5. Світличний В.А., Вдосконалення підготовки курсантів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання як фахівців з кібербезпеки. *Актуальні питання протидії кіберзлочинності та торгівлі людьми*. Харків, 2018. Ст. 352-354
6. Експертна спеціальність 10.9 «дослідження комп'ютерної техніки та програмних продуктів», Експертна Служба МВС України URL: <https://dndekc.mvs.gov.ua/експертна-спеціальність-10-9-досліджен/>. (дата звернення 28.03.2021).
7. Computer Misuse Act. 1990. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1990/18/contents/enacted>. (дата звернення 28.03.2021).
8. Шапочка С.В. Міжнародні стандарти з кібербезпеки та досвід боротьби з кіберзлочинністю і кібершахрайством. Наука і правоохорона. 2017. №3. С. 177–184.
9. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII Дата оновлення 12.12.2020. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 28.03.2021).
10. Москаленко Д. Ю. Історія розвитку та сучасний стан інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності. Інформаційні технології в освіті та практиці матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. Львівський державний університет внутрішніх справ. 2020. №6. С. 102–103.
11. Шорохова Г.М. Проблема вдосконалення інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів України. Шоста міжнародна

науково-практична конференція НАНР Економіко-правові виклики 2016 року (12 січня 2016 року). Львів: НАНР Національна академія наукового розвитку, 2016. Том 2. 202 с.

ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗА НАПРЯМОМ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НА БАЗІ ДОНЕЦЬКОГО ЮРИДИЧНОГО ІНСТИТУТУ МВС УКРАЇНИ

Ковальова Ольга Вікторівна

*завідувачка кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету № 1
Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидатка юридичних наук*

Реформування системи МВС потребує адаптації системи профільної освіти до потреб сьогодення. У багатьох сферах діяльності, що належить до компетенції МВС України здійснюються значні перетворення, створюються нові підрозділи, змінюється структура та повноваження тих, що існують.

Зміни стосуються також судово-експертного та техніко-криміналістичного забезпечення діяльності підрозділів Національної поліції. Підготовка кадрів для експертних підрозділів є одним з найважливіших питань сьогодення, оскільки від кваліфікації, компетентності та особистих якостей експертів залежить якість та доказове значення виконуваної ними роботи.

Основними суб'єктами експертного забезпечення досудового розслідування, на яких покладається науково-методична та організаційна діяльність є працівники Експертної служби МВС України та НДІСЕ МЮ України і мають право виконувати експертизи окремих видів, тобто володіють статусом судового експерта [1]. У законодавчих актах, а саме у ст. 75 КПК України зазначено, що судовим експертом визнається особа, яка має спеціальні знання і призначається відповідно до порядку, встановленого кодексами, що регулюють проведення судової експертизи і надання висновку експерта [2]. Відповідно до ст. 10 закону України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 року, судовими експертами державних спеціалізованих установ можуть бути фахівці, які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності [3].

Професіоналізація наукових працівників у сфері судово-експертного та техніко-криміналістичного забезпечення, переважно повинна ґрунтуватися на фундаментальній підготовці майбутнього фахівця у закладі вищої освіти.

На сьогодні існує певний дефіцит фахівців – випускників відомчих закладів вищої освіти системи МВС України з підготовки експертів-криміналістів. До 2014 року було лише два – навчально-науковий інститут № 2 Національної академії внутрішніх справ та Донецький юридичний інститут МВС України. Підготовка експертів криміналістів у цих навчальних закладах, які є профільними, на наш погляд, була найбільш поглиблена та ґрунтовна [1].

Донецький юридичний інститут має давні традиції підготовки судових експертів, значну кількість високопрофесійних фахівців за напрямком криміналістики та судової експертизи, багато з яких мають значний практичний досвід та досвід викладання.

Так, у липні 1991 року, за сприяння Ю. Л. Титаренка було прийнято рішення про заснування на базі Донецької середньої спеціальної школи міліції курсів з підготовки експертів-криміналістів для органів внутрішніх справ України. Викладачами стали Задеренко С.В., Ковальова В.В., Іллін Ю.В., Омельчук М.В., Кудлай Н.М., Бубела М.І., Остапенко В.Г. випускники Волгоградської ВСШ Боев В.П., Ларін С.Л. та інші. Вони створили базу факультету підготовки дидактичну, методичну, практичну слідчо-криміналістичного інституту експертів-криміналістів.

На сьогоднішній день інститут зберіг свою структуру, пройшов шлях оптимізації у зв'язку з подіями, що відбулися на сході нашої країни у 2014 році, і набирає обороти в освітній діяльності. В Донецькому юридичному інституті МВС України здійснюється підготовка фахівців за всіма освітніми ступенями. В процесі навчання використовується денна та заочна форми, а контингент здобувачів вищої освіти складається з осіб, що навчаються за державним замовленням і за рахунок фізичних та юридичних осіб [4].

Але, з 2015 року Науково-дослідні експертно-криміналістичні центри виведені з-під підпорядкування підрозділам Національної поліції [5], а їх особовий склад відтепер є цивільним персоналом. Це призвело до того, що значно скоротилася кількість відомчих навчальних заходів, які готують спеціалістів з напрямку судово-експертного та техніко-криміналістичного забезпечення.

Натепер, навчально-науковий інститут № 2 Національної академії внутрішніх справ єдиний навчальний заклад в системі МВС, що здійснює підготовку здобувачів експертно-криміналістичної спрямованості (вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю «правознавство») для підрозділів Національної поліції України, а також для здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» за спеціальністю «право» спеціалізації «судова експертиза» для підрозділів Експертної служби МВС України [6].

Також, лише на базі Національної академії внутрішніх справ проводяться курси підвищення кваліфікації судових експертів, які кожен судовий експерт повинен проходити, відповідно до наявних законодавчих вимог, не рідше ніж раз на п'ять років.

На наш погляд, актуальним є створення на базі Донецького юридичного інституту, якщо не факультету підготовки фахівців із судово-експертної діяльності та техніко-криміналістичного забезпечення, то хоча б курсів підвищення кваліфікації за напрямком судової експертизи та техніко-криміналістичного забезпечення діяльності Національної поліції.

Аудиторією цих курсів будуть не лише працівники науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів, а й співробітники слідчих підрозділів, зокрема за напрямком техніко-криміналістичного забезпечення.

Список використаної літератури

1. Пиріг І. В. Проблеми підготовки кадрів для експертних підрозділів. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. Збірник наукових праць № 2 (56) 2016. Ст. 205-207
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року № 4651-VI Дата оновлення 17.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 27.03.2021).
3. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 N 4038-XII Дата оновлення: 19.12.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 26.03.2021).
4. Бесчастний В.М. Донецький юридичний інститут МВС України: історія, сучасність та шляхи розвитку. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. Збірник наукових праць № 2 (56) 2016. Ст. 158-162
5. Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 03.11.2015 № 1343. Дата оновлення: 16.01.2017. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15> (дата звернення: 26.03.2021).
6. Навчально-науковий інститут № 2. Про інститут. Історична довідка. URL: <https://nni2.naiu.kiev.ua/pro-institut/> (дата звернення: 26.03.2021).

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ВІДЕОФІКСАЦІЇ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ МАЛОЛІТНЬОГО АБО НЕПОВНОЛІТНЬОГО СВІДКА ЧИ ПОТЕРПІЛОГО В «ЗЕЛЕНІЙ КІМНАТІ»

Ковтун Вікторія Олександрівна

*курсантка 3 курсу факультету № 4 (кіберполіції)
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Рвачов Олексій Михайлович

*старший викладач кафедри інформаційних
технологій та кібербезпеки факультету № 4 (кіберполіції)
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Проблема насильства над дітьми на сьогоднішній день постає гостро як ніколи. Це пов'язано із загальним зростанням кількості випадків насильства в суспільстві, насильницьких злочинів, суїцидів та нещасних випадків з летальним результатом. Українське суспільство почало усвідомлювати, наскільки поширеним явищем є насильство в різних його формах та проявах, що травмує дітей, які стають його жертвами або його виконавцями [1, с. 2].

В Україні в разі необхідності проведення допиту дитини, яка є свідком чи потерпілим, необхідно враховувати вимоги ч. 1 ст. 227 Кримінального процесуального кодексу України, а саме: «при проведенні слідчих (розшукових) дій за участю малолітньої або неповнолітньої особи забезпечується участь законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря».

Під час проведення допиту дитини доречним є використання засобів відеозапису. Таке право закріплено у ч. 5 ст. 224 Кримінального процесуального кодексу України, де зазначено, що «під час допиту може застосовуватися фотозйомка, аудіо- та/або відеозапис» [2].

Міжнародні стандарти та світова практика говорять про те, що допит дитини, потерпілої від злочину або такої, яка скоїла кримінальне правопорушення, має бути проведений у дружній атмосфері для дитини, де вона відчуватиме захист і комфорт [3, с. 181].

Таким місцем може бути спеціально обладнана кімната, яка має власну назву – «зелена кімната». Основна мета проведення допиту дитини в такій кімнаті – запобігання повторній травматизації психіки дитини в процесі допиту як завдяки спеціальним методикам та психологічно комфортній атмосфері, так і завдяки технічному оснащенню, що дозволяє коректно

вести відеозапис допиту та в подальшому використовувати цей відеозапис для проведення слідчих (розшукових) дій та судового розгляду справи без повторних допитів дитини [4, с. 4].

Як правило, «зелена кімната» – це два суміжні приміщення:

– кімната для опитування (терапевтичний зал), в якому безпосередньо з дитиною працюють працівник ювенальної превенції або психолог, фахівці з педіатрії, дитячої гінекології, психіатрії, педагогіки тощо. Бажано, щоб дитина заходила до цього приміщення через окремий вхід;

– кімната для спостереження – робоче приміщення, де під час допиту знаходяться слідчий, працівник ювенальної превенції, залучені спеціалісти та поняті та з якого ведеться спостереження за поведінкою дітей і ходом проведення допиту [1, с. 27].

Якщо ці два приміщення мають суміжну стіну, то в ній монтують напівпрозоре дзеркало – «скло Гезелла» [5]. Кімнату для опитування максимально підсвічують штучними джерелами світла, а в кімнаті для спостереження навпаки: завішують цупкими матеріалами вікна для затемнення приміщення.

У приміщеннях «зеленої кімнати» монтується технічне обладнання, що в режимі реального часу дозволяє в кімнаті для спостереження дивитися, чути та фіксувати, як проходить допит дитини в терапевтичній кімнаті.

У кімнаті для спостереження, крім стола і стільців для учасників заходу, розміщують:

- 1) засоби відтворення звуку та зображення:
  - монітор або телевізор;
  - підсилювач звуку з акустичними колонками або активні акустичні колонки;
- 2) засоби для здійснення відео- та аудіозапису (фіксації):
  - багатоканальні відеореєстратори (зазвичай достатньо фіксації 4-х каналів відеозображення) з можливістю запису звуку з відеокамер та інших джерел, наприклад, радіомікрофонів;
- 3) апаратура для запису чи копіювання відеофайлів на зйомці – зовнішні цифрові носії:
  - пишучі DVD-приводи для запису CD/DVD оптичних дисків для лазерних систем зчитування;
  - відеореєстратори з USB-роз'ємами для підключення Flash-носіїв чи зовнішніх жорстких дисків.

Приміщення кімнати для опитування має бути обладнане:

- відеокамерами для фіксації процесу проведення допиту (інтерв'ю), що повинні охоплювати всю кімнату та фіксувати поведінку дитини та її реакції;
- чутливими мікрофонами [4, с. 18].

Відеоапаратура, як правило, викликає зацікавлення дітей, які заходять до кімнати для опитування. Тому вона не повинна бути надто помітною, хоча приховувати її за будь-яку ціну теж не варто. Дитині можна сказати, що розмова з нею буде записуватись, і пояснити причини цієї ситуації, повідомити, хто матиме доступ до відеозапису, і відповісти на всі можливі питання.

Доречним у кімнаті для опитування встановлювати декілька відеокамер: одну широкоформатну, що охоплює всю кімнату, і другу, націлену на дитину – середнього плану. Якщо використовується одна відеокамера, необхідно, щоб вона охоплювала широкий план, що має особливе значення при проведенні допиту малолітніх, дуже рухливих дітей та у випадках, коли дитина часто змінює своє місце сидіння.

Мікрофони мають бути достатньо чутливими, щоб вони могли вловлювати шепіт дитини. Найкраще рішення – мікрофони, що монтуються на стіну чи стелю, вони особливо ефективні у звукоізольованих кімнатах. Також рекомендується закріпити на/під одягом особи, яка проводить допит дитини, мікрофон, підключений до радіопередавального пристрою (радіомікрофон), що передає звук на прийомний блок, що знаходиться в приміщенні для спостереження для одночасного його запису на відеореєстратор.

Ефективним буде використання системи передачі з кімнати для спостереження повідомлень (наприклад, запитань від слідчого або інших учасників допиту) особі, яка безпосередньо проводить допит дитини в кімнаті для опитування. Наприклад, для цього можна використовувати дві цифрові радіостанції з кодуванням радіосигналу: одна радіостанція знаходиться в приміщенні для спостереження; інша – у особи, яка проводить допит – вона повинна бути розміщена під одягом та бути оснащена гарнітурою, вставленою до вуха цієї особи та не повинна привертати уваги дитини.

Правильно проведений допит, що був записаний на цифровий носій інформації, – це важливий доказ, що є ефективнішим, ніж зачитаний протокол запису свідчень дитини. Невербальні сигнали та емоційні реакції в більшості випадків не ослаблюють, а посилюють правдивість свідчень. Запис розвіює сумніви, що могли б з'явитися при інтерпретації заданих

питань, бо є можливість точно почути, як були сформульовані питання під час допиту. Це дозволяє, наприклад, відкинути звинувачення захисників звинуваченого в тому, що дитині ставилися питання, які передбачали певну відповідь [6, с. 26].

Одним з елементів допиту дітей за методикою «Зелена кімната» є також використання комплекту анатомічнодеталізованих ляльок. Цей комплект являє собою спеціально виготовлених з м'яких матеріалів ляльок, що мають відповідні зовнішні ознаки належності до чоловічої або жіночої статі та відображають вікові особливості дітей, дорослих і осіб похилого віку (мають вигляд дівчинки, хлопчика, жінки, чоловіка, бабусі, дідуса) [7, с. 192].

Отже, використання сучасних технічних засобів аудіо- та відеофіксації під час проведення допиту дитини у «зеленій кімнаті» дозволяє отримати достовірні відомості, що можуть бути використані як докази під час проведення подальшого досудового розслідування кримінального правопорушення та судового розгляду справи, щоб не виникала потреба у проведенні повторних допитів малолітніх або неповнолітніх осіб, які стали жертвами чи свідками насильства, недопущення повторного психологічного травмування таких осіб.

Список використаної літератури

1. Методичні рекомендації щодо опитування дітей, що стали свідками та/або жертвами насильства, а також вчинили насильство : метод. посіб. / Автори-упоряд. : Д. Пурас, О. Калашник, О. Кочемировська; Т. Цюман; за заг. ред. Т. Цюман. Київ : ФОП Клименко, 2015. 114 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 13.11.2020).
3. Мальована Т.І. Місце проведення допиту дитини, яка потерпіла від злочину у кримінальному провадженні. *Вісник кримінального судочинства* : електрон. версія вісника. 2015. № 3. С. 178–184. URL: <https://vkslaw.knu.ua/ua/1-2015-rik-problemy-dosudovoho-rozsliduvannia/37-trybuna-molodoho-vchenoho/126-mistse-provedennia-dopytu-dytyny-iaka-poterpila-vid-zlochynu-u-kryminalnomu-provadhenni> (дата звернення: 13.11.2020).
4. «Зелені кімнати»: рекомендації до обладнання / Н. П. Бочкор, О. В. Даченко, К. Б. Левченко та ін. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2012. 28 с.
5. Зеркало Гезелла. Википедия: свободная энциклопедия. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B5%D1%80%D0%BA%D0%B0%D>

0%BB%D0%BE_%D0%93%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BB%D0%BB%D0%B0 (дата звернення: 13.11.2020).

6. Кравченко І. С., Кононець В. П. Застосування методики «Зелена кімната» в діяльності Національної поліції : методичні рекомендації для проведення занять зі слухачами на базі тренінгового центру «Зелена кімната» Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. Дніпро : ДДУВС, 2018. 48 с.
7. Матюшкова Т. П. Особливості тактики допиту неповнолітніх у надзвичайно-вразливому стані. *Проблеми забезпечення прав і свобод людини*: зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 13 груд. 2019 р.). Луцьк : Вежа-Друк, 2019. С. 192-194.

ГЕНДЕРНИЙ БАЛАНС ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРАЦЮ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Колеснік Тетяна Володимирівна

*професорка кафедри цивільного, трудового права та права соціального забезпечення факультету № 3
Донецького юридичного інституту МВС України,
докторка юридичних наук, професорка*

Встановлення в Україні засад державної політики, спрямованої на забезпечення прав людини, покликала здійснити пошуки ефективного правового механізму закріплення цих прав та реального їх дотримання з урахуванням гендерного аспекту, що є головним завданням євроінтеграційного курсу нашої держави. Формування та покращення розуміння суспільством завдань державної політики в напрямі гендерної рівності сприяє досягненню Глобальних цілей сталого розвитку, проголошених Організацією Об'єднаних Націй (далі – ООН) у резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 р. № 70/1 і підтриманих Україною відповідно до Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [1].

Принагідно відзначити, що розвиток гендерного законодавства в Україні відбувається досить швидкими темпами. Нині державна політика орієнтується на створення рівних можливостей для жінок і чоловіків, при цьому вона проводиться з урахуванням міжнародних актів, ратифікованих Україною. Це, зокрема, Загальна декларація прав людини 1948 р.; Міжнародний пакт про громадські та політичні права 1966 р.; Статут Організації Об'єднаних Націй 1945 р.; Декларація про ліквідацію дискримінації стосовно жінок 1967 р.; Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми

та з експлуатацією проституції третіми особами 1949 р.; Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації стосовно жінок 1979 р.; Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод 1950 р.; Пекінська декларація 1995 р. та інші. Проте питанню забезпечення в українському суспільстві гендерної рівності має приділятися більше уваги з огляду на обраний напрямок роботи Президента та Уряду України в Євроінтеграційному векторі. Відповідно, розвиток та вдосконалення законодавства в частині гендерної складової є досить важливим завданням, що поставлено перед нашою державою міжнародною спільнотою.

За даними Глобального звіту Світового економічного форуму, Україна у 2020 році посіла 52 місце серед 163 країн, з показником індексу гендерної нерівності 0, 234[2]. У суспільному житті прояви нерівності, дискримінації за ознакою статі, насильства – це гендерні стереотипи, які в українському соціумі нерідко замовчуються, що є негативною тенденцією. Разом із наявністю в Україні потужного жіночого руху та жіночих об'єднань, спілок необхідно визнати недостатньою кількість організацій, які зосереджуються на захисті прав чоловіків, що може бути наслідком практичної відсутності в публічному дискурсі питання про дискримінацію чоловіків. Доволі поширеним є також хибне переконання, що гендерна тематика стосується лише жінок. Чоловіки так само зазнають дискримінації у реалізації певних прав, що нечасто стає загальновідомим та рідко висвітлюється у засобах масової інформації як соціальна проблема. Тож якщо питання дискримінації жінок завдяки скоординованим зусиллям держави та громадянського суспільства є на порядку денному, то проблеми дискримінації чоловіків не отримують належної уваги.

Хибною є також думка, що гендерна рівність зводиться до утвердження прав жінок щодо реалізації себе на ринку праці чи в політиці. Необхідним є висвітлення цієї проблеми як проблеми вибору жінки і чоловіка, при цьому самодостатнім є будь-яке законне бажання жінки або чоловіка всупереч суспільно прийнятим стереотипам щодо професії, соціальної ролі, типів поведінки. На сьогодні в суспільстві часто бракує розуміння, що жінка або чоловік, які обрали для себе основний шлях у житті через кар'єру або виховання дітей, мають право на повагу та свободу від упереджень незалежно від змісту цього вибору [3].

Зокрема, за даними моніторингу гендерного балансу наразі найбільші досягнення спостерігаються на законодавчому рівні, але у практичному втіленні суттєвого прогресу досягти не вдалося, що й зумовлює низькі позиції України в міжнародних рейтингах із гендерної рівності та значне відставання від європейських показників. Гендерний баланс – це фактич-

ний, або такий, що планується, стан справ, під час якого вирівнюється соціальне, економічне, політичне становище жінок і чоловіків. Установлення гендерного балансу базується на сукупності ключових показників, серед яких найбільше значення мають рівномірний розподіл доходів, представництво на управлінських і політичних посадах, рівень завантаженості в домашньому господарстві та суспільних справах, здобутий рівень освіти, рівень захворюваності, тривалість життя.

В Україні, як і раніше, для жінок існують реальні перешкоди на ринку праці, і їхнє коріння знаходиться у самій системі організації зайнятості та у проблемах, з якими стикаються жінки, прагнучи поєднати професійну діяльність із материнством та виконанням сімейних обов'язків. Для врегулювання цього важливого питання з метою гідної зайнятості жінок за допомогою політики інклюзивного зростання і інвестицій у економіку за доглядом. Була розроблена спільна програма «ООН-жінки» і МОТ, яка націлена підтримати уряди і соціальних партнерів в реалізації заходів у відповідь політики з урахуванням гендерних аспектів на кризу COVID – 19. У цей критичний час це демонстрація того, що «Організація Об'єднаних Націй, як єдине ціле» працює над досягненням гендерної рівності в майбутньому. Ця програма орієнтована на досягнення трьох основних результатів:

1. Створення політичного консенсусу для прийняття прискорювачів економічної політики на макrorівні, які підтримують інклюзивне зростання з урахуванням гендерної рівності і створення більшої кількості кращих робочих місць для жінок, за допомогою аналізу політики, що ґрунтується на фактах інформаційної діяльності, технічних консультацій і зміцненні потенціалу;
2. Прийняття галузевої і промислової політики, спрямованої на боротьбу з професійною і галузевою сегрегацією та розширення доступу жінок до можливостей гідної зайнятості за допомогою рекомендацій з питань політики, розвитку потенціалу і технічної підтримки;
3. Забезпечення того, щоб інвестиції в надання послуг з догляду - в охорону здоров'я, включаючи довгостроковий догляд, оцінювалися, фінансувалися і здійснювалися за допомогою рекомендацій, розвитку потенціалу і технічної підтримки[4].

Принадгдно відзначити, що останнім часом в Україні розширено доступ жінок більш як 450 професій та посад шляхом усунення дискримінаційних норм, зокрема у сфері безпеки й оборони та в органах державної влади. Згідно з висновками статистичних даних визначених при проведенні гендерного аудиту в системі дипломатичної служби 90% жінок та 71%

чоловіків, які працюють у Міністерстві закордонних справ України, вважають, що реалізація гендерної політики є важливим елементом дипломатичної служби. При цьому лише 38% жінок переконані, що вони мають рівні можливості у своїй кар'єрі. Тоді як про обмеження за гендерною ознакою зазначили 39% жінок, що старші 40 років, 25% молодших жінок і ніхто з чоловіків. В цілому, у системі дипломатичної служби є політична воля керівництва щодо впровадження принципів гендерної рівності, забезпечення відкритості та пошуку засобів реагування на проблеми у цій сфері [5].

Враховуючи євроінтеграційний вектор нашої держави, сьогодні важливо не тільки розробити законодавчу базу, але й впровадити механізм для реалізації основних засад гендерної політики шляхом рівного доступу до ресурсів за умови дотримання гендерного балансу. Зокрема, потребують практичного вдосконалення внутрішня політика та процедури, які забезпечують однаковий доступ до всіх можливостей і ресурсів чоловіків та жінок. Сьогодні в структурі МВС працює близько 50% жінок, кожна п'ята – це керівна посада. У Національній поліції працевлаштовані 25% жінок, в Національній гвардії – близько 11%, в Державній міграційній службі – понад 75% жінок, а в Державній службі України з надзвичайних ситуацій – орієнтовно 20% жінок [6]. Безумовно, ці показники вражають але не є ідеальними.

Резюмуючи викладене, слід зазначити, що досягнення гендерного балансу є не тільки міжнародно-правовим зобов'язанням, а й важливим пріоритетом у досягненні цілей національного розвитку нашої держави. З метою активізації гендерної політики на національному рівні необхідно удосконалити роботу з подолання гендерних стереотипів та сприяти створенню і розвитку жіночої професійної асоціації для підтримки жіночого лідерства. Відповідно до міжнародних зобов'язань, запроваджувати щоквартальний гендерний аудит, що сприятиме покращенню операційної ефективності відомств, а також забезпечить захист прав людини з урахуванням гендерних аспектів.

Список використаної літератури

1. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 № 722. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019> (дата звернення: 20.03.2021).
2. Гендерний профіль України : основні факти. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/gender-equality/comparative-gender-profile-of-ukraine-.html> (дата звернення: 20.03.2021).

3. Концепція комунікації у сфері гендерної рівності від 16.09.2020 р. № 1128-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128-2020-%D1%80> (дата звернення: 20.03.2021).
4. ILO Gender Promotion Programme. URL: https://www.ilo.org/employment/about/news/WCMS_741946/lang--en/index.htm (дата звернення: 20.03.2021).
5. Гендерний аудит у МЗС: Лише 38% жінок вважають, що мають рівні кар'єрні можливості з чоловіками. URL : <https://50vidsotkiv.org.ua/ministerstvo-zakordonnyh-sprav-zavershylo-provedennya-gendernogo-audytu/> (дата звернення: 20.03.2021).
6. Perezavantazhenня системи: як втілювати політику. URL : https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3179433_perezavantazenna-sistemi-akvtiluvati-politiku-gendernoi-rivnosti-v-organah-derzavnoi-vladi.html (дата звернення: 20.03.2021).

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Колосов Руслан Віталійович

*доцент кафедри цивільного, трудового права та права
соціального забезпечення факультету № 3
Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидат юридичних наук, доцент*

Підготовка поліцейського – це складний процес, який вимагає не тільки вивчення дисциплін теоретичної та практичної направленості, а й виховання його в дусі патріотизму, поваги до держави та права. Навіть в мирний час їх діяльність часто пов'язана із ризиком для життя та здоров'я, із значними моральними травмами, глибокими чуттєвими переживаннями, психологічними стресами. Одна з головних особливостей професії поліцейського, полягає в тому, що поліцейський, виконуючи функціональні обов'язки, вирішує долю людей, впливає на їх найважливіші життєві інтереси. Тому від служителів юридичної професії вимагається широка загальна освіта, інтелект, культура, високі моральні якості і професійна майстерність. Знання моральних аспектів і проблем професії необхідно будь-якому юристу, особливо в сучасних умовах, коли на перший план висуваються проблеми забезпечення прав і свобод людини. Передусім, це стосується співробітників правоохоронних органів, які працюють в більш складних умовах і вирішують часом неймовірно складні проблеми. Тому, будь-якому поліцейському важливо володіти високими моральними

якостями, які забезпечили ефективне виконання професійних обов'язків. Пов'язано це з тим, що люди, яким довірено охороняти суспільний правопорядок, вирішувати соціальні і міжособистісні конфлікти, несуть підвищену моральну відповідальність за свої дії.

Але, дуже часто з'ясується, що на поліцейського йдуть вчитися не за покликанням, не з інтересу до професії, а з зовсім інших міркувань - матеріальної вигоди, бажання зробити кар'єру, отримати доступ до влади, за волею батьків, тощо. Це призводить до того, що в професійне середовище потрапляють випадкові люди, які за різними параметрами, в тому числі за морально-етичними якостями, не відповідають високим вимогам до поліцейського. Таких бажано виявляти, ще на стадії підготовки, бо діяльність поліцейського стосується найважливіших інтересів людей, пов'язаних з життям і свободою людини, в силу чого, кожен поліцейський повинен володіти не тільки глибокими юридичними знаннями, але і бути обізнаним в галузі професійної етики. Тому, високий рівень їх моральної та професійної культури є необхідним фактором, для якісного вирішення поставлених перед ними завдань.

Правовою основою підготовки поліцейського є Конституція України, Закон України «Про Національну поліцію», Закон України «Про запобігання корупції» Закон України «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України» та Правила етичної поведінки поліцейського, затверджені наказом МВС України, затверджені наказом МВС України від 09.11.2016 № 1179.

Підготовка поліцейського також здійснюється відповідно до Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції, затверджені Наказом МВС від 16.02.2016 № 105. Цей підзаконний нормативний акт визначає порядок і умови проходження первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції та проходять професійну підготовку з метою набуття ними спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, у тому числі відповідну спеціальну підготовку щодо зберігання, носіння, застосування і використання вогнепальної зброї.

Не менш важливою, а можливо навіть більш значущою з точки зору суспільства є підготовка поліцейського не як правоохоронця, а як людини, що буде стикатися з безліччю стресових ситуацій як на службі, так і поза її межами. Тому бажано, на стадії підготовки кадрів для роботи в Національній поліції України приділити велику увагу вивченню етичних, соціальних норм та принципів належної поведінки працівників поліції при виконанні ними службових обов'язків. Головне завдання не лише ознайо-

мити курсанта з морально етичними засадами поведінки поліцейського, а і дати загальні знання про бажану поведінку поліцейського, яка буде тим базисом, на якому формуються високі етичні стандарти поведінки поліцейського. Підвищена міра моральної відповідальності, загострене почуття обов'язку, дотримання додаткових норм поведінки, як свідчить історичний досвід все це має бути характерне для роботи поліцейського. Зокрема, етика офіцера (військовослужбовця) зобов'язує беззавітно служити батьківщині, проявляти стійкість і мужність, піклуватися про підлеглих, всіляко берегти офіцерську честь.

Отже, підготовка будь-якого поліцейського має відбуватися шляхом поєднання вивчення правових та етичних знань, лише за умови їх засвоєння можна казати про повноцінну підготовку поліцейського. Не міліція, а поліція, не страх, а довіра, не покарання, а попередження і відповідальність – саме з такими цінностями стартувала реформа поліції в Україні. Виконання цього лозунгу можливе лише за дотриманням поліцейським етичних принципів та стандартів професійної діяльності, що дозволить зміцнити авторитет цієї професії та підвищити рівень довіри до працівників Національної поліції з боку суспільства. Юридична етика якраз формулює ці додаткові вимоги до діяльності, у тому числі поліцейського. Поліцейський має бути справедливим, чесним, відкритим, щирим, послідовним у своїх вчинках, заслуговувати на довіру та працювати заради інтересів суспільства і держави. Діяльність поліцейського носить державно-правовий характер, він є представником влади, що здійснюють владні повноваження. Лише людина, що відповідає високим моральним принципам, є взірцем для інших може працювати у лавах Національної поліції.

Будь-яка дія чи рішення поліцейського має по суті і по формі суворо відповідати закону. При цьому це стосується не тільки службової діяльності поліцейського, яка чітко врегульована рядом нормативно-правових актів, а і його позаслужбової діяльності, наприклад, відносини з колегами, громадянами чи поведінка в побуту. Детальне врегулювання таких взаємовідносин вже відбувається за допомогою етичних норм.

Таким чином, підготовка поліцейського має обов'язково відбуватися з вивченням таких дисциплін як: «поліцейська деонтологія», юридична чи професійна етика, засвоєння яких має дозволити скласти етичний портрет майбутнього поліцейського, без якого не можна допускати поліцейського до професійної діяльності.

ГУМАНІТАРНИЙ ВИМІР СУЧАСНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ

Кононенко Тетяна Володимирівна

професорка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Донецького юридичного інституту МВС України, докторка філософських наук, доцентка

Закон України «Про освіту» визначає такі засади державної політики у сфері освіти: антропоцентризм; гуманізм; нерозривний зв'язок із світовою та національною історією, культурою; єдність навчання, виховання та розвитку; виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу; формування поваги до прав і свобод людини, нетерпимості до приниження її честі та гідності, дискримінації за будь-якими ознаками; формування культури демократії.

Мораль і право постійно еволюціонують. Суспільство стає більш відкритим і толерантним. Гуманізм як принцип моралі і права походить із розуміння людини як вищої цінності, доміанти її прав і свобод, відсутності привілеїв чи обмежень за ознаками раси, політичних, релігійних або інших переконань, статі, соціального походження, майнового стану, за мовною або іншими ознаками. Професійна діяльність юриста як раз і спрямована на захист прав і свобод, забезпечення законності та зміцнення правопорядку. Тому таким важливим є гуманітарний цикл навчальних дисциплін. Він зосереджує увагу на комплексі проблем в контексті правової онтології, гносеології, антропології та аксіології: людина – суспільство – держава; особистість – цінність – смисл; свобода – відповідальність; право – мораль; право – істина; влада – насилля; злочин – покарання; мова – комунікація. В рамках курсів з філософії, соціології, політології, історії, мовної компетентності аналізуються сучасні проблеми права; розкриваються принципи взаємовідносин особистості з державою та владою; виникає толерантне відношення до існуючого різноманіття ідей і поглядів; підвищується рівень правової і політичної культури; формується громадянська позиція. Майбутні юристи вчать обґрунтовувати власну світоглядну позицію; аналізувати явища суспільного життя, соціально значущі проблеми та процеси; володіти методологією та методами пізнання, наукової та творчої діяльності. Метою є перетворення здобувача вищої освіти на автономного, відповідального суб'єкта освітнього процесу. Навчальний матеріал організовується за принципами науковості, ціннісно-сміслової та комунікативної спрямованості. Його змістова лінія реалізовується на засадах об'єктивності, послідовності, систематичності, зв'язку теорії з практикою, засвоєння знань, умінь і навичок у поєднанні з досвідом творчої діяльності і партнерського характеру взаємодії. Необхідно підкреслити, що процес гуманітаризації освіти передбачає

виховання гуманістичного типу особистості з принциповою громадянською позицією, яка орієнтована на саморозвиток і самовдосконалення, дію в межах моральних імперативів, йде шляхом пошуку істини на основі критичної думки і прагнення змінити, покращити світ.

Гуманітарний цикл навчальних дисциплін акцентує в ході навчального процесу установку на культуру толерантності, нетерпиме ставлення до проявів ненависті стосовно «Іншого», до проявів ксенофобії, расизму, антисемітизму, сексизму, політичної чи релігійної ворожнечі; обов'язкову відповідальність за власні переконання та дії, неприпустимість силового нав'язування будь-яких ідей та поглядів; неухильне додержання в майбутній професійній діяльності стандартів моральності та законності.

УДОСКОНАЛЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДИХ ВИКЛАДАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Короткова Юлія Михайлівна

*професорка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Донецького юридичного інституту МВС України,
докторка педагогічних наук, доцентка*

У закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання до забезпечення освітнього процесу досить часто залучаються як випускники цих установ, так і практичні працівники різних структурних підрозділів МВС України. Зрозуміло, що викладаючи ті чи інші дисципліни, їм бракує педагогічного досвіду, що може суттєво знижувати ефективність засвоєння предмету здобувачами освіти. Звідси цілком необхідним є формування у таких викладачів психолого-педагогічної компетентності задля покращення рівня викладання.

Н. Лісова визначає психолого-педагогічну компетентність педагога як сукупність теоретичних психолого-педагогічних знань, практичних умінь і навичок, здатностей до спілкування і розвитку особистісних характеристик, що дозволяють творчо здійснювати професійно-педагогічну діяльність, змінювати її відповідно до педагогічної ситуації, досягаючи якісних результатів у навчанні, вихованні та розвитку здобувачів освіти [3, с. 17].

Психолого-педагогічна компетентність викладача ЗВО також розуміється як інтегративне утворення особистості, що поєднує в собі теоретичні знання, практичні вміння, досвід та особистісні якості, які забезпечують

ефективність психолого-педагогічних аспектів взаємодії педагога з іншими суб'єктами освітнього процесу [5, с. 85].

Структура психолого-педагогічної компетентності викладача ЗВО складається з таких компонентів: 1) пізнавальний – базові та спеціальні психолого-педагогічні знання; 2) фаховий – майстерне володіння методикою викладання навчальних дисциплін, методами та прийомами викладацької діяльності; відповідність професійної діяльності принципам навчання у вищій школі; 3) мотиваційний – спрямованість особистості на самовдосконалення у професійній діяльності; 4) особистісний – наявність професійно важливих для викладацької діяльності особистісних якостей; 5) поведінковий – використання знань, умінь і навичок, набутого досвіду, усталених моделей поведінки для вирішення педагогічних завдань різних рівнів і спрямування у професійній діяльності.

Отже, психолого-педагогічна компетентність викладача ЗВО передбачає розвиток сукупності комунікативних, індивідуальних та професійних якостей особистості педагога, що забезпечують підвищення рівня педагогічної майстерності, досягнення якісних показників в освітньому процесі та створення гармонійного образу сучасного педагога, який буде відповідати вимогам суспільства XXI століття [5, с. 86]

Для формування психолого-педагогічної компетентності у викладачів, які не мають педагогічного досвіду, у більшості закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання функціонують Школи підвищення педагогічної майстерності. Не винятком є і Донецький юридичний інститут МВС України.

Навчання у Школі проводиться шляхом організації лекційних, практичних та семінарських занять загальним обсягом 120 годин. Типовий план складається з трьох змістових модулів, які спрямовані на формування психолого-педагогічної компетентності слухачів.

Змістовний модуль 1 «Теорія і практика навчання та виховання у вищій школі» спрямований на формування педагогічної та комунікативної компетентностей педагогів й охоплює такі теми:

Т.1. Організація і забезпечення вищої освіти в Україні.

Т.2. Ведення інститутської документації. Особливості оцінювання навчальних досягнень студентів/курсантів в ДЮІ МВС України.

Т.3. Основи педагогічної майстерності викладача.

Т.4. Традиційні та інноваційні методи і форми навчання у закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Т.5. Психологічна адаптація студентів/курсантів.

Т. 6. Культура мовлення викладача. Шляхи удосконалення.

Т.7. Невербальні засоби спілкування.

Т.8. Стилістичні норми ділового мовлення. Правила складання ділових паперів.

Змістовий модуль 2 «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті» спрямований на формування педагогічної та інформаційної компетентностей і складається з таких тем:

ЗМ 2. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті.

Т. 1. Віртуальна класна кімната викладача.

Т. 2. Дистанційна платформа Moodle.

Т. 3. Методи навчання у вищій школі із застосуванням ІКТ.

Т. 4. Технологія створення та презентації відео лекції.

Т. 5. Технологія організації і проведення вебінару.

Т. 6. Онлайн інструменти для створення вебквестів.

Т. 7. Комп'ютерна програма «МІА:Освіта».

Змістовий модуль 3 «Психологічні аспекти викладацької діяльності» спрямований на формування психологічної компетентності й передбачає засвоєння таких тем:

Т. 1. Навички відновлення психологічного стану.

Т. 2. Профілактика професійного вигорання у педагогів.

Т. 3. Стресостійкість як один з компонентів професійно-психологічної компетентності педагогів.

Т.4. Булінг у закладах вищої освіти: профілактика, причини, наслідки, допомога.

Т 5. Ефективне професійне спілкування та робота в команді.

Т 6. Філософія ненасильства.

Слід зазначити, що особливий інтерес у слухачів викликає модуль «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті». Під час таких занять молоді викладачі знайомляться з новими технічними методами та засобами ведення заняття за допомогою різноманітних мобільних додатків.

На сьогодні ученими-педагогами [1; 2; 4; 6] досліджено особливості роботи з такими додатками, як Plickers, LearninApps, Padlet та іншими.

Наприклад, додаток *Plickers* застосовується для проведення швидкого експрес-опитування у тестовій формі здобувачів освіти. Отримання ре-

зультатів тестування відбувається миттєво й відразу виводиться на екран комп'ютера (телевізора, проектора), під'єданого до Інтернету. Додаток не вимагає наявності смартфонів або комп'ютерів у кожного студента, смартфон з доступом до Інтернету необхідний лише викладачу. Додаток зчитує QR-коди з паперових карток студентів і результати опитування вони вже можуть бачити відразу після тестування. Досить зручним є те, що додаток відображає статистику відповідей і будує таблицю результатів. Недоліком цього додатку є те, що кожний тест у безкоштовній версії не може включати більше п'яти питань.

Значний інтерес у викладачів викликає онлайн-сервіс *LearninApps*, який дозволяє створювати інтерактивні вправи. Він є конструктором для розробки, зберігання інтерактивних завдань з різних навчальних дисциплін, за допомогою яких здобувачі можуть перевірити і закріпити свої знання в ігровій формі. Під час занять у Школі викладачі дізнаються, як можна завантажити такі вправи на сайт дистанційного навчання.

Ще один зручний та легкий інструмент для організації спільної роботи учасників освітнього процесу з різним контентом у визначеному віртуальному просторі, який розглядається під час занять у Школі, є сервіс *Padlet*. Цей сервіс використовується для створення, спільного редагування та зберігання ресурсів різного типу. На дошці можна розміщувати тексти, графічні зображення, мультимедійні файли, посилання на Інтернет-сторінки, замітки тощо. У системі можна створювати довільну кількість «віртуальних стін», на які можна прикріплювати фото, файли, посилання на сторінки Інтернет, замітки тощо.

Наприкінці навчання в Школі слухачі складають залік у формі тестування та захищають портфоліо, в якому презентують свої методичні напрацювання.

Таким чином, заняття в Школі підвищення педагогічної майстерності дійсно сприяють формуванню й удосконаленню психолого-педагогічної компетентності молодих викладачів, що в свою чергу підвищить результативність їх викладацької діяльності.

Список використаної літератури

1. Брончук Ю. В. Методика використання веб-сервісу LearningApps. URL: <http://ru.calameo.com/books/004576825767f104e36cf>. (дата звернення: 19.03.2021)
2. Використання сучасних інтерактивних засобів оцінювання освітніх результатів учнів на уроках суспільно-гуманітарних дисциплін на

- прикладі електронного сервісу Plickers : методичні рекомендації / Укл. Міщук О. В. Дніпро : ДПТНЗ «Дніпровський центр ПТОТС», 2019. 21 с.
3. Лісова Н. І. Розвиток психолого-педагогічної компетентності молодих учителів у системі післядипломної освіти: автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». К., 2005. 20 с.
  4. Позднякова Т., Тимчина В. Використання сервісу LearningApps для створення інтерактивних дидактичних вправ до уроків біології. *Нова педагогічна думка*. 2018. № 1(93). С. 67-75.
  5. Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу : навч. посіб. / за ред. І. Л. Холковської. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. 144 с.
  6. Ткачук Г. В., Бондаренко Т. В. Досвід використання віртуальної стіни Padlet у процесі проведення дистанційного практичного заняття. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 2 : Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*. 2018. № 20. С. 102-107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_2_2018_20_19. (дата звернення: 19.03.2021)

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Коршенко Вадим Анатолійович

завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем розвитку інформаційних технологій

*Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук.*

Пашнев Дмитро Валентинович

*провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем розвитку інформаційних технологій*

*Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

Питання кадрового забезпечення і управління персоналом завжди були актуальними у правовій науці, але переважна більшість досліджень традиційно присвячені характеристиці адміністративних та трудових відносин, які виникають під час проходження державної служби, та проблематиці кадрового забезпечення окремих сфер державного управління або відповідних державних органів. Щодо питань інформатизації та автоматизації кадрового забезпечення і управління персоналом, то їм

приділяється дуже мало уваги, або вони не розглядаються взагалі. А в сучасних умовах глобальної інформатизації досягнути успіху в вирішенні завдань кадрового забезпечення і управління персоналом без застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій не можливо. Тому одним із пріоритетних напрямів реформування управління персоналом та організації діяльності Національної поліції України є інформатизація управління процесами кадрового забезпечення. Новітні алгоритми роботи можуть бути успішно застосовані в діяльність Національної поліції України, однак для їх використання, перш за все необхідно змінити філософію роботи правоохоронців та заохочувати застосування ними новітніх технологій [1].

Як свідчить світова практика, більш універсальними і практичними для кінцевого користувача є системи побудовані за допомогою WEB технологій. Суттєва перевага WEB орієнтованих програмних продуктів над десктопними полягає в тому, що функціонал виконується та залишається незмінним незалежно від операційної системи клієнта. Програмний продукт створюється як мультиплатформний, і доступ до нього, можливий як з персональних комп'ютерів, які працюють на різних операційних системах (Microsoft Windows, Mac OS, Linux, тощо), так і на інших телекомунікаційних приладах (планшет, смартфон, та ін.). Використання електронних систем та програмних комплексів побудованих за WEB технологіями полегшують організацію обробки та зберігання даних, значно прискорюють обмін даними, не потребують синхронізації тощо, отже тренд розвитку телекомунікаційних технологій в сфері кадрового забезпечення, управління персоналом та управління кадровими процесами неухильно рухається в сторону WEB.

Застосування WEB орієнтованих програмних продуктів надає можливість динамічно керувати контентом в режимі реального часу, адже WEB орієнтований програмний продукт завжди складається з клієнтської і серверної частини, та реалізовує технологію «клієнт-сервер». Клієнтська частина формує запит до сервера, обробляє відповіді від нього, та реалізує інтерфейс користувача. Серверна частина отримує запит від клієнта, виконує обчислення, та формує WEB сторінку і відправляє її клієнту через мережу з використанням протоколу HTTP. Тож для зміни функціоналу або інтерфейсу достатньо внести зміни в програмний код серверної частини. На всіх клієнтських пристроях зміни відбудуться автоматично.

Окремим етапом реалізації кадрової політики МВС України є професійний відбір та підготовка кадрів для органів Національної поліції України. Процедура відбору кандидатів та безпосередньо проходження встанов-

лених етапів конкурсів на вакантні посади у підрозділах Національної поліції України повинна бути чіткою, прозорою, виключати корупційну складову, зручною для кандидатів і для працівників відповідних підрозділів кадрового забезпечення в територіальних органах та службах [2]. Саме для цього науково-дослідною лабораторією з проблем розвитку інформаційних технологій Харківського національного університету внутрішніх справ спільно з Департаментом кадрового забезпечення Національної поліції України та Департаментом інформаційно-аналітичної підтримки Національної поліції України була створена WEB орієнтована система відбору кадрів до Національної поліції України.

Система складається із двох взаємодіючих частин: Інтернет-порталу для кандидатів на службу та внутрішнього серверу для працівників Секторів організації відбору та проведення атестації поліцейських УКЗ ГУНП в областях (СОВПАП).

Інтернет-портал (<https://nabir.np.gov.ua>) використовується для забезпечення двостороннього зв'язку із кандидатами на службу і виконує наступні функції: автоматична публікація інформації про конкурси, оголошені на вакансії в підрозділах НП України; прийняття анкет-заявок для участі в оголошених конкурсах; публікація результатів завершених конкурсів; розміщення довідкової інформації щодо етапів проведення конкурсу, контактів СОВПАП; особистий кабінет, в якому особа може зареєструватися та ознайомлюватися із актуальною інформацією щодо проходження нею етапів своїх конкурсів; відсилання учасникам конкурсів електронних повідомлень.

Внутрішній сервер використовується працівниками СОВПАП для забезпечення таких функцій: робота із конкурсами на вакансії в НП України: оголошення, контроль проведення та підведення підсумків – визначення переможців; робота із анкетами кандидатів на вакансії в НП України: редагування, призначення заходів в рамках етапів конкурсу, фіксація результатів; формування статистичних звітів.

Система відбору кадрів не має аналогів серед вітчизняних та закордонних програмних продуктів і була повністю спроектована та розроблена її авторами. Система зайняла перше місце в Конкурсі на краще наукове, навчальне та періодичне видання в системі МВС України за 2016-2017 навчальний рік в номінації «Комп'ютерні програми практичного спрямування». Система повністю впроваджена в роботу і знаходиться в стані доопрацювання функціоналу та технічної підтримки.

В сучасних умовах інтеграція інноваційних телекомунікаційних технологій в процес кадрового забезпечення і управління персоналом Національної поліції України в формі використання електронних систем та програмних комплексів побудованих за WEB технологіями є дуже своєчасним і прогресивним кроком, який суттєво покращує ефективність роботи всієї Національної поліції України в цілому.

Список використаних джерел

1. Бандурка О.М. Приватні онлайн-проекти як сучасний інструмент для протидії злочинності. *Актуальні питання протидії кіберзлочинності та торгівлі людьми*: Всеукр. наук.-практ. конф. (23 листоп. 2018 р., м. Харків) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Координатор проектів ОБСЄ в Україні. Харків : ХНУВС, 2018. С. 25.
2. Коршенко В. А. Перспективи впровадження програмного комплексу «Система управління персоналом Національної поліції України» в діяльність Національної поліції України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2018. № 2 (81). С. 66-72.

ДО ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ТА ЙОГО ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Крушеницький Андрій Васильович

*т.в.о. завідувача кафедри кримінального процесу
та криміналістики факультету № 1
Донецького юридичного інституту МВС України*

Професійній підготовці кадрів для підрозділів поліції у всі часи приділялася велика увага. І це не дивно, оскільки саме від якісної підготовки майбутніх поліцейських залежить те, як вони на практиці будуть реалізовувати завдання, поставлені перед поліцією. У зв'язку з чим, особливого значення набуває вивчення та запровадження позитивного міжнародного досвіду підготовки поліцейських.

Аналіз останніх досліджень та наукових публікацій показав, що питання підготовки професійних кадрів для Національної поліції України постійно перебувають у центрі уваги багатьох науковців.

Так, питанням вивчення та використання зарубіжного досвіду організації діяльності поліції та підготовки кадрів приділяли увагу такі вітчизняні науковці як А.В. Губанова, М.М. Биргеу, О.М. Бандурка, М.І. Онуфрієва, Л.Д. Варунц, Д.Д. Ганчева, І.В. Зозуля, О.Є. Користіна, С.Я. Косенко, Б.С. Крилова, А.В. Сергєєва, О.І. Синівська та інші [1, с. 30].

Звісно серед науковців не має єдиного погляду щодо побудови ефективної та якісної системи підготовки професійних кадрів для поліції. Однак, більшість має й спільну думку, яка полягає у тому, що використання та запровадження зарубіжного досвіду підготовки кадрів для Національної поліції України є вкрай необхідним та корисним.

Загалом розглядаючи міжнародну практику відбору та підготовки кадрів для поліції, можна відзначити, що їх побудова залежить від багатьох чинників. Великий вплив на їх формування та розвиток мали історичні традиції законодавства та правоохоронної діяльності, особливості соціально-економічного та культурного розвитку кожної країни, загальна культура і правосвідомість населення, рівень взаємодії з державними органами та інститутами громадянського суспільства, особливості побудови національних поліцейських систем, матеріальне забезпечення поліції та інші важливі чинники. Своєрідну функцію у підготовці поліцейських кадрів країн ЄС та США виконує авторитетність професії працівника поліції, що досягається високим рівнем соціального та матеріального-технічного забезпечення та створення позитивного іміджу поліцейських [2, с. 93].

У всякому випадку, в незалежності від історичних особливостей розвитку кожної з держави, в процесі підготовки кадрів, поліцейськими навчальними закладами європейських держав приділяється велика увага:

- розвитку комунікативних якостей, навичок і умінь, техніці спілкування;
- вміння ведення розмови та переконання;
- взаємодії з представниками національних і сексуальних меншин, а також із психічно неврівноваженими людьми;
- розв'язання сімейних суперечок;
- техніці переговорів, підготовці, організації та проведення зборів (презентацій);
- зв'язку із громадськістю;
- відносинам із представниками влади, преси, радіо і телебачення тощо [3, с. 79].

Підготовка поліцейських у закордонних країнах базується на таких принципах:

- орієнтація навчання на конкретний досвід. Побудова процесу підготовки має включати конкретні ситуації професійної діяльності. Це перш за все сприятиме ефективному формуванню умінь та навичок, набуттю досвіду дій в конкретних умовах, виробленню стратегії поведінки та пошуку рішень в нових ситуаціях;
- орієнтація процесу навчання на концептуалізацію. Побудова процесу навчання повинна бути конкретною та послідовною, сприяти розвит-

ку логічного мислення та стимулювати творчі здібності до генерації нових ідей та концепцій;

- орієнтація на активне експериментування. Навчання має стимулювати активність курсантів та слухачів, сприяти самостійному пошуку рішень та дій в нестандартних умовах;
- індивідуальний підхід до курсантів та слухачів, врахування рівня їх знань та розвитку моральних та вольових якостей, особливостей сприйняття, мислення, пам'яті, уваги та реакцій з метою більш ефективного навчання;
- розвиток фізичних якостей у курсантів та слухачів задля підготовки до дій у складних умовах та нетипових ситуаціях діяльності [4, с. 70].

Серед безспірних здобутків поліцейської освіти в розвинених країнах є її висока технічна оснащеність, прикладність навчального процесу і наукових досліджень, навчання конкретної роботи, вироблення навичок і вмінь [5, с. 7].

Враховуючи вищевикладене, слід дійти висновку, що система підготовки майбутніх поліцейських у закордонних країнах орієнтована перш за все на практичну складову освітнього процесу, що на нашу думку є запорукою та гарантією побудови дійсно професійних кадрів в системі Національної поліції України. З метою запровадження міжнародного досвіду підготовки кадрів для Національної поліції України доцільно: надавати перевагу практичній складовій освітнього процесу; здійснювати підготовку майбутніх поліцейських виключно в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які спеціалізуються на підготовці поліцейських; залучати до освітнього процесу викладачів з практичним досвідом роботи в поліції тощо.

Список використаних джерел:

1. Клименко В.. Зарубіжний досвід організації підготовки поліцейських та його імплементація в Україні. *Наука і правоохорона*. 2016. № 4(34). С. 29-36. URL: http://naukaipravoohorona.com/journal/ukr/2016_4.pdf (дата звернення: 28.03.2021).
2. Шевчук О., Томма Р. Досвід підготовки поліцейських кадрів у зарубіжних країнах. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 4, С. 92-95. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2018/4/part_2/4-2_2018.pdf#page=92 (дата звернення: 28.03.2021).
3. Бесчастний В. Система підготовки працівників міліції (поліції) в зарубіжних країнах. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяль-*

ності. №1. 2011. С. 79. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pppd/2011_1/13Besch.pdf (дата звернення: 28.03.2021).

4. Колісниченко В., Боровик М. Досвід професійної підготовки майбутніх працівників поліції країн західної Європи. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2020. С. 70-72. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9376/Dosvid%20profesiinoi%20pidhotovky%20maibutnikh%20pratsivnykiv%20politsii%20krain%20Zakhidnoi%20Yevropy_Kolisnichenko_Borovyk_2020.pdf?sequence=1 (дата звернення: 28.03.2021).
5. Матюхіна Н.П. Сучасний погляд на управління правоохоронними органами Сполучених Штатів Америки. *Право і безпека*. 2005. Т. 4 - №5. С. 7 – 9. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=5&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pib_2005_4_5_4 (дата звернення: 28.03.2021).

НОВА ПАРАДИГМА ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ

Кулішенко Павло Володимирович

заступник начальника Державної установи «Академія патрульної поліції»

За роки незалежності в Україні престижність професійної освіти в цілому і професійної освіти поліцейських зокрема, в суспільстві поступово знижувалася і продовжує спадати через ряд причин. Серед них відсутність інвестицій, невідповідність між попитом і пропозицією, якістю підготовки кадрів і потребами ринку праці у професійних кваліфікаціях. Кризові явища у професійній освіті посилюються глобальними проблемами та викликами сучасності: демографічний спад як в Україні, так і за кордоном, сплеск робочої міграції, високі соціальні запити молоді щодо привабливості робочого місця, доступність отримання освіти за кордоном, зростання впливу соціальних мереж на вибір роду занять та стилю життя. Діюча система професійної освіти поліцейських підтверджує свою готовність і спроможність до розвитку та подолання існуючих викликів: зацікавленість керівництва Національної поліції; підтримка міжнародних партнерів в модернізації освітнього середовища; достатній досвід з питань організації професійної освіти і навчання; має прагнення до динамічного розвитку та прогресивних змін. Перед нами постала нелегка задача - системна модернізація професійної освіти і навчання нової генерації поліцейських, що створить передумови для сталого розвитку суспільства,

підвищення конкурентоспроможності економіки країни, професійного зростання та самореалізації особистості.

Найголовнішими викликами постали відсутність єдиних стандартів підготовки патрульних поліцейських в Україні; відсутність навчально-методичного забезпечення; традицій; невідповідність якості підготовки патрульних в минулому до потреб сучасного суспільства та запитам особистості; зниження рівня престижності професії поліцейського.

Створюючи нову філософію освіти патрульного поліцейського, ми прагнули до задоволення потреб особистості у професійній реалізації та навчанні впродовж життя; визначення змісту підготовки, напрацювання навчально-методичного забезпечення, розробку і впровадження традицій; системного моніторингу якості підготовки слухачів і подальшої служби випускників та оперативного реагування на прогалини у процесі здобуття компетентностей; залучення інвестицій (інтелектуальних, матеріальних, фінансових) у розвиток Академії; створення системи різностороннього взаємовигідного соціального партнерства; забезпечення якості та доступності здобуття професії поліцейського для всіх категорій населення з урахуванням гендерної рівності; формування нового іміджу професійної освіти поліцейського.

Наша мета: створення ефективної системи професійної підготовки поліцейського, як основи добробуту держави, складової сталого розвитку суспільства, запоруки професійної самореалізації та неперервного професійного розвитку особистості упродовж життя відповідно до її інтересів та потреб громадян.

Кінцевий результат якісної професійної підготовки поліцейського:

1) вмотивовані активні випускники – прагнуть неперервного професійного розвитку, самореалізації та кар'єрного зростання;

2) поліцейський-цілісна особистість – це всебічно розвинена особистість, здатна до вибору індивідуальної освітньої траєкторії, навчання впродовж життя, розвитку професійної кар'єри;

3) поліцейський-фахівець – конкурентоздатна та мобільна особистість, яка набуває освітніх та професійних компетентностей відповідно до її інтересів, здібностей, можливостей, потреб суспільства;

4) поліцейський-відповідальний громадянин – успішна особистість з активною громадянською позицією, морально-етичними якостями, відповідальна за результати власної діяльності задля сталого розвитку.

До основних завдань інноваційного розвитку процесу професійної підготовки, що забезпечує реалізацію «нової філософії» підготовки поліцейських в Академії патрульної поліції слід віднести: моделювання інноваційної професійної діяльності майбутніх фахівців; створення єдиної інноваційної системи професійного навчання, адаптованої до динаміки розвитку сучасного суспільства; розробку інноваційних технологій навчання та їх впровадження в освітній процес.

Говорячи про складові нашої «нової філософії», слід зазначити, що для себе ми визначили три основні компоненти: «Ефективне управління», «Відповідальне партнерство» та «Якість професійної підготовки».

На нашу думку, ефективне управління забезпечують впорядкована структура Академії та моніторинг всіх процесів: створення структурних підрозділів за окремими напрямками діяльності, розподіл обов'язків, злагодженість процесів, що дозволяє максимально швидко, ефективно, злагоджено виконувати поставлені задачі у командній роботі.

Моніторинг всіх процесів дозволяє швидко реагувати на потреби суспільства, запити замовника кадрів (Національна поліція України), враховувати запити особистості, забезпечувати коригування процесу професійної підготовки.

Під відповідальним партнерством ми розуміємо багатовекторну співпрацю з нашими партнерами, яка реалізується по-перше, під час розробки стандартів підготовки, що відповідають запитам замовника кадрів, суспільства та особистості поліцейського, впровадження інноваційних технологій навчання, розроблення механізмів впровадження практик наставництва тощо.

По-друге, співпраця з партнерами у питаннях розвитку матеріально-технічної бази для сучасного процесу професійної підготовки.

По-третє, тісна взаємодія під час планування професійного розвитку та кар'єри патрульного поліцейського, залучення соціальних партнерів до популяризації професії та професійної освіти серед молоді, дорослого населення, формування нового іміджу професії, її переваг.

На сьогодні, результативна співпраця відкриває нові можливості у досягненні стратегічної мети:

- для слухача – отримання професійної кваліфікації, набуття компетентностей, що забезпечують підвищення конкурентоспроможності та самореалізацію (розвиток) особистості;

- для держави – забезпечення поліції кваліфікованими кадрами, сприяння зайнятості та соціальному залученню населення, ефективне використання бюджетних коштів;
- для замовника кадрів – задоволення потреб у кваліфікованих кадрах, готових до роботи, професійного розвитку та оновлення знань;
- для Академії – конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг, об'єктивність визнання результатів навчання;
- для суспільства та громад – забезпечення законності, правопорядку, безпеки.

Якість професійної підготовки в Академії забезпечується шляхом формування змісту професійної освіти на компетентнісній основі відповідно до потреб професійних стандартів; упровадження внутрішньої системи забезпечення якості освіти; модернізації освітнього середовища, що забезпечує інноваційність, доступність, прозорість, гнучкість і відкритість освітнього процесу для здобуття професії.

Вагомим компонентом належної якості професійної освіти є і професійний та фаховий рівень викладача. Тому, створення різнорівневої якісної системи підготовки викладачів для професійної підготовки поліцейських, залучення до освітнього процесу висококваліфікованих та досвідчених поліцейських-практиків, запровадження мотиваційних механізмів стимулювання професійного розвитку викладачів – пріоритет у процесі забезпечення якості поліцейської освіти.

Забезпечити якість професійної підготовки поліцейських можна за умови розвитку ряду складових.

1) Вмотивований слухач. Це особа, яка набуває компетентностей для особистісної та професійної самореалізації, кар'єрного зростання впродовж життя. Мотиваційна складова досягається спільною роботою психолога, начальника курсу, викладача, зовнішніх партнерів.

2) Зміст освіти. Базується на професійних стандартах та формується на основі компетентісного підходу з урахуванням специфіки підготовки поліцейського.

Під час реалізації змісту професійної освіти слухачами набуваються ключові, загальнопрофесійні та професійні компетентності:

- ключові – компетентності, що необхідні для самореалізації, розвитку активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та адаптації у професії;
- загальнопрофесійні – компетентності, що формують уявлення, опорні знання за професією поліцейського;

- професійні – компетентності, що дають змогу особі здійснювати професійну діяльність за професією Поліцейській.

3) Сучасне освітнє середовище. Це матеріально-технічне, соціальне й фізично-просторове оточення (доступне, інноваційне, відкрите, ціннісно спрямоване, розвивальне, мотивуюче), програми, технології й засоби навчання, розумний дизайн – все це сприяє набуттю слухачами компетентностей професійної освіти, це системне запровадження ІКТ у всі види освітньої діяльності, створення онлайн-платформ із навчальними й методичними матеріалами, використання електронних підручників, мультимедійних засобів навчання, соціальних професійних мереж.

4) Інноваційний викладач. Професійна підготовка конкурентоспроможного робітника значною мірою залежить від викладацької та фахової майстерності викладача. Головними ознаками майстерності викладача є: оволодіння ефективними засобами передачі знань і умінь; уміння планувати й здійснювати педагогічний вплив; уміння організовувати і спрямовувати діяльність слухачів; уміння переконувати; глибоке знання змісту свого предмета, широка ерудиція тощо.

5) Навчальний процес, зорієнтований на результати навчання: модульна побудова навчального процесу; випереджувальне внесення змін до освітнього процесу для впровадження розгляду сучасних потреб суспільства та замовника кадрів; розроблення освітніх програм у відповідності до стандартів; збільшення часу на практичну підготовку і зменшення на теоретичну; пошук нових ефективних, прогресивних та результативних методик і технологій навчання, їх вивчення, аналіз та впровадження.

6) Визнання результатів навчання замовником кадрів. Підтвердження якості результатів навчання забезпечується упровадженням об'єктивних механізмів визнання результатів навчання шляхом створення робочих груп, обміну думками, анкетуванням випускників, їх напарників та керівників; запровадження нових, сучасних та ефективних механізмів атестації закладу.

На основі вищевикладеного можна визначити, що досягти певного рівня конкурентоспроможності у підготовці фахівців можна шляхом налагодження взаємозв'язків у закладі освіти (управління, аналіз, контроль), створення унікального для цього закладу змісту освіти та системи якості освіти, розвиток і удосконалення фахової та викладацької майстерності викладача.

Список використаної літератури

1. Атаманчук Ю., Россоха М. Організаційно-педагогічні умови формування конкурентоспроможності випускника вищого навчального закладу. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2012. Ч. 3. С. 8-14.
2. Бикова В. Щодо проблеми конкурентоздатності фахівців. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини*. 2015. Ч. 2. С. 28-34.
3. Бойко О.В. Формування готовності до управлінської діяльності у майбутніх магістрів військово-соціального управління: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти. К., 2005. 20 с.
4. Романовський О.Г., Пономарьов О.С., Резнік С.М. Критерії та рівні розвитку конкурентоспроможності фахівця: навчально-методичний посібник для слухачів магістерської програми «Адміністративний менеджмент» / за загальною редакцією О.Г. Романовського. Х.: НТУ «ХПІ». 2014. 39 с.

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ У СФЕРІ ОСВІТИ

Кучма Ольга Леонідівна

*професорка кафедри трудового права та права соціального забезпечення
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
докторка юридичних наук, доцентка*

Здобуття студентами освіти має кінцевим результатом отримання якісних знань, які дозволять випускнику вищого навчального закладу бути конкурентоспроможним на ринку праці та побудувати успішну кар'єру.

Розвиток суспільних відносин, зміна кон'юнктури ринку праці вносить свої корективи у вектори зайнятості населення та потребу у тих чи інших спеціалістах. Реформування у різних сферах, в тому числі, і у публічній службі стимулює і навчальні заклади, які здійснюють підготовку фахівців, зокрема, для правоохоронних органів, коригувати освітню та наукову діяльність.

Поряд із перманентними проблемними питаннями, які постають перед навчальними закладами, пандемія коронавірусної хвороби поставила перед всім світом нові виклики, які торкнулися усіх сфер, в тому числі, і освіти.

Для вищих навчальних закладів, які готують кадрів для правоохоронних органів можна виокремити два нових напрями, пов'язаних із запровадженими карантинними обмеженнями.

Перший напрям – необхідність перебудовувати навчальний процес на дистанційну форму навчання. З даними викликом стикнулися всі навчальні заклади, і, враховуючи специфіку кожної галузі знань, виникла потреба у індивідуальному підході до розробки алгоритму проведення навчання для різних факультетів (є різниця у підготовці майбутніх журналістів і хірургів). Означена ситуація прискорила диджиталізацію у освітній сфері. Всі розуміють, що світ ніколи не стане колишнім і варто переглянути усталені погляди на методики викладання, враховуючи реалії сучасності. Карантин закінчиться, але напрацьований за час пандемії досвід викладання за допомогою нових цифрових технологій буде враховано в подальшій діяльності як складник підготовки фахівців.

Враховуючи те, що злочинці «працюють» не тільки дистанційно, для підготовки фахівців для правоохоронних органів важливі практичні заняття (невеликими групами з дотриманням карантинних умов: індивідуальні засоби захисту, соціальна дистанція тощо).

Використовуючи нові технології у навчанні вкрай важливо не знизити якість освіти, щоб не втратити довіру роботодавців, суспільства, держави до дипломів вищих навчальних закладів, які підтверджують належний рівень знань випускників та їх готовність до практичної діяльності.

Другий напрям – необхідність розширити дослідження у сфері боротьби із кіберзлочинністю. Пандемія коронавірусної хвороби спонукала населення активніше користуватися цифровими технологіями, а кіберзлочинці активізували свою діяльність, повсякчас урізноманітнюючи способи та засоби для злочинних діянь. Для належної протидії кіберзлочинності необхідні фахівці у правоохоронних органах, які мають відповідні знання.

Враховуючи те, що у світі тенденції до все більшого розвитку цифрових технологій та переведення ресурсів у цифрову форму, персональні дані осіб стали більш вразливі, ніж коли були на паперових носіях, є необхідність у нових наукових дослідженнях, спрямованих на захист персональних даних та боротьбу із кіберзлочинністю і впровадження цієї науково-дослідної діяльності та практичної складової в освітню діяльність закладів вищої освіти.

Відповідно до розділу 3 (Здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм) Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти у Донецькому юридичному інституті МВС України критерії,

за якими відбувається перегляд освітніх програм, формулюються як у результаті зворотного зв'язку з науково-педагогічними працівниками, здобувачами вищої освіти, випускниками і роботодавцями, так і внаслідок проведення аналізу попиту та пропозицій на ринку праці, моніторингу необхідності відкриття нових спеціальностей, прогнозування розвитку галузі та потреб суспільства [1].

Вимоги аналогічного змісту до освітніх програм висувуються і у інших вищих навчальних закладах, адже відсутність стажу роботи у випускника роботодавці бажають компенсувати його новітніми знаннями.

Нові тренди у суспільстві спонукають правоохоронців бути фахівцями та поглиблювати дослідження у сфері комп'ютерних технологій. Корисно співпрацювати із фахівцями із інших сфер, зокрема, медицини та використовувати здобутки для навчання молодого покоління новим підходам до боротьби із злочинністю.

Одним із прикладів такого тандему в ОАЕ є технологія «Memory Print», яка дозволяє вимірювати мозкові хвилі людини. «...У поліції заявили, що технологія “Memory Print” є науково обґрунтованою та дає точні результати. Генерал-майор Ахмед Ід аль-Мансурі, директор Генерального департаменту кримінології, додав, що цей метод тепер будуть застосовувати для розслідування важких злочинів...» [2].

Зрозуміло, що вивчати нові технології потрібно на відповідному обладнанні, тому матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу впливає на можливості якісного сприйняття знань студентами.

Також до викликів забезпечення належної якості освіти, які не стосуються пандемії, для вищих начальних закладів є забезпечення належного контролю знань. Не є секретом, що сьогодні надаються послуги по написанню курсових та дипломних робіт на замовлення. Навіть шукаючи в інтернеті відповідь на юридичні питання можна натрапити на сайти, де наполегливо пропонуватимуть послуги по написанню робіт. Ліквідувати такий виклик – справа честі.

Список використаної літератури

1. Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти у Донецькому юридичному інституті МВС України : затверджено наказом від 02.05.2019 р. № 220 / ДЮІ МВС України. URL: <https://www.dli.donetsk.ua/education/education-reglament> (дата звернення: 02.02.2021)
2. У Дубаї поліція вперше розкрила вбивство, просканувавши мозок підозрюваного. URL: <https://bykvu.com/ua/show/u-dubai-politsiia->

ЩОДО СТАЖУ РОБОТИ У ГАЛУЗІ ПРАВА ЯК ВИМОГИ ДО КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ ПРОКУРОРА

Лапкін Андрій Васильович

*доцент кафедри судоустрою та прокурорської діяльності
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук, доцент*

В контексті формування високопрофесійного, добросчесного та етичного прокурорського корпусу важливе значення система вимог до кандидатів на посаду прокурора, які дозволяють займати відповідні посади лише особам, які володіють необхідними для виконання прокурорських повноважень якостями. Потреба у науковому дослідженні цих питань зростає й в контексті внесення на розгляд Верховної Ради України проекту Закону «Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення добору та підготовки прокурорів» № 5158 від 25.02.2021 (далі – Законопроект), яким, серед іншого, пропонуються зміни щодо вимог до кандидатів на посаду прокурора.

Так, чинна редакція ст. 27 Закону України «Про прокуратуру» передбачає такі базові вимоги, які ставляться до прокурора окружної прокуратури, як: а) громадянство України; б) наявність вищої юридичної освіти; в) наявність стажу роботи в галузі права не менше двох років; г) володіння державною мовою. В контексті даного дослідження окремої уваги заслуговує така вимога, як обов'язковий стаж роботи у галузі права.

Мінімально допустимим стажем роботи у галузі права, який обчислюється після здобуття особою вищої юридичної освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра (з дати, вказаної у відповідному дипломі), є два роки. При цьому Закон України «Про прокуратуру» не встановлює необхідності безперервності даного стажу чи проходження його на одному місці роботи тощо. Правове значення має сукупне набуття відповідного стажу не менше встановленого рівня. Належність тієї чи іншої здійснюваної кандидатом на посаду прокурора діяльності до сфери права визначається згідно із Класифікатором професій ДК 003:2010, затвердженим Наказом Держспоживстандарту України від 28.07.2010 № 327. Наявність стажу роботи підтверджується кандидатом шляхом надання копії трудової книжки.

Разом з тим, наявність цієї вимоги до кандидатів на посаду прокурора викликає дискусії. З одного боку, її установлення унеможливило безпосередній доступ до професії прокурора випускників закладів вищої юридичної освіти. В результаті ті з них, які ще зі студентської лави були налаштовані на роботу в органах прокуратури, змушені набувати необхідний стаж в інших органах, що, з одного боку, може розглядатися як «згаяний час», а з іншого – вести до професійної деформації, сприйняття іншої корпоративної культури, набуття досвіду корупційних практик тощо.

Крім того, для додержання вказаної вимоги не має значення, у якій конкретно сфері діяльності кандидати на посаду прокурора отримали стаж роботи, головне, щоб це була робота в галузі права за отриманою спеціальністю «Правознавство». Такий підхід не є повністю виправданим, адже на сьогодні основною сферою діяльності прокуратури є кримінальне правосуддя, тобто досить вузьке і специфічне коло питань, які стосуються здійснення досудового розслідування, участі у розгляді судами кримінальних справ та виконання кримінальних покарань. З цього випливає, що стаж роботи у галузі права, отриманий у приватно-правовій сфері, не має безпосереднього практичного значення для майбутніх прокурорів, оскільки відповідні знання й навички фактично не використовуватимуться у їхній роботі. Натомість потрібним для професійної діяльності прокурора є досвід роботи на обмеженому колі посад: слідчого, дізнавача, адвоката у кримінальних справах або його помічника.

Крім того її впровадження фактично зруйнувало сталу систему цільової підготовки фахівців для органів прокуратури, яка здійснювалася закладами вищої юридичної освіти, з якими Генеральною прокуратурою України було укладено відповідні угоди на підготовку фахівців (Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Національний університет «Одеська юридична академія», юридичні факультети Київського національного університету ім. Тараса Шевченка та Львівського національного університету ім. Івана Франка), на підставі цільових направлень прокуратур, випускники яких у порядку державного розподілу направлялися на роботу до органів прокуратури і після проходження стажування обіймали посади прокурорів прокуратур районного рівня. У вказаних вузах було сформовано висококваліфікований професорсько-викладацький корпус, створено наукові школи, які спеціалізувалися на проблемах прокурорської діяльності, розроблено ефективні навчально-освітні програми підготовки спеціалістів для роботи в органах прокуратури, вироблено унікальні педагогічні методи та прийоми навчання майбутніх працівників прокуратури. Тому відмова від існуючої системи цільової

підготовки мала ризику негативно позначитися на рівні знань і навичок кандидатів на посади прокурорів [1, с. 261].

З іншого боку, встановлення цієї вимоги було зумовлене необхідністю добору на посади прокурорів осіб, які мають не лише належний рівень теоретичних юридичних знань, а й досвід практичної роботи у галузі права. Крім того, особа, пропрацювавши певний час у галузі права, набуває ще й важливого життєвого досвіду, необхідного для прокурора. Важко заперечувати той факт, що випускник закладу вищої юридичної освіти за ступенем свого інтелектуального та духовного розвитку навряд чи здатний у повному обсязі вирішувати ті відповідальні завдання, які покладаються на прокурорів. Тому він може припускатися помилок, ціна яких надзвичайно висока. Покладення на нього всієї повноти відповідальності за процесуальні рішення створює психотравмуючу ситуацію для нього. З огляду на молодий вік він не має й необхідного авторитету у відносинах зі старшими й більш досвідченими слідчими та іншими співробітниками органів правопорядку, адвокатами й суддями, а отже – не сприймається ними як рівний суб'єкт, а тим більше – як процесуальний керівник. В цих умовах, принаймні на початковому етапі – в перші 1-3 роки – ефективність такого молодого спеціаліста як прокурора не є високою, а його діяльність становить високі професійні ризики.

Звертаючись до зарубіжного досвіду, слід відзначити, що на міжнародному рівні визнається необхідність того, щоб прокурори володіли необхідними практичними та професійними навичками. Вказані вміння та навички можуть здобуватися двома шляхами: завдяки наявності певного мінімального досвіду роботи для кандидатів на посади прокурора у галузі права або проходження спеціального навчання. Іноді ці вимоги можуть поєднуватися. Приміром, у Нідерландах всі кандидати на посади прокурорів повинні мати щонайменше два роки відповідного юридичного стажу (наприклад, у канцелярії суду чи прокуратури, або в адвокатському бюро). У Болгарії, Польщі і Румунії вони повинні пройти навчання у спеціалізованій установі, тривалість якого складає від 9 місяців до 1 року, за яким йде практичний етап, що триває від 1 до 2,5 років [2]. Отже, перш ніж допустити особу до зайняття посади прокурора та виконання передбачених нею функцій, європейські законодавці передбачають необхідність здобуття нею відповідних умінь та навичок, а також їх перевірку. Таким чином, ситуація, коли на службу в органи прокуратури приймають не підготовлених осіб, взагалі є неприйнятною.

Аналізуючи з точки зору наведених міркувань положення Законопроекту, слід відмітити, що його розробники посиляються на відсутність можли-

вості отримати необхідний дворічний стаж роботи в галузі права в органах прокуратури, внаслідок чого випускники юридичних вищих навчальних закладів працевлаштовуються на будь-які інші напрями, завдяки чому відбувається негативний відбір кандидатів на посаду прокурора, а також на те, що успішні випускники не мають бажання змінювати місце роботи через зацікавленість у них працедавців. Законопроектом пропонується таке: 1) виключення вимоги до кандидатів на посаду прокурора щодо наявності дворічного стажу роботи в галузі права; 2) надання можливості здобуття безпосередньо в прокуратурі необхідного стажу роботи в галузі права; 3) встановлення двох стадій спеціальної підготовки; 4) скорочення терміну спеціальної підготовки та ін. [3].

Аналізуючи запропоновані зміни, можна дійти висновку, що в цілому вони знижують вимоги до кандидатів на посаду прокурора, а також спрощують порядок їх добору. Хоча, як вказувалося вище, наявність стажу роботи у галузі права не є універсальною вимогою до прокурорів та містить низку недоліків, відмова від неї потребує компенсації за рахунок інших механізмів, які б забезпечували належний професійний рівень кандидатів. Проте Законопроект одночасно спрощує порядок спеціальної підготовки, а також передбачає урівняння правового статусу прокурорів-стажистів та прокурорів, що нівелює саму ідею стажування. По суті, пропонується покласти повноваження прокурорів у повному обсязі на недосвідчених та не підготовлених осіб, що негативно позначиться на стані реалізації функцій прокуратури.

Зважаючи на викладене, оптимальним варіантом розв'язання цієї проблеми уявляється впровадження посад помічників прокурорів. Аналогічні посади передбачено щодо професій судді або адвоката в Україні, а також у європейських державах: Болгарії, Румунії, Франції (молодші прокурори); Нідерландах (помічник-прокурор та ад'юнкт-прокурор); Польщі та Швеції (помічник прокурора); Грузії та Чехії (стажист на посаді прокурора); Молдові (консультант прокурора); Німеччини (референт у прокуратурі). На ці посади могли б призначатися особи з вищою юридичною освітою, але без досвіду роботи у галузі права. Вказані працівники здійснювали б забезпечувальну щодо прокурорів діяльність, однак не мали б права виконувати функції прокуратури та приймати процесуальні рішення.

Список використаної літератури

1. Лапкін А. В. Закон України «Про прокуратуру». Науково-практичний коментар. Х. : Право, 2015. 680 с.

2. Порівняльне дослідження навчання прокурорів. URL: <https://rm.coe.int/comparative-study-on-initial-training-for-public-prosecutors>. (дата звернення: 27.03.2021)
3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення добору та підготовки прокурорів» № 5158 від 25.02.2021: URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71239. (дата звернення: 27.03.2021)

ОБМІН ДОСВІДОМ ЯК ДЖЕРЕЛО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАВООХОРОНЦІВ

Лопатинська Ірина Сергіївна

доцентка кафедри іноземних мов

Донецького юридичного інституту МВС України,

кандидатка педагогічних наук

Європейські стандарти поліції орієнтують випускників, майбутніх співробітників на те, щоб працівники Національної поліції впроваджували у життя високі людські стандарти, підвищували професійну кваліфікацію, відповідально ставилися до своїх обов'язків.

На сьогоднішній день співробітник Національної поліції України орієнтований ефективно вирішувати завдання, що стоять перед ним, але для кожного фахівця НП особливо важливим є постійна психологічна підтримка та усвідомлення можливості професійного удосконалення. Значимим є забезпечення умов для позитивної динаміки якості професійного зростання, використання нових форм оптимізації професійної діяльності, збагачення духовного та інтелектуального потенціалу співробітників НП; не менш важливим є розвиток колективу поліцейських, його згуртування, що виступає чинником формування впевненої особистості поліцейського, становлення позитивних міжособистісних взаємин у системі «керівник-підлеглий», «підлеглий - колектив».

Висока результативність активних форм і методів підготовки поліцейських під час навчання у ЗВО до службової діяльності зростає, якщо забезпечити послідовність професійної спрямованості та спроектувати ситуації, що моделюють дійсність службової діяльності у лавах Національної поліції. Сучасна педагогіка визначає освітні технології навчання майбутніх поліцейських, як поетапно організовану діяльність викладача, що взаємодіє із здобувачами вищої освіти з метою досягнення оптимальних результатів шляхом деякого стандарту поведінки і діяльності.

Так, значна роль відводиться тренінговим технологіям, їхню основу становлять різні тренінги (особистісного зростання, соціально-психологічний, тренінг розвитку організаційних здібностей, тренінг спілкування, ігровий тренінг). Через виконання справ, пошуку виходу із рольових та ігрових ситуацій відпрацьовувалися технологічні процедури: створення проблемної ситуації, використання емоційних і комунікативних стимулів в активізації дій викладачів з досягнення проєктованих цілей, обмін думками та пошук творчого вирішення педагогічних проблем. Мельник В.В. вважає, що тренінгові процедури збагачують досвід здобувачів освіти зі створення ситуацій професійного спрямування, наприклад, у колективі поліцейських через використання активних методів: ситуації проєкування, імпровізації, ігрові та проблемні методи [1].

Вибір технологій залежить від завдання, яке необхідно вирішити та установок співробітників поліції, їх ставленні до професійної діяльності й спрямованості на досягнення високих результатів під час служби у Національній поліції. З урахуванням досвіду, установок, бажань, можливостей і здібностей. Іншими словами, визначення завдань, змісту, форм і методів підготовки фахівця НП та усвідомлення ним значущості для власного професійного зростання та розвитку – важливі складові професійного успіху майбутнього та діючого співробітника Національної поліції України.

Важливим інструментарієм професійної діяльності правоохоронців України є вивчення передового професійного досвіду правоохоронних органів країн Європи, де необхідно застосувати володіння та розуміння іноземної мови. Наприклад, одним із джерел для обміну досвідом правоохоронців та підвищення кваліфікації для співробітників поліції є агентство Європейського Союзу, CEPOL. Діяльність агентства присвячена розробці, впровадженню та координації навчання працівників правоохоронних органів. З 2016 року офіційною назвою CEPOL є «Агентство Європейського Союзу з питань підготовки правоохоронних органів». CEPOL сприяє безпечній Європі, співпраці та обміну знаннями серед правоохоронних органів держав-членів ЄС, а також це співпраця проти організованої злочинності.

Існує чимало вагомих причин для співпраці з CEPOL, а саме: працівники правоохоронних органів мають можливість дізнатися про останні події та тенденції в галузі правоохоронних органів, навчитися у експертів, поділитися найкращими практиками та практикувати свої іншомовні навички,

CEPOL об'єднує мережу навчальних інститутів для службовців правоохоронних органів у державах-членах ЄС. Передбачено організацію тренінгів з питань безпеки, співробітництва правоохоронних органів та

обміну інформацією. Агенція CEPOL використовує багатшаровий підхід до навчання, включаючи: проведення, конференцій, семінарів. Зазвичай вони тривають тиждень і проходять у навчальному закладі в одній із держав-членів ЄС. Навчання часто передбачає тематичні дослідження, і учасникам рекомендується ділитися кращими практиками. Онлайн-навчання: інтернет-навчання – це спосіб дистанційного навчання, яке відбувається у формі вебінарів, онлайн-модулів та онлайн-курсів. Поточна робота агентства охоплює онлайн-навчання (тобто веб-семінари, онлайн-модулі, онлайн-курси тощо), програми обміну, загальні навчальні програми, наукові дослідження та науку. Всі заходи підтримуються електронною мережею, платформою онлайн-навчання CEPOL. На платформі e-Net також розміщується сервіс e-Journals, який забезпечує зареєстрованим користувачам доступ до міжнародних наукових журналів, пов'язаних з поліцейською наукою та поліцейською практикою. Агентство співпрацює з організаціями ЄС, міжнародними організаціями та третіми країнами, щоб забезпечити колективне реагування на найсерйозніші загрози безпеці. Щорічна робоча програма агентства будується за участю цієї мережі та інших зацікавлених сторін, в результаті чого проводяться актуальні та цілеспрямовані заходи, спрямовані на задоволення потреб держав-членів у пріоритетних сферах стратегії внутрішньої безпеки ЄС. CEPOL постійно прагне запропонувати інноваційні та передові навчальні заходи, інтегруючи відповідні напрацювання у галузі знань, досліджень та технологій.

Діяльність CEPOL надає можливість бути в курсі останніх міжнародних розробок та тенденцій у сфері правоохоронних органів, особливо стосовно транскордонної та серйозної міжнародної злочинності. Зробити Європу більш безпечним місцем шляхом навчання та навчання правоохоронних органів. Таким чином, вивчаючи основні аспекти (теоретичний, психологічний та практичний) підготовки поліцейських варто зазначити, що можливості особистого та професійного росту правоохоронців, вирішення питань, пов'язаних з безпекою та створення емоційно сприятливого середовища для підвищення кваліфікації професіоналів. Необхідно розкрити взаємозв'язок та вивчити можливості сучасних освітніх технологій (тренінгових, проєктних) з удосконалення й підвищення кваліфікації майбутніх та діючих співробітників Національної поліції.

Важливим та необхідним є врахування й міжнародного досвіду, щоб сприяти правоохоронній співпраці шляхом навчання на користь громадян, прагнути послідовно надавати продукти та послуги, що відповідають очікуванням зацікавлених сторін. CEPOL має намір забезпечити різноманітні

групи зацікавлених сторін якісними можливостями навчання, а також постійно навчається міжнародній передовій практиці.

Список використаної літератури

1. Мельник В.В. Інтерація в освітньому процесі: технологія організації: навчально-методичний посібник. К., 2014. 208 с.
2. European Union Agency CEPOL. URL: <https://leed.cepol.europa.eu/> (дата звернення: 29.03.2021)

ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ ДУБЛЮВАННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЙНИХ НОМЕРІВ І НАНЕСЕННЯ ПРИСВОЄНИХ МВС СПЕЦІАЛЬНИХ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НОМЕРІВ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБАМ

Лук'янчиков Борис Євгенович

*доцент кафедри інформаційного права та права
інтелектуальної власності*

*Національного технічного університету України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
кандидат юридичних наук, доцент*

Павленко Олег Станіславович

*завідувач лабораторії досліджень сертифікації зброї та обліку Державного
науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України*

Микитенко Ольга Борисівна

*здобувачка вищої освіти Університету економіки,
права та інформаційних технологій «КРОК»*

На сьогодні, в Україні експлуатується велика кількість транспортних засобів (далі - ТЗ) із безномерним кузовом, а також із пошкодженим (ча- сом, корозією, ремонтом і т.і.), номером кузова, рами і т.і. Зрозуміло, що це створює певні незручності як пересічним громадянам, так і правоохоронним органам, а саме при перереєстрації ТЗ, перетині кордонів тощо. З метою вирішення даної проблеми МВС України розробило правовий механізм легалізації такого парку ТЗ за допомогою затвердженої процедури дублювання первинних і нанесення присвоєних спеціальних індивідуальних ідентифікаційних номерів. Тобто, відповідно до затвердженого Порядку (абзац 2 п.15) усі реєстраційні операції із ТЗ на яких відсутні ідентифікаційні номери, або знищено пошкоджено, тобто неможливо прочитати хоча б один символ заборонені (окрім оформлення спадщини)

[1]. Отже, це призвело до того, що кожний автовласник безномерного ТЗ, або із пошкодженим номером рано чи пізно буде зобов'язаний пройти процедуру легалізації такого ТЗ.

Так, згідно до статистичних даних ДНДЕКЦ МВС України у 2019 році в процесі державної реєстрації (перереєстрації), знятті з обліку ТЗ у територіальних органах з надання сервісних послуг МВС було проведено 1664856 оглядів ТЗ, за результатами яких проведено 1008285 експертних досліджень ТЗ та документів, що їх супроводжують і виявлено 1143 факти зміни ідентифікаційних номерів, відповідно у 2020 році - 1489888 оглядів ТЗ, 978567 експертиз і 805 фактів підробки.

Вичерпний перелік підстав, за якими здійснюється дублювання первинних і нанесення спеціальних індивідуальних ідентифікаційних номерів на ТЗ, визначено у наведеному вище «Порядку»:

- ТЗ виробництва СРСР і країн СНД до 2000 р. виготовлення, на яких заводами-виробниками не передбачене нанесення ідентифікаційних номерів на невід'ємних металевих складових частинах кузова (рамі, шасі);
- ТЗ, самостійно сконструйовані та виготовлені в Україні і не мають ідентифікаційного номера;
- ТЗ з ідентифікаційними номерами, втраченими внаслідок значного впливу корозії на поверхню номерної площадки при їх тривалій експлуатації;
- ТЗ, повернені правоохоронними органами законному власникові після вилучення з незаконного володіння зі знищеними (видаленими) ідентифікаційними номерами;
- ТЗ, які конфісковано на користь держави зі знищеними (видаленими) чи пошкодженими ідентифікаційними номерами;
- ТЗ з ідентифікаційними номерами, втраченими внаслідок проведення ремонтно-відновлювальних робіт у законному порядку [2].

Зрозуміло, що переважна більшість безномерних ТЗ, це старі радянські ТЗ, на які ідентифікаційні номери наносилися фарбою за допомогою трафарету на силових елементах рами, або на спеціальних металевих табличках приклепаних у визначених виробником місцях. Звісно, час, та вплив агресивного середовища не сприяв їх збереженню. Саме такі ТЗ, відповідно до «Порядку» після експертного дослідження, яке підтверджувало їх справжність, підпадають під присвоєння Головним сервісним центром (далі - ГСЦ) МВС спеціального індивідуального ідентифікаційного

номера з подальшим його нанесенням на найменш руйнівні елементи рами та кузова.

Роботи по нанесенню спеціальних ідентифікаційних номерів проводяться відповідно до вимог Стандарту МВС України СОУ 78-31-001:2018 і допускаються лише тоді, коли криміналістичними методами і засобами встановити (заводський) ідентифікаційний номер неможливо, а сліди умисного знищення (пошкодження) відсутні [3]. У випадках, коли експертним дослідженням виявлено, що окремі номерні деталі досліджуваного безномерного ТЗ належать іншому ТЗ (нерозмитненому донору тощо), ГЦЦ МВС має право відмовити у видачі заявнику Висновку (дозволу) на дублювання заводського чи нанесення присвоєного спеціального індивідуального номеру [4].

Отже, якщо фахівці сервісного центру МВС не в змозі ідентифікувати номер кузова (шасі, рами) з будь-яких причин, обов'язково проводиться експертне дослідження ТЗ на предмет встановлення справжності його ідентифікаційного номера. Таке дослідження власник ТЗ може замовити у будь-якій державній, або приватній експертній установі, зокрема у Бюро судових експертиз «Сантодор», яке є автором (розробником) «Методики дублювання первинних (заводських) та нанесення присвоєних МВС України спеціальних індивідуальних ідентифікаційних номерів ТЗ [2]. Важливо, щоб отриманий після експертизи документ відповідав всім вимогам ГЦЦ МВС України.

Але виконується ця технічна операція тільки після видачі автовласнику ГЦЦ МВС щодо кожного окремого транспортного засобу письмового Висновку (дозволу). Самостійно, без Висновку ГЦЦ МВС, Бюро «Сантодор» будь-яких рішень не приймає і дій не виконує. І це не викликає жодних сумнівів.

Але, виникає питання, чому жодна державна установа, підприємство не здійснює дану діяльність щодо нанесення ідентифікаційних номерів. По суті Науково-дослідне Бюро судових експертиз «Сантодор» є монополістом з приводу надання даних послуг на ринку України.

Вважаємо, що громадяни повинні мати вибір звертатися до приватного підприємства, чи до державного. Також, якби експертні підрозділи системи МВС після провадження експертизи одразу пропонували власнику ТЗ, дану платну послугу (нанесення номеру), це значно спростило його життя.

По-перше, це значно зменшить час очікування дозволу ГЦС (зараз до 30 діб), оскільки дозволить використовувати електронний документообіг в межах одного відомства.

По-друге, власник ТЗ буде позбавлений потреби звертатися у різні територіально розташовані установи (судово-експертна установа, ГСЦ МВС та Бюро «Сантодор»).

Список використаної літератури

1. Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.09.1998 № 1388. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1388-98-%D0%BF> (дата звернення: 03.03.2021)
2. Науково-дослідне Бюро судових експертиз САНТОДОР URL: <https://santodor.com.ua/ua/dublyuvannya-pervynnykh-zavodskykh-i-nanesennya-prysvoyenykh-mvs-spetsialnykh-indyvidualnykh-identyfikatsiynykh-nomeriv-transportnykh-zasobiv>
3. Про затвердження Стандарту організації України «СОУ 78-31-001:2018 Дублюючі та спеціальні індивідуальні ідентифікаційні номери колісних транспортних засобів. Загальні вимоги. Структура та порядок нанесення: Наказ МВС України № 22 від 15 січня 2018 року. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS809.html
4. Відповіді юристів. URL: https://urist-ua.net/%D1%8E%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F/8711-%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B0%D0%B1%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%80%D1%83_%D0%BA%D1%83%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0/

ФОРМИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ІНФОРМАЦІЇ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРОСТУПКИ

Лук'янчиков Євген Дмитрович

*професор кафедри інформаційного права та права інтелектуальної власності Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
доктор юридичних наук, професор*

Одним із завдань кримінального провадження є забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду. Зважаючи на те, що за ступенем суспільної небезпечності кримінальні правопорушення поділяються на злочини і проступки, законодавець передбачив для останніх деякі винятки із загальних правил кримінального провадження. В першу чергу це стосується діяльності, що пов'язана з перевіркою інформації про кримінальний проступок і передує проведенню дізнання, як однієї із форм досудового розслідування. Відповідно до ч. 3 ст. 298 КПК до внесення відомостей про кримінальний проступок до Єдиного реєстру досудових розслідувань, з чого і починається дізнання, допускається проведення окремих дій, передбачених ч. 3 ст. 214 КПК.

Отже, здійснення дізнання до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань або без такого внесення не допускається. У невідкладних випадках до внесення відомостей до ЄРДР може бути проведений огляд місця події (відомості вносяться невідкладно після завершення огляду) (ч. 3 ст. 214 КПК). Деякі автори без достатнього обґрунтування до невідкладних відносять інші дії, що спрямовані на перевірку відомостей про правопорушення та передбачені даною статтею [1].

Певне здивування викликає думка окремих практиків-науковців про те, що спрощена процедура для проступків у формі дізнання передбачає ширший перелік слідчих (розшукових) дій, які можуть вчинятися до внесення відомостей до ЄРДР, порівняно із процедурою досудового слідства. Ще до внесення даних до ЄРДР дізнавач зможе: а) відбирати пояснення; б) направляти на медичні огляди (за КПК освідування – Є. Лук'янчиков); в) отримувати висновки спеціалістів; г) знімати показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; д) вилучати знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, речі і документи, які є безпосереднім предметом кримінального проступку або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей [2].

Слід зазначити, що наведений перелік дій, які можуть проводитися до внесення відомостей про проступок до ЄРДР аж ніяк не відносяться до слідчих. Скоріше їх можна називати перевірочними діями, як це передбачалося нормами попереднього КПК України. Слідчим (розшуковим) діям, у тому числі і негласним присвячено глави 20 та 21 чинного КПК України. Жодної із цих дій у них не передбачено. З деякими застереженнями ці дії можна назвати процесуальними. Про них лише згадується в законі (окремі дії - ч. 3 ст. 298 КПК) але сутність, порядок проведення та оформлення результатів не визначається. Невизначеність природи і сутності дій для перевірки інформації про проступки призводить до того, що згадуваний раніше автор одну з таких дій називає «направляти на медичні огляди», у той час як у ст. 214 вказується, що може бути «проведено медичне освідування».

Результативність перевірочних дій, у провадженнях про кримінальні проступки значною мірою залежить від належного використання спеціальних знань та залучення спеціаліста до участі у їх проведенні. Оскільки використанню спеціальних знань та засобів криміналістичної техніки під час огляду місця події (це стосується і кримінальних проступків) приділено достатньо уваги науковців і практиків, ми зупинимося на розгляді їх використання під час проведення інших перевірочних дій.

До таких перевірочних дій законодавець відносить проведення медичного освідування та отримання висновку спеціаліста, а їх результати визнає процесуальними джерелами доказів у кримінальному провадженні про кримінальні проступки.

Освідування особи, як спосіб отримання інформації про обставини правопорушення під час огляду тіла живої людини в кримінальному провадженні використовується з давніх часів. КПК України 1960 року передбачав два види освідування: слідче та судово-медичне. Судово-медичне, за дорученням слідчого проводив судово-медичний експерт або лікар. За результатами його проведення перший складав акт, а другий видавав довідку, які розглядалися як документи у кримінальному провадженні (ст. 193 КПК 1960 р.). Даний вид освідування, на нашу думку, був передбачений з етичних міркувань - «слідчий, прокурор не вправі бути присутніми при освідуванні особи іншої статі, коли це пов'язано з необхідністю її оголювати», а не для встановлення стану, в якому перебуває особа або інших властивостей організму людини.

Чинний КПК України в главі 20, що присвячена слідчим (розшуковим) діям передбачає лише один вид освідування – слідче. У разі необхідності освідування може проводитися за участю судово-медичного експерта

або лікаря (ч. 2 ст. 241 КПК). Спеціалісти у галузі медицини допомагають правильно з використанням медичної термінології описати тілесні ушкодження та інші сліди злочину виявлені на тілі освідуваної особи, що у подальшому може бути використано для судово-медичної експертизи. Крім того у даній нормі вказано мету освідування – виявлення на тілі особи слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет, що повною мірою відповідає сутності цієї слідчої дії – огляд тіла живої особи.

В ч. 3 ст. 214 КПК йдеться про проведення медичного освідування, проте не визначається його мета, підстави, порядок та процесуальний документ, в якому мають бути відображені його результати. Тому постає питання, що слід розуміти під медичним освідування сьогодні? Чи буде воно пов'язане тільки з оглядом тіла людини (тоді його міг би проводити дізнавач або інша уповноважена особа самостійно), чи передбачає дослідження і встановлення станів її організму. Тривалими дискусіями доведено, що освідування, про яке йдеться у кримінальному процесуальному законодавстві полягає в огляді тіла живої людини. Коли виникає необхідність встановлення стану людини або її органів, необхідно призначати судово-медичну експертизу. У такому випадку знову на порядок денний виходить питання про проведення експертизи до початку провадження, якщо без цього неможливо встановити ознаки правопорушення (проступку). Простим оглядом тіла людини встановити його внутрішні особливості (перебування під дією алкоголю, наркотичних речовин чи медичних препаратів, що впливають на реакції організму) неможливо. Для цього слід призначати судово-медичну експертизу.

Дане питання і у подальшому, на нашу думку, буде викликати дискусії науковців. Його вирішенню може сприяти запозичення досвіду Німеччини. Якщо для з'ясування істини необхідно встановити, чи є на тілі особи певні сліди або наслідки злочину, проводиться її *огляд* § 81 с. Для отримання зразків крові та інших видів фізичного впливу, які здійснюються лікарем за правилами лікарського мистецтва з метою обстеження, проводиться *медичне освідування* § 81 а.

Якщо сьогодні законодавець дозволяє провести огляд місця події до внесення відомостей до ЄРДР у невідкладних випадках, чому у подібному порядку не дозволити огляд тіла і одягу особи, яку затримано у визначених законом випадках. При цьому можуть використовуватися необхідні технічні засоби освітлення, збільшення, виявлення наявності парів алкоголю у повітрі, що видихає така особа. У разі необхідності, до огляду може залучатися спеціаліст у галузі медицини. Для встановлення особливостей організму людини треба призначати судово-медичну

експертизу, а не підмінювати такі дії медичним освідуванням. Результат проведених досліджень має оформлятися не довідкою, а висновком експерта, який є джерелом доказів у кримінальному провадженні.

Що стосується висновку спеціаліста. Надання йому значення джерела доказів у провадженні щодо проступків потребує визначення процедури його залучення до такої діяльності, та поширення деяких вимог, що пред'являють до судових експертів. Зокрема, це стосується порядку залучення спеціаліста, його самостійності у дослідженні наданих об'єктів, відповідальності за завідомо неправдивий висновок.

На завершення слід зазначити, що форми використання спеціальних знань у практичній діяльності правоохоронних органів (дiзнання) потребують подальших досліджень, узагальнень практичної діяльності з дiзнання, розроблення пропозицій з удосконалення як законодавства, так і практики його реалізації.

Список використаної літератури

1. Шатарська Т. Кримінальні проступки: основні аспекти: URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/kriminalni-prostupki-osnovni-aspekti.html> (дата звернення 7.03.2021 р.)
2. Мамка Г. Хто провалює запровадження інституту кримінальних проступків? URL: <http://www.golos.com.ua/article/324118> (Дата звернення 7.03.2021 р.)

ГЕНДЕРНА ОСВІТА, ЯК ПРОФІЛАКТИКА ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА

Макарова Олена Павлівна

*старша викладачка кафедри педагогіки та психології факультету
№ 3 Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидатка психологічних наук*

Сучасні психолого – педагогічні дослідження значну увагу приділяють проблемам гендерного насильства, в тому числі і домашнього насильства. Значна кількість жінок потерпає від насильства, але деякі з них не бажають говорити про цю проблему, та те як вони її переживають. Жінки залишаються один на один з проблемою, бояться осуду оточуючих, бо вони вважають, що немає нікого кому вони могли б довіритися та обговорити цю проблему. Насильство проявляється по відношенню до жінок, оскільки вони є представниками жіночої статі та мають нерівну силу у взаємовідносинах із чоловіками, перебувають у нерівному положенні в

суспільстві. Внаслідок гендерної нерівності жінки стають більш уразливими до насильницьких дій.

Термін «гендерного насильства» містить поняття «гендер», оскільки більшість жертв міжособистісного насильства є жінки. Термін «гендер» трактується як поняття, яке «об'єднує й характеризує соціально-сформовані психологічні риси, ознаки, властивості суспільної поведінки суб'єкта, детерміновані його статтю» [2].

Домашнє насильство – це фізичне, емоційне, психологічне, словесне, сексуальне. Від цих утисків може потерпати жінка з боку свого партнера або чоловіка. Такий тип гендерного насильства може містити в собі використання погроз (скоєння якихось певних протиправних дій), фінансовий утиск, жорстокість по відношенню до жінки (до інших людей які є для неї значущими), приниження своєрідними висловлюваннями на її адресу [2].

До певного часу гендерне та домашнє насильство вважалось суто особистою проблемою та проблемою сім'ї, в якій воно відбувається. Однак останнім часом, завдяки її розголосу, відбуваються певні зміни у сприйнятті даної проблеми. На даний час проблема гендерно зумовленого насильств, в тому числі домашнього насильства вийшла на загальнодержавний рівень у сфері порушення прав людини та охорони здоров'я. Законодавці приймають закони, які передбачають кримінальне та адміністративне покарання за насильницькі дії у відношенні жінок, приймаються резолюції в яких засуджують насильство по відношенню до жінок.

Сучасні науковці визначили зміст роботи, який спрямований на вирішення проблеми гендерного та домашнього насильства, розглядається як сукупність основних елементів, а саме: профілактика насильств; робота з сім'ями та окремими категоріями, де сукупність макро- та мікро факторів створює або може створити підвищений ризик жорстокої поведінки; надання підтримки та допомоги жертвам, свідкам насильства та особам, які перебувають у ситуації ризику насильства; проведення корекційної роботи з кривдниками; налагодження ефективної взаємодії між суб'єктами реагування на факти вчинення домашнього насилля.

На нашу думку, профілактика гендерного та домашнього насильства, повинна починатися з гендерній освіти. Профілактика гендерного насильства може забезпечуватися в сім'ях батьками. Яскраві враження діти отримують в ранньому дитинстві. У цьому віці діти переймають модель поведінки батьків, дітям притаманна сильна емоційна залежність від близької людини. Тому якщо оточення дитини подають приклад агресивної поведінки це негативно відбивається на дитячій психіці. Гендерні

стереотипи у вихованні, конфлікти в родині, кризи у відносинах всі ці фактори сприяють отриманню травми не тільки в сім'ях групи ризику а і в благополучних сім'ях.

До факторів насильницьких дій належать: особистісні, родинні та соціальні. Від насильницьких дій більш за все страждають діти та жінки. Соціальна, психологічна, економічна, та загальна залежність від кривдників робить жінок та дітей більш уразливими до насильства. Значна кількість дітей вважають агресивну поведінку – нормою. Цю норму поведінки вони засвоюють ще в дитинстві, і вже в дорослому житті такі діти стають або жертвами насильства або кривдниками.

Сучасна профілактика насилля направлена на роботу з неповнолітніми, які скоїли насильницькі дії. Досвід закордонних фахівців, які працюють у напрямку профілактики гендерно зумовленого насильств, в тому числі домашнього насильства, вказує на те що насильство відбувається над однолітками. При перших проявах насильства потрібно виявити першочергову причину та намагатися її усунути. Як вказують останні дослідження, часто агресор і сам переживає, або переживав насильницькі дії відносно себе. Профілактика насильства повинна відбуватися одночасно на усіх рівнях: створюються сприятливі умови для життя, сприятливий психологічний та моральний клімат в родині тощо. Сучасні закордонні науковці стверджують, що одним з головних принципів роботи по запобіганню гендерно зумовленого насильств, в тому числі домашнього насильства є розмови про насильство, не замовчування цієї проблеми, раціональна та ціленаправлена робота над проблемою. Коли люди отримують значну кількість інформації, то вони розуміють, що така поведінка з боку іншої людини є неприпустимою.

Гендерне виховання повинно відбуватися на протязі усього періоду соціалізації особистості: дитячого садка, закладів середньої освіти, закладів вищої освіти тощо. В процесі навчання особистість вчиться розуміти поняття статевої відмінності, поняття «гендер», домашнє насильство, гендерно зумовлене насильство тощо. На даний час у суспільстві існують певні норми щодо поведінки та життєвих визначень жінок та чоловіків, це в свою чергу породжує дискримінацію відносно жінок. Однією з найпоширеніших форм домашнього насильства є – насильство на гендерному підґрунті, та є одним найчастіших проявів гендерного насильства. Тому гендерна освіта виступає як першочерговий профілактичний захід визначної проблеми.

На думку фахівців, гендерна освіта повинна починатися в освітньому середовищі, при цьому потрібно відійти від гендерних стереотипів де чітко

прописана поведінка дітей в залежності від статі. В освітньому середовищі потрібно створювати вільні простори, де кожна особистість буде мати змогу проявляти свою індивідуальність незалежно від статі. Виховання дітей повинно відбуватись у напрямку рівноправності між чоловіками та жінками у всіх сферах життєдіяльності. У кожній людині повинна бути можливість вільного вибору моделей поведінки.

Метою гендерної освіти здобувачів вищої освіти є виховання у молоді гендерної культури, що розуміється як інтегральна освіта особистості, та відображає суть її гендерної соціалізації, ефективність взаємодії з особами протилежної статі. Впровадження гендерних тем у навчальний процес у вищому навчальному закладі, сприятиме розумінню здобувачами вищої освіти теорії гендеру, гендерних стереотипів, які впливають на самореалізацію особистості, уміння використовувати ці знання на практиці, помічати проблеми гендерної нерівності, вміти аналізувати та вирішувати гендерні проблеми, а також навчитися не застосовувати у своїй поведінці гендерно дискримінаційні практики [1]

Своє продовження гендерна освіта може мати під час підвищення кваліфікації науково - педагогічного складу. Її метою є поглибити професійні знання в галузі гендерної психології та педагогіки, сформувати установки щодо гендерної толерантності, стимулювати науково – педагогічний склад до вивчення гендерної проблематики.

Вдале впровадження гендерної освіти дозволить вирішити наступні завдання: сформувати уявлення щодо гендерного підходу в системі освіти, прийняти різних видів гендерної ідентичності, провести корекцію гендерних стереотипів, сформувати потреби в саморозвитку щодо питань гендерної проблематики.

Гендерна освіта – є важливим кроком у профілактиці гендерного насильства, в тому числі і домашнього насильства.

Список використаної літератури

1. Царенко І. Гендерна політика у сфері вищої освіти: проблеми нерівності та шляхи їх вирішення. *Економіка: реалії часу*: науковий журнал. 2015. № 3 (19). С. 110-117.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; голов. ред. В. Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Надолинская Л.Н. Влияние гендерных стереотипов на воспитание и образование. *Педагогика*. 2004. № 5. С. 30-35 .
4. Про затвердження Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року: Постанова

Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2013 р. № 717. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP130717.html.

5. Решетников П.Е. Гендерные школы. *Народное образование*. 2007. № 1. С. 217-220.
6. Шевченко К. Б. Гендерна політика в Україні: визначення, формування, управління : монографія. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2003. 165 с.

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРОГРАМ З ДЕРЖАВНОГО РЕАГУВАННЯ НА COVID-19: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Марутян Кристина Каренівна

аспірантка кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою

Національної академії державного управління при Президентові України

У відповідь на спалах COVID-19 уряди більшості країн почали вводити обмежувальні заходи, які носили як рекомендаційний, так і юридично-обов'язковий характер, в спробі стримати поширення пандемії, обмежити тиск на національну систему охорони здоров'я і скоротити кількість смертей.

Аналіз потенційних наслідків пандемії COVID-19 та обмежувальних профілактичних заходів, що здійснювали державні інституції у процесі реагування на COVID-19 неможливо провести без урахування гендерної проблематики.

Гендерна проблематика в питаннях формування політики реагування на наслідки COVID-19 стала об'єктом дослідження як представників ЗМІ так й наукової спільноти. Так у 2020 році такі впливові ЗМІ, як New York Times, Forbes, Vox, Harvard Business Review, Stanford Medicine и NBC News високо оцінили вплив гендерних чинників на політику і стратегії щодо зниження згубних наслідків пандемії.

Американські вчені з державного дослідницького університету у Мемфісі Лія Віндзор, Джина Райнхардт та Алістер Віндзор [1] присвятили своє дослідження такому питанню: чи змогли країни, очолювані жінками, впоратися з пандемією COVID-19 краще, ніж країни, очолювані чоловіками. Згідно їх висновкам, не дивлячись на те, що є підтвердження більш низьких показників смертності в країнах, уряди яких очолюють жінки або у складі національних парламентів країн переважним є представництво жінок, вважати ці данні статистично значущими неможна. Цьому є кілька можливих пояснень, наприклад, упередженість при відборі таких даних

і підтримка цієї думки впливовими західними ЗМІ, які сприяли розповсюдженню у медіа теми успішності жінок-лідерів країн, що входять до Організації економічного співробітництва та розвитку (Нова Зеландія, Ісландія, Німеччина, Фінляндія) у боротьбі з наслідками пандемії COVID-19.

Гендерні відмінності в соціально-демографічних характеристиках жінок та чоловіків у відношенні до Covid-19 стали предметом досліджень італійських вчених з Університету Бокконі - Вінченцо Галассо, Вінсент Понс, Паола Профето [2]. Їх висновок: в таких країнах, як Данія, Фінляндія, Німеччина, Ісландія, Нова Зеландія, жінки-лідери використовували більш демократичний та інклюзивний стиль протидії наслідкам пандемії COVID-19 з рішучими і чітко прописаними комунікаційними стратегіями. І навпаки, деякі країни з найгіршими результатами, включаючи США, Бразилію і Великобританію, очолюють лідери-чоловіки, які приділяють першочергову увагу демонстрації сили і мужності, часто ігноруючи необхідність в запобіжних заходах.

Не залишилася осторонь проблеми і міжнародні інституції, так глобальний трекер гендерного реагування на Covid-19, який координується Програмою розвитку ООН (ПРООН) за технічної підтримки Структури «ООН-Жінки», відстежує, наскільки «гендерно-чутливі» заходи реагування на пандемію коронавірусу. Як показує Gender Tracker, який включає більше 2500 заходів в 206 країнах і територіях, уряди 42 країн взагалі не враховували гендерні аспекти при розробці національних програм з реагування на Covid-19 [3]. Серед таких країн, наприклад, Уганда, де обмеження на пересування означали, що вагітні жінки не могли виходити з дому, щоб піти в медичний заклад. Міжнародне співтовариство жінок, що живуть з ВІЛ, успішно виступило за те, щоб вагітні жінки були звільнені від обмеження мобільності, але якби політика була прийнята з урахуванням гендерного фактора, в цьому не було б необхідності.

У деяких державах Латинської Америки і Карибського басейну комендантська година вводилася за гендерною ознакою, тобто жінкам дозволялося залишати домівку в одні дні тижні, тоді як чоловікам – в інші. При цьому не було враховано інтереси трансгендерних груп населення, що породило високий рівень насилля та злочинів на ґрунті ненависті.

Згідно з даними звіту, підготовленого Національною асоціацією травесті та транс-людей Anstra, в Бразилії було зафіксовано 124 випадки вбивства трансгендерних людей в 2019 році [4].

Разом із тим, стали відомі й позитивні приклади реагування на COVID-19, коли уряди деяких країн запровадили цільові програми соціальної та економічної підтримки для найбільш вразливих категорій населення.

Дані звіту Gender Tracker вказують на те, що тільки 25 країн при плануванні застосували підхід, який враховує гендерну проблематику. Уряди цих країн запровадили заходи, що охоплюють три сфери управління: програми, що спрямовані на боротьбу з насильством щодо жінок та дівчаток, надання відпустки для догляду за дитиною та зміцнення економічної безпеки жінок [3].

Так, Боснія і Герцеговина розробила план підтримки організацій громадянського суспільства, що мають притулки; а в Колумбії і Швеції виділені фінансові ресурси для підтримки жертв гендерного насильства під час пандемії.

Такі країни, як Того, Грузія і Марокко, надають грошові перекази або гранти жінкам-підприємцям і неформальним торговцям, щоб підтримати жінок, які втратили джерело доходу під час пандемії.

Австрія, Італія і Кіпр надали постраждалим працюючим батькам додаткову відпустку за сімейними обставинами, а Канада, Іспанія та Республіка Корея ввели грошові допомоги для батьків, які постраждали в результаті закриття шкіл і дитячих садів.

До числа найбільш пригноблених людей в світі, як йдеться в офіційній заяві Правозахисної організації Amnesty International, які стикаються з численними і пересічними формами дискримінації та структурної нерівності, в тому числі за ознакою сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, раси, каст, етнічного походження, належності до корінних народів, за ознаками мігрантського або іншого статусу відносять секс-працівників [5].

Правозахисники звернулися із закликом до урядів країн включити секс-працівників, а також всіх осіб, які працюють не за наймом, а також осіб, зайнятих у неформальному секторі економіки в програми допомоги безробітним та інші програми фінансової та соціальної підтримки без будь-якої дискримінації.

Подібні програми допомоги для вирішення проблем нерівного впливу COVID-19 на секс-працівників вже діють в Бангладеші, де секс-працівникам надають продуктові набори, в Англії і Уельсі надається житло, в Таїланді, Нідерландах і Японії секс-працівників було включено в групи отримання фінансової допомоги.

Слід зазначити, що криза COVID-19 дає змогу країнам переглянути існуючі економічні моделі в напрямку оновлення соціальної конвенції та громадського договору, у якому пріоритет віддається повазі до людської гідності та гендерній рівності.

Список використаної літератури

1. Gender in the time of COVID-19: Evaluating national leadership and COVID-19 fatalities. PLoS ONE December 31, 2020. URL: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0244531>
2. Gender differences in COVID-19 attitudes and behavior: Panel evidence from eight countries. PNAS November 3, 2020 . URL: <https://doi.org/10.1073/pnas.2012520117>.
3. COVID-19: Only one in eight countries worldwide have measures in place to protect women against social and economic impacts, new data shows. September 28, 2020. URL: <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/9/press-release-launch-of-covid-19-global-gender-response-tracker>
4. COVID-19 measures lead to further injustice against the LGBTQ+ community in Latin America. FairTrialsAdmin - June 30, 2020. URL: <https://www.fairtrials.org/news/covid-19-measures-lead-further-injustice-against-lgbtq-community-latin-america>
5. Включить секс-працівників в програми допомоги з реагування на COVID-19. 11 Сеп 2020. URL: <https://legalifeukraine.com/uk/news-uk/vklyuchyt-seks-praczivnykiv-v-programy-dopomogy-z-reaguvannya-na-covid-19-8712/>

ДО ПИТАННЯ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА»

Мердов Станіслав Павлович

*старший викладач кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки
Донецького юридичного інституту МВС України,
майстер спорту України з боксу*

Підготовка висококваліфікованих фахівців для Національної поліції України на сьогоднішній день є головною місією закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських. Невід'ємною складовою такої підготовки є фізична підготовка, яка є «комплексом заходів, спрямованих на формування та вдосконалення рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей та здібностей поліцейського з урахуванням особливостей його професійної діяльності» [1]. Нормативно закріплено, що умови організації та проведення занять з фізичної підготовки перемінного складу (курсантів, слухачів) передбачені навчальними планами та програмами їх навчання [1].

У закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання вона забезпечується такими заходами: проведення ранкової фізичної зарядки, викладання навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка», залучення здобувачів та здобувачок до занять у спортивних секціях, організація спортивно-масової роботи тощо.

Головним серед названих заходів, на нашу думку, безсумнівно є викладання навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка», оскільки цей захід реалізується в обов'язковому порядку протягом всього періоду навчання для всіх здобувачів та здобувачок вищої освіти, що прямо передбачено навчальними планами.

Спеціальна фізична підготовка є навчальною дисципліною професійно-практичного спрямування, метою якої є формування у здобувачів та здобувачок вищої освіти теоретичних і практичних знань, умінь і навичок практичної діяльності, інших компетентностей для реалізації завдань Національної поліції України з високим рівнем всебічної фізичної підготовленості, здатних ефективно вирішувати оперативно-службові завдання, стійко переносити нервово-психологічні та фізичні навантаження без зниження професійної працездатності, при цьому досконало володіючи прийомами фізичного впливу та навичками самозахисту.

У процесі викладання зазначеної навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню здобувачами та здобувачками вищої освіти як загальними, так і спеціальними (фаховими) компетентностями, та досягненню ними результатів навчання, визначених відповідними стандартами вищої освіти та конкретизованими в освітніх програмах закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських (далі - ЗВО).

Наголосимо, що за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» в стандарті вищої освіти відбулася уніфікація змісту компетентностей та програмних результатів для освітньої компоненти «Спеціальна фізична підготовка», які було конкретизовано у розробленій Департаментом персоналу Міністерства внутрішніх справ України Типовій освітньо-професійній програмі «Правоохоронна діяльність (поліцейські)», що стосується спеціальності 081 «Право», то на жаль така уніфікація на рівні стандарту відсутня, проте її було враховано на рівні відповідної Типової освітньо-професійній програмі «Право (поліцейські)».

Крім того, Департаментом персоналу Міністерства внутрішніх справ України було розроблено та затверджено Типові навчальні плани підготовки здобувачів та здобувачок вищої освіти першого (бакалаврського)

рівня освіти за зазначеними спеціальностями, які передбачають уніфіковані вимоги щодо об'єму навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка». Так, для спеціальності 081 «Право» передбачено її вивчення в об'ємі 11 кредитів ЄКТС, для спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» - 7 кредитів ЄКТС.

Безумовно, такі зрушення в частині стандартизації викладання навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка» є позитивними, адже дозволяють виробити єдині підходи до її організації у всіх закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських. Цілком погоджуємося з позицією Н.В. Дупак про те, що стандартизація ні в якому разі не знищує творчий початок у будь-якій цілеспрямованій діяльності, вона не зводиться до твердого регламентування й алгоритмізації усього. Стандартизація виступає лише як засіб організації діяльності. Загалом, стандартизація спрямована на досягнення належного рівня якості в будь-якій сфері людської діяльності» [1, с. 53].

Зауважимо, що змістовна складова викладання навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка» формується ЗВО самостійно профільними кафедрами, враховуючи принцип автономності закладів освіти.

Аналіз програм [3-6; 8-10] та робочих програм навчальної дисципліни [7, 8] «Спеціальна фізична підготовка» ЗВО засвідчив про відсутність єдиного стандартизованого підходу до викладання зазначеної освітньої компоненти, поряд із закріпленим у чинному законодавстві стандартизованим підходом щодо фізичної підготовки поліцейських, складовими якої є загальна фізична підготовка і тактика самозахисту та особистої безпеки [1]. Зазначена вимога розповсюджується і на ЗВО. Зазначимо, що у всіх проаналізованих нами робочих навчальних програмах зазначена вимога дотримана, адже змістовно вони містять теми, які стосуються обох складових фізичної підготовки.

Слід відзначити, що у зв'язку із запровадженням програми підготовки 2+1 «2 роки курсант – 1 рік слухач» значно зменшено об'єм викладання навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка» за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність», що обумовило зміну її змістовного наповнення шляхом перегляду тематики навчальних занять, визначення найбільш значущих тем для майбутньої професійної діяльності.

Підтримуючи запроваджений Департаментом персоналу Міністерства внутрішніх справ підхід щодо стандартизації навчального процесу у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейським, вважаємо перспективним розгляд питання

щодо розробки та запровадження у навчальний процес єдиних стандартів викладання навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка». Така діяльність можлива через створення із представників профільних кафедр ЗВО робочої групи, яка б узагальнюючи існуючі напрацювання, нормативно визначені вимоги, здійснила проєктування стандартизованої робочої програми навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка», яка б визначила мету та заплановані програмні результати навчання, тематику навчальних занять, обсяг і зміст самостійної підготовки, форми і методи процесу навчання, контрольні заходи.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: наказ МВС України від 26 січня 2016 року № 50. *Офіційний вісник України*. 2016. № 22. Ст. 861.
2. Дупак Н.В. Стандартизація в галузі освіти як комплексна проблема. *Вісник Житомирського державного університету*. 2010. Випуск 52. С. 53-57.
3. Програма навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка» для підготовки фахівців ступеня вищої освіти бакалавра за спеціальністю «Право» (081) галузі знань «Право» (08) / Офіційний сайт Національного університету внутрішніх справ. URL: https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/sfp/np_sfp_p1_24102019.pdf (дата звернення: 20.03.2021).
4. Програма навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка» для підготовки фахівців ступеня вищої освіти бакалавра за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» (262) галузі знань «Цивільна безпека» (26) / Офіційний сайт Національного університету внутрішніх справ. URL: https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/sfp/np_sfp_pd_24102019.pdf (дата звернення: 20.03.2021).
5. Програма навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка» вибіркова компонента освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 081 Право (поліцейські – для підрозділів НПУ слідства, оперативно-розшукової діяльності, протидії кіберзлочинності) / Офіційний сайт Харківського національного університету внутрішніх справ. URL: <http://lib.univd.edu.ua/?controller=service&action=downloadRep&id=103213> (дата звернення: 20.03.2021).
6. Програма навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка» вибіркова компонента освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 262 Правоохоронна діяльність (поліцейські – для підрозділів превентивної діяльності НПУ; кінологічні підрозділи НПУ; підрозділи ювенальної превенції НПУ) / Офіційний сайт Харківського

національного університету внутрішніх справ. URL: <http://lib.univd.edu.ua/?controller=service&action=downloadRep&id=103214> (дата звернення: 20.03.2021).

7. Навчальні методичні матеріали Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. Кафедра спеціальної фізичної підготовки / Офіційний сайт Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. URL: <https://dduvs.in.ua/biblioteka/biblioteka-studenta-dduvs/navchalni-metodichni-materiali/> (дата звернення: 20.03.2021).
8. Спеціальна фізична підготовка / Офіційний сайт Одеського державного університету внутрішніх справ. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1FTU6xzl18cnv1wXZYtN9GKHUqWgs5WPH> (дата звернення: 20.03.2021).
9. Спеціальна фізична підготовка: програма навчальної дисципліни для підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» із галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» / Офіційний сайт Львівського державного університету внутрішніх справ. URL: <https://www.lvduvs.edu.ua/metodychne-zabezpechennia#> (дата звернення: 20.03.2021).
10. Спеціальна фізична підготовка: програма навчальної дисципліни для підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» із галузі знань 26 «Цивільна безпека» за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність». / Офіційний сайт Львівського державного університету внутрішніх справ. URL: <https://www.lvduvs.edu.ua/metodychne-zabezpechennia#> (дата звернення: 20.03.2021).

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПІДГОТОВКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Мердова Ольга Миколаївна

*завідувачка кафедри адміністративно-правових дисциплін
факультету №2 Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидатка юридичних наук, доцентка*

Практична підготовка здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, (далі - ЗВО) є невід'ємною складовою освітнього процесу, яка дозволяє забезпечити набуття компетентностей та програмних результатів навчання, передбачених освітньо-професійними програмами. Організацій-

но-правові засади практичної підготовки ЗВО, безумовно, потребують належного нормативного врегулювання, проте чинне на сьогоднішній день Положення про практичну підготовку слухачів та курсантів вищих навчальних закладів МВС України, затверджене наказом МВС України від 27.06.2013 року №621 (далі - Положення) [1], не відповідає потребам сьогодення, містить положення, які суперечать іншим нормативно-правовим актам, застарілу термінологію, не враховує особливостей організації освітнього процесу на сучасному етапі розвитку відомчої освіти тощо.

З огляду на це, вкрай важливим є питання розробки та прийняття нового нормативно-правового акту у зазначеній сфері, який би визначив організаційно-правові засади практичної підготовки ЗВО.

Певні кроки в цьому напрямі були зроблені. Так, У серпні 2020 року Департаментом персоналу МВС України всім закладам вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, було направлено проєкт наказу МВС України «Про затвердження Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку фахівців для МВС та Національної поліції» (далі - проєкт) [2].

Аналіз положень зазначеного проєкту свідчить про безумовну прогресивність його норм. Зокрема, в ньому пропонується нормативне закріплення двох різновидів практичної підготовки ЗВО: педагогічна практика та переддипломна практика, які раніше не мали належного нормативно-правового врегулювання.

В порівняння з чинним Положенням запропонований проєкт містить норми, що визначають механізм забезпечення практичної підготовки ЗВО, які навчаються на заочній формі навчання.

Крім того, в проєкті удосконалено форми плануючої та звітної документації, передбачені для забезпечення практичної підготовки.

Поряд із зазначеними позитивними аспектами, запропонований проєкт не позбавлений певних недоліків. Так, на нашу думку, потребує конкретизації мета практичної підготовки ЗВО. Наприклад, в проєкті зазначено, що мета полягає у закріпленні та поглибленні теоретичних знань, отриманих на певному етапі навчання згідно спеціальності (спеціалізації), залежно від ступеня вищої освіти, набуття та вдосконалення професійних навичок і вмій, необхідних для вдосконалення обов'язків за відповідною професією [2]. Майже аналогічну мету практичної підготовки містить і чинне Положення. Як бачимо, в це формулювання заклаєно тільки так звану освітню складову мети, проте не враховано виховну її частину, оскільки

окрім формування загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, на наше переконання, мета практичної підготовки ЗВЛ повинна передбачати виховання у ЗВО високих моральних якостей правоохоронця, відчуття відповідальності за виконання покладених обов'язків та належного ставлення до майбутньої професійної діяльності.

У зв'язку із запровадженням нової моделі підготовки фахівців для Національної поліції України за схемою «2 роки курсант – 1 рік слухач» потребує більшої конкретизації механізм проходження стажування ЗВО, які за нею навчаються. Це пояснюється тим, що після 2 року навчання ЗВО переводяться на заочну форму навчання, набуваючи статусу слухач, та направляються для подальшого проходження служби у підрозділи патрульної поліції, в свою чергу програму стажування вони повинні пройти на посадах, на які вони призначаються після закінчення ЗВО відповідно до висновків Головних управлінь Національної поліції України про направлення їх на навчання, і відповідно набути компетентності, визначені освітніми програмами, а це посади в підрозділах кримінальної поліції та превентивної діяльності. З огляду на це, повинен бути запроваджений чіткий механізм перепризначення ЗВО на посади у названі підрозділи.

Ми пропонуємо такий механізм. Здобувачі вищої освіти, які навчаються за схемою «2 роки курсант – 1 рік слухач» відповідно до графіків організації навчального процесу на підставі витягів з наказів про організацію і проходження практичної підготовки на період проходження стажування перепризначаються у базові органи згідно із спеціальністю (спеціалізацією). Заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, не пізніше ніж за два місяці до початку стажування інформують керівництво територіальних підрозділів за місцем роботи ЗВО, які навчаються за схемою «2 роки курсант – рік слухач» про їх перепризначення для проходження стажування відповідно до спеціальності (спеціалізації) у встановлені строки. Одночасно заклади вищої освіти інформують базові органи, до яких будуть направлені для подальшого проходження служби здобувачі вищої освіти і одночасного проходження стажування. ЗВО, які навчаються за схемою «2 роки курсант – 1 рік слухач» і працюють на посадах відповідно до спеціальності (спеціалізації) проходять стажування за місцем роботи.

Підсумовуючи зазначимо, що питання нормативно-правового регулювання практичної підготовки здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, якомога швидше повинні бути вирішені шляхом прийняття

нового нормативно-правового акту, який би закріпив організаційно-правові засади цієї діяльності.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Положення про практичну підготовку слухачів та курсантів вищих навчальних закладів МВС України: наказ МВС України від 27.06.2013 року №621. *Офіційний вісник України*. 2013. № 61. Ст. 2203.
2. Лист Департаменту персоналу МВС України «Про опрацювання проєкту наказу МВС» № 26049/22-2020 від 06.08.2020.

ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО, ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ТА ТЕХНІЧНОГО СУПРОВОДУ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Микитенко Євген Вікторович

начальник Головного управління Державної міграційної служби України в Донецькій області,

кандидат юридичних наук, доцент, Заслужений юрист України

Протягом останніх років Україна стала на шлях розвитку цифрової економіки та суспільства, активно вживає заходів у досягненні цифрової трансформації існуючих та створення нових галузей економіки, а також трансформації сфер життєдіяльності у нові більш ефективні та сучасні. Така трансформація приводить до появи нових, унікальних систем і процесів, що становлять їх нову ціннісну сутність, що в свою чергу відкриває унікальні можливості для розвитку економіки, державних установ та підвищення якості життя громадян.

Нова, запозичена «цифрова» термінологія все частіше використовується як у повсякденному житті, так і у сучасній державно-управлінській науці та в практичній діяльності органів публічної влади.

Для держав Європейського Союзу основним чинним документом з розвитку цифровізації діяльності органів публічної влади є ініціатива Європейської Комісії «Цифровий порядок денний для Європи» (Digital agenda for Europe). В Україні основи та принципи впровадження цифрового врядування визначено Концепцією розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки, по суті – «Цифровим порядком денним (аджендою) України», а також планом заходів щодо її реалізації, які були схвалені Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 67-р. Ця Концепція є короткостроковим і початковим інструментом розвитку та стимулювання внутрішніх ринків споживання, упроваджен-

ня й виробництва цифрових технологій, містить бачення трансформації економіки від традиційної (аналогової) до ефективної цифрової, визначає першочергові кроки щодо імплементації відповідних стимулів та створення умов для цифровізації в реальному секторі економіки, суспільстві, освіті, медицині, екології тощо, виклики та інструменти розвитку цифрових інфраструктур, набуття громадянами цифрових компетенцій, а також визначає критичні сфери й проекти цифровізації держави [1]. Відповідно до Концепції одним з принципів цифровізації є її супроводження підвищенням рівня довіри і безпеки «Інформаційна безпека, кібербезпека, захист персональних даних, недоторканність особистого життя та прав користувачів цифрових технологій, зміцнення та захист довіри у кіберпросторі є, зокрема, передумовами одночасного цифрового розвитку та відповідного попередження, усунення та управління супутніми ризиками» [2].

Застосування цифрових технологій і цифрових даних (оцифрованих чи одразу в цифровій формі) у суспільних взаємовідносинах, їх регулюванні через систему публічного врядування сприятиме змінам/перетворенню управлінських процесів (не лише їх оцифруванню) та передбачає створення належного середовища для функціонування цифрового врядування.

В державному секторі України «цифрові» технології – це один із основних напрямків реформування державного управління та конкретний приклад для всієї країни, яким чином потрібно використовувати переваги «цифрового» світу. Синергетичний потенціал мобільних, соціальних, «хмарних» технологій, «інтернету речей» та технологій аналізу даних сукупно здатні привести до істотних змін у державному управлінні та зробити державний сектор України реактивним, ефективним і ціннісним. Україна наразі вже має позитивні приклади використання «цифрових» технологій, наприклад, у сфері державних закупівель. В умовах становлення «цифрових» економік, коли громадяни стають фактично користувачами технологій, державні установи повинні робити стратегічні інвестиції в інформаційно-комунікаційні технології. Інакше вони виявляться не готовими до нових моделей взаємодії та обслуговування, стануть заручниками старих, нестійких моделей управління.

Державне управління в умовах зростання кількості завдань, ініціатив, проєктів та одночасної оптимізації витрат повинно базуватись саме на технологічних та цифрових формах забезпечення його функціонування.

Кожен суб'єкт господарювання як державної, так і приватної форми власності щоденно зіштовхується з необхідністю доступу до того чи іншого державного реєстру або бази даних: єдиного митного вікна, системи

електронних декларацій, системи електронних закупівель тощо, які для повноцінного функціонування потребують інтеграції із зовнішніми державними реєстрами та базами даних.

Ефективність функціонування сучасного державного управління переважно визначається швидкістю та якістю прийняття рішень. Електронний документообіг в державних структурах дозволяє автоматизувати всі процеси роботи з документами, максимально відмовитися від використання паперу, що дає можливість зекономити державні кошти, також пришвидшити процес прийняття управлінських рішень та вплинути на поліпшення внутрішньої дисципліни державних службовців.

Згідно ст. 4 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» Єдиний державний демографічний реєстр - це електронна інформаційно-телекомунікаційна система, призначена для зберігання, захисту, обробки, використання і поширення визначеної цим Законом інформації про особу та про документи, що оформлюються із застосуванням засобів Реєстру, із забезпеченням дотримання гарантованих Конституцією України свободи пересування і вільного вибору місця проживання, заборони втручання в особисте та сімейне життя, інших прав і свобод людини та громадянина [3].

В цьому контексті актуальним залишається завдання наповнення Єдиного державного демографічного реєстру (далі – Реєстр), єдиної інформаційно-аналітичної системи управління міграційними процесами, яке визначено одним з пріоритетних завдань відповідно до Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 482-р [4].

Сучасним кроком у подальшій розбудові Реєстру є прийняття Кабінетом Міністрів України 23.12.2020 постанови № 1362, якою внесено зміни до постанови КМУ від 02.03.2016 № 207 «Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру», якими актуалізовано положення зазначених Правил, зокрема, в частині створення та ведення органом реєстрації реєстру територіальної громади в електронній формі, передачі відповідних даних новоутвореному органу реєстрації, а Порядок передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру викладено в новій редакції [5]. При цьому постанову КМУ від 02.03.2016 № 207 доповнено новим пунктом 3, яким передбачено, що для створення реєстрів територіальних громад орган ведення Державного реєстру виборців на запит органу реєстрації одноразово подає

на електронному носії протягом десяти днів з дня надходження такого запиту відомості з Реєстру про громадян України – жителів відповідних сіл, селищ, міст, виборчі адреси яких включають дані, зазначені у пунктах 1 - 9, 11 частини восьмої статті 8 Закону України «Про Державний реєстр виборців».

Вищенаведене свідчить про поступові розбудову та наповнення державних реєстрів, що в свою чергу ставить ряд організаційних та технічних питань у підготовці працівників правоохоронних органів, а саме:

- нормативно-правове забезпечення розширення надання доступу працівникам правоохоронних органів до державних реєстрів та відомчих баз даних, перш за все розпорядниками яких є центральні органи виконавчої влади, діяльність яких організовується та координується МВС України;
- формування знань та навичок у працівників правоохоронних органів щодо забезпечення дотримання законодавства щодо захисту персональних даних;
- зміцнення технічного потенціалу правоохоронних органів щодо застосування у повсякденній діяльності цифрових технологій, у тому числі шляхом створення цифрових робочих місць;
- підвищення рівня та якості знань, формування сучасних навичок та компетентностей, навчання здобувати інформацію, впровадження нових предметів, підготовка до професій майбутнього під час підготовки кадрів для правоохоронних органів у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання.

Список використаних джерел

1. Куйбіда В.С., Карпенко О.В., Наместнік В.В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійнокатегоріального апарату. *Вісник НАДУ при Президентіві України*. Серія «Державне управління». № 1. 2018.
2. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. *Офіційний вісник України*. 2018. – № 16. Ст. 560.
3. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 № 5492-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 51. Ст. 716.
4. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 482-р. *Офіційний вісник України*. 2017. № 60. Ст. 1837.

5. Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру: Постанова Кабінету Міністрів України від 02 березня 2016 року № 207. *Офіційний вісник України*. 2016. № 28. Ст. 1108.

ПОКАЗОВЕ ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ В ПРИКОРДОННОМУ ПІДРОЗДІЛІ

Мірошніченко Валентина Іванівна

*начальниця кафедри психології, педагогіки та
соціально-економічних дисциплін*

*Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького,*

докторка педагогічних наук, професорка

До основних методів професійної підготовки (навчання) фахівців у прикордонному підрозділі відносимо такі: розповідь, пояснення, бесіда, показ (демонстрація), вправа (тренування), практична робота, самостійна робота. Згідно з керівними документами, практичне заняття є видом навчального заняття, на якому викладач організує детальний розгляд курсантами (слухачами, студентами) окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання курсантами (слухачами, студентами) відповідно сформульованих завдань. Головним його змістом є практична робота кожного військовослужбовця.

Методи професійної підготовки (навчання) – це сукупність прийомів і способів доцільного проведення тренування фахівців у прикордонному підрозділі, за допомогою яких, здійснюється передача та засвоєння знань, формування у фахівців навичок і високих морально-психологічних якостей необхідних для виконання оперативно-службових завдань з охорони державного кордону та забезпечення злагодженості підрозділів [1].

Водночас, серед різновидів занять виокремлюється показове заняття, метою якого є показати зразкову організацію і методику проведення занять або результат, якого повинні були досягнути командири під час підготовки особового складу та підрозділів. Методика проведення показового практичного заняття полягає в тому, щоб показати структуру заняття, форми та методи, що застосовуються на цих заняттях керівниками, які організують або проводять ці заняття, а також які напрями (предмети) підготовки на ньому розглядаються. Особлива увага під час проведення показових занять звертається на методику роботи керівника занять та керівників на навчальних місцях. Тематика комплексних практичних занять,

як правило, містить такі розділи, питання з напрямів підготовки: способи несення прикордонної служби; порядок маскування прикордонних нарядів; питання топографії (орієнтування на місцевості, рух по азимуту тощо); техніка застосування спеціальних засобів (практичні дії п/н із застосування спеціальних засобів: гумових кийків, наручників, газових балончиків, пістолетів для стрільби патронами з еластичною кулею) з коротким посиленням на наказ про застосування зброї і спеціальних засобів у розділі, що стосується питань, які розглядаються на занятті; тактика дій прикордонного наряду в разі виникнення нестандартних ситуацій (злісна непокора прикордонному наряду в різних формах тощо), ці питання пов'язувати з фізичною підготовкою, а саме: відпрацювання прийомів рукопашного бою (прийоми самозахисту та атаки правопорушників, конвоювання, надання допомоги у складі прикордонного наряду); підготовка зі зв'язку (практична робота із засобами зв'язку, які є в підрозділі); з вогневої підготовки – практичне виконання вправ стрільб, а також проведення занять на навчальних точках з вивчення заходів безпеки, матеріальної частини зброї, виконання нормативів (вибір положення для стрільби, правила ведення вогню тощо). Заняття на цьому місці проводити за структурою комплексного вогневого уроку, крім того, включати навчальні точки, де можуть розглядатися й інші напрями підготовки. Під час проведення занять, коли не виконуються практичні стрільби, проводяться стрілецькі тренування; тактична медицина – надання першої медичної допомоги під час отримання травм, використання індивідуальних перев'язувальних пакетів тощо, як варіант можна включити питання з радіаційної та хімічної безпеки, а також екологічної безпеки, коли питання з медичної підготовки відпрацьовані.

Проведення комплексних практичних занять доцільно розпочинати з тренувань у діях за сигналами (командами) тривоги. Під час посиленої охорони державного кордону проводяться комплексні тренування. Підготовка персоналу до комплексного практичного заняття полягає у вивченні вимог Інструкції про службу прикордонних нарядів, сигналів взаємодії і управління, тактики дій порушників законодавства з прикордонних питань, інструкції щодо заходів безпеки; порядок застосування зброї та спеціальних засобів і заходів фізичного впливу; у підготовці озброєння, техніки, шанцевого інструменту, засобів захисту від ЗМУ та інших елементів екіпіровки; у вивченні нормативів, які будуть відпрацьовуватись на занятті, і в тренуванні їх виконання. Напередодні заняття проводяться інструктивно-методичні заняття з помічниками (мультиплікаторами), які залучаються до проведення занять.

Варто також згадати про теоретичні заняття як важливу складову підготовки персоналу у прикордонному підрозділі. Вони, як правило, передують практичним заняттям, організуються для вивчення нормативно-правових актів (законів, постанов, статутів, наказів) та іншого теоретичного матеріалу. Під час підготовки до заняття керівник повинен чітко визначитись, що повинен знати та вміти кожний прикордонник, з якими питаннями їм потрібно тільки ознайомитись і на що потрібно звернути увагу. Під час проведення теоретичних занять доводяться та роз'яснюються положення матеріалу, після цього надається час для вивчення теоретичних положень і проводиться опитування прикордонників. Крім того приводяться позитивні та негативні приклади, що мали місце у прикордонній службі.

Отже, під час показового заняття використовуються найефективніші методи організації і проведення занять та використання об'єктів навчальної матеріально-технічної бази, оскільки йдеться про результат, якого необхідно досягти після виконання програм підготовки.

Список використаної літератури

1. Методичні рекомендації щодо організації та проведення заходів з професійної підготовки персоналу підрозділів ДПСУ. Хмельницький, 2016. 104 с.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ (СТ. 289 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ): АНАЛІЗ ОСТАННІХ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН

Мовчан Роман Олександрович

*доцент кафедри конституційного, міжнародного і кримінального
права Донецького національного університету імені Василя Стуса,
доктор юридичних наук, доцент*

3 вересня 2020 р. вітчизняними парламентаріями було прийнято Закон України «Про внесення змін до статті 289 Кримінального кодексу України щодо протидії незаконному заволодінню транспортним засобом» (далі – Закон від 3 вересня 2020 р.). Мету ухвалення цього Закону його автори визначили як удосконалення законодавства у сфері протидії незаконному заволодінню транспортними засобами, яке мало бути забезпечено у тому числі за рахунок оновлення заохочувальних приписів ч. 4 ст. 289 КК та санкцій досліджуваної кримінально-правової норми. Тож спробуємо проаналізувати обґрунтованість цих змін кримінального законодавства.

Як відомо, при запровадженні норм про спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності (на кшталт ч. 4 ст. 289 КК) законодавець керувався не стільки принципом гуманізму, скільки положенням про допустимість компромісу у протидії злочинності, переслідуючи цілком конкретні (прагматичні) цілі, які можуть бути окреслені по-різному. Наприклад, П. В. Хряпінський заохочувальні кримінально-правові норми поділяє на норми, спрямовані на: 1) припинення злочину, самовикриття і викриття інших осіб, винних у вчиненні злочину, активне розкриття злочину; 2) вилучення з обігу предметів, засобів, речовин, що становлять підвищену суспільну небезпеку; 3) повернення майна, здобутого злочинним шляхом, або відшкодування завданих збитків [1, с. 13–14]. Екстраполюючи наведені загальнотеоретичні положення на ч. 4 ст. 289 КК, можна констатувати, що ця норма покликана забезпечувати реалізацію одразу двох із зазначених вище цілей (першої та третьої).

Із набранням чинності Законом від 3 вересня 2020 р. сферу застосування розглядуваної заохочувальної (компромісної) норми істотно звужено: якщо раніше, незалежно від інкримінованої частини ст. 289 КК, вона не могла бути застосована лише щодо особи, дії якої супроводжувались застосуванням насильства до потерпілого чи погрозою його застосування, то наразі можливість звільнення від кримінальної відповідальності обмежена випадками вчинення злочину, передбаченого тільки ч. 1 ст. 289 КК. Інакше кажучи, відтепер ч. 4 ст. 289 КК не може бути застосована до осіб, у діях яких містяться ознаки будь-якого кваліфікованого (особливо кваліфікованого) складу аналізованого злочину. Частково (зокрема, вчинення злочину організованою групою, із застосуванням насильства або погрози його застосування) такий законодавчий крок вважаю виправданим. Водночас запровадження заборони на застосування ч. 4 ст. 289 КК щодо осіб, які вчинили незаконне заволодіння транспортним засобом, вартість якого в 100 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян (далі – НМДГ), або з використанням електронних пристроїв для втручання в роботу технічних засобів охорони, підтримати складно.

По-перше, беремо до уваги значний відсоток зазначених кримінально караних проявів у загальному масиві злочинів, передбачених ст. 289 КК, який лише збільшиться у зв'язку із набранням чинності передбаченими Законом від 3 вересня 2020 р. змінами, що стосуються кваліфікуючих ознак незаконного заволодіння транспортним засобом. Якщо ж враховувати й інформацію про те, що з 1 798 кримінальних проваджень за ст. 289 КК, направлених з обвинувальним актом до суду протягом 2020 р., у 236 провадженнях йшлося про вчинення злочину за попередньою змовою

групою осіб, то можна зробити висновок про те, що сферу застосування відповідної заохочувальної норми серйозно звужено; фактично ця норма стосуватиметься лише проявів вчинюваного одноособово незаконного заволодіння найбільш дешевими транспортними засобами (щоб не сказати «автомобільним мотлохом»).

По-друге, ступінь суспільної небезпеки відповідних кваліфікованих різновидів незаконного заволодіння транспортним засобом не є достатнім для відмови у цих випадках від можливості досягнення кримінально-правового компромісу із нехтуванням його прагматичними цілями, вказаними вище. Хіба, наприклад, є підстави вважати, що можливість звільнення від кримінальної відповідальності, яке пов'язується, зокрема, з поверненням транспортного засобу і повним відшкодуванням завданих збитків, має залежати від того, чи використав винний електронний пристрій для втручання в роботу технічних засобів охорони? І невже власники тих протиправно вилучених транспортних засобів, вартість яких перевищує 100 НМДГ (а їх в Україні абсолютна більшість – зонайменше, якщо вести мову про легкові автомобілі), повинні бути позбавлені надії на їхнє добровільне повернення?

Як вже зазначалося на початку статті, одним із інших наслідків ухвалення Закону від 3 вересня 2020 р. стало посилення суворості передбачених ст. 289 КК покарань: 1) з альтернативної санкції ч. 1 вилучене передбачене у ній раніше (поряд з обмеженням волі та позбавленням волі на певний строк) покарання у виді штрафу; 2) у санкції ч. 3 мінімальну межу позбавлення волі збільшено із 7 до 8 років.

З урахуванням того, що максимальну межу передбаченого ч. 2 ст. 289 КК покарання у виді позбавлення волі встановлено на рівні 8 років, зазначена вище зміна санкції ч. 3 ст. 289 КК виглядає зрозумілою, хоч і непотрібною. А от оновлення санкції ч. 1 ст. 289 КК підтримати складно. Через відсутність виваженого підходу, нехтування рекомендаціями кримінально-правової доктрини, а також ігнорування результатів емпіричних досліджень згадане законодавче рішення поповнило когорту тих численних змін до КК, наслідки яких, швидше за все, будуть протилежними очікуваним.

Так, проаналізувавши 100 перших із розміщених у ЄДРСР вироків у справах відповідної категорії (ч. 1 ст. 289 КК), ухвалених протягом 2019–2020 рр., мною було з'ясовано, що у 26 із цих 100 випадків суди призначали винним покарання у виді штрафу, тоді як в інших 74 випадках – обмеження чи позбавлення волі на певний строк. Може скластись враження, що наведені дані підтверджують слушність позиції законодавця, який, вважаючи, що кожен випадок призначення покарання у виді штрафу зни-

жує ефективність механізму кримінально-правової протидії незаконним заволодінням транспортними засобами, вилучив його (штраф) із санкції ч. 1 ст. 289 КК. Однак при глибшому аналізі правозастосовних матеріалів оцінка розглядуваної законодавчої новели змінюється на протилежну. Річ у тім, що із 74 згаданих випадків призначення покарання у виді обмеження та позбавлення волі на певний строк лише у 3 (!) випадках мало місце «реальне» призначення цих покарань (причому йшлося про осіб, які перебували на «спитовому строці» або були неодноразово судимими за вчинення інших к. пр.), тоді як в інших випадках (96 %) винні особи звільнялись від відбування покарання на підставі ст. 75 КК. Виходить, що наявність у санкції ч. 1 ст. 289 КК таких видів покарань, як обмеження волі та позбавлення волі на певний строк, сприяла фактичній безкарності винних осіб; навіть призначення покарання у виді штрафу, тобто найбільш м'якого покарання не давало б змоги звільняти винних від покарання з випробуванням згідно зі ст. 75 КК.

Отже, оновлена санкція ч. 1 ст. 289 КК не відповідає потребам правозастосовної практики щодо караності некваліфікованого заволодіння транспортним засобом. Відтак із великою імовірністю можна спрогнозувати, що зміна санкції ч. 1 ст. 289 КК на підставі Закону від 3 вересня 2020 р. призведе не до посилення, а, навпаки, до послаблення каральної складової цієї кримінально-правової заборони, виступивши каталізатором того, що показники «реального» призначення передбачених нею покарань, вочевидь, будуть зведені до нульових (близьких до цього). Натомість наявність штрафу в попередній редакції ст. 289 КК дозволяла призначити адекватне покарання, зокрема, «випадковим» злочинцям і неповнолітнім.

Проведене дослідження дозволяє зробити невтішний висновок про те, що аналізовані положення Закону від 3 вересня 2020 р. не можуть бути оцінені схвально, а тому ст. 289 КК потребує якнайшвидшого корегування, яке має бути проведено у процесі подальшої законотворчості.

Список використаної літератури

1. Хряпінський П.В. Заохочувальні норми у кримінальному законодавстві України: теоретичні, законотворчі та правозастосовні проблеми: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2010. 39 с.

ЩОДО ПРОБЛЕМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ

Москаленко Олена Вячеславівна,

завідувачка кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права імені професора О.І. Процевського Харківський національний педагогічний університет і мена Г.С. Сковороди, докторка юридичних наук, професорка

Забезпечення охорони громадського порядку, а також забезпечення нормального існування та розвитку суспільних відносин між особами у суспільстві є головною прерогативою держави у якій проголошено принцип верховенства права та законності. Разом з тим, тільки у випадку забезпечення належного рівня соціального захисту працівників поліції, можна досягти ефективного рівня виконання останніми своїх посадових обов'язків. На сьогоднішній день існує ціла низка проблем правового регулювання соціального захисту працівників поліції в Україні, в тому числі проблем пов'язаних з медичним забезпеченням поліцейських. Ґрунтовне дослідження вказаних проблем допоможе здійснити пошук ефективних шляхів їх вирішення.

Так, проблеми пов'язані із неналежним регулюванням медичного забезпечення працівників поліції, як складової соціального захисту вказаних осіб є нагальною проблемою, адже підтримання належного рівня здоров'я являється ключовим фактором у працездатності кожної групи працівників.

Положеннями Конституції України передбачено право кожної особи на отримання безоплатної медичної допомоги [1]. З урахуванням підвищених ризиків та особливого характеру службової діяльності, а також особливо небезпечного характеру завдань, які виконують працівники поліції, належний рівень їх медичного забезпечення є вкрай важливим.

Відповідно до ст. 95 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейським гарантується безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України. У разі відсутності за місцем проходження служби, місцем проживання або тимчасового перебування поліцейських закладу охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України чи відповідних відділень або спеціального медичного обладнання, необхідного для надання медичної допомоги, а також у невідкладних випадках медична допомога надається державними або комунальними закладами охорони здоров'я. У разі відсутності спеціального медичного обладнання, медичних фахівців або спеціалізованих відділень у закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України, а також в інших державних та комунальних закладах охорони

здоров'я, медичних показань, визначених закладом охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України, бюджетних асигнувань поліцейський може бути направлений за висновком відповідного закладу охорони здоров'я на обстеження або лікування до приватного закладу охорони здоров'я або іноземного медичного закладу [2].

Таким чином, поліцейський у випадку виникнення необхідності, може отримати медичну допомогу, як в державному закладі охорони здоров'я, так і в медичному закладі, який розташований за кордоном. Разом з тим, поліцейський може бути направлений до закордонного лікувального закладу тільки за наявності двох обов'язкових умов: 1) неможливості надати кваліфіковану медичну допомогу закладами охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України або іншими державними, комунальними закладами охорони здоров'я через відсутність необхідного обладнання чи спеціалістів; 2) наявність відповідних бюджетних асигнувань.

Тому, ця перспектива є досить примарною, адже по суті за реальних умов отримання кваліфікованої медичної допомоги поза межами України ускладнюється відсутністю відповідних бюджетних асигнувань.

Також, варто зауважити на тому, що право на безоплатне обслуговування у медичних закладах, які знаходяться на балансі Міністерства внутрішніх справ мають право члени їхніх сімей, а саме: чоловік, дружина, діти до 18 років, також члени їхніх сімей, у разі дії непереборної сили під час виконання службових обов'язків в поліції. До того ж поліцейським та членам їхніх сімей надається право на пільги. Систему пільг складає виділення бюджетних коштів на санаторно-курортне та реабілітаційне лікування, відпочинок та оздоровлення у санаторіях, пансіонатах, реабілітаційних центрах, будинках відпочинку тощо. Порядок надання таких привілеїв встановлюється Міністерством внутрішніх справ України у розмірі 25 та 50 відсотків собівартості путівки в такі заклади. Обов'язковою вимогою для поліцейських з боку держави є проходження комплексного медичного огляду в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України [2].

Враховуючи те, що відповідно до Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування встановлюються види загальнообов'язкового державного соціального страхування [3], вважаємо, що все ж таки до проблемних питань медичного забезпечення працівників поліції належить неурегульованість питання щодо обов'язкового медичного страхування для всіх категорій працівників поліції, зважаючи на особливий характер їхніх службових обов'язків.

Підтвердженням вказаної тези є також і те, що у проекті Закону «Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування в Україні» [4] також не має особливого правового механізму регулювання обов'язково соціального страхування працівників поліції.

Разом з тим, вбачається, що для усунення вказаної проблеми правового регулювання соціального захисту працівників поліції є необхідним здійснити комплекс заходів для урегулювання зазначеної ситуації, а саме:

- розробка та прийняття проекту Закону «Про загальнообов'язкове медичне страхування», яким закріпити особливості здійснення загальнообов'язкового медичного страхування працівників поліції;
- розробка та затвердження Міністерством внутрішніх справ Інструкції про порядок загальнообов'язкового медичного страхування працівників органів та підрозділів Національної поліції України. Положеннями зазначеної Інструкції необхідно закріпити загальні положення здійснення загальнообов'язкового медичного страхування поліцейських, порядок отримання медичних страхових полісів, а також обов'язки страховиків, у випадку настання страхового випадку. Також, нормами зазначеної Інструкції повинен бути закріплений порядок добору, на конкурсних засадах, страховиків для укладення договорів страхування.

Таким чином, вбачається необхідність у встановленні чіткого правового регулювання медичного страхування працівників поліції, адже тільки в такому випадку може бути забезпечений належний рівень надання якісних медичних послуг останнім.

Список використаної літератури:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Дата оновлення: 22.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#n977>.
3. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 № 16/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80#Text>. (Дата звернення: 13.02.2020).
4. Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування в Україні: Проект Закону від 02.08.2016 року № 4981-2. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?Pf3511=59862. Дата звернення: 29.08.2019

HUMANITARIAN AND FOREIGN LANGUAGE TRAINING OF CADETS AT LAW ENFORCEMENT HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS

Zoriana Mokhoniok

*senior lecturer at the Department of Humanities,
Kharkiv National University of Internal Affairs,
Sumy branch*

Dynamic transformations in the Ukrainian society, the state and law-enforcement bodies, manifestations of modern socio-cultural and economic realities cause large-scale innovative changes in the higher special school - higher education institutions with special educational conditions. The XXI century police need officers who are true professionals in their field: they have well-developed leadership skills, possess deep humanitarian culture and communication skills and are able to solve training and combat tasks facing them independently. The urgency of solving the tasks is directly related to the humanitarian (including foreign language) training modernization of higher special education applicants. The training mentioned is aimed at updating students' cultural, spiritual, intellectual and ideological personal potentials, the formation of socio-professional competencies and humanistic qualities that fill principles of service to the state with meaning.

At the same time, the role of humanitarian and foreign language training of graduates at higher educational institutions with special training conditions increases significantly due to the development of military branch, changes in the nature and specifics of law enforcement in accordance with modern society and changes in ways, methods and qualities of power confrontations. In this regard, the urgent problem of higher educational institutions (HEIs) of the Ministry of Internal Affairs is to overcome the disparity in the organization of humanitarian and foreign language training for future professionals. The qualification characteristics of higher educational institutions (HEIs) of the Ministry of Internal Affairs graduates declare an orientation on a high level of their humanitarian training and proficiency in a foreign language of professional usage. However, it is worth noting the relatively small amount of time devoted to the study of a foreign language for professional purposes as one of the humanitarian disciplines in comparison with the time allocated for mastering tactical and combat subjects. It should also be noted that the implementation of humanitarian and foreign language education of future police officers is that contrary to the experience of higher educational institutions in developed foreign countries, which train specialists in this field. There, humanitarian training is allocated up to 60% of the studying time budget. Thus, in the

United States of America, Germany, the United Kingdom, France and other developed foreign countries, the humanitarian component is a leading one in the educational process, and the role of the humanities is given special attention in shaping the leadership qualities of future law enforcement officers.

On the one hand, humanitarian and foreign language training of a cadet at higher educational institution in the internal affairs system in modern conditions is a multicomponent purposeful and continuous pedagogical system of intellectual and cultural development of the individual. Namely it stands for one's self-realization, desire for achievement and self-improvement, which will allow future officers to behave professionally under different conditions and to be a part of the intellectual and spiritual elite of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. On the other hand, humanitarian training is the purpose, content and result of humanization of the educational process, which ensures the personality formation of the graduate of higher educational profile institution of the Ukrainian Ministry of Internal Affairs.

Recent domestic studies show that in the context of a new image formation of the modern Ukrainian police officer in particular and the law enforcement system in general, there is an urgent need for officers with a high level of training, quality professional education with humanitarian and foreign language component, humane education, innovative views on police and society and the state. Such a highly qualified specialist must be able to make independent and reasonable decisions that may affect the lives and destinies of others. In addition, it is important, in our opinion, to have a systematic thinking, intellectual and moral potential, to be realistic about the future, proactive and socially responsible. The ability to see the self-worth of a subordinate, his dignity and the right to full disclosure of his professional and personal qualities is also worth noting as one of the important traits for a future police officer.

Taking into account domestic and foreign experience, the main current trends in humanitarian and foreign language training of cadets at higher educational institutions with special learning conditions reflect the process of its modernization, determined by the realities of the information society, principles of culture, student centrism, academic integrity and more.

It should be noted that modernization and transformation of the humanitarian and foreign language components of the educational process are primarily inextricably linked with the creative innovation of the teaching staff of higher educational institutions of the internal affairs system (both certified officers and civilian teachers), their ability to design and to create humanitarian and foreign language educational environment in accordance

with the requirements, working programs and age categories of cadets, to enrich the content of training and education of cadets with new ideas and examples of practical experience of law enforcers of Ukraine and the world.

At the same time, solving the tasks of modernization of humanitarian and foreign language training of future employees of the system of internal bodies of Ukraine, we consider it necessary to take into account:

- organizational, technological and instrumental characteristics of its subjects;
- the level of orientation of special higher education on humanization, humanitarization, informatization, etc.;
- existing traditions in society and in the system of internal affairs;
- initial level of humanitarian and foreign language knowledge of future students;
- negative background of destabilization of worldview and moral foundations of public life, devaluation of spiritual values, development of pseudo-cultural tendencies.

Thus, due to the need to meet all the challenges of the modern world, rapid economic, cultural and social changes in the society, the system of higher education with special learning conditions is undergoing significant positive changes in order to be modernized and humanized. However, it was noted that the amount of time allocated for the humanities study in general and foreign language of professional purpose in particular, is much less than necessary for the implementation of these qualitative changes. In order to achieve the goals of modernization and humanization of higher education and training of professionals for the internal affairs system of Ukraine, it is proposed to increase the number of hours of humanities and foreign language of professional usage in particular.

НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ОСОБАМ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ҐЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА

Мухіна Галина Вікторівна

*доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидатка педагогічних наук, доцентка*

Актуальність теми надання психологічної допомоги постраждалим від ґендерно зумовленого насильства обумовлена запитами сучасного суспільства та розвитком правової демократичної держави в Україні. Це питання набуває особливої значущості в умовах процесів євроінтегра-

ції, що передбачає затвердження перш за все гуманістичних сімейних цінностей.

Методологічною основою нашого дослідження виступають праці А. Андрєєвої, Г. Божович, Н. Гнатюк, Л. Максименко, О. Черепанової, у наукових доробках яких порушено проблему ґендерно обумовленого насильства, та роботи В. Бондаревської, І. Зверєвої, К. Кальницької, А. Скрупської, О. Савчук, в яких висвітлені соціально-психологічні та соціально-педагогічні технології роботи з особами, які зазнали насильства.

Однією із серйозних перешкод до побудови цивілізованого суспільства є проблема домашнього насильства. Саме на цьому наголошувала Міністр соціальної політики Ю. Соколовська, виступаючи на Міжнародному форумі UNFPA «Україна на шляху до подолання домашнього та ґендерно зумовленого насильства». Очільниця міністерства у своїй доповіді акцентувала на масштабах проблеми домашнього насильства в Україні, згідно із статистичними даними Міністерства соціальної політики кожна п'ята жінка в Україні стикалася з тією чи іншою формою насильства. Звичайно, з проблемою насильства в родині стикаються і чоловіки, втім, понад 80% всіх постраждалих від насильства – саме жінки.

ґендерно обумовлене насильство – одна з найбільш поширених у світі форм порушення прав людини, а боротьба з ним належить до пріоритетних завдань у справі забезпечення ґендерної рівності в різних секторах суспільства [6, с.33].

За статистикою Національної поліції простежується динаміка зростання жертв домашнього насильства. У 2019 році було зареєстровано 141814 заяв та повідомлень про вчинення правопорушень та інших подій, які пов'язані з домашнім насильством (у 2018 році таких заяв було 115473). Із 139933 заяв, які були подані дорослими людьми, 113403 – це особи жіночої статі (у 2018 році із 114055 відповідно жінки становлять 89498).

Отже, ми бачимо, що протягом 2019 року звернень громадян з приводу домашнього насильства до поліції збільшилося аж на 19% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року. І ця динаміка, на жаль, мала місце й у 2020 році. Тільки у першій половині 2020 року до поліції надійшла 101 тисяча викликів через домашнє насильство. Це на 40% більше порівняно з минулим роком.

Серед причин такого зростання може бути підвищення суспільної уваги до проблеми домашнього насильства, зростання обізнаності населення, прийняття змін до законодавства, запровадження нових норм та їх широке обговорення в суспільстві, зокрема у ЗМІ, соціальних мережах [3]. Однак

дані офіційної статистики, на нашу думку, не можна вважати абсолютно точними, оскільки вони фіксують лише ті випадки, в яких було офіційне звернення до органів виконавчої влади.

Звичайно, в рамках нашого дослідження ми не можемо проаналізувати всіх причин, але окреслимо хоча б деякі. Серед основних причин слід назвати такі, як: закритість сім'ї як системи; взаємозалежність жертви й агресора; наявність стереотипних уявлень про насильство (наприклад, про стосунки батьків-дітей, де покарання вважають природною складовою виховання); страх перед громадським осудом; несформованість «нульової толерантності» до насильства та готовності протидіяти всім проявам насильства тощо.

До того ж переважно у суспільстві відсутнє належне розуміння наслідків насильства для людини, постраждалі особи відчують соціальне відчуження, що позначається в подальшому житті та на їхньому психологічному стані. Зокрема, це стосується гендерно зумовленого насильства, від якого можуть страждати як чоловіки, так і жінки [1, с.83].

Насильство в сім'ї – це «будь-які умисні дії фізичного, сексуально-го, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і завдають йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю». Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» розрізняє чотири види домашнього насильства: фізичне, психологічне, економічне, сексуальне [2].

Зазначимо, що вплив пережитого насильства позначається не тільки на стані здоров'я жертви, а й узагалі накладає негативний відбиток на всі сторони її життя. Тому, на нашу думку, головною умовою для попередження ускладнень для особи, яка постраждала від насильницьких дій, є забезпечення необхідної психологічної допомоги таким особам. Будь-яка особа, яка постраждала від гендерно зумовленого насильства, зазнає багатьох негативних наслідків. Для забезпечення вчасного виявлення та ідентифікації особи, яка постраждала від домашнього насильства, необхідно не лише розуміти зміст такого поняття, як *насильство, вчинене за гендерною приналежністю*, а також уміти розрізняти ознаки всіх видів насильства: фізичного, економічного, сексуального та психологічного.

У рамках нашого дослідження назвемо тільки ознаки психологічного насильства. Основними ознаками психологічного, за якими можна ідентифікувати особу, яка постраждала від психологічного насильства, є

такі: депресія; низька самооцінка, замкнутість; безсоння; психосоматичні хвороби; напади тривоги; нерішуча поведінка, уникнення погляду під час спілкування; перманентний стресоподібний стан, фобії, фрустрації, психо-емоційні розлади, неврози; автоагресивна поведінка: недоглянута зовнішність; анорексія або булемія; вживання алкоголю або наркотиків; спроби самогубства, членушкодження тощо; нав'язливі страхи; відчуженість, або ворожість у ставленні до дітей тощо [1, с.85].

Якщо вести мову про психологічне насильство то, перш за все, потрібно назвати такі форми як примусу та погроз: висловлювання погроз залишити жертву, вчинити самогубство, залишити без коштів на існування тощо.

Психологічне насильство проявляється у брутальному ставленні до родичів чи друзів члена сім'ї, заподіянні шкоди домашнім тваринам, знищенні, пошкодженні, псуванні або приховуванні особистих речей, предметів, прикрас тощо, використанні принизливих зауважень щодо члена сім'ї, постійних проявах незадоволення, безпідставних докорах, зауваженнях і звинуваченнях, крайніх проявах підозрливості, ревнощів, перевірок, стеження, що робить нестерпним життя [4, с.17-18].

Формою психологічного насильства є й дії людини, які спрямовані на заниження самооцінки іншої людини, змушування жертви думати, що він/вона божевільний/а, або приниження жертви, змушування жертви почуватися винною тощо. Найчастіше це відбувається між подружжям, інтимними партнерами або членами сім'ї, особами, які наділені владою або функцією контролю. Особливістю стану людини, що пережила такий вид насильства, є виражене почуття провини за те, що сталося, крім того наявними є почуття ненависті до кривдника, жаху й образи.

Отже, психологічне насильство в сім'ї – це насильство, пов'язане з тиском одного члена сім'ї на психіку іншого через навмисні словесні образи або погрози, переслідування, залякування, які доводять постраждалого до стану емоційної невпевненості, втрати здатності захистити себе і можуть завдати або вже завдали шкоди психічному здоров'ю.

Методологією психологічної роботи для протидії жорсткому ставленню до людей є концепція «допомоги для самопомоги», яка змінює свідомість і поведінку особистості. Людину в цій концепції кваліфікують як суб'єкта, а не як об'єкт психологічної роботи, що означає формування в неї відповідальності за своє життя, свій вибір, уміння свідомо користуватися своїми правами на основі знання про них.

Перша психологічна допомога (далі ППД) – це сукупність заходів загальнолюдської та практичної допомоги ближнім, які відчувають страждання

і потребу [1, с.100]. ППД насамперед описує гуманні, підтримуючі заходи реагування на страждання особи, яка може потребувати на підтримку. Така допомога має включати такі елементи, як: ненав'язливе надання практичної допомоги та підтримки; оцінювання потреб і проблем; надання допомоги в задоволенні базових потреб (наприклад, їжа, вода, інформація); слухання людей, не примушуючи їх говорити; розрада та заспокоєння людей; надання допомоги в отриманні інформації, встановленні зв'язку зі службами та структурами соціальної підтримки; захист людей від завдання подальшої шкоди тощо [5, с. 9].

Крім цього, вважаємо за потрібне зауважити, що ППД може надавати не лише професійний психолог, а й інші спеціалісти, які знають правила надання такої допомоги. Тому що така допомога – це не прохання, щоб люди проаналізували те, що трапилось; це не професійне психологічне консультування; це не «психологічний дебрифінг» у тому сенсі, що ППД не обов'язково передбачає детальне обговорення події, що спричинила дистрес [5, с. 10].

Отже, основними завданнями першої психологічної допомоги постраждалим від гендерно зумовленого насильства можна вважати: формування відчуття безпеки, зв'язку з іншими людьми, спокою і надії; сприяння доступу до соціальної, фізичної та емоційної підтримки; зміцнення віри в можливість допомоги собі та своїм близьким; формування у людини розуміння того, що надзвичайна подія, свідком або учасником якої вона була, закінчилася і не становить більше загрози.

Список використаної літератури

1. Жінки. Мир. Безпека: інформаційно-навчальний посібник для фахівців сектору безпеки. ОБСЄ, Київ, 2017. 264 с.
2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України № 2229-VIII від 07 грудня 2017. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. С.35.
3. Моніторинг ситуації реагування системи правосуддя на вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі: 2019. URL: <https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Ukrainian%202019%20PRAVO%20Monitoring%20report.pdf> (дата звернення: 03.03.2021).
4. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України /Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В.,

Заброда Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. Київ, 2012. 246с.

5. Перша психологічна допомога : посібник для працівників на місцях. Київ : унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2017. 64 с.
6. Протидія домашньому насильству: реалії і перспективи» : збірник тез Обласної науково-практичної конференції. Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т, ЧНТУ, 2019. 126 с.

ЗМІЦНЕННЯ НАУКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДОНЕЦЬКОГО ЮРИДИЧНОГО ІНСТИТУТУ МВС УКРАЇНИ В ЕПОХУ ПОСТМОДЕРНУ

Назимко Єгор Сергійович

*перший проректор Донецького юридичного інституту МВС України,
доктор юридичних наук, старший науковий співробітник*

28 квітня 2021 року виповнюється 60 років з дня заснування Донецького юридичного інституту МВС України, який пройшов славетний шлях свого становлення та розвитку. Створювався начальний заклад як середня спеціальна школа міліції МВС УРСР. У 1992 році її було реорганізовано в Донецьке училище міліції МВС України, а в 1993-му начальний заклад набув статусу повноцінного вишу – став інститутом. Період становлення нашого закладу пов'язаний з низкою поколінь офіцерів, вчених, правників та професіоналів.

Сьогодні ми маємо підвести підсумки діяльності Донецького юридичного інституту за 60 років, визначити перспективні напрями розвитку на майбутнє. Існування певних історичних традицій, або стандартів науково-дослідної роботи в Інституті обумовлює традиційність та усталеність підходів, очікуваність результатів, показників. У цих тезах ми звернемось до окремої складової науково-дослідної роботи – зміцнення наукового потенціалу та підготовки кадрів вищої кваліфікації. Чому саме до цієї складової? Тому, що для ДЮІ, як для переміщеного закладу освіти, це питання (через брак кадрів протягом 2014-2016 років) було питанням виживання у цілому.

Одночасно з військовою агресією РФ проти України у системі вищої освіти розпочалась зміна парадигми функціонування закладів вищої освіти, надання освітніх послуг. Безумовно ці процеси визначили новий вектор розвитку наукових корпорацій, якою, безумовно, є і Донецький юридичний інститут МВС України.

З перших днів вимушеного переселення та втрати окремої частини науково-викладацького складу Інститут потребував якнайшвидшого відновлення та забезпечення наступності наукових поколінь. До 2015 року в інституті функціонувала ад'юнктура, в якій завершили навчання більше 600 осіб. ДЮІ готував кандидатів юридичних наук за державним замовленням та за контрактом за чотирма науковими спеціальностями. Навіть у 2014 році, вже працюючи у м. Маріуполь, нам вдалось забезпечити повний набір на навчання – було зараховано 21 особу. Однак, в Україні з 2015 року було запроваджено новий підхід до підготовки науково-педагогічних та наукових кадрів. Аспіранти мали опанувати освітньо-наукову програму та підготувати дисертацію. Подібна підготовка здобувачів третього освітньо-наукового рівня підлягала ліцензуванню. Були розроблені нові ліцензійні умови та відповідні критерії, яким мали відповідати ЗВО, що претендують на цей вид діяльності. Ураховуючи становище ДЮІ та невеликий кадровий склад (вже у м. Кривий Ріг) ми вважали перемогою отримання ліцензії на підготовку докторів філософії за спеціальністю 081 «Право» відповідно до наказу МОН № 771 від 04.07.2016. Над цим кейсом працювала команда ентузіастів інституту. Користуючись нагодою хочу відмітити особливу роль у підготовці освітньо-наукової програми кандидатки юридичних наук, доценти Марини Городецької (Лоскутової). Вже зараз в ДЮІ відбулись 7 захистів дисертацій аспірантів першого та другого років набору (2016 та 2017 роки).

За старими ж правилами підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації в ДЮІ також вже було сформовано певні традиції. У 2013 році Інституту вдалось відкрити спеціалізовану вчену раду із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Вона отримала шифр К 11.737.01 та функціонувала за однією науковою спеціальністю – 12.00.09. Нарешті у здобувачів ДЮІ з'явилась можливість захищати свої дисертації в стінах закладу. За термін її повноважень було захищено 17 дисертацій. Головою спецради був професор Микола Шелухін.

Після завершення каденції цієї ради у 2015 році Інститут вживав заходи з продовження терміну її повноважень та розширення профілю за рахунок введення спеціальності 12.00.01 (на той момент професор Євген Зогуля вже отримав диплом доктора юридичних наук, а до колективу приєднались ще кілька докторів наук). Однак, на момент подання відповідних документів до МОН України, а особливо – на етапі розгляду нашої заяви – два професори інституту (а у складі ради – голова та його заступник) звільнились, тому ініціативу інституту не було підтримано. Ми знову переформувували раду та подали документи за однією вже тради-

ційною спеціальністю – 12.00.09. Термін повноважень було продовжено, а головою ради було призначено професора Анатолія Волобуєва. За період другої каденції відбулось 7 захистів дисертацій.

У 2017 році, з урахуванням зміцнення наукового потенціалу, ми розуміли, що не слід обмежуватись однією спеціальністю. Тому до МОН було подано відповідне клопотання, і наказом Міністерства від 28.12.2017 № 1714 було розширено перелік спеціальностей у раді: 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень», 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» та 12.00.09 «Кримінальний процес і криминологія; судово експертиза; оперативно-розшукова діяльність» (голова ради – капітан поліції Єгор Назимко). За період третьої каденції було захищено 45 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Всього за час функціонування спецради К 11.737.01 було захищено 69 дисертацій.

Це історія однієї ради. Однак, наказом МОН в ДЮО у 2015 році було відкрито другу раду – К 11.737.02 за спеціальностями 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення» та 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Її єдиним головою за всі періоди каденції є професор Микола Клемпарський. У 2018 році профіль ради було розширено за рахунок спеціальності 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» (наказ Міністерства освіти і науки України наказу від 07.11.2018 № 1218). Це стало можливим завдяки приєднанню до колективу ДЮО професорки Людмили Ніколенко та її учнів. За період каденції цієї ради було захищено 67 дисертацій.

Усього спеціалізованих вчених радах ДЮО було захищено 136 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук.

На сьогодні в інституті працюють 23 доктори наук (2016 р. – 13), 90 кандидатів наук (у 2016 р. – 50), 13 професорів (2016 р. – 6), 51 доцент (2016 р. – 21), 1 дійсний член (академік) Національної академії правових наук України, 2 заслужених юриста України. Наукові дослідження здійснюють колективи 18 кафедр (у 2016 р. – 5), двох науково-дослідних лабораторій (у 2016 р. – 1).

Про що можуть свідчити ці показники? Про те, що колективу вдалось відновити науковий потенціал та забезпечити наступність наукових поколінь? Про те, що ДЮО – найпотужніший юридичний заклад вищої освіти регіону? Про те, що в Інститут наявні резерви подальшого поступового розвитку? Про досягнення «університетських» показників.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Назимко Олена Вікторівна

*доцент кафедри правознавства юридичного факультету
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля,
кандидат юридичних наук, доцент*

Науково-дослідницька діяльність є, як відомо, не лише одним з найвищих проявів інтелектуально-розумової діяльності, а й надзвичайно перспективним шляхом до прискорення темпів соціально-економічного, технічного та суспільного розвитку, вирішення нагальних проблем людства у XXI столітті.

Серед основних загальносвітових, а також європейських регіональних міжнародних актів щодо чіткого правового визначення поняття науково-дослідницької діяльності, визначення цілей, принципів та правил її здійснення, а також регулювання правового статусу науковців, дослідників та викладацьких кадрів в рамках системи вищої освіти слід назвати Статут ЮНЕСКО від 16 листопада 1945 року, Хартію науковців від 1948 року, Декларацію про права науковців від 1969 року, Рекомендацію ЮНЕСКО про статус науково-дослідницьких працівників від 20 листопада 1974 року (надалі – Рекомендація 1974 року), Велику Хартію європейських університетів від 18 вересня 1988 року, Рекомендацію ЮНЕСКО про статус викладацьких кадрів вищих навчальних закладів від 11 листопада 1997 року, Європейську хартію дослідників та Кодекс поведінки для приймання на роботу дослідників від 11 березня 2005 року.

Якщо, все ж таки, міжнародно-правові стандарти регулювання науково-дослідницької діяльності ототожнювати із галуззю міжнародного права у сфері трудових відносин, то слід з цього приводу навести наступні доводи.

Надзвичайно важлива та фундаментальна «трудова» складова сфери наукової та дослідницької діяльності, у її гуманістично-правовому, соціальному та нормативно-правовому вимірі, відтворюється через універсальне функціонування в рамках цієї сфери одного із основоположних трудових прав кожної людини – рівного права на вільний вибір професії, зайняття, виду діяльності та праці.

Так, наприклад, п. (с) ст. 11 Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 3 вересня 1981 року зазначає, що держави-сторони цієї Конвенції захищатимуть: «с) право (як чоловіків, так і жінок. – Авт.) на вільний вибір (таким чином, будь-якої. – Авт.) професії чи роду роботи, на просування по службі та гарантію зайнятості, а також

на користування всіма пільгами і умовами роботи, на одержання професійної підготовки та перепідготовки, включаючи учнівство, професійну підготовку підвищеного рівня та регулярну підготовку» [3].

Дане основоположне соціально-трудове право кожної людини стоується, безумовно, і права на здійснення, так би мовити, індивідуально-особистої та професійної науково-дослідницької діяльності. З цього приводу в Преамбулі до Статуту ЮНЕСКО зазначається (мовою оригіналу): «...веря в необходимость предоставления всем людям полных и равных возможностей (также прав. – Авт.) для получения образования, беспрепятственных исканий объективной истины и свободного обмена мыслями и знаниями (пошук об'єктивної істини здійснюється, як відомо, через науково-дослідницьку діяльність та право на академічну свободу. – Авт.; курсив мій. – Авт.), подписавшие настоящий Устав государства выразили твердую решимость развивать и расширять связи между своими народами в целях взаимного понимания и приобретения более точного и ясного представления о жизни друг друга» [6].

Однак слід зазначити, що специфіка змісту та характеру «трудових» прав, свобод, обов'язків та відповідальності науковців полягає не тільки в соціально-економічній, а й у політичній, ціннісній та моральній площині.

В процесі наукової та дослідницької діяльності існує перманентна, нагальна та природна потреба в широкій академічній свободі для наукової думки та дії. Сам процес наукової та дослідницької діяльності суттєво відрізняється від трудового процесу в рамках, наприклад, матеріально-виробничих галузей праці, де працівник фізичної праці повинен, насамперед, «працювати», «робити», «виробляти». Ціль та хід такого трудового процесу накладає на працівника фізичної праці, на відміну від науковця, природні та розумні обмеження щодо його конкретних постійних намірів та прав на деякі потенційні дії, що, однак, не виключає можливості здійснення ним певних розумових зусиль, спрямованих на покращення виробничого процесу та його результатів. Якщо працівник сфери, не пов'язаної із науково-дослідницькою діяльністю, вимагає, насамперед, задоволення його соціально-економічних, матеріальних потреб, то науковець, окрім необхідності соціально-економічного забезпечення, потребує права на індивідуальне та беззаперечне творчо-інтелектуальне самовираження.

В Преамбулі Рекомендації 1997 року визнаються актуальні правові проблеми, пов'язані із зазіханнями на права науковців, які носять часто-густо не соціально-економічний, як це притаманно «класичним» трудовим відносинам, а політичний характер (мовою оригіналу): «Выражая озабоченность уязвимостью академического сообщества в условиях политического

и экономического давления, которое может подорвать академическую свободу (курсив мій. – Авт.), принимая во внимание, что право на образование, преподавание и исследовательскую деятельность может быть реализовано в полном объеме лишь в условиях академической свободы и автономии высших учебных заведений и что открытое распространение результатов, гипотез и мнений лежит в основе высшего образования и обеспечивает самую надежную гарантию точности и объективности научной работы и исследовательской деятельности...» [5].

У Європейській хартії дослідників 2005 року, у розділі «Свобода досліджень» зазначається (мовою оригіналу): «Исследователи должны вести свои исследования для блага человечества и расширения границ научного знания, обладая свободой мысли и слова, свободой выбирать методы решения проблем, в соответствии с признанными этическими принципами и нормами. Исследователи должны, однако, признавать ограничения этой свободы, которые могут возникнуть в результате особых обстоятельств (включая участие в контроле / руководстве / менеджменте) или условий работы, например, по бюджетным или инфраструктурным причинам, а также, особенно в промышленном секторе, по соображениям защиты интеллектуальной собственности. Такие ограничения не должны, однако, нарушать признанные этические принципы и нормы, которых исследователи должны придерживаться» [2].

П. 27 Рекомендації 1997 року визнає принцип недоторканності академічної свободи в рамках науково-дослідницької діяльності, зокрема у випадку її здійснення викладацькими кадрами вищих навчальних закладів (мовою оригіналу): «Преподавательские кадры высших учебных заведений имеют право на академическую свободу, т.е. не ограничиваемое никакой установленной доктриной право на свободу преподавания и обсуждения, свободу проведения исследований (курсив мій. – Авт.), распространения и публикации их результатов, свободное выражение своих мнений в отношении учреждения или системы, в которых они работают, свободу от институциональной цензуры и свободу участия в профессиональных или представительных академических органах. Все преподавательские кадры высших учебных заведений должны иметь право выполнять свои обязанности без какой бы то ни было дискриминации, не опасаясь никаких репрессивных действий со стороны государства или с любой другой стороны» [5].

П. 29 Рекомендації 1997 року, у свою чергу, окремо підкреслює право викладацьких кадрів вищих навчальних закладів на здійснення саме науково-дослідницької діяльності (мовою оригіналу): «29. Преподавательские

кадры высших учебных заведений имеют право на проведение научных исследований без всяких запретов или вмешательства, руководствуясь своей профессиональной ответственностью и при условии соблюдения признанных на национальном и международном уровнях профессиональных принципов интеллектуальной взыскательности, поиска научной истины и исследовательской этики» [5].

Зміст та характер обов'язків та відповідальності тих, хто здійснює науково-дослідницьку діяльність, як і вищезазначені права, також містять не лише соціально-економічний або «виробничий» компонент; вони є, насамперед, похідними від права на академічну, тобто інтелектуальну, свободу. Так, деякі підп. п. 34 Рекомендації 1997 року зазначають основоположні та обов'язкові інтелектуальні, ціннісні та етичні зобов'язання науковців, згідно яких науковець є зобов'язаний (мовою оригіналу): «(b) проводить научно-дослідницьку діяльність і розповсюджують її результати или, когда проведение оригинальных исследований не требуется, поддерживать и повышать уровень своих знаний по конкретному предмету с помощью учебных курсов и исследовательской деятельности, а также посредством разработки учебной методологии, нацеленной на совершенствование педагогических навыков; (c) осуществляют исследовательскую и научную деятельность на основе честного поиска знаний, должным образом обеспечивая доказательность, беспристрастность суждений и добросовестность при сообщении результатов; (d) соблюдать этику научных исследований, касающихся человека, животных, наследия или окружающей среды; (e) уважать и признавать научную работу своих коллег и студентов и, в частности, обеспечивать, чтобы в число авторов публикуемых работ входили все, кто внес в них реальный вклад и разделяет ответственность за их содержание» [5].

Розділи «Етичні принципи» та «Професійна відповідальність» Європейської хартії дослідників 2005 року зазначають: «Исследователи должны придерживаться признанных этических норм и фундаментальных этических принципов, сложившихся в их дисциплине (-ах), равно как и этических стандартов, зафиксированных в различных национальных, отраслевых или институциональных этических Кодексах. Исследователи должны прилагать все усилия, чтобы их исследования были существенны для общества и не дублировали исследований, ранее выполненных в другом месте. Они должны избегать плагиата любого вида и уважать принципы интеллектуальной собственности и совместной собственности на данные, полученные в исследовании, выполненном в сотрудничестве с руководителем и/или другими исследователями» [2].

Інша важлива «трудова» складова сфери наукової та дослідницької діяльності та відповідних міжнародних, зокрема європейських нормативно-правових положень її регулювання полягає в тому, що і наукова, і дослідницька діяльність становлять вид повноцінної, окремої праці або професії.

Так, Рекомендація 1974 року, у свою чергу, визначає науково-дослідницьку діяльність в якості праці як такої, якій притаманні відповідні (специфічні) умови для її успішного здійснення, відповідальність та права (мовою оригіналу): «Учитывая, что научно-исследовательская деятельность сопряжена со специфическими условиями труда и надлежащей ответственностью научно-исследовательских работников перед этой работой» (курсив мій. – Авт.), своей страной, международными идеалами и целями Организации Объединенных Наций (також додамо, безумовно, перед конкретним роботодавцем або замовником. – Авт.), и потому работники этой профессии нуждаются в надлежащем (правовом. – Авт.) статусе» [4].

Європейська хартія дослідників 2005 року, у свою чергу, закріплює за науковою та дослідницькою діяльністю статус повноцінної професії (мовою оригіналу): «Все ученые, занятые в исследованиях, должны быть признаны профессионалами (курсив мій. – Авт.) и рассматриваться в этом качестве. Это отношение должно начинаться со старта их карьеры, а именно, на уровне аспиранта, и должно включить все уровни, независимо от их классификации на национальном уровне (например, ассистент, аспирант, докторант, постдок, государственный служащий)» [2].

Згідно існуючої рекомендації з боку ЮНЕСКО щодо розмежування понять наукової та дослідницької діяльності, обидва види діяльності можуть бути процесами, які є обумовленими професійною (трудовою) діяльністю або, іншими словами, працею викладацьких кадрів в рамках системи вищих навчальних закладів та підпорядкованими такій діяльності. Так, підп. (b) та (c) п. 1 Рекомендації 1997 року зазначають з цього приводу наступне (мовою оригіналу): «(b) под “исследовательской деятельностью” в контексте высшего образования (курсив мій. – Авт.) понимаются оригинальные исследования в области технологии, естественных, инженерных, социальных и гуманитарных наук, медицины, культуры или образования, предполагающие тщательно организованные изыскания на основе критического подхода с использованием различных приемов и методов, в соответствии с характером и условиями поставленных проблем, которые направлены на уточнение и/или решение этих проблем и опираются на соответствующую инфраструктуру, если осуществляются в институцио-

нальных рамках; (с) под “научной деятельностью” понимаются процессы, посредством которых преподавательские кадры высших учебных заведений постоянно обновляют знания по своему предмету или готовят научные публикации, распространяют свои труды, совершенствуют свои педагогические навыки и в качестве преподавателей своих дисциплин повышают свою научную квалификацию» [5].

Підп. (f) п. 1 Рекомендації 1997 року, підкреслюючи міцний взаємний цільовий та «трудовий» зв'язок між поняттями «дослідницької діяльності», «наукової діяльності», з одного боку, та «викладацької діяльності», з іншого, надає наступне визначення поняття «викладацьких кадрів вищих навчальних закладів» (мовою оригіналу): «(f) под “преподавательскими кадрами высших учебных заведений” понимаются все лица в учебных заведениях или программах высшего образования, которые в течение полного или неполного рабочего дня (рабочий день та його тривалість є, як відомо, елементами, які регулюються нормами трудового права. – Авт.) занимаются преподаванием и/или научной, и/или исследовательской деятельностью, и/или те, кто предоставляет образовательные услуги учащимся или обществу в целом».

Ще дев'ять років назад Велика Хартія 1988 року, підписана 250 ректорами різних університетів світу, зазначала (мовою оригіналу): «2. В университетах педагогическая деятельность неотделима от исследовательской деятельности для того, чтобы образование было бы в состоянии следовать за эволюцией потребностей, таких как требования общества и научных знаний» [1].

Однак європейський «регіональний» стандарт, відповідно до Європейської хартії дослідників 2005 року, навпаки, містить альтернативний підхід, який зазначає, що викладацька діяльність повинна посідати вторинне місце по відношенню до науково-дослідницької (мовою оригіналу): «Преподавание - важнейшая составляющая получения и распространения знания и поэтому должно рассматриваться как полноценный вариант внутри научной карьеры (курсив мій. – Авт.). Однако выполнение педагогических обязанностей не должно отнимать слишком много сил, особенно в начале карьеры, чтобы не отвлекать ученого от исследовательской деятельности (курсив мій. – Авт.). Работодатели и/или субсидирующие организации должны гарантировать соответствующее вознаграждение за преподавание, а также и учет преподавательских обязанностей в системах оценки сотрудников. Время, затраченное ведущими исследователями на повышение квалификации начинающих сотрудников, следует вносить в их педагогический стаж. Нужно также учитывать, что для преподавания

и научного руководства профессиональным продвижением исследователей нужна специальная подготовка» [2].

Зазначимо також, що положення підп. (i) та (ii) п. d) ч. 1 Рекомендації 1974 року, у свою чергу, зосереджуються на загальному визначенні поняття науково-дослідницьких працівників (мовою оригіналу), в цілому безвідносно до їхніх професійних або «трудових» занять, надаючи державам-учасникам, які підписали цю Рекомендацію, суверенне право визначати категорію таких осіб: «d) i) Выражение «научно-исследовательские работники» относится к лицам, занимающимся исследованием и разработками в конкретной области науки и техники; ii) На основе положений настоящей Рекомендации каждое государство - член определяет категорию лиц, относящихся к научно-исследовательским работникам, и формальные критерии их квалификаций (как, например, диплом, ученая степень, ученое звание или выполняемые обязанности (тут існує певна спрямованість до професії – Авт.), а также предусматриваемые исключения» [4].

Як бачимо, в рамках міжнародно-правового регулювання сфери науково-дослідницької діяльності, яке здійснюється відповідно до рекомендаційних норм джерел міжнародного права ЮНЕСКО, спостерігається певний загальний та спеціальний міжгалузево-правовий зв'язок цих норм із загальними правовими положеннями міжнародного права у сфері трудових відносин. Поняття науково-дослідницької діяльності, відповідно до норм міжнародного права, становить не лише загальну сферу діяльності як таку, а й сферу інституційно-оформлених трудових відносин, а правовий статус наукових, дослідницьких та викладацьких кадрів відтворює відповідний соціально-правовий статус, притаманний сфері трудових відносин

Сучасне міжнародне право у сфері освіти, науки і культури містить рекомендаційні положення стосовно регулювання усіх необхідних соціальних, правових та організаційно-інституційних аспектів або етапів здійснення трудової діяльності науковцями, дослідниками та викладацькими кадрами.

Надзвичайно важливим видається також зазначити, що положення міжнародного права у сфері освіти, науки і культури розглядають наукову, дослідницьку та викладацьку діяльність у їхньому професійному симбіозі. Наукова та дослідницька діяльність є складовими професійних, трудових обов'язків викладача; здійснення наукових досліджень підвищує професійну компетентність працівника вищого навчального закладу.

Список використаної літератури

1. Велика Хартія європейських університетів від 18 вересня 1988 року. URL: http://nkaoko.kz/kz/bolon_process/key_documents_of_the_bologna_process/1208/ (дата звернення: 10.03.2021)
2. Європейська хартія дослідників від 11 березня 2005 року. URL: <http://rosnu.ru/activity/events/413.html> (дата звернення: 10.03.2021)
3. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 3 вересня 1981 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_207 (дата звернення: 10.03.2021)
4. Рекомендація о статусе научно-исследовательских работников // Акты Генеральной конференции ЮНЕСКО. Восемнадцатая сессия Париж, 17 октября – 23 ноября 1974 г. Том 1. Резолюции. – ЮНЕСКО, 1975. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001140/114040rb.pdf#page=180> (дата звернення: 10.03.2021)
5. Рекомендація ЮНЕСКО о статусе преподавательских кадров высших учебных заведений 1997 г. Рекомендации ЮНЕСКО/МОТ. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0016/001604/160495r.pdf> (дата звернення: 10.03.2021)
6. Статут Організації Об'єднаних Націй з питань науки, освіти і культури від 16 листопада 1945 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_014 (дата звернення: 10.03.2021)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КІБЕРЗЛОЧИНІВ

Неділько Ярослав Валентинович

*аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики
Інституту права Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

Науковий керівник: Ахтирська Наталія Миколаївна

*доцентка кафедри кримінального процесу та криміналістики
Інституту права Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
кандидатка юридичних наук, доцентка*

Вчинення кіберзлочину залишає велику кількість інформації, що може бути використана для швидкого та ефективного розслідування даного кримінального правопорушення. Саме тому, першочерговою слідчою (розшуковою) дією, яка дозволяє виявити та зафіксувати сліди кримінального правопорушення, що мають значення для розслідування, є огляд.

Вченими-криміналістами у юридичній літературі пропонуються різні визначення огляду.

На думку М.В. Салтевського, огляд – це процесуальна діяльність слідчого щодо застосування методів і засобів дослідження матеріальних джерел інформації при розслідуванні кримінальних правопорушень [1, с. 334].

З точки зору Є.В. Пряхіна, огляд – це процес безпосереднього виявлення, сприйняття і дослідження слідчим об'єктів, що мають значення для справи, їхніх ознак, властивостей, стану та взаємного розташування [2, с. 156].

Цілком доречно, В.О. Коновалова пропонує оглядом називати слідчу (розшукову) дію, яка полягає в безпосередньому сприйнятті об'єктів із метою виявлення слідів злочину та інших речових доказів, з'ясування обставин події, а також обставин, що мають значення для кримінального провадження [3, с. 297].

Законодавець у ст. 237 КПК України наводить наступні види огляду: огляд місцевості, огляд приміщення, огляд речей та документів, огляд житла чи іншого володіння особи. Слід зазначити, що єдина слідча (розшукова) дія, яка може бути проведена до внесення в ЄРДР відомостей про вчинене кримінальне правопорушення – огляд місця події (ч. 3 ст. 214 КПК України) [4].

Вимоги, що пред'являються до огляду місця події, визначені положеннями ст. 237 КПК України [4].

Безсумнівно, однією з найважливіших умов ефективного проведення огляду, у кримінальних провадженнях про кіберзлочини, є суворе дотримання встановлених правил поведіння з комп'ютерною технікою (чи іншими електронними пристроями) та носіями інформації, технічно грамотне проведення пошуку доказів, потрібної інформації.

Оскільки слідчі не завжди володіють знаннями та навичками у технічній сфері, що може призвести до знищення чи псування доказової інформації, тому необхідно до огляду кіберзлочинів залучати спеціаліста, який точно та у логічній послідовності виявить інформацію, що буде основою для побудови слідчих версій [5, с. 173].

Доречно пропонує В.А. Журавель запрошувати до огляду у кіберзлочинах понятими осіб, які знайомі з роботою електронно-обчислювальних машин [6, с. 399].

Як показує практика, до матеріалів кримінальних проваджень долучаються протоколи огляду веб-сайту (чи іншого електронного середовища).

Так, Деснянський районний суд м. Чернігова у вирокі, наводячи доводи винуватості особи у вчиненні кримінального правопорушення, посилається на протокол огляду, де об'єктом огляду є веб-сторінка інтернет сайту [7].

У вирокі Дрогобицького міськрайонного суду Львівської області констатується, що було проведено огляд сайту та виявлено три вертикальні інформаційні блоки: «Цікаві статті», «Друзі сайту» та «Підтримай нас». У подальшому, під час огляду сайту встановлено, що там наявні відеофайли із фільмами, права на розповсюдження яких належать компанії Ворнер Бразерс та які зазначені в обвинувальному акті, зокрема: «Гравитация», «Інтерстеллар», «Нестерпні боси 2», «Піднесення Юпітер», «Суддя», «Хоббит:Пустка Смога» [8].

Особливістю огляду у кримінальних правопорушеннях, що вчиняються з використанням інформаційних технологій (кіберзлочинах), важливим є проведення огляду веб-сайту (чи іншого електронного середовища). Такий огляд, залежно від обставин вчиненого кіберзлочину, може проводитись як в процесі огляду місця події (наприклад, при огляді засобів комп'ютерною техніки, кімнати, де знаходиться комп'ютер, проводиться і огляд веб-сайту), так і окремою слідчою (розшуковою) дією – оглядом веб-сайту (чи іншого електронного середовища), про що складається протокол за правилами ст. 237 КПК України.

На наш погляд, проведення таких оглядів потребує законодавчого врегулювання. Тому законодавцю варто до положень ч. 1 ст. 237 КПК України до проведення огляду місцевості, приміщення, речей, документів додати проведення огляду веб-сайту (чи іншого електронного середовища).

Список використаної літератури

1. Салтевский М.В. Криміналістика (у сучасному викладі): Підручник. К.: Кондор, 2008. 588 с.
2. Криміналістика: навч. посіб. / за заг. ред. Є. В. Пряхіна. К.: Атіка, 2012. 496 с.
3. Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / за ред. В.Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. 456 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України // Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 10.03.2021)
5. Ахтирська Н.М. Актуальні проблеми розслідування кіберзлочинів : навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2018. 229 с.
6. Керівництво з розслідування злочинів: науково-практичний посібник / Кол. авторів: В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін.; За ред. В.Ю. Шепітька. Харків : «Одіссей», 2009. 960 с.

7. Вирок Деснянського районного суду м. Чернігова від 23 січня 2020 року №750/8058/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87113179> (дата звернення 21.01.2020).
8. Вирок Дрогобицького міськрайонного суду Львівської області №442/6623/15-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82263324> (дата звернення 21.01.2020).

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВНИЧОЇ ОСВІТИ

Ніколенко Людмила Миколаївна

*завідувачка кафедри господарсько-правових дисциплін та економічної безпеки факультету № 3
Донецького юридичного інституту МВС України,
докторка юридичних наук, професорка*

Розвиток правничої освіти в Україні здійснюється в умовах прагнення України стати повноправним членом європейського співтовариства, входження України до міжнародного освітнього простору, адаптації національних законодавчих норм в галузі освіти до міжнародних стандартів. Реформи, які здійснюються в системі юстиції, прокуратури та адвокатури, судовій та правоохоронній системі, а також зміни, які впроваджуються за всіма галузями економіки висувають нові вимоги до підготовки правників. Протягом останніх років, серед освітян, вчених, юристів-практиків, публічних діячів та громадян, дискутується питання стосовно реформування правничої освіти та пропонується нова концепція, яка викликає гострі обговорення, різні пропозиції та аргументи. У проєкті «Концепції вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії» (далі – Концепція) до правничих професій віднесено лише чотири професії, а саме: адвокат, нотаріус, прокурор, суддя. Поза увагою залишено правників, які працюють в органах Міністерства внутрішніх справ України. Реформування правничої освіти в Україні передбачатиме зміни системи суспільних відносин в правничій сфері, а саме відмову від системи двохрівневої підготовки спеціалістів й запровадження уніфікованої (наскрізної) магістерської програми за спеціальністю «Право», відмову від заочної (дистанційної) форми навчання, обмеження набору на навчання. Проєкт Концепції передбачає введення єдиного кваліфікаційного іспиту для всіх правників, описує компетентності, якими повинна володіти людина з юридичною освітою, та містить вказівки щодо нових

методик викладання. Також основним положенням проєкту Концепції є те, що підготовку правника в Україні мають здійснювати правничі школи, які належать до сфери компетенції Міністерства освіти і науки України (класичні університети, профільні університети), та приватні вищі навчальні заклади, що отримали ліцензію Міністерства освіти і науки України. [1].

Найбільш спірним питанням стала підготовка правників у закладах освіти зі специфічними умовами навчання, а саме в закладах системи Міністерства внутрішніх справ України. Концепцією пропонується зупинити підготовку правників у таких закладах. Прихильники такої позиції говорять про те, що «правник є носієм верховенства права. Він служить суспільству, у нього інша місія» [2]. Але саме правоохоронці повністю відповідають вказаному висловлюванню. Слід підкреслити, що висококваліфікована підготовка кадрів для правоохоронних органів є невід'ємною складовою забезпечення законності, правопорядку, охорони прав та інтересів фізичних та юридичних осіб, боротьби зі злочинністю та іншими правопорушеннями. Тому для досягнення бажаних результатів необхідним є навчання правника, спроможного відповідати на виклики сучасного суспільства. Правнича освіта повинна бути спрямована не тільки на формування системи навчання, формування професійних компетентностей, а також на створення нового рівня правової культури та правосвідомості особи, її ціннісних орієнтирів та активної позиції як члена громадянського суспільства, а також сприяє всебічному розвитку людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвитку її розумових та фізичних здібностей, талантів, формуванню громадян, здатних до свідомого суспільного вибору [3]. Основним критерієм оцінювання закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання є здатність закладу готувати кваліфікованих правоохоронців, а також професійних правників, а якщо вони будуть позбавлені можливості готувати фахівців за спеціальністю «Право», то про яку якість можна говорити.

На теперішній час наша держава потребує правників, які не тільки мають широкі правничі знання, а також відповідають високим етичним та моральним людським якостям. Саме підготовка в закладах системи МВС України гарантує надання ґрунтовних знань та навиків, здатність здобувачів до саморозвитку, вміння використовувати інформаційні, технічні та технологічні технології.

Прихильники відміни підготовки правників у закладах освіти зі специфічними умовами навчання посилаються на європейський досвід. Але сліпе копіювання європейського досвіду, без врахування українських національних особливостей освіти не завжди має позитивну тенденцію.

Впровадження європейського досвіду з метою гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами у сфері підготовки правників, в тому числі правоохоронців є важливою умовою реформування всієї освіти. В той же час, слід відзначити, що підготовка правоохоронців, як й інших правників орієнтована на людиноцентристський підхід в діяльності, посилення практичної підготовки здобувачів вищої освіти як правоохоронців та правозахисників, так і юристів, а також на профілактичну роботу серед населення [4, с. 556].

Ю. Гришина зазначила, що метою юридичної освіти постає формування компетентностей, необхідних для розуміння сутності та функцій права, змісту теоретичних засад, принципів й основних юридичних інститутів застосування права, а також меж юридичного регулювання суспільних відносин. Здобувачі повинні бути готові до захисту прав людини й основоположних свобод, утвердження верховенства права, відданості принципам людської та професійної гідності, справедливості, рівності, неупередженості, незалежності, дотримання високих етичних стандартів [5]. Слід підкреслити, що цим напрямом підготовки в закладах вищої освіти зі специфічними умовами приділяється багато уваги і саме вказані компетентності та принципи закладаються в процесі навчання здобувачів. Тому викликає на заперечення сумніви щодо можливості підготовки правників з високими етичними цінностями й усвідомленням професійної відповідальності за впровадження верховенства права відомчими правничими школами [5], бо саме на цих цінностях виховуються майбутні правоохоронці.

Також, як аргументи щодо підготовки правників закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання можна визначити наступні: наявність акредитації та ліцензії, що є підтвердженням створення унікальної освітньої моделі з міжнародним визнанням і визначеною державою системою організації підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців в галузі знань «Право»; базування програми підготовки не тільки на стандарті вищої юридичної освіти, а також включення необхідних практик та психологічної підготовки; забезпечення закладів висококваліфікованим науково-педагогічним складом; наявність розвинутої навчально-наукової, методичної і матеріально-технічної бази, включаючи спеціалізовані тренінгові центри і юридичні клініки; використання у навчальному процесі інформаційних технологій; повне працевлаштування випускників на відміну від випускників інших закладів вищої освіти. Крім того, випускник закладу вищої освіти зі специфічними умовами навчання має широкі знання, спеціальну підготовку, адаптований до психологічних та

емоційних навантажень, спроможний виконувати обов'язки в умовах напруженого робочого графіку.

На підставі вищезазначеного можливо визначити, що дійсно правнича освіта потребує реформування та удосконалення. В той же час, слід відзначити, що заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання грають велику роль у підготовці високоякісних правників, тому в Україні повинна бути збережена система підготовки правників закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання з метою підготовки здобувачів вищої освіти для їх подальшого працевлаштування не тільки в правоохоронні органи, але й як правників інших напрямів. Від стану та розвитку правничої освіти і науки України залежить ефективність та якість реалізації правової реформи, процес адаптації та гармонізації українського законодавства з міжнародним законодавством, створення сучасного суспільства з ефективною правовою системою, високим рівнем правової культури, що буде сприятиме становленню України як правової, демократичної та соціальної держави, в якій діє принцип верховенства права.

Список використаної літератури

1. Проект Концепції вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії. URL: <http://uba.ua/documents/2016%20-%2009%20-%2014%20-%20Education%20Concept.pdf> (дата звернення: 10.03.2021)
2. Якуша В. «Правників у погонах» більше не готуватимуть, бо в МВС учать лише коритися. 13.02-19.02.2021. *Закон і бізнес*. URL: https://zib.com.ua/ua/146684-u_mvs_uchat_lishe_koritisya_tomu_pravnikiv_u_pogonah_bilshe_.html (дата звернення: 10.03.2021)
3. Національна програма правової освіти населення: затверджена Указом Президента України від 18 жовтня 2001 року № 992/2001. *Офіційний вісник України*. 2001. № 43. Ст. 1921.
4. Личенко І. Напрями вдосконалення юридичної освіти та підготовки працівників правоохоронних органів України на основі використання Європейського досвіду. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2017. № 861. С. 554-559.
5. Концепція розвитку юридичної освіти потребує подальшого опрацювання та вдосконалення. *Офіційний веб-портал НАВС*. URL: <https://www.naiu.kiev.ua/news/koncepciya-rozvitku-yuridichnoyi-osviti-potrebuye-podalshogo-opracyuvannya-ta-vdoskonalennya.html> (дата звернення: 10.03.2021)

ПІДГОТОВКА СЛІДЧИХ (ІННОВАЦІЙНИЙ ДОСВІД НА КОНКРЕТНОМУ ПРИКЛАДІ)

Одерій Олексій Володимирович

*професор кафедри кримінального процесу та криміналістики
факультету № 1 Донецького юридичного інституту МВС України,
доктор юридичних наук, професор*

Серед комплексу юридичних дисциплін «Криміналістика» є однією з фундаментальних для підготовки майбутнього правоохоронця, особливо слідчого. Її викладання потребує не лише теоретичних знань, а й практичний досвід. Аналіз правозастосовної практики дозволяє виявити проблемні питання, з якими стикаються слідчі у процесі досудового розслідування кримінальних проваджень. В ході проведення лекційних, семінарських і практичних занять викладачі цілком правильно прагнуть не тільки донести навчальний матеріал відповідно до стандартів освіти нового покоління, а й передати свій особистий практичний досвід, отриманий в ході проходження служби в різних підрозділах правоохоронних органів. В цьому контексті Наказ МВС України № 123 від 13.02.2020 року «Про затвердження Професійних, освітніх і кваліфікаційних вимог, яким повинні відповідати поліцейські для зайняття вакантних посад у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських» безпосередньо орієнтований на підтримання/отримання практичної складової науково-педагогічним складом закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання [1].

Аналіз педагогічної практики засвідчує, що найбільш вагомим результатом у підготовці майбутніх слідчих можна отримати при використанні не лише традиційних (класичних) підходів, а й інноваційних методів навчання, які слід застосовувати залежно від: а) виду аудиторного заняття і рівня підготовленості категорії учнів; б) досліджуваної теми дисципліни.

З огляду на обмежений формат тез, зосередимо увагу на окремих методах (серед низки інших), що використовуються у Донецькому юридичному інституті МВС України для опанування курсантами дисципліни «Криміналістика». Так, при проведенні лекційних занять засвідчують свою ефективність такі інтерактивні методи, як проблемний виклад матеріалу, дискусія із залученням науковців та практиків, а також активне резюмування.

Що стосується першого, то проблемний виклад лекційного матеріалу потребує від викладача глибокого теоретико-практичного розуміння певної теми, оскільки передбачає акцентування уваги на найскладніших

(дискусійних) питаннях, адже матеріал подається шляхом приведення думок різних науковців, навіть діаметрально протилежних. Під час інтелектуальної паузи пропонується обговорити прослуханий матеріал, а потім ставиться проблемне питання й надається можливість аудиторії сформулювати свою думку. Відсутність готової схеми рішення спонукає до дискусії курсантів, де лектор її супроводжує та допомагає дійти до правильного висновку з поставленого питання.

У свою чергу, при застосуванні інтерактивного методу дискусії лектор організовує вільний обмін думками з досліджуваного питання в інтервалах між логічними розділами лекції. При цьому залучення до дискусії (наприклад, в режимі онлайн) провідних науковців та практиків завжди розширює коло аргументів однієї з сторін. В результаті дискусії викладач призводить учнів до єдиного висновку (резюмування) щодо обговорюваної проблеми. Комплексне використання наведених методів дозволяє «тримати» аудиторію в інтелектуальному тонусі, оскільки створюється атмосфера ситуаційного (читай - раптового) долучення до дискусії будь якого курсанта.

Так, під час лекції за темою «Тактика слідчого огляду» було поставлено питання (поряд з іншими проблемними) щодо раціональної взаємодії між засобами масової інформації та слідчо-оперативною групою (і правоохоронними органами взагалі) під час огляду місця події (у тому числі й за резонансними злочинами). Коли дискусія досягла певного градусу до лекційного заняття відбулося онлайн-включення (за попередньою згодою та домовленістю, що стало повною несподіванкою для курсантів) спеціальних кореспондентів ТСН (телевізійна служба новин) каналу 1+1: а) на одному потоці Валентина Мудрик (див. фото 1);

Фото 1. Спеціальний кореспондент ТСН каналу 1+1 Валентина Мудрик.

б) на іншому – Наталії Нагорної (див. фото 2).

Фото 2. Спеціальний кореспондент ТСН каналу 1+1 Наталія Нагорна.

Їх досвід в отриманні інсайдерської інформації у зазначених обставинах, а також професійні рекомендації (таємниці) щодо моделі спілкування між правоохоронцями та журналістами надали можливість курсантам побачити проблему різнобічно та комплексно, а звідси, й отримати додаткові аргументи для прийняття (свого часу) виваженого рішення. Більше того, отриманий досвід спілкування з журналістами, можливість задати їм питання і навіть поговорити, - безперечно сприятиме на практиці подоланню курсантами психологічного бар'єру перед потенційною можливістю комунікації із представниками засобів масової інформації.

Таким чином, різноманітне використання інноваційних методів у навчальному процесі створює сприятливі передумови для формування у курсантів професійних компетенцій для їх службової діяльності в посаді слідчого органів внутрішніх справ.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Професійних, освітніх і кваліфікаційних вимог, яким повинні відповідати поліцейські для зайняття вакантних посад у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських: Наказ МВС України № 123 від 13.02.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0199-20#Text> (дата звернення: 28.02.2021).

NON-STATE FORMS OF LAW ENFORCEMENT IN UKRAINE

Orlov Viktor Anatoliiovych

*associate Professor of the Department of General Legal Disciplines
Donetsk Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine,
Ph.D. in Legal Sciences*

Part 2 of Article 3 of the Basic Law of Ukraine states that «the establishment and protection of human rights and freedoms is the main duty of the state». In turn, the constitutional principle of the rule of law provides for the establishment of the rule of law, which must guarantee everyone the establishment and protection of human rights and freedoms [1].

In Ukraine, law enforcement has always been associated with the activities of state bodies, but these bodies today, under various circumstances, are not able to fully ensure the security of all systems operating in society. The European vector of Ukraine's development, the processes of decentralization and deconcentration of power, and the urgent need to create a safe environment have led to the development of non-state forms of law enforcement.

The theoretical basis for the study are the scientific works of famous Ukrainian legal scholars: V. Bonyak [2], O. Vakarova [3], M. Zavalny [4], T. Podorozhna [5], O. Solonenko [6], S Yurka [7] and others.

The purpose of scientific research is a comprehensive study of theoretical and legal problems of the constitutional and legal content of non-state forms of law enforcement in Ukraine. Achieving the objective is ensured by the implementation of the following tasks: constitutional and legal definition and analysis of the state of legal regulation of non-state forms of law and order; identification of unresolved issues and suggestions on ways to solve them in this area.

When researching non-state forms of law enforcement, it is first necessary to clarify the meaning of the terms «law and order» and «law enforcement».

T. Podorozhna in her dissertation offers the following definition: «Law and order is a qualitative factual state of regulation of social relations, based on the implementation of law and provided with a special constitutional and legal mechanism» [5, p. 85]. We can fully agree with the given definition of law and order in the context of our study.

Most scholars who study the concepts of law enforcement and law enforcement agencies emphasize the exclusively state component of this activity.

«Law enforcement agencies» are referred to in Part 3 of Article 17 of the Constitution of Ukraine: «Ensuring state security and protection of the state border of Ukraine are entrusted to the relevant military formations and law enforcement agencies of the state, the organization and procedure of which are determined by law». And about «law enforcement agencies» it is specified in point 2 of part 1 of article 131-1 of the Basic law of Ukraine: «In Ukraine the prosecutor's office which carries out: /... / 2) the organization and procedural management of pre-judicial investigation proceedings, supervision of covert and other investigative and investigative actions of law enforcement agencies».

In turn, part 1 of Article 19 of the Constitution of Ukraine states: «The legal order in Ukraine is based on the principles according to which no one can be forced to do what is not provided by law». There are no other mentions of law enforcement.

Undoubtedly, the lack of a constitutional definition of law enforcement agencies has a negative impact on their effectiveness, on the establishment of law and order in all spheres of public life.

As V. Bonyak rightly notes, in the constitutional consolidation of the foundations of the legal status of law enforcement agencies there is an additional guarantee of the constitutional order, proper protection of the rights and freedoms of citizens [2, p. 45].

Therefore, the position of those researchers who consider it necessary during the formation of the strategy of law and order to change the tasks and activities of law enforcement agencies, transforming them from state institutions to social [8, p. 9].

In other words, the format of the modern definition of the problem requires the search for opportunities for the development of security engineering with the involvement of non-governmental elements of law enforcement.

In the process of dealing with the relevant issues, it is necessary to pay attention to the international legal practice, in which the term «Law Enforcement Agencies» is used to refer to law enforcement officials who constantly perform their duties. Those officials serve the community and protect all people from wrongdoing in accordance with the high degree of responsibility required in their profession.

UN General Assembly Resolution 34/169 «Code of Conduct for Law Enforcement Officials» of 17 December 1979 states: «(c) Every law enforcement official is part of the criminal justice system aimed at preventing crime and that the behavior of each official of this system affects the whole system»[9].

Based on this definition, we can say that a law enforcement official is not only an official of a state body, he may also have a non-governmental form of activity.

Recognition by the state of non-state forms of law enforcement will only have a positive effect or affect its maintenance. O. Vakarova rightly notes in this regard in his dissertation research: «We need to make the law enforcement system as transparent and friendly as possible for society. It is important in this area to conduct a thorough decentralization and implementation of effective mechanisms of public control over law enforcement agencies» [3, p. 196].

Given that the function of law enforcement, in our opinion, is implemented in two forms: state and non-state - respectively, «form of law enforcement» (my italics. - VA), we propose to understand as an external manifestation of specific actions carried out by state and non-state elements of the law enforcement system in order to protect human rights and freedoms, law enforcement.

The functioning of the institution of non-state labor protection is actively studied by both domestic and foreign scientists. In his scientific work, S. Yurko substantiated the opinion that the main law enforcement functions and the main features of law enforcement activities may belong to non-state entities, which gives grounds for using the term «non-state law enforcement activities».

The scientist is convinced that non-state law enforcement activity should be understood as a specialized activity of civil society institutions to search for persons hiding from justice, disclosure of offenses, protection of individuals and legal entities, their property and public order from unlawful encroachments by law. He also stressed that non-state law enforcement is a separate type of law enforcement [7, p. 70].

Scholar-lawyer M. Zavalny defined the concept of non-state law enforcement activity as «regulated by the norms of administrative law type of activity, which consists in providing citizens and organizations with services that have a contractual, paid or free public nature, carried out to protect and safeguard legal rights and interests of citizens, organizations, society and the state in the manner and forms prescribed by law» [4, p. 10].

Serhiy Yurko, already mentioned, in his research includes the main subjects of non-state law enforcement: 1) private security companies; 2) enterprise security services; 3) private detective associations, or detectives who carry out their activities individually; 4) public formations for the protection of public order and the state border; 5) public assistants to law enforcement officers and other individual legal forms of assistance to law enforcement agencies [7, p. 94–95].

Some authors add lawyers, private notaries, private executors, and other human rights actors to the list.

Article 7 of the Constitution of Ukraine states that local self-government is recognized and guaranteed in Ukraine, so it is no coincidence that one of the functions of local self-government, according to current legislation (in particular, Article 38 of the Law of Ukraine «On Local Self-Government in Ukraine», is, protection of the rights, freedoms and legitimate interests of citizens.

These issues (protection of law and order) are extremely important for local self-government - a specific form of public authority of the territorial community [6, p. 4–5].

In view of the above, it is clear that when other researchers identified the subjects of non-state law enforcement, it was not taken into account that non-state law enforcement activities can also be not only private but also public. Therefore, it is fair to add to this classification the activities of municipal law enforcement agencies, which with the beginning of the decentralization reform play a significant role in law enforcement activities on the ground. Therefore, in our opinion, it is necessary to distinguish between private, municipal and public forms of law enforcement.

Private forms of law enforcement include:

- 1) private security companies;
- 2) private detective associations, or detectives who carry out their activities individually.

To the municipal forms of law enforcement we include the following activities:

- 1) municipal guard;
- 2) municipal parking inspectors;
- 3) municipal employees performing law enforcement functions:
  - specialists in interaction with law enforcement agencies and ensuring public order, landscaping;
  - law enforcement and landscaping inspectors;
  - instructors to inform the public about the prevention of public order violations.

The public forms of law enforcement include the following activities:

- 1) public formations for the protection of public order;
- 2) security coordination offices;

3) public assistants of a district police officer on a voluntary basis.

Each of these elements, despite the lack of legal regulation of their activities, plays an important role in ensuring law and order in Ukraine.

In the absence of legal support for the activities of non-state law enforcement agencies, they are legalized by symbiosis with institutions whose legal status has already been determined. The activities of private detectives are ensured by a combination of the status of private security guard and lawyer. A clear example of symbiosis is the activity of the municipal guard, where local councils went through a combination of two forms of municipal security - self-governing bodies and voluntary institutions - in order to empower local government officials to wear special means of defense [10] and apply physical measures.

For example, employees of KP «Municipal Guard» (with a license to conduct security activities) are also members of the public formation for the protection of public order (Kyiv, Bar, Vinnytsia region) [11].

Scientific investigations and the author's own experience oblige to take into account that the constitutional and legal processing of the rule of law with the involvement of non-state forms of its protection is an important form of security engineering and an effective institution for human and civil rights and freedoms in Ukraine. The existing experience of functioning of non-state - private, municipal and public - forms of law enforcement, which is based on the provisions of the Constitution of Ukraine, demonstrates its effectiveness.

References

1. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym zvernenniam hromadianyna Bahinskoho Artema Oleksandrovycha shchodo ofitsiinoho tlumachennia polozhen chastyny pershoi statti 14-1 Kodeksu Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia (sprava pro administratyvnu vidpovidalnist u sferi zabezpechennia bezpeky dorozhnoho rukhu) vid 22 hrudnia 2010 roku № 23-rp/2010 [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional appeal of the citizen Bahinsky Artem Oleksandrovych regarding the official interpretation of the provisions of part one of Article 14-1 of the Code of Ukraine on Administrative Offenses]. URL: <http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/ndf/23-rp/2010.doc> (data zvernennia: 01.02.2021) [in Ukrainian].
2. Boniak, V. O. (2016). Konstytutsiino-pravovi zasady orhanizatsii ta funktsionuvannia orhaniv okhorony pravoporiadku Ukrainy: problemy teorii i praktyky [Constitutional and legal principles of organization and functioning of law enforcement agencies of Ukraine: problems of theory and practice]: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.02. Kharkiv. 500 s. [in Ukrainian].

3. Vakarova, O. V. (2019). Konstytutsiino-pravovyi status pravookhoronnykh orhaniv: suchasni pidkhody [Constitutional and legal status of law enforcement agencies: modern approaches] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.02. Uzhhorod. 260 s. [in Ukrainian].
4. Zavalnyi, M. V. (2018). Administratyvno-pravovi zasady diialnosti ta vzaiemodii derzhavnykh ta nederzhavnykh subiektiv pravookhorony v Ukraini [Administrative and legal principles of activity and interaction of state and non-state law enforcement entities in Ukraine] : avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk. Kharkiv. 33 s. [in Ukrainian].
5. Podorozhna, T. S. (2017). Pravovyi poriadok: teoretyko-metodolohichni zasady konstytutsionalizatsii [Legal order: theoretical and methodological principles of constitutionalization] : dys. ... d-ra yuryd. nauk : 12.00.01; 12.00.02. Kyiv. 503 s. [in Ukrainian].
6. Solonenko, O. M. (2001). Realizatsiia funktsii zabezpechennia zakonnosti, pravoporiadku, okhorony prav, svobod i zakonnykh interesiv hromadian u systemi mistsevoho samovriaduvannia (orhanizatsiino-pravovi pytannia) [Implementation of the function of ensuring law and order, protection of rights, freedoms and legitimate interests of citizens in the system of local self-government (organizational and legal issues)] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.02. Kyiv. 16 s. [in Ukrainian].
7. Iurko, S. S. (2017). Nederzhavna okhoronna i pravookhoronna diialnist [Non-governmental security and law enforcement activities] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.10. Odesa. 201 s. [in Ukrainian].
8. Pashulia, H. Ya. (2019). Orhany vnutrishnykh sprav yak element aparatu derzhavy v umovakh hlobalizatsii [Law enforcement agencies as an element of the state apparatus in the context of globalization]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Lviv. 19 s. [in Ukrainian].
9. Rezoliutsiia 34/169 Heneralnoi Asamblei OON «Kodeks povedinky posadovykh osib z pidtrymannia pravoporiadku» [«Code of Conduct for Law Enforcement Officials»]. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_282 (data zvernennia: 05.12.2021) [in Russian].
10. Chleny Munokhorony ozbroiysia travmatychnymy pistoletamy [Members of the Municipal security armed themselves with traumatic pistols]. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2021/01/28/chleny-munohorony-ozbroyilysya-travmatychnymy-pistoletamy/> (data zvernennia: 01.02.2021) [in Ukrainian].
11. Tarasova, M., Vyshnytska, A. (2018) Ne tilky politsiia [Not only the police]. *Dzerkalo tyzhnia*. Vypusk № 34. URL: https://dt.ua/article/print/SOCIUM/ne-tilki-policiya-288446_.html (data zvernennia: 03.01.2021) [in Ukrainian].

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Пампура Ігор Іванович

старший науковий співробітник

науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення

Державного науково-дослідного інституту МВС України

Давидова Ольга Василівна

провідна наукова співробітниця

науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення

Державного науково-дослідного інституту МВС України,

кандидатка психологічних наук, доцентка

Особливе значення для успішності професійної діяльності має мотиваційна складова. Мотивація являє собою динамічний процес. Від особливостей мотиву багато в чому залежить ефективність професійної діяльності поліцейського.

Аналіз літературних джерел свідчить, що мотивація не має єдиного уніфікованого визначення і трактується по-різному. В одному випадку – як сукупність чинників, що визначають поведінку, в іншому – як сукупність мотивів, у третьому – як спонукання, що викликає активність організму і визначає її спрямованість. Крім того, існують і інші наукові підходи у яких поняття мотивації розглядається і як процес психічної регуляції конкретної діяльності, і як процес дії мотиву, і як механізм, що визначає виникнення, напрям і способи здійснення конкретних форм діяльності, і як сукупна система процесів, що відповідають за спонукання і діяльність і тому подібне.

Суспільна поведінка людей, зокрема професійна мотивація, являє собою складне соціальне явище, що детерміновано чисельними факторами (соціально-економічні та соціально-психологічні чинники, особистісні якості, цінності тощо). Професійна мотивація – це дія конкретних мотивів, які зумовлюють вибір професії та виконання обов'язків, пов'язаних із нею, визначення щодо місця роботи, бажання звільнитися і т. ін. Професійна мотивація формується під впливом факторів навколишньої дійсності, роботи з профорієнтації [4]

Під формуванням мотивації особистості у психологічній науці розуміється спеціально організований, цілеспрямований, комплексний процес появи кількісних та якісних змін у мотиваційних характеристиках особистості, передусім – інтересу до професійної діяльності та віри у власні здібності досягти необхідного результату.

Сучасні уявлення про мотиваційну сферу особистості з урахуванням діяльності у правоохоронній сфері, а зокрема у поліції формувалися багатьма вченими (В.Г. Андросюк, В.І. Барко, В.Л. Васильєв, О.Р. Малхазов, В.С. Медведєв, О.В. Шаповалов, С.І. Яковенко та інші). Узагальнюючи позицію вказаних дослідників, зазначимо, що під *мотивацією* слід розуміти сукупність внутрішніх (психічних, фізіологічних) і зовнішніх (професійних, соціальних, економічних) чинників, що організують та спрямовують поведінку особистості, разом забезпечуючи динамічний процес формування мотиву. Мотиваційні процеси належать до регулятивних компонентів психічного функціонування. Ці процеси пов'язані з формуванням і реалізацією мотивів (прагнення, дії для реалізації потреби чи-то усвідомленого внутрішнього спонукання до активності) і виконують спонукальні функції.

Тож, центральним питанням у дослідженні особливостей мотивації працівників поліції до професійної діяльності є вивчення усвідомлених мотивів, здатних активізувати власну поведінку у цій діяльності. Комплексність, теоретична і практична значущість проблеми мотивів професійної діяльності визначили широту та інтенсивність її дослідження не лише у психології, а й у інших галузях науки (правознавстві, педагогіці, соціології, менеджменті тощо).

Традиційно у психології виділяють два класи мотивів: *внутрішні* та *зовнішні*. Внутрішні мотиви мають місце, коли до діяльності спонукають інтерес, бажання, зміст діяльності. У разі дії зовнішніх мотивів до діяльності стимулюють фактори, які безпосередньо з нею не пов'язані (зокрема престиж, матеріальні винагороди та заохочення). Якщо в процесі діяльності зовнішні мотиви не будуть підкріплені внутрішніми, то вони не забезпечать тривалого задоволення від професії.

Хочемо зазначити, що необхідність поглиблення знань про особливості мотивації молодих поліцейських, її динамічні характеристики та взаємозв'язки зі специфічними умовами й факторами службової діяльності, що становлять виняткову соціальну значущість, підкреслюють актуальність проблеми дослідження мотивації поліцейських до професійної діяльності та розробки відповідних тренінгових занять з означеної тематики.

Формування мотивації поліцейських до професійної діяльності, передбачає напрацювання вмій щодо комплексного вирішення професійно-психологічних проблем, які виникають у службовій діяльності, насамперед, молодих працівників поліції.

Тому, відповідно, *завданнями* цих занять повинні бути:

1) сприяння формуванню позитивної професійної мотивації молодих працівників поліції;

2) отримання поліцейськими практичних навичок роботи у колективі, розвитку у них позитивного почуття майбутнього і підвищення самооцінки;

3) формування у працівників поліції професійно-психологічної згуртованості колективу;

4) практичне засвоєння персоналом поліції тактико-психологічних прийомів збереження життя і здоров'я в умовах професійної діяльності.

Під час організації відповідної роботи обов'язково слід враховувати, що розробка засобів розвитку мотивації особового складу поліції охорони до виконання службових обов'язків повинна здійснюватися у площині роботи з психотехнологіями як набором алгоритмів роботи із психічною реальністю індивідуальних та колективних суб'єктів [7].

Також потрібно пам'ятати, що усвідомленість вибору професії та самої діяльності пов'язана з тим, якого особистісного сенсу набувають для людини професійні цілі, зміст діяльності, вимоги професійного та етичного характеру.

Крім того, сам процес становлення особистості, як спеціаліста, теж залежить від професійної мотивації. З'ясування індивідуальних особливостей професійної мотивації та її формування дозволяють підвищити ефективність підготовки працівників поліції, забезпечити якісний рівень реалізації.

Більшість науковців відмічає що, ефективність діяльності працівника поліції залежить як від різноманітних об'єктивних факторів (управлінських, організаційних, соціально-психологічних та ін.), так і від суб'єктивних (стійкої мотивації до обраної професії та наявності комплексу здібностей до неї). Врахування та оптимізація цих взаємопов'язаних факторів забезпечує успішне професійне становлення працівника.

Формування професійної мотивації працівників поліції повинно базуватися на технології взаємодії, в результаті якої вони зможуть глибше себе пізнати, краще усвідомити особливості поведінки, розширити свої уявлення про власні можливості та розкрити свій творчий потенціал. Це у свою чергу сприятиме появі у працівника поліції впевненості у своїх позиціях, бажання покращити здоров'я, зміцнити духовні та фізичні сили, що врешті-решт сприятиме розвитку особистісних здібностей та фаховому зростанню його як фахівця.

Список використаної літератури

1. Борис І. Мотиваційна сфера як проблемний чинник поведінки. *Психологія і суспільство*. 2002. №2. С.48-57.
2. Вартова И.И. К проблеме диагностики мотивации. *Вестник Моск. ун-та*. Серия 14. Психология. 1998. №2. С.80-87.
3. Леонтьев А.Н. Потребности, мотивы и эмоции. М.: Педагогика, 1971. 186 с.
4. Матієнко Т. Структура та фактори формування професійної мотивації поліцейських. *Філософія права*. 2019. № 10. С. 228-231.
5. Немов Р.С. Психология: Учебник для студентов высш. пед. заведений в 3-х кн. М.: Владос, 1999. Кн.1. 688 с.
6. Орлов А.В. Развитие теоретических схем и понятийных систем в психологии мотивации. *Вопросы психологии*. 1989. №5. С.27-34.
7. Романенко Ю. В. Сучасні психотехнології: навчальний посібник. Київ : ДУІКТ, 2008. 72 с.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ У СТРУКТУРІ МВС ТА НПУ

Панчук Олександра Олександрівна

*викладачка Державної установи
«Криворізька академія патрульної поліції»*

Панчук Артур Борисович

*викладач Державної установи
«Криворізька академія патрульної поліції»*

У даній статті ми намагаємося всебічно висвітлити стан і перспективи розвитку сучасних засобів навчання та відповідно похідних продуктів освітнього процесу а також доторкнутися проблем інформатизації певних галузей освіти України.

Початок 2020 року ознаменувався вкрай стрімким переходом з традиційної системи навчання в більш діджиталізоване та технологічне русло, зокрема переведенням на дистанційне навчання. Оскільки освіта має бути стратегічним ресурсом задля поліпшення добробуту та благополуччя людей, а також економічного та соціального зміцнення держави, її авторитету і конкурентоспроможності як на європейській так і на світовій арені у відповідності із вимогами та стандартами, які загально прийняті на міжнародному рівні.

Упускаючи деякі соціальні та економічні проблеми, які мають місце на території країни, наша держава здійснює ціленаправлені кроки в напрямку побудови найбільш актуальної моделі навчання та бере освіту, як головну складову щодо передумов зміцнення і розвитку потенціалу нації. Серед важливих урядових проваджень варто відмітити створення відокремлених структурно-функціональних підрозділів первинної професійної підготовки Національної поліції України, як самостійних закладів професійної освіти.

Запровадження цих програм максимально спрямоване на поліпшення та досягнення нової якості, удосконалення науково-методичного і матеріально технічного забезпечення процесу первинної підготовки та перепідготовки кадрів Національної поліції України.

Анотація програми курсу «Тактична медицина».

В результаті проходження курсів слухачі отримують посвідчення або свідоцтво про підвищення або отримання кваліфікації в залежності від рівня підготовки згідно з затвердженими програмами.

1. Базовий курс.
2. Розширений курс.
3. Тренувальний день.
4. Спеціалізований навчальний курс.

Базовий курс.

Загальна тривалість - 48 годин.

Вправи відпрацьовуються з використанням підручних засобів та матеріалів. Особливу увагу приділяємо на забезпеченні власної безпеки, надання самопомоги, та виклику спеціалізованих служб. Вивчається порядок формування індивідуальної аптечки, групової та для домашнього використання.

Розширений курс.

Загальна тривалість - 64 годин.

Вправи відпрацьовуються з використанням підручних та штатних засобів надання першої допомоги.

В курсі, з урахуванням групи слухачів розглядаються окремі вправи та навички, пов'язані із службовими особливостями діяльності. Розглядаються правила десмургії та реанімаційні заходи.

Тренувальний день

Розрахований в галузі підвищення кваліфікації для тих осіб які засвоїли попередній курс у повному обсязі.

Проводиться в заздалегідь підготовленій локації.

Загальна тривалість - 6 годин.

Основне завдання – дати можливість слухачам, які пройшли курс тактичної медицини, в умовах максимально зближених з надзвичайною ситуацією відпрацювати практичні навички першої долікарської допомоги, які були засвоєні на попередніх курсах.

Особлива увага приділяється взаємодії, комунікації та тактичній роботі з використанням навичок домедичної допомоги.

Заняття проводяться з урахуванням особливостей службової діяльності слухачів курсу та професійного направлення.

Спеціалізований курс (інструкторський)

Розрахований на вмотивованих, активних, «продвинутих» слухачів, які пройшли усі рівні попередніх курсів в навчально-тренінговому центрі.

Загальна тривалість - 72 години.

Основне завдання даного курсу навчання – підготувати методологічно грамотних інструкторів за опанованою дисципліною.

Цілі та завдання навчального курсу

Ціль навчання: формування базових навичок надання невідкладної допомоги при станах, які несуть загрозу для життя в рамках запропонованих ситуаційних завдань (сценаріїв), досягнення, підтримка та покращення рівня тактико-медичних знань, навичок та вмінь, які дозволяють спеціалісту без медичної освіти професійно надати першу домедичну допомогу враховуючи тактичну ситуацію навколо себе.

Практичні завдання курсу:

- Відпрацювання варіантів підходу до пораненого чи потерпілого при різни ступенях ризику;
- Визначення ознак життєдіяльності та смерті;
- Дії в зоні надзвичайної ситуації;
- Варіанти взаємодії між службами порятунку та іншими державними службами;
- Визначення ступеня важкості наявних пошкоджень у пораненого чи потерпілого та блискавичне рішення про необхідний об'єм надання допомоги та використаних засобів безпосередньо на місці події;
- Відпрацювання основних та найдієвіших методів переміщення та евакуації потерпілого чи пораненого в безпечне місце або лікувальний заклад;

- Відпрацювання дій в групі або парі при наданні невідкладної допомоги за укриттям та в небезпечній зоні;
- Навчання проведенню серцево-легеневої реанімації;
- Навчання проведенню основних протишокових заходів (зупинка зовнішньої кровотечі, накладання різних видів пов'язок, транспортної іммобілізації місць переломів кісток);
- Навчання практичному використанню хімічних та механічних засобів зупинки гострої крововтрати, а також використанню підручних засобів для забезпечення якісної домедичної допомоги;
- Надання допомоги на воді чи інших місцях які ускладнюють проведення базових реанімаційних заходів;
- Перша допомога при різних надзвичайних станах.

Організаційно-методичні вказівки.

Підготовка організовується та проводиться відповідними спеціалістами шляхом поступового проходження навчання.

Основою курсу являються групові заняття в ході яких інструктор роз'яснює особливості процесів які відбуваються з потерпілим в рамках ситуаційно сформованого завдання, навчає заходам екстреної діагностики та етапи прийняття рішень і послідовності надання невідкладної допомоги.

Після чого інструктор контролює індивідуальне виконання нормативів кожним курсантом, враховуючи особливості поставленого практичного завдання. При відпрацюванні ситуаційного завдання оцінюється проведення окремих маніпуляцій надання невідкладної допомоги, а також першої допомоги в цілому (правильність виконання завдань та маніпуляцій та їх черговості, наявність та кількість помилок).

Обов'язковими умовами занять являється щоденне багаторазове відпрацювання отриманих навичок.

В кінцевий день навчання планується проведення тактико-спеціальних занять в складі штатної групи, в рамках засвоєних ситуаційних завдань. По закінченню заходів проводиться розгляд дій як в групі так і індивідуально з кожним учасником, включаючи розбір помилок та виставлення оцінок.

Також планується залучення інструкторів з тактичної підготовки для контролю та оцінки дій тактичної складової в виконанні практичного завдання, оцінки правильності рішень та дій курсантів.

Окремим пунктом виноситься проведення контрольної-перевірочних занять.

Підготовка фахівців за даними напрямками враховуючи поєднання декількох взаємо тотожних дисциплін в подальшому спонукатиме до отримання набагато якіснішої моделі підготовки в державних органах та силових структурах держави.

Для покращення в галузі навчання ми вбачаємо проведення науково-методичних досліджень, спрямованих на розвиток інформатизації навчальних закладів у напрямку вдосконалення методологічного, науково-практичного та організаційного забезпечення.

З урахуванням специфіки та важливості даного напрямку підготовки вбачаємо за необхідне в майбутньому розглянути питання щодо збільшення кількості годин вивчення даного предмету, що дасть змогу максимально покращити практичний рівень підготовки поліцейських в закладах професійного навчання.

З цією метою одним із варіантів покращення є створення навчально - практичних, симуляційних, тренінгових центрів при закладах професійної освіти.

Основна мета тренінгового центру – всебічно підготувати фахівця в мультидисциплінарному підході. За зразок можна навести програми підготовки правоохоронних органів США, Канади, деяких країн Європи, в яких пріоритети та акцент розставляються між взаємозв'язком тактичної, домедичної та вогневої підготовки. На сьогодні запроваджена інтегрована модель підготовки поліцейських та частково поєднана тактична та домедична підготовка в один комбінований предмет, де для максимального опрацювання навичок задіяні фахівці із обох галузей.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СПІВРОБІТНИКІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Пекарський Сергій Петрович

*доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та
інформаційної безпеки факультету № 1*

*Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидат юридичних наук*

Ефективна протидія будь-якому виду кримінальних правопорушень вимагає якісної теоретичної та практичної підготовки правоохоронців. Підготовка фахівців для підрозділів Національної поліції здійснюється в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які відносять-

ся до сфери управління МВС України. Беззаперечним є те, що в умовах військової протидії проросійським збройним формуванням на Сході України, відстоювання територіальної цілісності та незалежності, актуальним є питання забезпечення якісної практичної складової підготовки співробітників для підрозділів кримінальної поліції.

На сучасному етапі розвитку системи підрозділів кримінальної поліції виділяють територіальні та міжрегіональні територіальні органи. Так, до територіальних органів кримінальної поліції відносяться: Департамент карного розшуку, Департамент міграційної поліції, Департамент оперативної служби, Департамент оперативно-технічних заходів, Департамент забезпечення діяльності, пов'язаної з небезпечними матеріалами, Департамент кримінального аналізу, Департамент захисту інтересів суспільства і держави [1].

До міжрегіональних територіальних органів кримінальної поліції відносяться: Департамент внутрішньої безпеки, Департамент кіберполіції, Департамент стратегічних розслідувань, Департамент боротьби з наркозлочинністю [1].

Не дивлячись на організаційні відмінності, на підставі положень Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 року № 2135-XII (редакція від 24.10.2020) приходимо до висновку, що одним із головних завдань підрозділів кримінальної поліції є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави [2, с. 6].

Також зазначаємо, що до завдань кримінальної поліції відносяться завдання, які визначені статтею 2 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII (редакція від 17.03.2021) щодо: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

На підставі завдань, які визначені законодавчими актами для підрозділів кримінальної поліції зазначаємо дефініцію, згідно з якою, якісна підготовка висококваліфікованих фахівців здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми протидії кримінальним пра-

вопорушенням, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов залежить від практичної складової освітнього процесу. Підготовка майбутніх співробітників для підрозділів кримінальної поліції здійснюється за відповідним Стандартом вищої освіти.

Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузь знань 26 «Цивільна безпека», спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність», затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 № 578 об'єктом вивчення визначає: законодавство України, що регламентує діяльність правоохоронних органів; міжнародні та національні стандарти забезпечення прав і свобод людини, правопорядку; принципи взаємодії з населенням на засадах партнерства; основи протидії корупції; порядок та підстави застосування спеціальної техніки, спеціальних, оперативних та оперативно-технічних засобів, інформаційно-пошукових систем та баз даних; здійснення оперативно-розшукової діяльності, протидія діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань, організованих злочинних груп, протидія нелегальній міграції, боротьба з тероризмом, реалізація державної політики у сфері кіберзахисту державних інформаційних ресурсів та інформації тощо [3]. Відповідно до положень даного Стандарту освітньо-професійна програма закладу вищої освіти зі специфічними умовами навчання повинна містити не менше 25% вибіркового компонента практичного спрямування, що належать до специфіки відповідного профілю «Правоохоронної діяльності».

Окрім даного Стандарту слід зазначити Стандарт вищої освіти за спеціальністю 125 «Кібербезпека» галузі знань 12 «Інформаційні технології» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, який визначає особливості підготовки фахівців, здатних використовувати і впроваджувати технології інформаційної та/або кібербезпеки [4].

З урахуванням предмету даного дослідження вважаємо більш детально зупинитися на підготовці працівників кримінальної поліції за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, галузі знань 26 «Цивільна безпека», спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність». Навчальний план підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти має термін навчання 3 роки та передбачає здобуття особою теоретичних знань, практичних умінь та навичок, достатніх для якісного виконання обов'язків з протидії кримінальним правопорушенням за відповідною спеціалізацією «кримінальна поліція». Також навчальна програма передбачає опанування ряду специфічних дисциплін, вивчення яких є обов'язковим для подальшої професійної діяльності співробітника кримінальної поліції, зокрема це спеціальні дисципліни з практичною складовою: «Оперативно-розшу-

кова діяльність», «Оперативно-розшукове документування», «Оперативно-розшукова тактика», «Психологія оперативно-розшукової діяльності», «Агентурно-оперативна робота» тощо.

На нашу думку парадигма практичної складової передбачає попереднє вивчення навчальних дисциплін «Кримінальне право», «Кримінальний процес», «Криміналістика» та «Режим секретності». Це обумовлено функціональними аспектами оперативно-розшукової діяльності щодо виявлення фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, моделювання та прогнозування діяльності щодо фіксації, в рамках кримінального провадження, фактичних даних у докази та закріплення слідової картини кримінального правопорушення під час досудового розслідування.

Навчальна дисципліна «Режим секретності» охоплює широкий спектр суспільних відносин, пов'язаних з охороною державної таємниці та забезпеченням національної безпеки. Даний аспект необхідно враховувати у процесі вивчення дисциплін, які розглядають питання, пов'язані зі збереженням державної таємниці та дотримання режиму секретності в практичній діяльності правоохоронних підрозділів, зокрема підрозділів кримінальної поліції.

З точки зору практичної підготовки, під час освітнього процесу звертається увага на аспекти аналітичної роботи правоохоронних органів, загальний порядок пошуку інформації в тому числі в мережі Інтернет, особливості роботи з доказами, одержаними в результаті негласних слідчих (розшукових) дій тощо. Окремо приділяється увага вивченню інформаційних технологій, які використовуються правопорушниками при підготовці і вчиненні цілої низки кримінальних правопорушень торгівлі людьми, щодо суспільної моралі, обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів тощо. Потребують уваги і інформаційні технології, які використовуються для комунікації, незаконного одержання та відмивання коштів: електронна пошта, мультимедійні засоби спілкування, технології забезпечення анонімності та безпечної передачі інформації в мережі тощо.

Отже, практична складова освітнього процесу з підготовки співробітників для підрозділів кримінальної поліції спрямована на виробку умінь та навичок щодо:

- виявлення ознак злочинних дій, осіб, які їх готують, вчинюють;
- надання вірної юридичної кваліфікації;

- документування злочинної діяльності як гласно так і не гласно, здійснюючи комплекс оперативно-розшукових заходів чи слідчих (розшукових) дій.

Підводячи підсумок зазначаємо, що нами розглянуті прикладні питання підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції. Загальним є те, що система даної підготовки повинна відповідати вимогам Законів України: «Про вищу освіту», «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», нормативно-правовим актам МОН та МВС України щодо організації освітнього процесу у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які входять до сфери управління МВС України.

Список використаної літератури

1. Структура Національної поліції. Офіційний сайт Національної поліції. URL: <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/struktura/>. (дата звернення: 30.03.2021)
2. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»: Науково-практичний коментар / За заг. ред. Мацюка В.Я. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2020. 268 с.
3. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузь знань 26 «Цивільна безпека», спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність», затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 № 578. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/05/2020-zatverd-standart-262-b.pdf>. (дата звернення: 30.03.2021)
4. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 125 «Кібербезпека» галузі знань 12 «Інформаційні технології» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 04.10.2018 № 1074. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5bb/626/1a8/5bb6261a84776166409164.pdf>. (дата звернення: 30.03.2021)

ПОВАГА ДО ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ЯК ФУНДАМЕНТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Пересада Ольга Михайлівна

завідувачка кафедри державно-правових дисциплін

та публічного управління факультету №3

Донецького юридичного інституту МВС України,

кандидатка юридичних наук, доцентка

Розглядаючи концептуальну основу професійної підготовки кадрів для правоохоронних органів, слід зазначити, що забезпечення прав і свобод людини визначає розвиток більшості країн на шляху політичної демократії, економічного прогресу та співробітництва, виступає одним із основних завдань процесу реформування українського суспільства, яке набуває особливого значення в контексті практичної реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Зважаючи на це, у сучасних умовах ефективного забезпечення прав і свобод людини у правоохоронній діяльності вимагає концептуально нових підходів, що обумовлюють докорінні зміни фундаментальних засад функціонування профільних вищих навчальних закладів, спрямованих, зокрема, на гуманізацію діяльності правоохоронних органів та підвищення їх авторитету, побудову відносин між правоохоронними інституціями і суспільством на засадах партнерства, удосконалення форм, методів та засобів забезпечення прав і свобод людини тощо.

Одним із головних завдань правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ є забезпечення прав і свобод та перш за все безпеки людей. Система правоохоронних органів при цьому покликана привести в дію механізм правової охорони й захисту прав і свобод людини, а її функції багатогранні: від створення безпечних умов реалізації прав і свобод людини в громадських місцях до захисту від злочинних порушень та посягань на права і свободи людини із застосуванням легальних примусових заходів.

Зокрема, роль органів внутрішніх справ та їх працівників у забезпеченні прав і свобод людини визначена правовими актами, які встановили межі їх правозастосовчої діяльності. Кожен із структурних підрозділів органів внутрішніх справ, їх посадових осіб має свою компетенцію (функції, завдання); керується матеріальними (характер правопорушення, особа правопорушника, ступінь провини та ін.) і процесуальними (термін розгляду матеріалів перевірки, обґрунтованість доказів та ін.) нормами в межах своїх повноважень [1, с. 24].

У процесі підготовки кадрів для правоохоронних органів необхідно виходити з того важливого методологічного постулату, що у сучасній теоретичній юриспруденції розрізняють механізм правового регулювання, механізм реалізації прав і свобод та механізм забезпечення реалізації прав і свобод людини. Крім механізму реалізації конституційних суб'єктивних прав і свобод, має значення механізм забезпечення реалізації цих прав. Такий механізм є складовою механізму реалізації суб'єктивних прав та свобод людини. Потреба у такому механізмі виникає тоді, коли реалізація конституційного суб'єктивного права не потребує втручання держави, її органів і посадових осіб у процес реалізації суб'єктивного права як обов'язкової сторони [2, с. 8-11].

При цьому з боку працівників правоохоронних органів вимагаються лише дії щодо гарантування прав та відтворення певного порушеного права. Зазначений механізм включає елементи, які сприяють створенню умов для здійснення свобод, охорону і захист їх від правопорушень, участь у відтворенні порушеного права людини.

Роль і значення гарантій прав і свобод людини у правоохоронній діяльності визначається тим, що вони є сукупністю різних факторів в економічній, політико-правовій, культурній та інших сферах життя суспільства, які створюють максимум можливих на даному етапі розвитку суспільства держави умов та передумов для реальної можливості здійснення прав і свобод людини. Поняттям «гарантії» охоплюється уся сукупність об'єктивних та суб'єктивних чинників, спрямованих на дійсну реалізацію прав і свобод людини, на усунення можливих причин та ускладнень їх неповного чи неналежного здійснення та захист прав від порушень. Під гарантіями варто розуміти умови та засоби, що забезпечують фактичну реалізацію та всебічну охорону прав і свобод всіх і кожного. Одні гарантії спрямовані на створення сприятливих обставин для користування основними правами і свободами та виконання обов'язків, інші – надають органам державної влади, місцевого самоврядування, громадським об'єднанням, самим громадянам ефективні важелі у боротьбі за належне здійснення основних прав і свобод.

Категорія «механізм забезпечення прав і свобод людини», у свою чергу, привертає увагу щодо динамічних взаємозв'язків між основними умовами, передумовами і засобами забезпечення правоохоронними органами конституційних прав і свобод та їх взаємодії.

Держава і суспільство мають бути зацікавленими у створенні оптимальної організаційно-правової моделі здійснення прав і свобод особи та її юридичному забезпеченні, оскільки ці права і свободи відповідають

законним інтересам кожного члена соціуму та спрямовані на організацію нормального життя суспільства, що вимагає посилення правоохоронної діяльності саме у площині забезпечення конституційних прав і свобод людини.

Слід зазначити, що механізм організаційно-правового забезпечення визначається як динамічна система правових форм, засобів і заходів, дія і взаємодія яких спрямовані на запобігання порушенням прав людини чи на їх відновлення у разі порушення. Він містить у собі три елементи: 1) охорону прав; 2) захист прав; 3) індивідуальну юридичну допомогу [3, с. 19].

Охорона прав людини є механізмом безпосередньої дії охоронних норм права та організаційно-правової діяльності органів і посадових осіб публічної влади, а також об'єднань громадян щодо недопущення порушень прав та свобод людини.

Захист прав є об'єктивною необхідністю, оскільки всі права, надані особі і не забезпечені необхідними засобами захисту у разі їх порушення, є лише «декларативними правами». Іншими словами, захист прав у публічно-управлінській та правозастосовчій онтологічній площині – це частина правового захисту людини, що складається з примусово-правової діяльності органів публічної влади, зокрема правоохоронних органів, громадських організацій і посадових осіб, а також громадян і осіб без громадянства, яка здійснюється законними засобами з метою підтвердження або відновлення оскарженого чи порушеного права людини. Захист права як підсистема правового захисту людини, у свою чергу, містить у собі такі структурні елементи: 1) право на захист; 2) форми захисту; 3) примусові засоби захисту (заходи захисту і відповідальності).

Майбутніми співробітниками правоохоронних органів, таким чином, має бути засвоєна важлива доктринальна позиція, відповідно до якої право на захист права становить передбачена Конституцією України та іншими законами можливість людини використовувати для захисту свого права власні дозволені законом примусові дії або звернутися до компетентних державних чи міжнародних органів (організацій) з вимогою примусити зобов'язану особу до правомірної обов'язкової поведінки.

Отже, концептуальний фундамент підготовки кадрів для правоохоронних органів, на наш погляд, у сучасній юридичній освіті становить концепт забезпечення реалізації конституційних прав та свобод людини і громадянина з тією характерною особливістю, що правоохоронна система не повинна безпосередньо втручатися у процес реалізації чинних правових

норм до того часу, доки не виникає загроза порушення чи незаконного обмеження прав, свобод та законних інтересів особи.

Список використаної літератури

1. Ануфрієв М. І. Основні напрямки кадрового забезпечення органів внутрішніх справ України (організаційно-правовий аспект). Х. : Вид-во НУВС, 2001. 236 с.
2. Бандурка О. М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення. Х. : Основа, 1999. 438 с.
3. Бондаренко І. Правоохоронна діяльність і правоохоронні органи: поняття та ознаки. *Право України*. 2003. № 4. С.18-21.

ЖІНКИ-ПРАВООХОРОНЦІ У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ: ІСТОРИЧНИЙ ТА ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТИ. ДОСВІД ДЛЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Пилипенко Євгенія Олексіївна

старша наукова співробітниця

науково-дослідної лабораторії з

проблемних питань правоохоронної діяльності

Криворізького навчально-наукового інституту

Донецького юридичного інституту МВС України,

кандидатка юридичних наук

Залучення жінок на службу в правоохоронні органи США почалося з призначення їх на посади наглядачок у місцях тримання під вартою заарештованих жінок і неповнолітніх осіб. Так, ще у 1845 році в двох в'язницях Нью-Йорка дві жінки були прийняті на роботу наглядачками. Першою жінкою, прийнятою на службу в поліцію, стала Марія Оуенс, що отримала посаду поліцейського в Департаменті поліції Чикаго в 1893 році. Ця посада стала для неї свого роду компенсацією у зв'язку зі втратою годувальника – загиблого чоловіка-поліцейського. Марія Оуенс стала першою в історії жінкою-офіцером поліції і прослужила в Департаменті поліції Чикаго тридцять років [1].

У 1908 році, під час проведення в місті Портленд, штат Орегон, всесвітньої виставки, влада міста вирішила вжити заходів для захисту суспільної моралі у зв'язку зі значним зростанням проституції. З цієї метою в місті був створений Департамент громадської безпеки щодо захисту моральності, який очолила Лора Болдуїн. У 1909 році, у зв'язку із зростанням в місті проституції і злочинності серед неповнолітніх, влада Лос-Анджелеса

дозволила прийом на службу в поліцію жінок. До 1916 року вже у 16 містах США в поліцію стали приймати жінок, а на сьогодні в усіх поліцейських підрозділах Сполучених Штатів Америки працюють жінки-поліцейські [1].

У 1995 році органами державної влади був профінансований проєкт «Нове робоче місце для жінок» щодо залучення більшої кількості жінок на службу в поліцейські структури США. Для його реалізації було розроблено нову стратегію залучення жінок до роботи в поліції і вже за два роки кількість жінок, що проходили службу в поліцейських підрозділах, зросла від 10% до 25%, а питома вага жінок-представників етнічних меншин у деяких відділах сягнула 47% [2]. Для українських правоохоронних структур вказаний проєкт є цікавим з огляду на те, що зазначена стратегія базувалася на ретельному вивченні умов праці жінок-поліцейських та відповідним чином розробленому плані щодо нейтралізації виявлених недоліків [2]. На підготовчому етапі були проведені опитування чоловіків та жінок, анонімні бесіди із поліцейськими керівниками та викладачами, проаналізовано увесь наявний статистичний матеріал. Як результат, основний акцент було зроблено на подолання виявлених проблемних питань. Зокрема, з'ясовано, що труднощі складання силових та швидкісних фізичних тестів обумовлені, в першу чергу, специфікою жіночої анатомії. З 1972 року було встановлено єдині стандарти фізичної підготовки для жінок та чоловіків, однак практика довела, що встановлені стандарти не відповідають особливостям жіночої анатомії. Ситуацію було виправлено за рахунок змін у комплексі випробувань для жінок щодо фізичної витривалості; введення спеціальних тренувальних курсів, що дозволяють жінкам збільшити силу верхньої частини тіла та активний обсяг легенів. Додатково у навчальній програмі найбільш складні фізичні заліки були перенесені зі стадії вступного тестування на стадію випускних іспитів.

Також були виявлені проблеми використання прийомів самозахисту у реальній протидії злочинцям. Менший зріст та вага, схильність правоохоронників зневажати жінок-поліцейських, існування певних складнощів при застосуванні зброї та фізичної сили роблять жінок-поліцейських потенційно уразливими, якщо вони опиняються у конфліктній ситуації під час несення служби. З огляду на це, Інститутом кримінальної юстиції США було запропоновано розробку спеціального навчального курсу для жінок-правоохоронців. Під час практичних занять цим курсом передбачалося вироблення психологічної стійкості та впевненості, вміння тримати особисту дистанцію, а також таких специфічних для жінок навичок, як влучна стрільба та ефективне переслідування у черевиках на високих

підборах, вміння проводити прийоми рукопашного бою у положенні лежачи, більш широке використання захватів та больових прийомів.

Ще однією проблемою стала непристосованість поліцейського обладнання для його використання жінками. До 33% жінок-поліцейських відмітили, що форма та спорядження, яка їм видається, хронічно не відповідають їх розмірам. Поліцейськими підрозділами були здійснені спеціальні заходи щодо придбання комплектів поліцейської форми значно меншого розміру, призначених для забезпечення жінок, комплектування патрульних машин та аптечок засобами жіночої гігієни, а також переобладнання частини приміщень, в яких раніше працювали виключно чоловіки, під жіночі роздягальні та душові кабінки. Окрему увагу було привернуто до можливості комплектування підрозділів вогнепальною зброєю та спеціальними засобами з меншими розмірами та вагою, що робить їх використання жінками більш ефективним.

Було встановлено, що при меншій фізичній силі жінки частіше за чоловіків вирішують конфліктні ситуації, в яких потребується втручання поліції, а також краще ведуть службову документацію. Дещо пізніше низкою досліджень було підтверджено, що найбільш ефективно жінки проявляють себе в роботі із підлітками, з потерпілими дітьми та жінками, при вирішенні конфліктних ситуацій, що виникають на побутовому ґрунті та у сфері групових спорів. Причиною цього є стиль роботи жінок-правоохоронців, якому більшою мірою притаманні співчуття, терпеливість, вміння вислухати, значно нижчий рівень агресії [3]. Згодом, результати досліджень США були запозичені правоохоронними органами інших країн та стали основою для розширення прийому жінок на службу у поліцейські підрозділи [3].

Список використаної літератури

1. Исторические аспекты приема женщин на службу в полицию. URL: <http://policewoman.ru/index/istorija/0-4> (дата обращения: 01.03.2021).
2. Права жінок-правоохоронців та політика гендерної рівності: досвід інших країн у вітчизняному контексті. URL: <https://helsinki.org.ua/articles/prava-zhinok-pravoohorontsiv-ta-polityka-hendernoji-rivnosti-dosvid-inshyh-krajn-u-vitchyznyanomu-konteksti/> (дата звернення: 01.03.2021).
3. Wormer K. van. Are Males suited to police work? Police studies, 1981. № 3(4). P. 41-44.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИЩОЇ ВІДОМЧОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Пономаренко Катерина Вікторівна

учена секретарка секретаріату вченої ради Донецького юридичного інституту МВС України, кандидатка філологічних наук, доцентка

Життя людини та суспільства XXI століття значною мірою визначають процеси світової глобалізації та діджиталізації. Реальність сьогодення змушує людство швидко реагувати на все нові виклики, передбачати майбутні процеси й вчитися існувати в змінених умовах. Глобальна фінансова криза, загроза пандемії, викликана поширенням на території України, як і загалом у світі, коронавірусу і, відповідно, запровадження карантину для всіх типів закладів освіти прискорили цей процес, змусивши заклади вищої освіти вжити екстрених заходів щодо організації дистанційного освітнього процесу.

Значна кількість учених, усвідомлюючи неминучість змін у системі вищої освіти України, займалась дослідженням процесу освітніх трансформацій. Як результат у науковій думці з'явилася низка термінів на його позначення. Указаний процес називають модернізацією (В. Кремень, М. Парахіна, М. Степко та інші), трансформацією (О. Соскін, Я. Мудра-Рудик), реформуванням (М. Згуровський, С. Ніколаєнко, Я. Ширмер та інші) тощо.

Найбільш відповідним сучасним реаліям видається термін «трансформація» (лат. *transformatio* – «перетворення») – зміна, перетворення виду, форми, істотних властивостей і т. ін. чого-небудь [4, с. 384]. Зважаючи на необхідність підготовки висококваліфікованих фахівців з розвиненими навичками *soft skills*: особистісною гнучкістю, адаптивністю, комунікативністю, рефлексивністю, уміннями застосування можливостей цифрових технологій, неминучою постає цифрова трансформація освіти – впровадження в систему освіти передових технологій, таких як цифровізація й діджиталізація освіти, що передбачає зміну способів і засобів комунікації в освітньому процесі, надає абсолютно нових можливостей, дає змогу реалізовувати принципово нові форми і методи навчання.

Поняття «діджиталізація» науковці тлумачать як способи приведення будь-якого різновиду інформації в цифрову форму з використанням цифрових технологій [3, с. 259]. Отже, суть розглядуваного явища полягає в спрощеному доступі до цифрової інформації. Зокрема, дистанційний діджиталізований освітній процес дає викладачеві змогу здійснювати оперативний обмін інформацією, проводити консультації з різних питань, бути рівноправними партнерами зі студентами та курсантами.

Перш за все, змінюється освітнє середовище і його можливості. На часі використання цифрових систем управління навчанням Moodle, Blackboard, CenturyTech, Classroom Schoology, Skooler тощо, платформ для відео- й аудіоконференцій та вебінарів, типу Zoom, Teams, Hangouts Meet тощо, відкриті дистанційні онлайн-курси Coursera, EdX, Alison, українські Prometheus, EdEra тощо.

Сучасні студенти й курсанти вже вміють використовувати й створювати власні мультимедійні навчальні програми та презентації, проєкти, використовувати інтернет-засоби в навчальній та самостійній роботі. Тепер вони активно освоюють широкі освітні можливості віртуального простору. І завдання закладів вищої освіти загалом, і кожного науково-педагогічного працівника зокрема, – організувати оптимальне його використання, зробити цікавим, розробити й впровадити засоби контролю й оцінювання.

Необхідно розуміти, що цифрова трансформація – не тимчасове явище, а глобальна тенденція і максимальну вигоду від неї отримують заклади освіти, що стануть лідерами з перетворення освітнього процесу на основі використання цифрових технологій, зокрема, у процесі освітньої партнерської взаємодії.

Незважаючи на низку переваг цифрової трансформації освіти, особливо в умовах необхідності застосування дистанційного навчання, вона несе в собі й певні проблеми: невисокий рівень обізнаності з новітніми інформаційними технологіями викладачів; можлива «теоретизація» навчання, й, відповідно, нестача практичних умінь та навичок; відсутність умов для розвитку комунікабельності; можливий і технічний аспект – відсутність необхідного обладнання у здобувачів вищої освіти тощо. Тому цифрова трансформація освіти має передбачати й створення глобальної комп'ютерної мережі освіти й науки, і відповідне навчання науково-педагогічних працівників паралельно з основною діяльністю, залучення ІТ-фахівців тощо.

Для закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання актуальними постають розробка й використання в освітньому процесі спеціалізованих навчальних програм на кшталт запатентованого ДЮІ МВС України віртуального ситуаційного 3D-конструктора, різного типу навчальних ігор, створених засобами SketchUp, Flash-анімації тощо [5].

Вища відомча освіта є специфічною, значною мірою орієнтованою на практичну діяльність. Тому тренд повної діджиталізації освіти, навчання через додатки та платформи навряд чи стане для неї релевантним. Спеціальних фізичних, тактико-спеціальних, комунікативно-психологічних навичок можна набути тільки наживо на практичних заняттях, у безпосередньому

спілкуванні з викладачем і групою. Відповідно, цифрова трансформація вищої відомчої освіти вбачається в переміщенні навчального процесу зі звичайних навчальних аудиторій у спеціально обладнані тренінгові приміщення й тренувальні зали, навчальні полігони тощо.

Таким чином, говорячи про цифрову трансформацію освіти, маємо на увазі не цифрове дистанційне навчання, а нову форму освіти, у якій інтегровані елементи різних видів навчання на основі використання новітніх комп'ютерних технологій. Головною якісною ознакою цифрової трансформації навчання вважаємо актуальність знань, розвиток критичного мислення, релевантні комунікативні й стійкі власне професійні вміння й навички, перехід на якісно новий рівень побудови міжособистісної взаємодії між учасниками освітнього процесу, зокрема, з використанням можливостей цифрових технологій.

Список використаної літератури

1. Ковальчук В.І., Подольська І.С. Застосування цифрової педагогіки в підготовці майбутніх фахівців сфери підприємництва. *Молодий вчений*. 2018. № 5 (57). С. 523-526.
2. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ, 2005. 48 с.
3. Куприна К. А. Диджитализация: понятие, предпосылки возникновения и сферы применения. *Вестник научных конференций*. 2016. № 5-5 (9). С. 259-262.
4. Соскін О. І. Трансформація системи вищої освіти в контексті європейської інтеграції України. URL: <http://kyiv.osp-ua.info> (дата звернення: 15.03.2021)
5. 3D-конструктор. URL: <https://www.dli.donetsk.ua/3d> (дата звернення: 15.03.2021)

ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ У ДВНЗ «ПРИАЗОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ» В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Пономарьова Людмила Володимирівна

*доцентка кафедри української мови та слов'янської філології
Державного вищого навчального закладу «Приазовський державний
технічний університет»,
кандидатка філологічних наук*

Роянов В'ячеслав Олександрович

*професор кафедри автоматизації та механізації
зварювального виробництва Державного вищого навчального
закладу «Приазовський державний технічний університет»,
доктор технічних наук*

Сучасні виклики до викладання у вищій школі визначаються соціальним замовленням, як-от: компетентнісний підходу до освіти, орієнтація на результат у формі розвинутих ключових компетентностей студентів, успішна самореалізація в професії і житті, формування особистості, патріота і новатора, здатного конкурувати на ринку праці, розвивати економіку, навчатися неперервно упродовж життя.

З метою реалізації поставлених завдань та в умовах впровадження в навчальний процес системи онлайн навчання, комісією педагогічної майстерності методичної ради ДВНЗ «ПДТУ» розроблена програма підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти і наукових установ України «Інноваційні підходи до викладання та навчання в закладах вищої освіти». Автори курсу сертифіковані освітні тренери к.філол.н, доцент Л. В. Пономарьова, к.соціол.н., доцент О. Ташкінова.

Програма тренінгу базується на сертифікаційній програмі „Викладання у вищій освіті «Саксонського центру викладання та навчання вищої освіти в Лейпцигу (Німеччина), на методичних розробках ГО «Вища» - освітньої платформи для підвищення якості викладання та навчання».

Програма спрямована на: розширення теоретичних знань та удосконалення практичних навичок викладання; зменшення позааудиторного навантаження викладача, шляхом розширення його педагогічного інструментарію, методів підтримки навчального процесу; забезпечення високого рівня освоєння матеріалу за рахунок активізації самостійності роботи студентів під час занять і оптимізації витрат часу поза навчальним процесом.

Програма передбачає: ознайомлення з основними моделями і кращими практиками навчання та викладання; сприяння удосконаленню викладацької майстерності з урахуванням вимог НАЗОВО щодо підвищення якості викладання та навчання; ознайомлення з особливостями планування навчальних програм дисциплін, дизайну курсів, визначення програмних результатів навчання; ознайомлення з інноваційним досвідом викладання онлайн та опанування новітніх технологій викладання в дистанційному та змішаному форматах.

Форми проведення навчальних занять за програмою: тренінги, інтерактивні практичні заняття, семінари, індивідуальні консультації, виконання індивідуальних завдань, самостійна робота, захист освітнього проекту.

Програма складається з 3-х етапів. Перший – це власне тренінг онлайн дистанційно за допомогою платформ Googl Meet, Zoom; На другому етапі учасники, за допомогою індивідуальних консультацій з тренерами та отриманих навичок, створюють власний освітній проєкт (лекцію, практичне або лабораторне заняття, семінар, тощо) і апробують його на власних заняттях. На третьому етапі (дистанційно) підводяться підсумки та проходять захисти освітніх проєктів.

Термін виконання програми: 1÷1,5 місяця. Місце виконання – дистанційно. У підсумку надається посвідчення про підвищення кваліфікації в інституті підвищення кваліфікації у ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» на 76 год./3 кред. ЄКТС. Передбачене надання освітньої послуги для сторонніх осіб, яке оформлюється відповідною угодою.

Проведення тренінгів у ДВНЗ «ПДТУ» сприяло професійному розвитку викладачів, та спонукало підвищення успішності і якості підготовки здобувачів вищої освіти.

Список використаної літератури

1. Пономарьова Л.В., Ташкінова О.А. Програма підвищення кваліфікації. Тренінговий курс «Інноваційні підходи до викладання та навчання в закладах освіти». Маріуполь. ДВНЗ «ПДТУ». 2021. 10с.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Постол Олена Ігорівна

*старша інспекторка з особливих доручень відділу аналітичної
роботи Управління кримінального аналізу
Головного управління Національної поліції в Одеській області,
аспірантка Донецького юридичного інституту МВС України*

З прийняттям у 2017 році Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [1] до нормативно-правового забезпечення діяльності у сфері запобігання та протидії домашньому насильству були внесені суттєві зміни, а також передбачено комплексний підхід до вирішення даної проблеми, а саме визначені основні напрямки: попередження; притягнення до відповідальності та виправлення поведінки кривдника; надання допомоги постраждалим особам; ефективна взаємодія усіх суб'єктів, які здійснюють діяльність у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Коло суб'єктів було значно розширено, однак основна роль у реалізації даної діяльності належить поліції.

Наразі до повноважень поліцейських у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належить: виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них; прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, у тому числі розгляд повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, вжиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України; інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися; винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників; взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством; здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії; анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством; взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до статті 15 цього Закону; звітування

центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству [1].

В свою чергу ефективне виконання даних повноважень потребує відповідної підготовки поліцейських, як майбутніх, так і діючих.

До поліцейських, які уповноважені реагувати на випадки домашнього насильства, відносяться: співробітники патрульної поліції, дільничні офіцери поліції, співробітники ювенальної превенції, а також слідчі.

Згідно Закону України «Про Національну поліцію» [2] професійне навчання поліцейських складається з:

1. первинної професійної підготовки, для поліцейських, які вперше прийняті на службу в поліції, з метою набуття спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції;
2. підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання. Важливо аби викладачі навчальних закладах із специфічними умовами навчання мали не лише теоретичну базу знань, але й практичний досвід правоохоронної діяльності, що дозволить зіставляти теоретичні матеріали з потребами практичної діяльності.
3. післядипломної освіти, яка складається з: спеціалізації; перепідготовки; підвищення кваліфікації та стажування.
4. службової підготовки, до якої відносяться наступні види підготовки: загальнопрофільна (безпека життєдіяльності, домедична, психологічна), вогнева, тактична, функціональна, фізична та тактика самооборони.

Так, у сфері запобігання та протидії домашньому насильству найбільшу увагу прикуто саме до професійної підготовки превентивних підрозділів поліції, а також до спеціалізованих підрозділів – груп реагування на випадки домашнього насильства, які було запроваджено у 2018 році.

Важливо, що у підготовці даної категорії поліцейських використовуються сучасні, інноваційні методи навчання, які направлені не лише на базу теоретичних знань, а й на формування умінь і навиків.

У даному напрямку на увагу заслуговує створення інтерактивної аудиторії для відпрацювання навиків реагування на випадки домашнього насильства, яка створена у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання Міністерства внутрішніх справ України (поки що в Одесі, Дніпрі та Львові) за підтримки Офісу координатора ОБСЄ в Україні.

Інтерактивна аудиторія, являє собою імітацію квартири, яка складається з вхідної двері, коридору, кімнати та кухні. Кожна так звана кімната оснащена меблями у тому числі і кухонним приладдям (виделки, ножі, склянки тощо) та сучасними технічними засобами (камери відеоспостереження, мікрофони).

При цьому, відеозапис зі звуком транслюються в прямому ефірі (з можливість збереження відеозапису) на екрані, який розміщено в навчальній аудиторії. В свою чергу навчальна аудиторія також оснащена меблями, які дозволяють організувати простір для можливості роботи в групах.

Також в навчальній аудиторії є мікрофон, за допомогою якого викладач має можливість передавати інформацію статистам, які перебувають в імітованій квартирі, про початок та закінчення гри за сценарієм.

У якості статистів для підігрування ролей кривдника, постраждалої особи, дітей, та інших можливих учасників конфліктної ситуації можуть залучатися як викладачі, так і самі слухачі та курсанти.

Важливо, що слухачі та курсанти, які перебувають в навчальній аудиторії спостерігають на екрані за подіями, які відбуваються в інтерактивній аудиторії та мають можливість аналізувати дії поліцейського на випадок домашнього насильства.

Після того, як гра за сценарієм завершилася, в навчальній аудиторії відбувається обговорення з викладачем правильності алгоритму дій поліцейського на відіграну конкретну ситуацію, а саме: правомірність входу до приміщення та дотримання заходів безпеки при цьому; установлення особи учасників конфліктної ситуації та встановлення обставин події; вжиття заходів протидії домашньому насильству та застосування спеціальних засобів і фізичної сили для припинення домашнього насильства.

Таким чином діючі та майбутні поліцейські мають можливість відпрацювати тактику дій поліцейського при реагування на випадки домашнього насильства.

Даний метод навчання є надзвичайно ефективним, у тому числі і щодо дотримання особистої безпеки поліцейським, так як за відтворення реальної події в ігровому форматі є можливість зрозуміти та виправити свої помилки, що за реальних життєвих обставин може допомогти у запобіганні нещасним випадкам.

Тож слід зауважити, що ефективна підготовка поліцейських у сфері запобігання та протидії домашньому насильству повинна враховувати спеціалізацію поліцейського, мати системний підхід і періодичність підвищення кваліфікації, а також, використовувати інтерактивні методи

навчання для відпрацювання умінь та навиків реагування на випадки домашнього насильства.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07 грудня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 17.03.2021);
2. Закон України «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 19.03.2021).

ГЕНДЕРНІ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЖІНОК ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

П'янківська Людмила Володимирівна

*наукова співробітниця науково-організаційного відділу
Державного науково-дослідного інституту МВС України,
кандидатка психологічних наук*

Сучасний динамічний розвиток соціуму й суспільні потреби ставлять перед людством нові виклики. У рамках вітчизняних традицій існує вплив ряду стереотипів щодо служби або роботи жінки у силових структурах. Водночас, постійні зміни у системі гендерних відносин сприяють їх перегляду. Саме тому проблематика гендерної рівності набуває актуальності і зменшується дисбаланс можливостей жінок щодо самореалізації у «суто чоловічих» професіях.

Особливо слід відзначити значущість ряду психофізіологічних особливостей у службовій діяльності, що здатні позитивно впливати на результати роботи правоохоронця. Чоловічий і жіночий мозок функціонують по-різному. Є специфічні завдання з якими краще справляється чоловік, а є завдання, які краще виконує жінка. В ідеалі – вони взаємодоповнюють один одного. Сучасні технічні можливості та наукові дослідження мозку людини дають змогу пролити світло й на питання гендерних особливостей його функціонування у чоловіків та жінок.

Детальніше зупинимось на психофізіологічних характеристиках мозку чоловіків і жінок, що спричиняють певні поведінкові відмінності. Проведений аналіз наукових праць вказує, що питанням дослідження особливостей будови та функціонування мозку чоловіків і жінок займалися учені М. Бьянчін, Є. Ільїн, Л. Кехналл, Р. Спері, Т. Чернігівська, Д. Халперн, Н. Шах та ін. [2; 4]. Учений Л. Каххіл вказує на різницю у функціонуванні

гіпокампа (у жінки більший, чим у чоловіка) та мигдалеподібного тіла (у чоловіка більше, чим у жінки) [7]. Академік Т. Чернігівська доводить, що у чоловіків і жінок по-різному організований мозок [5].

У першу чергу, звернемо увагу на мозолисте тіло жіночого мозку. Воно більше за розміром і тому у неї одночасно проявляється скоординована активність обидвох півкуль, що вказує на симетричність її мозку, у порівнянні з чоловічим. Цей поділ специфіки забезпечив так звану виражену мовну функцію. У лівій півкулі сформувалися зони, які відповідають за синтаксис і фонетику. Ці особливості впливають на здатність жінки краще обробляти мовну інформацію, оволодівати мовами, здійснювати синхронний переклад та мати краще візуальне сприйняття. Тому ці характеристики є важливими у роботі жінок оперативних та диспетчерських служб, працівниць, задіяних у переговорах та перекладацькій діяльності, у роботі з громадянами.

Детальніше зупинимось на особливостях гіпокампу у чоловіків та жінок. Він приймає участь у діяльності механізмів формування емоцій та консолідації пам'яті. У жінок гіпокамп є більшим, ніж у чоловіків, а їх функціонування також різниться. Безпосередньо жіночий гіпокамп залучає меншу кількість нейронів мозку для вирішення конкретного завдання, у порівнянні з чоловічим. Ученими встановлено закономірність гіпокампу у жінок: чим менший гіпокамп, тим більша щільність розташування нейронів й швидша передача інформації. У чоловіків такої закономірності не виявлено. Також констатовано, лівопівкульну домінуючість гіпокампа мозку у жінок [1]. Тобто у чоловіків краще розвинута візуально-просторова орієнтація, цифрова та топографічна пам'ять, а жінки здатні краще запам'ятовувати мовну інформацію і у них більш виражена короткочасна та довготривала пам'ять на картинки, деталі, слова, обличчя. Ці гендерні психофізіологічні особливості доцільно ураховувати у підготовці фахівців правоохоронних органів, у слідчо-оперативній діяльності та специфіці виконання професійних завдань чоловіками та жінками.

У прийнятті рішень та функціонуванні пам'яті, у формуванні емоцій та відповідних реакцій особистості вирішальну роль відіграє мигдалеподібне тіло (амігдала) [6]. Амігдала у чоловіка більше за розміром, чим у жінки і вони функціонують по-різному. Ряд зарубіжних дослідників констатують, що праве мигдалеподібне тіло контролює прийняття рішень і генерацію негативних емоцій [9], а ліве – у більшій мірі викликає спогади про деталі стресової події, а також спричинює більш уявну реакцію, ніж фізичну. С. Гаманн доводить, що жінки в середньому запам'ятовують емоційно насичені події краще, ніж чоловіки та згадують їх швидше [7; 8]. Варто також наголосити, що мигдалеподібне тіло чоловічого мозку

має спеціальні рецептори, які вловлюють тестостерон та підсилюють відповідь мозку на різні життєві виклики. Саме тому, чоловіки частіше здатні демонструвати «чоловічу позицію» або відволікатися, а жінки у змозі заспокоїтися й домовитися або обговорити ситуацію. Враховуючи ці фізіологічні особливості, безпосередньо кращими професійними переговорниками виступають жінки.

Підтверджують вищеперераховані функціональні особливості жінок і результати вітчизняних досліджень фахівців Науково-дослідного інституту праці і зайнятості населення України. Група дослідників констатує, що служба жінок у складі миротворчих підрозділів сприяє ефективності місії з підтримання миру. Ними встановлено, що жінки-миротворці краще налагоджують міжособистісні стосунки з місцевим населенням, жіночими організаціями у районі дислокації; сприяють збору повідомлень від місцевих жінок та отриманню цінної інформації про події у країні, що приймає; їм більше довіряють і інформують про сексуальні злочини самі жертви [3, с. 20].

Особливості функціонування передньої частини мозку жінки впливають на її здатність реагувати на стресові обставини, роблять її більш уважними, обачними. При наявній загрозі, вона реагує насторожено, починає нервувати, продумує різноманітні шляхи вирішення проблеми та переборювання перешкод. Водночас, ці аспекти здатні впливати на їх більшу схильність до тривожності у порівнянні з чоловіками, що необхідно ураховувати у організації відповідної психологічної підготовки [5].

Префронтальна кора головного мозку, яка відповідає за прийняття рішень, забезпечує планування складної когнітивної поведінки та регулює соціальну. Вона також сприяє узгодженню думок і дій відповідно до внутрішніх цілей [10]. Префронтальна кора головного мозку є більшою за розмірами у жінок й швидше формується. Ця різниця впливає на їх здатність віднаходити вирішення проблемних ситуацій, а не діяти імпульсивно, що досить значимим є у діяльності жінки у правоохоронних органах.

Отже, знання гендерних психофізіологічних особливостей жінок-поліцейських й врахування їх у професійно-психологічному доборі, при переміщенні по посадах, безпосередньому виконанні професійних завдань здатні сприяти ефективнішому виконанню ними службових обов'язків.

Список використаної літератури

1. Боголепова И. Н., Иллариошкин С. Н., Свешников А. В., Ловчицкая А. О. Гендерные особенности строения гиппокампа мозга мужчин и женщин. *Журнал анатомии и гистопатологии*. 2016. 5(1). С. 15–19.

2. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. Санкт-Петербург : Питер, 2002. 544 с.
3. Звіт про науково-дослідну розробку «Соціологічні дослідження щодо проявів сексизму, стосовно жінок – воїнів ЗСУ, УБД, прикордонників, миротворців, поліцейських, нацгвардійців». НДІ праці і зайнятості населення. Київ, 2020. 183 с.
4. Шишков Д. Некоторые специфические особенности устройства и функционирования мужского и женского мозга. *Труды Костромской государственной сельскохозяйственной академии* : Вып. 90. Кострома : КГСХА, 2020. 121 с.
5. Т. Черниговская. Мозг и его различия по половому признаку. URL: <https://www.psychologos.ru/articles/view/84021-mozg-i-ego-razlicia-po-polovomu-priznaku-tv-chernigovskaa> (дата звернення: 12.02.2021).
6. Amunts K., Kedo O., Kindler M., Pieperhoff P., Mohlberg H., Shah N., Habel U., Schneider F., Zilles K. Cytoarchitectonic mapping of the human amygdala, hippocampal region and entorhinal cortex: intersubject variability and probability maps. *Anat Embryol (Berl) : journal*. 2005. Vol. 210, N. 5–6. P. 343–352.
7. Goldman Bruce. Two minds. The cognitive differences between men and women. STANFORD MAGAZINE. 2017. URL: <https://stanmed.stanford.edu/2017spring/how-mens-and-womens-brains-aredifferent.html> (дата звернення: 12.02.2021).
8. Hamann Stephan. Sex Differences in the Responses of the Human Amygdala. *Neuroscience : journal. Elsevier*, 2005. Vol. 11, № 4. P. 288–293.
9. Lanteaume L., Khalifa S., Régis J., Marquis P., Chauvel P., Bartolomei F. Emotion Induction After Direct Intracerebral Stimulations of Human Amygdala. *Cerebral Cortex : journal*. 2006. Vol. 17, № 6. P. 1307–1313. doi:10.1093/cercor/bhl041
10. Miller E. K., Freedman D. J., Wallis J. D. The prefrontal cortex : categories, concepts and cognition. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological Sciences : journal*. 2002. Vol. 357, № 1424 (8). P. 1123–1136.

ЕТИКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОГО ПІДРОЗДІЛУ ТАКТИКО-ОПЕРАТИВНОГО РЕАГУВАННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Романенко Єгор Сергійович

*аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ,
старший слідчий слідчого відділення поліції №1*

Вознесенського районного управління поліції

Головного управління Національної поліції в Миколаївській області

Основною метою діяльності Національної поліції України, визначеної Законом України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року, є служіння суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Основоположними засадами (принципами) діяльності поліції з-поміж інших визначено відкритість та прозорість, а також взаємодію з населенням на засадах партнерства, що в свою чергу закладає основи для повернення довіри до цього правоохоронного органу та його законної діяльності, направленої в першу чергу на обслуговування громадян у правоохоронній сфері [1, с.7].

Одним із структурних підрозділів Національної поліції на який покладено найважливіші правоохоронні завдання є спеціальний підрозділ поліції тактико-оперативного реагування (далі ТОР) – це відпрацювання небезпечних завдань, забезпечення охорони порядку під час масових заходів та боротьба з вуличною злочинністю. Важливим аспектом функціонування цього підрозділу являється використання новітніх стандартів у роботі, це не тільки рівень сучасного озброєння, а й дуже важливо, що цей підрозділ не є повністю силовим, він працює за принципом законності, гуманізму та ефективності, інспектори не застосовують силу там, де не потрібно. Проте, якщо ситуація буде загострюватися, або ж буде загрозливою для людей та поліцейського, тоді працівники підрозділу вживатимуть усіх можливих дій, аби припинити правопорушення. Такі специфічні риси вимагають високого рівня професійної компетентності патрульних підрозділу ТОР.

У Стандарті професійної (професійно-технічної) освіти (професія: поліцейський) надано такі визначення поняття «Компетентність/компетентності – здатність особи до виконання певного виду службової діяльності, що виражається через знання, уміння, навички, морально-етичні цінності й інші особистісні якості» [2]. У цьому документі окреслено низку понять, серед яких: «загальнопрофесійні компетентності» – як знання й

уміння, що є загальними (спільними) для професії і набуваються перед оволодінням навчальним матеріалом професійних компетентностей; «ключові компетентності» – загальні здібності й уміння (психологічні, когнітивні, соціальноособистісні, інформаційні, комунікативні), що дають змогу особі усвідомлювати ситуацію, досягати успіху в особистісному і професійному житті, набувати соціальної самостійності та забезпечувати ефективну професійну й міжособистісну взаємодію (набуваються впродовж усього терміну навчання поза робочим навчальним планом); «професійні компетентності» – знання, уміння й навички особи, які дають їй змогу виконувати службові обов'язки, швидко адаптовуватися до змін у професійній діяльності та є складовими професійної кваліфікації [2].

Основними складовими професійної компетентності є професійна культура й етика, правосвідомість і професійні здібності. Для того щоб посісти належне місце в професійній ієрархії, особистість має оволодіти високим рівнем професійної компетентності. Професійна компетентність є не тільки мірилом професіоналізму, а й визначальним фактором успішності реалізації соціальних, професійних функцій, життєдіяльності особи загалом. Професіоналізм – це необхідна умова вияву компетентності, а компетентність є показником ступеня відповідності вимогам професіоналізму [3, с. 108].

Суспільство в наш час досягло такого рівня демократії і цивілізації, що і в таких закритих і жорстко регламентованих системах, як органи поліції, служба безпеки, прокуратура, інші правоохоронні органи, моральність і культура їх представників набули величезного значення. Ці категорії розглядаються як найважливіші професійні якості, визначаючи готовність до виконання будь-яких службових завдань з високим почуттям відповідальності за свої дії, за досягнення найбільш ефективного результату. Діяльність працівників органів поліції досить детально регламентована законами, статутними положеннями, інструкціями, вимогами службової дисципліни, але це не означає, що при належній вимогливості і контролю з боку керівника будь-який службовець буде успішно виконувати свої функціональні обов'язки. В тій великій і напруженій роботі, яку проводить поліція, неможливо успішно вирішувати поставлені перед нею завдання без належної професійної культури і моральності самих працівників. Відсутність комунікабельності, замкнутість, невміння спілкуватися з населенням, встановлювати довірчі стосунки – все це є серйозною перешкодою в діяльності багатьох працівників поліції.

В діяльності правоохоронців моральні норми відіграють не менш важливе значення ніж правові. Можна навіть стверджувати, що реалізація

правових норм обов'язково передбачає аналіз юридичного факту через відповідну етичну систему [4, с.31]. Професійна етика поліцейського – це не тільки сукупність певних моделей поведінки у тих чи інших професійно-значущих випадках.

Професійна етика поліцейського – це певний спосіб і стиль життя, особисті переконання, життєва позиція і власна відповідальність. Правила етичної поведінки поліцейських є узагальненим зібранням професійно-етичних вимог щодо правил поведінки поліцейських та спрямовані на забезпечення служіння поліції суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку на засадах етики та загальнолюдських цінностей.

Наказом Міністерства внутрішніх справ України № 1179 від 09 листопада 2016 р. були затверджені Правила етичної поведінки поліцейських. Відповідно до цього документу під час виконання службових обов'язків поліцейський повинен: неухильно дотримуватися положень Конституції та законів України, інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського; професійно виконувати свої службові обов'язки, діяти лише на підставі, у межах повноважень та в спосіб, що визначені законодавством; поважати і не порушувати права та свободи людини; у кожному окремому випадку обирати той захід з-поміж заходів, передбачених законодавством України, застосування якого призведе до настання найменш негативних наслідків; неухильно дотримуватись антикорупційного законодавства України; виявляти повагу до гідності кожної людини, справедливо та неупереджено ставитися до кожного, незважаючи на расову чи національну приналежність, мову, стать, вік, віросповідання, політичні чи інші переконання, майновий стан, соціальне походження чи статус, освіту, місце проживання, сексуальну орієнтацію або іншу ознаку; поводитися стримано, доброзичливо, відкрито, уважно і ввічливо, викликаючи в населення повагу до поліції і готовність співпрацювати; контролювати свою поведінку, почуття та емоції, не дозволяючи особистим симпатіям або антипатіям, неприязні, недоброму настрою або дружнім почуттям впливати на прийняття рішень та службову поведінку; мати охайний зовнішній вигляд, бути у встановленій формі одягу; дотримуватися норм ділового мовлення, не допускати використання ненормативної лексики; зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків; інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможливають його подальшу службу в поліції або перебування на

займаній посаді. Вважаємо, що цей перелік не є вичерпним, особливо для працівників спеціального підрозділу TOP [5].

Незалежно від посади чи звання у відносинах із населенням поліцейський зобов'язаний: бути тактовним та доброзичливим; висловлювати вимоги чи зауваження, що стосуються особи, у ввічливій та переконливій формі; надати можливість особі висловити власну думку; до всіх потерпілих від злочинів або інших правопорушень проявляти повагу, охороняти їх безпеку та право на невтручання в особисте життя. При зверненні до особи поліцейському заборонено бути зверхнім, погрожувати, іронізувати, використовувати ненормативну лексику.

Поліцейський повинен бути коректним та не повинен допускати застосування насильства чи інших негативних дій щодо членів суспільства, а також, незважаючи на провокації, повинен залишатися об'єктивним. З метою зменшення кількості випадків застосування поліцейських заходів примусу поліцейський повинен проявляти розсудливість, відкритість, почуття справедливості, володіти комунікативними навичками (переконавання, ведення переговорів тощо), а в необхідних випадках мати керівні та організаційні якості [6, с. 108].

Специфіка діяльності працівників спеціального підрозділу TOP в процесі виконання ними своїх функціональних обов'язків тісно пов'язана із конфліктними ситуаціями, але, як би це не було важко, необхідно намагатися їх уникати. Конфлікт у сфері людських відносин являє собою сутички протилежних інтересів, думок, поглядів, позицій, що призводить до серйозних розбіжностей і гострих суперечок, з чого випливають ускладнення і боротьба. Мистецтво поведіння працівників поліції повинно полягати в тому, щоб не створювати підстави для розвитку тих або інших протиріч, попереджати виникнення конфліктних ситуацій, а при неможливості зробити це – брати під контроль протікання конфлікту з тим, щоб звести до мінімуму негативні наслідки або повернути його в позитивний (конструктивний) напрям. Тому працівникам, як, утім, і будь-якому учаснику конфлікту та масових заходів, необхідно, виходячи зі своїх інтересів (діючи при цьому активно або пасивно, спільно або індивідуально), вибрати відповідний стиль поведіння в конкретній ситуації. Можна виділити такі стилі: конкуренції, відхилення, пристосування, співробітництва, компромісу. Стиль конкуренції активний і звичайно використовується тоді, коли працівник впевнений у своїх силах і має реальні владні повноваження. Стиль відхилення застосовують тоді, коли розв'язувана проблема не достатньо важлива і не може зробити серйозного впливу на загальний стан справ. Цей підхід може бути корисний у тому випадку, коли вихід з конфлікту

передбачено заздалегідь: ви не маєте реальної влади або хочете виграти час, щоб одержати додаткову інформацію і заручитися чиеюсь підтримкою. Стиль пристосування можна використати при спільних діях будь з ким. Він передбачає узгодження позицій і вибір партнерів у відстоюванні ваших (або громадських) інтересів. Стиль співробітництва передбачає для кожної з конфліктуючих сторін готовність до відкритого обговорення причин конфлікту, спільного пошуку взаємовигідних рішень. Стиль компромісу передбачає готовність йти на часткові поступки у відповідь на аналогічні кроки з боку опонентів. Примус необхідно застосовувати після того, як переконання й інші засоби не дають потрібних результатів. Вміння поводитися з людьми належним чином є одним із найважливіших чинників, що визначає шанси досягти успіху в службовій діяльності працівників поліції спеціального підрозділу ТОР.

Список використаної літератури

1. Довідник працівника поліції превентивної діяльності: навч. посібник / кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, Засл.юрист України А.Є. Фоменко. Дніпро: ДДУВС, 2018. 180 с.
2. Стандарт професійної (професійно-технічної) освіти (професія: поліцейський) : наказ Міністерства освіти і науки України від 21 черв. 2018 р. № 669.
3. Приходько Ю. О. Психологічний словник-довідник : навч. посіб. Київ : Каравела, 2012. 328 с.
4. Посібник для підвищення кваліфікації працівників органів та підрозділів Національної поліції України / О. І. Безпалова, К.Л. Бугайчук та ін. Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС. 2019. 132 с.
5. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських: Наказ №1179 від 09.11.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text> (дата звернення: 01.03.2021)
6. Бандурка О. М. Професійна етика поліцейського : наук.-практ. посіб.. Харків : Золота миля, 2016. 294 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Ромашенко Вікторія Євгенівна

доцентка кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету

№2 Донецького юридичного інституту МВС України,

кандидатка педагогічних наук

Формування інформаційної культури та комп'ютерної грамотності майбутніх поліцейських набуває особливої актуальності, оскільки обсяг завдань, які сьогодні покладено на Національну поліцію України, невпинно зростає. Це суттєво відображається на вимогах до кандидатів на службу в Національну поліцію. Крім того, підвищуються соціальні вимоги до якості виконуваної правоохоронцями професійної діяльності, що, у свою чергу, вимагає якісних змін у процесі їх підготовки.

Проблемам комп'ютеризації та інформатизації вищої професійної освіти в Україні присвячені дослідження таких науковців, як В. Биков, П. Гевал, Я. Булахова, Р. Гуревич, О. Бондаренко, М. Жалдак, В. Заболотний, Г. Козлакова, О. Міщенко, О. Пінчук та інших.

В контексті дослідження, розглянемо поняття комп'ютерної грамотності. Комп'ютерна грамотність – це знання, вміння та навички в галузі інформатики, необхідні кожній людині для адекватного використання потенціалу інформаційно-комунікаційних технологій у своїй діяльності [2].

Формування комп'ютерної грамотності майбутніх правоохоронців є дуже важливою складовою сучасного навчання у межах закладу вищої освіти, оскільки інформація стала стратегічним продуктом, а здатність до використання засобів її обробки, основним з яких є комп'ютерна техніка, виявилась надважливим критерієм ефективності вирішення повсякденних професійних задач [3].

Необхідність наявної сформованої комп'ютерної грамотності у майбутнього фахівця-правоохоронця підтверджують ряд заходів Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ, виконання яких заплановано до кінця 2020 року, а саме:

- створення у складі інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» інформаційної підсистеми «Автоматизоване робоче місце дільничного офіцера поліції»;
- запровадження системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі;

- розроблення із залученням міжнародних експертів методики виявлення, запобігання, припинення, розкриття злочинів, які вчиняються з використанням сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій;
- впровадження автоматизованої підсистеми обліку утримуваних осіб у службовій діяльності органів системи МВС та формування відповідного масиву даних в Єдиній інформаційній системі МВС;
- модернізація інтегрованої міжвідомчої автоматизованої системи обміну інформацією з питань контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон;
- запровадження єдиної інформаційної системи МВС;
- запровадження інформаційно-аналітичної системи оперативного інформування про події;
- розвиток інформаційних систем МВС до рівня вимог Шенгенської інформаційної системи;
- запровадження системи онлайн-навчання працівників органів системи МВС застосування електронних інформаційних ресурсів [1].

Формування комп'ютерної грамотності майбутніх правоохоронців повинно мати комплексний характер, використання інформаційних технологій має бути на кожному занятті.

Наведемо приклади засобів формування комп'ютерної грамотності на заняттях у закладах вищої освіти:

- використання мультимедійних презентацій. Яскрава презентація викладача, яка виконана із додержанням всіх правил та вимог до створення мультимедійної презентації, формує інформаційну культуру здобувачів та їх естетичний смак;
- використання інтерактивних методик. Прикладом інформаційних сервісів, за допомогою яких можна створити інтерактивні вправи можуть бути: Plickers, Padlet, LearningApps тощо;
- організація самостійної роботи здобувачів із використанням інформаційних технологій: пошук інформації в Інтернеті, опрацювання баз даних, підготовка доповідей із презентацією, створення мультимедійних проєктів тощо;
- організація веб-конференцій та вебінарів;
- використання технологій веб-квестів на практичних заняттях;
- використання комп'ютерних дидактичних ігор в освітньому процесі.

При підготовці до навчальних занять здобувачі вищої освіти можуть використовувати систему національних інформаційних ресурсів для по-

шуку потрібної інформації з певних тем. Прикладом Інтернет-ресурсу у галузі юридичних наук є «Правова наука» [4].

Отже, формування комп'ютерної грамотності майбутнього фахівця можливе за умови правильної організації освітнього процесу, застосування інформаційних технологій на всіх видах занять та використання інтерактивних методик навчання.

Список використаної літератури

1. План заходів з реалізації стратегії розвитку органів системи міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року: розпорядження КМУ від 21.08.2019 №693-р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR190693.html (Дата звернення: 12.03.2021 р.).
2. Олійник Ю. І. Інформаційна культура особистості – актуальна освітня проблема. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 63. С. 187-193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znprrp_2013_63_39 (Дата звернення: 11.03.2021 р.).
3. Кузнецов О. С. Сучасна модель інформативної компетентності майбутніх правоохоронців. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/Kuznietsov%20O.pdf> (Дата звернення: 11.03.2021 р.).
4. Правова наука. Електронна база даних НАПрН України. «Головна сторінка. Правила користування БД «Правова наука»» URL: <http://db.ipri.org.ua/>. (Дата звернення: 1.03.2021 р.).

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Ромашов Юрій Сергійович

*начальник управління кадрового забезпечення
Головного управління Національної поліції в Запорізькій області,
кандидат юридичних наук*

Анісімов Кирило Ігорович

*заступник начальника управління – начальник ситуаційного
відділу управління організаційно-аналітичного
забезпечення та оперативного реагування
Головного управління Національної поліції в Запорізькій області*

На шляху розвитку України як демократичної, соціальної, правової держави, яка б повністю відповідала європейським стандартам, у нашій державі було проведено реформу органів внутрішніх справ, що призвела

до утворення нового центрального органу виконавчої влади європейського зразка – Національної поліції.

Заміна старих кадрів новими, переатестація працівників і підвищення їх кваліфікації стали одним із найголовніших завдань у процесі створення нового центрального органу виконавчої влади, адже Національна поліція робить провідний внесок у систему забезпечення правопорядку в державі – забезпечує безпеку для громадян, щоб ті могли комфортно працювати, відпочивати та подорожувати, крім того, підрозділи Національної поліції надають фізичним і юридичним особам адміністративні послуги, зокрема невідкладні. Проте ці функції безпосередньо виконуються не в якійсь безособовій формі, а реальними працівниками поліції, які мають високий рівень правової культури та правосвідомості, належний освітній рівень і, найголовніше, досконалі практичні навички. У них мають бути прищеплені внутрішні й зовнішні запобіжники проти корупції, тортур, неважливого ставлення до громадян та ін.

Більшість із цих чеснот забезпечуються і прищеплюються кандидатам у поліцейські й чинним працівникам поліції у процесі публічного адміністрування кадрового забезпечення на основі реалізації норм адміністративного права спеціальними кадровими підрозділами (їх посадовими особами) Національної поліції.

Однак, як показують результати соціологічних досліджень, Національній поліції довіряють 36,3 і не довіряють 53,2 відсотків опитаних громадян¹. Це демонструє неналежну практичну діяльність більш ніж стотисячної армії поліцейських (для порівняння: у сусідній Польщі рівень довіри до поліції складає 73 відсотки). Вагомою причиною такого стану є неналежне кадрове забезпечення Національної поліції. Тут прорахунки наявні як на рівні недосконалих норм загальних і спеціальних законів, підзаконних нормативно-правових актів, так і в процесі правозастосування.

Крім того, слід звернути увагу, що в умовах сьогодення професія поліцейського є неprestижною, а рівень соціального захисту поліцейських – неналежним.

Отже, незадоволеність громадян діяльністю Національної поліції, недостатній рівень забезпечення ефективності органів поліції, неналежний рівень престижності поліцейських, низький рівень їх соціального захисту, наявність у цій сфері законодавчих недоліків і прогалин обґрунтовують актуальність аналізованої тематики.

---

1 Оцінка громадянами ситуації в країні, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків, електоральні орієнтації громадян (жовтень–листопад 2020 р.). Центр Разумкова.

Кадрове забезпечення Національної поліції України здійснюється в процесі прийому, супроводу по службі та звільнення зі служби поліцейських; комплектування кадрів, професійної освіти, перепідготовки поліцейських; атестації поліцейських, просування їх по службі та присвоєння спеціальних звань; заохочення поліцейських; підготовки матеріалів щодо представлення поліцейських до державних нагород; психологічного супроводу служби й побуту поліцейських; службових розслідувань і притягнення до дисциплінарної відповідальності поліцейських; здійснення адміністративних проваджень зі скаргами та пропозиціями громадян щодо поліцейських; здійснення організаційно-правового захисту поліцейських у межах службового розслідування.

Зовнішнє правове регулювання кадрового забезпечення Національної поліції здійснюється на основі норм адміністративного права.

Принципи кадрового забезпечення Національної поліції України поділяють на загальні (верховенства права, політичної нейтральності, доброчесності, прозорості, відкритості, взаємодії з громадськістю, патріотизму, науковості, ефективності та компетентності) та функціонально-управлінські принципи, серед яких провідним є принцип зв'язаності поліцейських законом, згідно з яким вони можуть діяти виключно відповідно до Конституції та законів України, а також ієрархічності раціонального розподілу повноважень, колегіальності та єдиноначальництва, підзвітності, недопустимості порушення трудових прав поліцейських і належного їх соціального захисту.

Публічне адміністрування прийому, супроводу по службі та звільнення зі служби поліцейських Національної поліції здійснюється спеціальним відомчим кадровим суб'єктом публічного адміністрування. Саме ці підрозділи виконують функції щодо комплектування, навчання, контролю, обліку поліцейських, їх психологічного супроводу та здійснюють заходи щодо дисциплінарної практики.

Кар'єрне зростання поліцейського здійснюється на конкурсних засадах через об'єктивне оцінювання їх професійного рівня та особистих якостей. Це здійснюють постійні кадрові комісії при органах поліції. Переможець конкурсу призначається на вакантну посаду поліцейського та укладає контракт про проходження служби в поліції. З метою формування кадрового резерву середнього та вищого рівнів було б доречним паралельно з чинною системою кадрового зростання поліцейських (через підрозділи) відновити практику централізованого – через вищі навчальні заклади МВС України. Претенденти здають первинні випробування на конкурсних засадах і проходять перепідготовку при навчальному закладі, а у разі

успішного складання випускних екзаменів – призначаються на посади наказом керівника відповідного органу поліції.

Вивчаючи проблематику ведення особової справи поліцейського, слід зазначити, що в умовах сьогодення вона ведеться у класичній паперовій формі. Зберігаючи в паперовій особовій справі основні документи про поліцейського, було б доречним вести її в усиченій формі. Розширена особова справа може вестися в електронній формі централізованого захищеного електронного ресурсу Національної поліції, допуск до якого мають відповідні кадрові, спеціальні інспекційні та внутрішньообезпеківі органи Національної поліції, – із чітким фіксуванням в електронній справі, яка посадова особа, з якою метою, коли і в якому обсязі переглядала електронну особову справу поліцейського. За несанкціоноване розголошення особистих даних поліцейського особи, які допустили це, мають нести дисциплінарну, адміністративну, а в разі настання суспільно небезпечних наслідків – і кримінальну відповідальність.

Вагому роль у проходженні служби поліцейським-початківцем відіграє інститут наставництва, сутністю якого є закріплення за поліцейським, який тільки приступає до несення служби, досвідченого колеги. На наставника покладаються завдання на плановій основі надавати допомогу підшефному, допомагати в оволодінні обраною професією, доводити до нього реальну специфіку несення служби. Недостатній строк закріплення наставника (до шести місяців) і наявність у цій сфері значної бюрократичної складової призводить до того, що результативність наставництва перевіряється не за конкретними успіхами несення служби молодим поліцейським, а за оформленим звітом. Пропонується збільшити термін наставництва до одного року та оцінювати ефективність цього інституту реальними досягненнями поліцейського щодо захисту прав і свобод громадян, забезпечення правопорядку та розкриття злочинів.

Зарубіжний досвід кадрового забезпечення, планування кадрового персоналу, добору й навчання поліцейських, організація системи підвищення кваліфікації поліцейських є повчальним для Національної поліції України. Він може стати основою для модернізації публічно-управлінських стратегій щодо кадрового забезпечення Національної поліції. Використання в Україні позитивного зарубіжного досвіду є пріоритетним у напрямках міжнародного співробітництва через обмін досвідом щодо запровадження інноваційних управлінських стратегій, кадрового планування, набору і відбору персоналу, професійного навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу.

Так, ратифікація у Верховній раді України Декларації про поліцію Ради Європи (1979 р.) на рівні спеціального вітчизняного поліцейського Закону та інших нормативно-правових актів, що регулюють кадрове забезпечення Національної поліції України, в тому числі забезпечить і добір в поліцію осіб із бездоганною репутацією, становлення нормативних запобіжників проникнення в поліцію осіб, які були судимі, вживали наркотичні засоби чи зловживають алкогольними напоями або мають громадянство інших держав тощо.

Список використаної літератури

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#top>. (дата звернення: 10.03.2021)
2. Оцінка громадянами ситуації в країні, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків, електоральні орієнтації громадян (жовтень–листопад 2020р.). Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-riven-doviry-do-sotsialnykh-institutiv-ta-politykiv-elektoralni-orientatsii-gromadian-zhovten-lystopad-2020r>. (дата звернення: 10.03.2021)
3. Порядок формування та ведення особових справ поліцейських: Наказ МВС України від 12.05.2016 № 377. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0828-16#Text>. (дата звернення: 10.03.2021)
4. Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: Наказ МВС України від 24.12.2015 № 1625. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0076-16#Text>. (дата звернення: 10.03.2021)
5. Резолюція № 690 (1979) Парламентської асамблеї Ради Європи «Декларація про поліцію». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_803#Text. (дата звернення: 10.03.2021)

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНИХ ЗБОРАХ У ТРЕНІНГОВИХ ЦЕНТРАХ ГОЛОВНИХ УПРАВЛІНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ

Рубан Катерина Павлівна

*заступниця начальника тренінгового центру
Головного управління Національної поліції в Херсонській області,
кандидатка юридичних наук*

Зважаючи на ст. 72 закону України «Про Національну поліцію» [1] та вимоги наказу МВС України від 26.01.2016 № 50 «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» [2] (далі наказ) навчальні збори є складовою професійного навчання поліцейських. Ця форма організації службової підготовки поліцейських передбачає підвищення їх професійної готовності до виконання службових завдань, що проводиться на базі тренінгового центру, а в разі його відсутності - у закладі, установі поліції або в територіальному (відокремленому) підрозділі органу поліції, навчально-тренувальна база якого дозволяє організувати вказаний захід на належному рівні. Окремим видом навчальних зборів наказ виділяє навчально-тренувальні збори, які проводяться із поліцейськими територіальних підрозділів з метою удосконалення їх практичних умінь і навичок із тактичної, вогневої та фізичної підготовок.

Слід зазначити, що відповідно до наказу службова підготовка поліцейських складається з таких п'яти основних видів: тактичної, вогневої, фізичної, загальнопрофільної та функціональної підготовок. Від початку введення в дію норм наказу про службову підготовку, зокрема щодо організації навчально-тренувальних зборів на базі тренувальних центрів ГУНП виникало безліч питань відносно планування часу на окремі види підготовок, а також щодо суб'єктів уповноважених їх проводити. Для найбільш загального застосування та упорядкування проведення таких зборів за єдиним зразком 23.06.2020 року була затверджена на рівні Національної поліції України Типова програма навчально-тренувальних зборів для поліцейських структурних підрозділів центрального органу управління поліцією, міжрегіональних територіальних органів НПУ, територіальних органів НПУ в Автономній республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві (далі Типова програма). Ця Типова програма передбачає проведення навчально-тренувальних зборів окрім передбачених наказом видів підготовки ще і за загальнопрофільною підготовкою, яка включає три окремих складових: безпека життєдіяльності, домедична і

психологічна підготовки. Втім, передбачений проміжок часу у цілому 3 години на опанування даних напрямків у професійному розвитку поліцейського є недостатнім. Оскільки, домедична і психологічна підготовки є практичними дисциплінами і без проведення повноцінних тренінгів (за часом це має становити не менше 3 години на кожен напрямок) про результативність підготовки працівників НПУ годі й говорити.

З огляду на це виникає питання, де, коли і як має набувати навички надання домедичної допомоги поліцейський, на котрого цей обов'язок покладений на законодавчому рівні (ст.ст. 18, 23, 43 закону України «Про Національну поліцію»). Мати спеціальну медичну освіту від правоохоронців не вимагається. Тож з урахуванням законодавчих та підзаконних вимог у сукупності, поліцейський має набувати умінь рятувати життя людей під час навчальних занять в групах за місцем служби, дистанційно та самостійно. Тобто, де-юре одна з найдієвіших форм службової підготовки у набутті практичних навиків – навчально-тренувальні збори за напрямком загальнопрофільної підготовки не може використовуватися.

Аналіз більше ніж п'ятирічного власного досвіду роботи у тренінговому центрі ГУНП в Херсонській області, дозволяє стверджувати, що виправданим є проведення навчально-тренувальних зборів саме за такими видами підготовки: тактичної, загальнопрофільної, фізичної та вогневої підготовок. При чому такий підхід організації навчання використовувався на постійній основі за допомогою запрошення фахівців відділу психологічного забезпечення управління кадрового забезпечення ГУНП та інших служб, підрозділів ГУНП.

Відповідно, у розділ XII Організація навчальних зборів до п. 1 вищевказаного наказу МВС України № 50 доцільним є внесення змін щодо визначення навчально-тренувальних зборів у такій редакції: «навчально-тренувальні збори проводяться із поліцейськими територіальних підрозділів з метою удосконалення їх практичних умінь і навичок із тактичної, вогневої, фізичної та/або загальнопрофільної підготовок». Таке визначення із використанням сполучення «так/або» дозволить тренінговим центрам ГУНП планувати навчально-тренувальні збори із запрошенням фахівців на загальнопрофільну підготовку, оскільки кожна з її складових - безпека життєдіяльності, домедична і психологічна підготовки - вимагає спеціальних навиків від особи, яка провистиме ці заняття. Зокрема, заняття з безпеки життєдіяльності проводять поліцейські, які пройшли навчання в Інституті державного управління у сфері цивільного захисту, на територіальних курсах (учбово-методичних центрах) цивільного захисту і отримали посвідчення встановленого зразка.

Заняття з домедичної підготовки проводять працівники медичних установ, профільних кафедр (циклів) закладів, установ поліції.

Заняття із психологічної підготовки проводять працівники підрозділів психологічного забезпечення органів (підрозділів) поліції, закладів, установ поліції. До проведення занять можуть залучатися фахівці профільних кафедр закладів вищої освіти, спеціалізованих підприємств, установ та організацій (за необхідності).

Враховуючи те, що домедична підготовка має займати не периферійне місце у службовій підготовці, а одне із значних, нарівні із тактичною, фізичною, вогневою підготовками, що вимагатиме проведення занять на регулярній основі, зокрема під час навчально-тренувальних зборів на базі тренінгових центрів ГУНП. Тому домедичну підготовку можуть проводити і поліцейські, але за певних умов, пов'язаних з їх спеціальною освітою. Підсумовуючи, можемо запропонувати внести зміни до наказу МВС №50 щодо формулювання вимог до уповноважених осіб на проведення указанного виду підготовки, зокрема у розділ VII «Проведення занять із загальнопрофільної підготовки» до пункту 2, який викласти у такій редакції:

«Заняття з домедичної підготовки проводять працівники медичних установ, профільних кафедр (циклів) закладів, установ поліції чи поліцейський, який має медичну освіту або пройшов навчання з тактичної медицини, що підтверджується відповідним документом».

«Заняття із психологічної підготовки проводять працівники підрозділів психологічного забезпечення органів (підрозділів) поліції, закладів, установ поліції чи поліцейський, який має психологічну освіту або пройшов навчання з психологічної підготовки, що підтверджується відповідним документом. До проведення занять можуть залучатися фахівці профільних кафедр закладів вищої освіти, спеціалізованих підприємств, установ та організацій (за необхідності).»

Слід також вказати, що внесення змін потребують ще деякі положення наказу, наприклад вимоги до осіб, які проводять заняття з тактичної підготовки, указані у розділі VI «Проведення занять з тактичної підготовки». Зокрема, пункт 4 доцільно викласти у такій редакції: Заняття з тактичної підготовки проводять: у територіальному підрозділі, тренінговому центрі - працівники підрозділу професійного навчання, інструктори чи інші фахівці;».

По перше, без зазначення «чи інші фахівці» дана редакція є некоректною відносно інших положень цього з наказу, де передбачено, що керів-

ники навчальних груп можуть проводити практичні заняття із вогневої, тактичної та фізичної підготовки у органах і підрозділах поліції за місцем несення служби (пункт 5 розділу III «Учасники навчального процесу в системі службової підготовки»). По-друге, некоректною вона є відносно навчальних зборів, які проводять інспекторсько-інструкторський склад та фахівці тренінгових центрів.

Приводячи у відповідність між собою різні норми наказу, варто і до переліку осіб, яких у розділі III перераховують як учасників навчально-го процесу в системі службової підготовки, включити і особовий склад тренінгового центру.

Такі зміни в редакцію зазначеного наказу розширюють коло осіб, які в праві проводити заняття під час навчальних зборів, зокрема, та за місцем служби, у цілому. При цьому сполучення «чи» використане у формулюваннях дозволяє здійснювати вибір між викладачами, залежно від можливостей та досягнутих домовленостей з іншими службами, підрозділами ГУНП та закладами і установами.

Отже, підсумовуючи викладене наказ МВС України від 26.01.2016 № 50 потребує внесення змін до редакції норм, які визначають коло учасників навчального процесу в системі службової підготовки (п. 1 розділу III); осіб, уповноважених на проведення занять з тактичної підготовки (п. 4 розділу VI) та занять із загальнопрофільної, зокрема домедичної та психологічної підготовок (п. 2 розділу VII); визначення поняття навчально-тренувальних зборів (п. 1 розділу XII). При цьому у формулюваннях обґрунтованим є використання сполучень «або», «чи», які дозволяють вчиняти альтернативно, виходячи із досягнутих домовленостей із запрошеними фахівцями. Відповідно до Типової програми також слід внести зміни, які пов'язані із недостатньою кількістю годин передбачених на загальнопрофільну підготовку поліцейських. На наш погляд, така кількість має становити не 3 години на усі три складових напрямки разом, а на кожен окремо, наприклад: на безпеку життєдіяльності – 2 години, з яких 1 година лекційне заняття, 1 година практичне заняття; та по 3 години на практичні заняття з домедичної і психологічної підготовок, тобто усього 8 годин на загальнопрофільну підготовку поліцейських під час навчально-тренувальних зборів.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від

26.01.2016 № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text>
90 (дата звернення: 16.03.2021)

2. Про Національну поліцію: закон України від 2 липня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19?find=1&text=%D0%BC%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D1%80#n1060> (дата звернення: 16.03.2021)

INTERNATIONAL POLICE COOPERATION

Evelina Riabchenko

*head of the Department of International Cooperation of
Donetsk Law Institute of MIA of Ukraine,
PhD on Political sciences*

With the appearance of the first forms of international organized crime, there were indications of international police cooperation as well. Interpol, first known as the International Criminal Police Commission (ICPC), was founded in 1923 in Vienna by the city's head of police, Johann Schober. Vienna had been the seat of the Austro-Hungarian Empire, which had maintained an extensive system of police files. The Nazis took over the ICPC in 1938, when Germany annexed Austria, but the organization's operations ceased with the outbreak of World War II. After the war, at a conference held in Brussels in 1946, the organization was reconstituted as Interpol, with headquarters in Paris (since 1989 in Lyon, France). Interpol's present constitution was ratified in 1956 [1].

In the early 21st century, Interpol was no longer the only international policing organization. Police cooperation between members of the European Union (EU), for example, was rapidly developing on the basis of various pieces of transnational legislation enacted by the European Parliament, including agreements and conventions against terrorism, drug trafficking, trafficking in human beings, money laundering, and organized crime. European police forces, which had participated in Interpol since its inception, increased their cooperation in 1975 with the launch of a counterterrorist initiative known as the TREVI group (TREVI being the French acronym for "terrorism, radicalism, extremism, and international violence"). The Schengen agreements (signed in 1985 and 1990), which allowed freedom of movement between the signatory countries, provided for further coordination between European police forces [2].

In 1992, Ukraine became a member of Interpol. In 1993, the Cabinet of Ministers of Ukraine, by Resolution № 220, approved the "Regulations on the National Central Bureau of Interpol".

The National Central Bureau of Interpol in Ukraine mainly deals with crimes in the field of foreign economic activity, fuel and energy complex, especially in relation to operations with highly liquid products of industrial and agro-industrial complex, credit and financial and banking systems, as well as interregional crimes committed with weapons and explosives, drug trafficking, illegal migration, crimes related to vehicle theft.

The European Police Office (Europol), established in 1992 as the European Drugs Unit, supports the law enforcement agencies of all countries in the EU by gathering and analyzing intelligence about members or possible members of international criminal organizations. Headquartered in The Hague, Europol is far removed from police field operations; its priority is building trust between the many law enforcement organizations with which it liaises.

On the 14th December 2016 Ukraine and Europol signed an agreement to expand cooperation to combat cross-border criminal activities. Ukraine's Minister of Internal Affairs, Arsen Avakov and Europol's Director, Rob Wainwright, today signed an operational and strategic agreement to expand cooperation to combat cross-border criminal activities. Aware of the urgent problems arising from international organised crime, especially terrorism, and other serious crimes, the agreement allows for the exchange of information, including personal data of suspected criminals, and the joint planning of operational activities.

The signing of the Agreement on Operational and Strategic Cooperation concludes the successful negotiations between Ukraine and Europol on how to effectively join forces to fight serious and organized crime. After entry into force of the agreement, this new level of cooperation will be important for tackling priority crime areas affecting both the European Union and Ukraine, such as drug trafficking, counterfeit goods and illegal migration [3].

The International Association of Chiefs of Police, with headquarters near Washington, D.C., draws its members largely from the United States and is the leading voice in the United States for professional police standards. It is active in training, research, and public relations. The International Police Association was founded in Britain in 1950 as a social organization. Although it is most active in Europe, its members come from dozens of countries worldwide. The association grants scholarships for study abroad and travel and arranges annual conferences [4].

The International Police Association is a friendship organisation for members of the police force, whether in employment or retired, and without distinction as to rank, position, gender, race, language or religion. There are 372,000

members in nearly 100 countries, of which 65 are affiliated National Sections, and we are represented on 5 continents. As a non-governmental organisation it aims to create and strengthen bonds of friendship between members of the police service, promote international cooperation in social, cultural and professional fields, encourage peaceful co-existence between peoples and preservation of world peace, improve the public image of the police service and enhance recognition of the IPA by international bodies. The IPA is committed to the principles as set out in the Universal Declaration of Human Rights as adopted by the United Nations in 1948, and is in Consultative (Special) Status with the Economic and Social Council of the United Nations, and also is in Consultative Status with the Organization of American States and UNESCO [5]. Donetsk Law institute of the Ministry of Internal Affairs also joined the IPA and became a part of global police officers' net.

International police cooperation is a part of global counteracting to organized crime. It demands well structured communication between national police units. Another important and urgent issue is the education.

Referense

1. Police law enforcement. URL: <https://www.britannica.com/topic/police#ref36606>
2. Europol and Ukraine signed an agreement to tackle cross-border crime. URL: <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/europol-and-ukraine-sign-agreement-to-tackle-cross-border-crime>
3. International police organizations. URL: <https://www.britannica.com/topic/police/International-police-organizations>
4. The International Association of Chiefs of Police. URL: <https://www.theiacp.org/>
5. Official web-site of International Police Association. URL: <https://www.ipa-international.org/National-sections/ukraine/143118>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ І БОРІТЬБА ЗА ПРАВА ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

Сабельникова Тамара Миколаївна

*доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Донецького юридичний інститут МВС України,
кандидатка філологічних наук, доцентка*

Основними цінностями демократичного суспільства є свобода і права людини. На відміну від тоталітарного ладу, для якого характерний тотальний контроль усіх сфер життя з боку владних структур, демокра-

тія передбачає саморегуляцію суспільної системи, рушійною силою і головним важелем якої є культура. Відповідно в демократичній державі змінюється роль правоохоронної системи, особливо, коли йдеться про забезпечення громадського порядку.

Сучасна Україна обрала для себе європейський шлях розвитку і європейські демократичні цінності. Очевидним є той факт, що одним лише прийняттям декларацій і нових законів неможливо вмиє змінити суспільство. Утвердження демократії – нелегкий і довготривалий процес, який вимагає зміни суспільної свідомості.

В радянській Україні від початку її існування будь-яка вільна думка не могла розвиватися в умовах комуністичного терору й постійних репресій. Ті, хто дозволяв собі сказати правду, опинялися у в'язницях. Навіть за кордоном нелегко було врятуватися від переслідувань. Про це писав відомий письменник Іван Багряний у фейлетоні «Чому я не хочу вертатись до СРСР?». Він, зокрема, зазначає, що в період з 1927 до 1939 рр. в Україні внаслідок репресій та штучно створеного голоду загинуло 10 мільйонів населення. Письменник досить вичерпно характеризує правову систему тих часів: інституту адвокатів фактично не існувало, як не існувало відкритих судів; людей знищувано так, що не відомо, де вони поділися; після арештів рідним не давали звісток про в'язнів; на допитах ламали ребра і викручували суглоби, а тоді вже пред'являли ордер на арешт і обвинувачення; скаліченим в'язням не надавали ніякої медичної допомоги. Вважалося, що мета виправдовує засоби і тому «ліпше поламати ребра сотні невинних, як пропустити одного винного» [1]. Далі Іван Багряний закликає влаштувати суд обвинуваченим радянською системою політв'язням, але зробити це відкрито в Європі перед лицем всієї світової громадськості. Та він переконаний, що сталінський режим на це не піде, бо тоді розкриється правда про радянський терор і не вдасться приховати злочини проти людства.

Хрущовську відлигу багато хто зрозумів як можливість вільно висловлювати свою думку й боротися за захист прав людини. Але насправді то була лише ілюзія. Дисидентів-шістдесятників влада почала переслідувати й піддавати гонінням, та, за старою традицією, факти арештів приховувалися. Проти цього виступили І. Дзюба, В. Стус та інші. У пояснювальній записці директорів Інституту літератури АН УРСР щодо участі в акції протесту на захист української культури під час прем'єри фільму С. Параджанова «Тіні забутих предків» В. Стус писав: «Коли заарештовані винні, то чому це приховувати?» [3, с. 183].

Жорстким переслідуванням було піддано засновників та учасників Української Гельсінської групи, яка ставила перед собою завдання знайти людей з Декларацією прав людини ООН, виявляти та оприлюднювати факти порушення цих прав як серед української, так і світової громадськості, адже радянська влада повсякчас декларувала, що в Радянському Союзі немає і не може бути фактів порушення прав людини.

Судові процеси над дисидентами були, як правило, закритими, справи фабрикувалися формально. У своїх спогадах про батька Д. Стуса подає досить промовисту деталь психологічного портрета слідчого Логінова, який вів справу його батька: «...він ще й сам не знав, на чому будуватиме звинувачувальний висновок проти Стуса. Але що саме цього від нього очікує начальство, не сумнівався» [3, с. 246]. Умови перебування політв'язнів у місцях ув'язнення мало чим відрізнялися від умов сталінських таборів. Одного разу В. Стус, відчуваючи сильний серцевий біль, попросив у наглядачів валідол, але йому було відмовлено. Наведемо ще одну вражаючу деталь: у карцері під підлогою розміщували круг із кригою, так що вдень температура підвищувалася не більше, ніж до 15°C, а вночі замерзала вода.

Але протести проти влади не припинялися, а набували все більш масового характеру, що зрештою призвело до розвалу Радянського Союзу та утворення незалежних держав, зокрема й України. Проте демократичні процеси продовжували нашоухуватися на протидію з боку влади, хоча вона вже не могла собі дозволити звичних у Радянському Союзі методів придушення. Остання спроба діяти таким чином наприкінці 2013 року завершилася повним крахом тодішньої влади і Революцією Гідності.

У демократичному суспільстві люди мають право на висловлення протестів і захист своїх прав, але ці процеси повинні відбуватися законним шляхом. Завдання поліції якраз і полягає в тому, щоб не допускати порушень закону й захищати права громадян. Європейські країни мають напрацьований досвід щодо діяльності поліції під час масових акцій. Керівними принципами в розв'язанні будь-якої ситуації, яка вимагає підтримання громадського порядку, повинні бути попередження насильства і прагнення уникнути необхідності вдаватися до сили. Обов'язковою умовою для цього має бути наявність у державі правової бази, яка б регулювала громадський порядок відповідно до Міжнародного права прав людини.

Будь-які обмеження щодо масових зібрань мають базуватися на положеннях державного законодавства і не повинні виходити за межі того, що є необхідним для забезпечення миру й порядку, не обмежуючи при цьому в допустимій мірі права тих, хто бере участь у зібраннях. Особливо важливим є повага до права на життя, свободу й особисту безпеку, а також

захист цих прав. Сюди входить і обов'язок захищати мирні зібрання від насильницьких дій інших осіб, наприклад у разі альтернативних акцій.

У ситуаціях, що вимагають заходів щодо підтримання правопорядку, перевага надається таким методам, як переконання, перемовини та деескалація. Для цього правоохоронці проходять спеціальну підготовку щодо налагодження контактів з організаторами та учасниками зібрань, вони повинні мати спеціальне спорядження, а також спеціальну апаратуру зв'язку і вміти нею користуватися. Увага звертається навіть на такий факт, що зовнішній вигляд правоохоронців не повинен сприяти створенню ворожої атмосфери [2, с. 24 – 25].

У разі порушення закону окремими протестувальниками санкції з боку правоохоронців рекомендується спрямовувати конкретно проти цих окремих осіб, а не проти всіх учасників зібрання. У цьому зацікавлені й самі організатори та учасники акцій, щоб уникнути провокацій і зберегти власний позитивний імідж.

Якщо держава зацікавлена в утвердженні демократії, то правоохоронна система повинна бути зорієнтована саме на зазначені вище принципи і методи забезпечення громадського порядку під час масових зібрань. На відміну від тоталітарного суспільства, в якому правоохоронна система виконувала каральну функцію, тим самим спричиняючи протистояння між владою та народом, у демократичному світі, який прагне консолідації всіх суспільних сил для розвитку, поліція має виконувати свої функції у тісній співпраці на партнерських засадах із населенням. Пріоритетом у її діяльності повинен бути захист прав людини і демократичних цінностей.

Список використаної літератури

1. Багрянний Іван. Чому я не хочу вертатись до СРСР. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=1210> (дата звернення: 12.03.2021)
2. Охрана правопорядка: международные нормы и стандарты. Женева, 2017.
3. Стус Д. Василь Стус: життя як творчість. Київ : Факт, 2004. 368 с.

**МІСЦЕ ГОЛОВНОГО ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНОГО
ЦЕНТРУ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ
УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЕКСПЕРТНИХ УСТАНОВ**

Саєнко Софія Олексіївна

студентка 2 курсу

Донецького державного університету управління

Калініна Ірина Валеріївна

завідувачка кафедри спеціально-правових дисциплін

Донецького державного університету управління,

кандидатка юридичних наук

Відповідно до Положення про Головний експертно-криміналістичний центр Державної прикордонної служби України (далі – ДПС України), затвердженого наказом Адміністрації ДПС України від 11.08.2010 р. № 617 [1], Головний експертно-криміналістичний центр ДПС України є державною спеціалізованою установою, яка відповідно до частини другої статті 7 Закону України «Про судову експертизу» є експертною службою ДПС України і призначена для проведення судової експертизи та експертних досліджень паспортних документів, які згідно із законодавством використовуються під час перетинання державного кордону України, з метою запобігання, виявлення та розслідування кримінальних та інших правопорушень шляхом застосування експертно-криміналістичних засобів [2].

Так, відповідно до ст. 7 зазначеного Закону України до державних спеціалізованих установ належать:

– науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України;

– науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України;

– експертні служби Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС України), Міністерства оборони України, Служби безпеки України та ДПС України [2].

Отже, констатуємо, що в Україні існує розгалужена система експертних установ і служб, які підпорядковуються різних міністерствам і державним службам.

Звернемо увагу, що в запропонованій законодавцем класифікації державних спеціалізованих установ, притаманна ознака відомчої належності, яку досліджував П. І. Репешко. Він зазначив, що організація судово-екс-

пертної діяльності в Україні сформувалася за принципом обслуговування відомчих завдань та інтересів [3].

На підтвердження висловленої П.І. Репешком думки, констатуємо, що у переліку державних спеціалізованих установ згідно з Законом України окремі ланки займають ДПС України та МВС України, при яких відповідно утворені власні «відомчі» експертні служби. Тому вважаємо необхідним прослідкувати зв'язок, що існує між цими двома органами.

Міністр внутрішніх справ України відповідно до Указу Президента України від 21.01.2014 р. № 12/2014 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» спрямовує і координує діяльність Адміністрації ДПС України [4]. У свою чергу, згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 р. № 533 «Про затвердження Положення про Адміністрацію Державної прикордонної служби України», Адміністрація ДПС України здійснює управління органами ДПС України, в тому числі і Головним експертно-криміналістичним центром ДПС України [5]. Крім цього, Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 878 «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України» встановлює, що МВС України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні [6]. Аналіз наведених нормативно-правових положень дозволяє зробити цілком логічний висновок, що діяльність ДПС України повністю спрямовується і координується МВС України.

Поряд з тим акцентуємо увагу на експертній діяльності Головного експертно-криміналістичного центру ДПС України, яка полягає у проведенні судової експертизи та експертних досліджень паспортних документів, які згідно із законодавством використовуються під час перетинання державного кордону України, з метою запобігання, виявлення та розслідування кримінальних та інших правопорушень шляхом застосування експертно-криміналістичних засобів. Проте, даний напрямок судово-експертного дослідження здійснюють й інші судово-експертні установи МВС України та Міністерства юстиції України. Таким чином, експертна діяльність Головного експертно-криміналістичного центру ДПС України не може бути розцінена як виключна компетенція цієї судово-експертної установи.

Також вважаємо потрібним зазначити, що ДПС України та система її органів, зокрема Головний експертно-криміналістичний центр, входить до системи управління МВС України, і винесення цього органу як окре-

мого суб'єкта системи державних спеціалізованих установ не відповідає принципу поєднання централізації та децентралізації влади.

Список використаної літератури

1. Положення про Головний експертно-криміналістичний центр Державної прикордонної служби України: Наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 11.08.2010 р. № 617. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0770-10#Text> (дата звернення: 26.03.2021)
2. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. Ст.232.
3. Репешко П. І. Вплив відомчої незалежності експертної служби на об'єктивність судово-експертної діяльності. *Карпатський правничий часопис*. 2013. № 3. С. 77-85
4. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 21.01.2014 р. № 12/2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010#Text> (дата звернення: 26.03.2021)
5. Про затвердження Положення про Адміністрацію Державної прикордонної служби України: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 р. № 533. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-2014-п#Text> (дата звернення: 26.03.2021)
6. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-п#Text> (дата звернення: 26.03.2021)

THE IMPORTANCE OF INTERCULTURAL COMMUNICATION FOR PROFESSIONAL ACTIVITIES OF FUTURE LAW ENFORCEMENT OFFICERS

Салащенко Ганна Миколаївна

доцентка кафедри іноземних мов

Донецького юридичного інституту МВС України,

кандидатка педагогічних наук, доцентка

The process of world globalization contributes to the understanding of communication between different cultural systems as an essential element of the picture of the modern world. The processes associated with the phenomenon of globalization involve regular contacts in different spheres between people of different cultures. The number of people who are in contact with the cultures different from their native one is growing significantly. So,

there is a constant mixing of peoples, languages, cultures, which necessitates the education of tolerance and respect for other cultures, overcoming feelings of frustration and irritation, which often arise from the dissimilarity of cultures. Cooperation between representatives of different countries and cultures can sometimes lead to conflicts, even resentment, and a high level of foreign language proficiency does not always help solve complex problems and misunderstandings abroad, so it becomes important to study not only a foreign language but also a foreign culture.

That is why today the issues of intercultural communication are receiving special attention. The integration of the world community in the field of legal relations leads to gradual changes in the requirements for the professional training of future law enforcement officers and specialists in the legal field. Cooperation of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine with the European Police Office and Interpol is also relevant now, which envisages the organization and implementation of joint measures to combat transnational crime; exchange of experience in training Special Forces, etc. The result is an increase in social demand for highly qualified law enforcement officers with not only a sufficient level of mastering a foreign language, but also the ability to carry out effective intercultural communication in the process of professional activity in a foreign language environment. Considering the fact that the professional foreign language communication of law enforcement officers requires the establishment and maintenance of contacts not only with foreign colleagues but also with foreign residents belonging to different age, professional, cultural and ethnic groups, etc., an important part of the content of foreign language training of cadets in higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine should include a socio-cultural component that envisages the knowledge of cultural and historical phenomena, traditions and life of foreign partners.

In accordance with this, in modern conditions, a foreign language is considered as a means of communication and involvement in the culture of another people, which is gradually becoming the dominant strategy for teaching a foreign language in higher educational establishments. So, one of the current problems in the context of the quality of higher education is intercultural communication, which facilitates the formation of professional and communicative competence of future professionals.

The term "intercultural communication" in its narrow sense appeared in the literature in the 1970s. The concept of intercultural communication on the scientific level was first introduced by E.T. Hall and G. Trager in the work "Culture and Communication. Model of analysis" in 1954. They defined intercultural, or

cross-cultural communication as an ideal goal that a person should strive for if they want to adapt better and more effectively to the environment. Many other scholars interpret intercultural communication as an adequate mutual understanding of communication participants belonging to different national cultures [1]. The most complete definition of intercultural communication was given by I. I. Harleyeva who considers it as a set of specific processes of interaction of people belonging to different cultures of languages. The author notes that intercultural communication takes place between interaction partners who not only belong to different cultures, but are also aware of this fact and perceive the alienation of their “partner” [2]. From this viewpoint we can conclude that intercultural communication is a complex phenomenon, even a skill that is quite difficult to master and requires significant and serious training.

So, intercultural communication is a process of mutual understanding of the participants of communicative activity who belong to different ethnic groups, and the main features of the process are interaction, tolerance and desire to achieve international consciousness in various spheres of socio-economic life. Each culture has its own logics and its own idea of the world. What is important and significant in one culture may be insignificant in another. Each culture contains a number of key elements, the so-called cultural categories. They are the ones that determine the ways, style of communication and behaviour of people to a greater extent. Knowledge and consideration of these categories during intercultural contacts, especially in the professional sphere, form the basis of cultural grammar and ensure the effectiveness of intercultural communication at any level.

Reference

1. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура. М., 1993. 246с.
2. Hall E. T. The silent language in overseas business: Harvard business review. 1960. 9p.

GENDER ISSUES IN COMMUNITY-ORIENTED POLICING

Salnikova Nataliia Valeriivna

*associate Professor of the Department of Social and Humanitarian Disciplines,
the Donetsk Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine,
PhD in History*

Over the last decade, the system of law enforcement institutions in Ukraine and the world has extremely changed, as well as the attitude towards it. In the

past, physical characteristics such as height, weight and brute strength were the major factor when choosing to join the police. Over time, the characteristics of a good policeman have changed. This work continues to require a high level of fitness, but now such soft skills as ethical and excellent interpersonal skills, problem-solving and conflict resolution have become more important. These positive gains specify a new, proactive style of policing.

Currently, the work of the police is based on the principles of non-violence and interaction with society. These principles are extremely popular in developed countries, especially in the United States. It is an integral part of how we carry out our daily work activities.

Community-oriented policing today is a strategy that focuses on a philosophy of nonviolence systematic use of partnerships and problem-solving techniques. Community policing proactively removes the immediate causes for public safety issues such as crime, social unrest, and fear of crime. It is about building relationships in the community - with residents, business owners and community organizations - and which is more important, it is a specific form of partnership to reduce and prevent crime proactively.

In modern Ukraine, the practices of community policing are still gaining popularity and gradually implementing these new forms of work into practice.

Consequently, modern police training should be built not on aggression and the use of force, but on finding a compromise and preventing problematic issues, it is necessary to build new forms of interaction and cooperation with society.

Officers, regardless of their gender, must be honest and as decent as possible. They must show courage and perseverance, as well as compassion and understanding, necessary for modern society. These qualities are not strictly masculine or feminine traits, they help an individual become a good policeman, regardless of their gender. Women often approach and solve problems from a different angle than their male counterparts. Officers recognize these differences and see them as vital components of effective teamwork and collaboration. After all, each gender brings something unique and valuable to the work - therefore membership diversity is crucially important for the police force.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ КАДРІВ

Северінова Олександра Борисівна

доцентка кафедри державно-правових дисциплін та

публічного управління факультету № 3

Донецького юридичного інституту МВС України,

кандидатка політичних наук, доцентка

Україна, як доволі «молода» держава, продовжує свій розвиток і модифікує усі напрямки своєї діяльності, виходячи із європейських стандартів та зарубіжного досвіду. Наразі накопичено багато різноманітного зарубіжного досвіду щодо підготовки нових поліцейських. Кожна держава має свою специфіку та особливості організації діяльності із забезпечення підтримки правопорядку в країні. Україна, на сучасному етапі, має відійти від каральних методів та зосередити усю свою увагу на проведенні профілактичних робіт задля недопущення правопорушень. Дане реформування проводиться з самого початку – з підготовки нових кадрів та формування нового складу поліцейських рядів. За таким позитивним досвідом слід звернутися до інших країн, які успішно проводять реформування поліцейських відомств.

Один із основних елементів реформування правоохоронних органів – змінення системи освіти та підготовки поліцейських кадрів. Національна поліція України разом із Міністерством внутрішніх справ затверджували кваліфікаційну характеристику професії поліцейського. Це було поштовхом до розроблення стандарту професійної освіти. Другим кроком була розробка стратегії моделі освіти та підготовки поліції, яка запропонована Міністерством внутрішніх справ.

Проте, слід зауважити, що наразі відсутній достатньо чіткий механізм розроблення навчальних програм для усіх видів підготовки. Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» поліція не виступає суб'єктом ухвалення рішень у цьому процесі [1]. Більшість навчальних програм для Національної поліції України розробляється вищими освітніми закладами системи МВС за погодженням із Міністерством внутрішніх справ та відповідним спеціалізованим підрозділом поліції.

Кожна країна різниться своєю моделлю поліції. В одній країні існує загальнонаціональна поліція, в іншій – складно-структурна модель поліції. Національна служба поліції виконує більшість усіх поліцейських функцій на відміну від централізованого/децентралізованого або місцевого рівня. Більшість поліцейських служб у європейських країнах-учасницях (Латвії, Австрії, Хорватії, Естонії, Німеччині, Чорногорії) підпорядковують-

ся Міністерству внутрішніх справ. Натомість у США федеральна поліція підпорядковується Міністерству юстиції, а в Канаді – Міністерству громадської безпеки [2].

Зарубіжний досвід щодо моделей освіти поліції є важливим саме для підтримки реформи та визначення перспективних національних рішень стосовно моделі освіти для майбутніх поліцейських в декількох сферах (розроблення навчальних програм, підвищення кваліфікації, професійних розвиток поліцейських).

Також слід звернути увагу на методологію навчання різних країн. Аудиторні лекції, як традиційний метод навчання, все ще використовуються в усіх зарубіжних країнах, проте застосування сучасних підходів набирає широке застосування. Найбільш типові методи, які застосовуються в усіх закладах: лекції, дискусії, робота в групах, аналіз практичних ситуацій, рольові ігри, сценарії дій. Усі країни в навчальних закладах використовуються практичні вправи, однак співвідношення практики та теорії різняться: від 80% практики та 20% теорії (Центр підготовки Академії ККП в Канаді) і 70% практики та 30% теорії (Вища школа поліції в Німеччині, Поліцейська академія в Хорватії) до 25% практики та 75% теорії в Поліцейській академії Х'юстона в США; середні показники – приблизно 50% на 50% – демонструють Коледж державної поліції Латвії та Естонська академія наук безпеки. Деякі країни роблять наголос на навчальні сценарії (Центр підготовки Академії ККП в Канаді, Поліцейська академія Х'юстона в США, Поліцейська академія в Чорногорії) [3].

Оцінка навчання також різниться. Найбільш типове оцінювання шляхом письмового іспиту та практичного іспиту (оцінювання практичних навичок із використанням рольових ігор, аналізу практичних ситуацій). Частка письмових іспитів різниться від 40% (наприклад, у Коледжі державної поліції Латвії) до 80% (наприклад, у Поліцейській академії в Польщі). Частка практичних іспитів різниться від 20% до 60%, і вони здебільшого охоплюють вогневу підготовку, водіння, комплексні сценарії, дії на місці події тощо.

Також, кожен заклад проводить оцінку якості навчання через проведення досліджень або опитувань. В більшості, навчальні заклади особисто відповідають за контроль якості освіти (Німеччина) або мають спеціалізований підрозділ, який контролює дану діяльність (Польща). Найбільш типовими аспектами, які оцінюються, є, зокрема, ефективність роботи викладацького складу, зміст курсів та організація курсів. Особливістю є те, що деякі заклади одержують оцінку від органів поліції в частині

ефективності роботи випускників (наприклад, Коледж державної поліції Латвії, Поліцейська академія в Хорватії).

Приймаючи до уваги зазначені дані, слід навести декілька пропозицій щодо вдосконалення процесу навчання поліцейських, а саме: поширити програму початкової підготовки через зміну співвідношення практичної та теоретичної складових підготовки на користь практичної складової; проводити спеціальні курси для всіх інструкторів з практичної підготовки для уніфікації стандартів навчання поліцейських; розробити єдиний стандарт процесу оцінювання для всіх видів підготовки, зокрема, комп'ютеризувати теоретичні іспити для забезпечення більшої прозорості, а також розробити більш детальні критерії оцінювання для практичних іспитів.

Список використаної літератури

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Дата оновлення: 22.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/580-19> (Дата звернення 11.03.2020);
2. Бугайчук К.Л., Гончаренко І.Б., Михайлова Ю.О. та ін. Закордонний досвід підготовки кадрів для сил сектору безпеки та можливості його використання в Україні : наук.-метод. рек. Харків : НУВС. 2016. 120 с
3. Хатія Деканоїдзе, Мадлен Хелашвілі Системи освіти та підготовки поліції в регіоні ОБСЄ Київ, 2018. 164 с.

ДОСВІД ПОЛІЦІЇ ДОНЕЧЧИНИ У ВІДБОРІ, ПІДГОТОВЦІ ТА ПЕРЕПІДГОТОВЦІ КАДРІВ З УРАХУВАННЯМ СУЧАСНИХ ПОТРЕБ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ПРАКТИКИ

Семенишин Микола Олександрович

начальник Головного управління Національної поліції в

Донецькій області,

кандидат юридичних наук, доцент

Розвиток України як демократичної, соціальної, правової, орієнтованої на євроінтеграцію держави зумовив перехід правоохоронних органів, зокрема поліції, від каральної функції до функції соціально-сервісного обслуговування суспільства, що в свою чергу призвело до змін у визначенні сутності, завдань та пріоритетних напрямів кадрової політики в Національній поліції України.

Якщо трактувати поняття «кадрова політика» як нормативно визначену, цілеспрямовану діяльність суб'єктів кадрової політики щодо професійної орієнтації, прогнозування та перспективного планування кадрових по-

треб, відбору, навчання, перепідготовки, розстановки та комплектування підрозділів кваліфікованим, професійно підготовленим персоналом [1, с. 420], то можна зробити висновок, що одним з механізмів реалізації кадрової політики є створення та розвиток кадрового потенціалу підрозділів поліції.

Відповідно до Стратегії розвитку системи Міністерства внутрішніх справ, розвиток кадрового потенціалу визнаний одним з пріоритетів і його реалізація передбачає формування стабільного та високопрофесійного кадрового складу, який здатний належно реагувати на виклики та загрози у визначеній сфері [2]. Серед викликів, що стоять на заваді досягненню цієї мети, основними, насамперед, слід визнати вимивання «професійного ядра», неукomплектованість персоналом та плинність кадрів.

З урахуванням викладеного, на сьогоднішній день, кадрова політика Головного управління Національної поліції в Донецькій області направлена на досягнення оптимального балансу процесів оновлення, збереження кількісного та якісного складу персоналу та забезпечення висококваліфікованими кадрами, необхідними для реалізації поставлених перед поліцією завдань.

Задля отримання позитивних результатів у цьому напрямку перед кадровими підрозділами поліції Донеччини поставлений ряд завдань, зокрема реалізація заходів, спрямованих на інформування населення про основні напрямки діяльності поліції та результати її роботи, перспективи розвитку фахових спеціальностей, форми та умови їх здобуття, стан та потреби підрозділів поліції у кадрах, вимоги професійної діяльності до особистості, можливості професійного становлення; створення позитивного іміджу працівника поліції.

Для вирішення цього завдання в Головному управлінні Національної поліції в Донецькій області розроблений та з 2019 року впроваджується в дію проєкт іміджевої програми профорієнтаційної спрямованості «Приєднуйся».

В рамках цього проєкту ми поєднуємо традиційні для нашої галузі форми і методи профорієнтаційної роботи (розміщення оголошень з інформацією про наявні вакантні посади, умови та порядок добору кандидатів на службу) з новими, які більш притаманні бізнес-структурам, а саме: проведення он-лайн конкурсів в соціальних мережах, створення та розповсюдження рекрутингових відеороликів, проведення фестивалів правової та поліцейської освіти, розсилки інформаційно-профорієнтаційних портфоліо на e-mail закладів освіти та проведення відеоконференцій

з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій з метою створення оптимальних можливостей для отримання цивільною молоддю інформації про можливість отримання якісної вищої освіти у відомчих ЗВО МВС України та працевлаштування в підрозділах поліції. Тим самим ми намагаємося по-перше – надати громадянам можливість оцінити всю ступінь захисту та почуватися безпечніше в різноманітних ситуаціях, коли загрожує небезпека, та популяризувати службу в поліції, по-друге – провести ефективну роботу із залучення цивільної молоді до служби в поліції та навчання у відомчих закладах вищої освіти МВС України та створити дієвий кадровий резерв.

Реалізація зазначених заходів дозволила досягти певних позитивних результатів в роботі. Так, за результатами вступної кампанії 2020 року для вступу до відомчих ЗВО МВС України було рекомендовано 449 осіб, з яких вступили на навчання 247 осіб (для порівняння, у 2019 році – 279 осіб, зараховано на навчання – 207, у 2018 році направлено – 246 кандидатів, зараховано на навчання лише 123 особи). Таким чином створений резерв для комплектування вакантних посад молодими фахівцями на найближчі 4 роки. Протягом 2020 року також оголошувались конкурсні відбори на 217 вакантних посад, з них за результатами проведення відборів укомплектовано 210 посад або 96,8 % (для порівняння, у 2019 році укомплектовано 74 % посад від запланованої кількості).

В рамках створення (відновлення) «професійного ядра» поліції Донеччини одним з першочергових завдань є забезпечення якісної підготовки та перепідготовки особового складу. З цією метою на базі тренінгового центру ГУНП в області та в територіальних підрозділах поліції області постійно проводяться заняття з вивчення законодавчої бази, тренування з тактичної, фізичної та вогневої підготовки, що включають в себе навантаження необхідні для миттєвого реагування на будь-яке правопорушення.

Також, зважаючи, що на сьогоднішній день ключовою стратегічною задачею України є відновлення суверенітету і територіальної цілісності країни, деокупація та реінтеграція тимчасово окупованих територій, з початку 2019 року за спеціальною програмою проводиться підготовка поліцейських, які відряджаються для забезпечення публічної безпеки і порядку в зону проведення операції Об'єднаних сил. В рамках цієї програми проводяться заняття з тактики дій в умовах збройного конфлікту, відпрацьовуються дії при несенні служби на блокпостах та забезпеченні публічної безпеки в населених пунктах звільнених з-під окупації, проводяться заняття з формування комунікативних навичок спілкування з населенням, яке довгий час перебувало під впливом пропаганди краї-

ни-агресора, тренінги з психологічної готовності працівників поліції до дій в екстремальних ситуаціях.

Протягом 2019 – 2021 років навчання за цією програмою пройшли 1125 працівників поліції області.

Список використаної літератури

1. Босак Х. Кадрова політика в органах внутрішніх справ України – механізм реалізації кадрового потенціалу. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v6_2014/72.pdf (дата звернення: 06.03.2021)
2. Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 06.03.2021)

УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ

Сизоненко Антон Степанович

*заступник директора Департаменту персоналу МВС України,
кандидат юридичних наук, доцент*

У зв'язку із проведеними реформами, що відбулися, починаючи з 2015 року, значно змінилися підходи у роботі підрозділів ювенальної превенції в системі Національної поліції України. Крім того, зміна законодавства у сфері протидії жорсткому поводженню з дітьми, у тому числі домашньому насильству, булінгу, виклики сьогодення, пов'язані із негативними соціальними явищами в дитячому середовищі, обумовлюють запровадження організаційно-правових змін в діяльність зазначених підрозділів, пошуку нових форм та методів їх роботи, що безумовно обумовлює необхідність удосконалення підготовки працівників ювенальної превенції, які мають володіти компетентностями, що відповідають потребам сьогодення.

Слід відзначити, що необхідність підготовки фахівців, які працюють у сфері правосуддя щодо дітей, якими є і працівники поліції, визначена у пунктах 14 та 15 Керівних принципів Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дитини, прийнятих 17 листопада 2010 року Комітетом міністрів Ради Європи, і є обов'язковими для застосування Україною, як членом Ради Європи. Зокрема, зазначено: 1) всі фахівці, які працюють із дітьми, повинні отримувати необхідну міждисциплінарну підготовку з питань прав і потреб дітей різних вікових груп, а також

щодо процедур, які адаптовані до них; 2) фахівці, які мають безпосередній контакт з дітьми, також повинні бути навчені спілкуватися з ними в будь-якому віці та стадії розвитку, а також з дітьми, які знаходяться в умовах особливої вразливості.

З огляду на це, на сьогоднішній день актуалізуються питання удосконалення підготовки працівників ювенальної превенції Національної поліції України в межах службової підготовки та фахівців, що навчаються у закладах освіти, в межах реалізації інших форм професійного навчання поліцейських, зокрема, первинної професійної підготовки, підготовки у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, післядипломної освіти.

Позитивним кроком в частині удосконалення підготовки працівників ювенальної превенції стало запровадження проєкту «Розбудова потенціалу поліції для забезпечення прав та якнайкращих інтересів дитини», який було реалізовано відповідно до Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством внутрішніх справ України, Національною поліцією України, Представництвом Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні та Agriteam Canada Consulting Ltd.

Усвідомлюючи важливість вищезазначених питань Департаментом персоналу МВС України постійно вживаються заходи організаційно-правового та навчально-методичного характеру в цьому напрямі. Зокрема, враховуючи специфічність діяльності підрозділів ювенальної превенції, яка обумовлює і особливу підготовку фахівців для зазначених підрозділів в межах Типової освітньо-професійної програми «Правоохоронна діяльність (поліцейські)» першого (бакалаврського) рівня освіти спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» було розроблено та запроваджено Типовий навчальний план, в якому передбачено рекомендації Департаменту персоналу МВС, узгоджені із головним стейкхолдером – Національною поліцією України, щодо переліку спеціалізованих освітніх компонентів, які відображають окремі аспекти діяльності підрозділів ювенальної превенції, проте не розкривають специфіки всіх компетентностей необхідних майбутньому фахівцю для роботи в цих підрозділах. На мою думку, така ситуація може бути вирішена через запровадження окремої освітньо-професійної програми «Ювенальна превенція» підготовки фахівців за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність», яка б передбачала перелік загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, що мають бути сформовані у зазначених фахівців за результатами навчання, та набуття ними відповідних до специфіки діяльності підрозділів ювенальної превенції програмних результатів навчання.

Що стосується удосконалення підготовки діючих працівників ювенальної превенції, то вона реалізовується в межах службової підготовки. На сьогоднішній день в інформаційній підсистемі «Освітній портал службової підготовки поліцейських» в розділі функціональної підготовки Департаменту превентивної діяльності включено такі теми: «Вжиття заходів для запобігання та припинення домашнього насильства щодо дітей, жорстокого поводження з дітьми», «Алгоритм опитування/допиту дитини», «Організація профілактичної діяльності з дітьми». Зазначені теми передбачено для вивчення всіма працівниками превентивної діяльності. Позитивно оцінюючи запроваджені зміни, вважаємо за доцільне передбачити формування розділу функціональної підготовки Департаменту превентивної діяльності освітнім контентом в залежності від специфіки діяльності конкретних підрозділів. Так, наприклад, для підрозділів ювенальної превенції важливим є вивчення питань ювенальної психології, ювенальної педагогіки, сімейного права тощо, які можуть бути включено до розділу функціональної підготовки працівників ювенальної превенції.

Враховуючи вищезазначене, вважаємо, що на сьогоднішній день актуальним постало завдання розробки Єдиних стандартів підготовки фахівців ювенальної превенції Національної поліції України, які включатимуть в себе міжнародні стандарти та найкращі практики, стануть основою при розробці відповідних освітніх програм, програм післядипломної освіти для підготовки фахівців ювенальної превенції в межах всіх форм професійного навчання поліцейських. Крім того, доцільним є розробка і запровадження онлайн ресурсу навчальних матеріалів з питань підготовки працівників ювенальної превенції з метою стандартизації навчання зазначеної категорії осіб, доступ до якого матимуть всі суб'єкти дотичні до процесу підготовки працівників ювенальної превенції.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ У ПРАВООХОРОННІЙ СИСТЕМІ

Ставицький Олег Вікторович

*начальник відділу юридичного забезпечення
Головного управління Державної міграційної служби України в
Донецькій області*

Безспірною є важливість європейського вектору модернізації управлінської роботи правоохоронних органів. Європейська інтеграція у сучасне цивілізоване суспільство повинна як мінімум забезпечуватися і елементами обміну досвідом між представниками правоохоронних систем України

та зарубіжних країн європейського буття, а як максимум втіленням європеїзованих принципів і вимог до організації державного управління у правоохоронній системі. Нагальним в Україні є на сьогодні напрям з модернізації управлінських потуг із забезпечення взаємообумовленої координації між правоохоронними органами. В цьому контексті є досить важливим напрям запровадження європейських інституцій з розбудови системи Twinning, TAIEX, SIGMA.

Twinning - це інструмент інституційного співробітництва Європейського Союзу між державними органами країн-членів ЄС та країн-бенефіціарів, які отримують технічну допомогу. Проект Twinning об'єднує досвід державного сектору з країн-членів ЄС та країн-бенефіціарів з метою посилення співробітництва за принципом «рівний-рівному». Разом Twinning-партнери мають досягти конкретних обов'язкових результатів реалізації проекту для країни-бенефіціара.

Метою є вдосконалення адміністративної спроможності органу державної влади країни-бенефіціара шляхом навчання кадрів, реорганізації структури, а також наближення національних нормативно-правових актів та стандартів якості до законодавства та стандартів країн-членів ЄС, зокрема в рамках Співробітництва або Угод про асоціацію, що підписані з ЄС.

Інструмент технічної допомоги та обміну інформацією (TAIEX) - це інструмент Генерального директорату з розширення Європейської Комісії. TAIEX допомагає країнам у процесі наближення, застосування та реалізації законодавства ЄС.

Програма SIGMA – один з найпрестижніших аналітичних центрів Європейського Союзу, створений за ініціативи Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу. Метою започаткування даної програми стала потреба у наданні допомоги країнам Центральної та Східної Європи з модернізації їх систем державного управління. Вказана програма відіграє ключову роль у підготовці країн-кандидатів до вступу у Європейський Союз.

Вважаємо, що для досягнення зазначеної вище мети, доцільно модернізувати штатні роботи правоохоронних органів з вказаного напрямку за такими напрямками:

- 1) правове забезпечення навчання працівників державних органів згідно з європейськими стандартами;
- 2) професійна підготовка працівників правоохоронних органів після навчання в правоохоронних органах;

3) формування сучасної державної кадрової політики у правоохоронній системі;

4) правове забезпечення цілеспрямованого формування кадрового корпусу правоохоронних органів;

5) підвищення вимог до професійної етики працівників правоохоронних органів;

б) запровадження в межах штатної роботи правоохоронних органів європейських інструментів інституційної розбудови – Twinning, TAIEX, SIGMA.

Отже, удосконалення системи управління та оптимізація діяльності правоохоронних органів у цілому, та зокрема МВС України, наприклад на думку В. Глуховея, потребує здійснення глибокого аналізу положень, щодо з'ясування питань:

- які служби, підрозділи центрального апарату МВС України повинні задіюватися у координації?
- які центральні органи виконавчої влади, діяльність яких пов'язана із взаємодією з МВС України повинні отримувати допомогу з боку МВС України для здійснення цієї координації?
- які органи в цьому напрямку слід розвивати, які реорганізувати, які наново створити, а від яких слід відмовитися?

Безумовно багато в чому якісний вибір методів управління залежить від системного бачення викликів та загроз, що існують у сфері національної безпеки та оборони України, стану злочинності, ситуації з громадською безпекою, думки громадян тощо. Але для вирішення певних питань щодо удосконалення системи управління та оптимізації діяльності в цьому напрямку, МВС України передбачані дії з пошуку внутрішніх резервів, визначення регіональних особливостей розвитку служб і підрозділів тих органів, діяльність яких спрямовується та координується в напрямку управлінської сфери. Отже, МВС України реорганізуючи управлінську сферу до вимог сьогодення враховує особливості організації цієї роботи згідно з особливостями територіального розміщення певних об'єктів, наприклад у містах чи в сільській місцевості. Адже удосконалення системи управління та оптимізація діяльності МВС України повинна здійснюватися виходячи з оперативного і гнучкого реагування на оперативну обстановку, що складається, на потреби громадян у певних послугах тощо [1]. Отже організаційні заходи повинні спрямовуватися на удосконалення структури, форм та змісту організації діяльності кожного із правоохоронних органів.

Одним з важливих та актуальних шляхів удосконалення роботи органів управління у правоохоронній системі є наявність повноважень зокрема у МВС для здійснення координації дій Національної поліції, Національної гвардії, Державної служби з надзвичайних ситуацій, Державної міграційної служби, Державної прикордонної служби, а також розробка комплексу заходів, втілення яких сприятиме підвищенню рівня координації та взаємодії у секторі безпеки і оборони у цілому та вдосконаленню процесу роботи органів управління у правоохоронній системі. Варто констатувати той факт, що більшість стратегічних документів реформаційного характеру сконцентровано на формах та методах перетворень, тоді як їх зміст та цілі залишаються поза увагою [2]. Наприклад, ключовою ознакою діяльності правоохоронних органів багатьох країн світу є надзвичайно висока соціальна, правова захищеність і матеріально-фінансова забезпеченість працівників правоохоронних органів, що звісно спонукає до відповідального виконання обов'язків, професійного зростання і мотивації. З цього випливає, що будь-які реформи варто оцінювати, уникаючи перфекціоністських оцінок, враховуючи проблеми і виклики, що постають на шляху до їх реалізації [3].

Таким чином, на підставі викладеного вище можна зробити висновок, про те, що діяльність із вдосконалення правових та організаційних аспектів управлінської та штатної роботи в правоохоронних органах ґрунтується на персональній відповідальності кожного працівника за прийняте ним управлінське рішення. Усі напрями модернізації управлінської та штатної роботи правоохоронних органів залежать від практичного втілення принципів правоохоронної системи згідно до європейських вимог і стандартів в національному законодавстві.

Список використаної літератури

1. Глуховець В. Окремі питання подальшого розвитку системи МВС України у світлі проведення реформування правоохоронної сфери держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1. С. 124-127. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2017/1/24.pdf> (дата звернення 15.03.2021)
2. Річна національна програма під егідою Комісії Україна – НАТО на 2020 рік: Указ Президента України від 26 травня 2020 року № 203/2020. Київ, 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/203/2020#Text>. (дата звернення 15.03.2021)
3. Білас А.І. Взаємодія правоохоронних органів України та країн ЄС: уніфікація стандартів правоохоронної діяльності. Європейські перспективи. 2016. № 1. С. 104-114.

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Супрун Дар'я Миколаївна

*професорка кафедри спеціальної психології та медицини
факультету спеціальної та інклюзивної освіти*

*Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова,
докторка педагогічних наук, професорка*

Входження в світову спільноту модернізації міжнародного порядку в контексті визначених пріоритетів майбутнього світоустрою вимагає від вищої освіти поетапно реалізовувати складові наявної мегасистеми цілісного освітнього простору, де прикметною ознакою її змісту є розбудова професійної підготовки фахівців на практичній компетентнісно-орієнтованій основі. Сучасний фахівець органів внутрішніх справ має бути багатофункціональним, володіти високим рівнем професійної компетентності, бути готовим ввійти в практичну, науково-дослідну, методичну діяльність в реальних умовах практики, яка нерідко висуває складні проблемні питання.

Система вищої освіти сучасної України перебуває в стані реформування та визначення способів трансформації й удосконалення всіх етапів підготовки фахівців високого професійного рівня. Тобто, вища освіта має бути більш інноваційною, далекоглядною і відповідальною за результат. Реакція ж освіти на глобалізацію полягає в зміцненні інтегральності особистості, збереженні й розвитку її особливостей та конкурентоспроможності, а також в орієнтації на сучасну економіку, нові кваліфікації й технології, за збереження традиційних і створення сучасних національних особливостей [1,54].

Закцентуємо увагу на тому, що процес підготовки майбутніх фахівців має здійснюватись у новій особистісно-орієнтованій парадигмі, де буде уможливлено актуалізацію професійно важливих особистісних якостей, і яка буде орієнтуватись на формування професійної компетентності, що передбачає створення системи професійних навичок професійної культури спілкування, професійної рефлексії, самоуправління та управління професійною діяльністю, які дозволятимуть досягати професійного успіху, самореалізації, професійного самоздійснення. Саме вони є характерними мірилами формування та становлення особистості фахівця органів внутрішніх справ, професія якого є нагальною потребою у наш час [2, 51].

Беззаперечно, запровадження інноваційного навчання у вищій освіті потребує розробки та впровадження національної інноваційної, принци-

пово іншій моделі організації навчального процесу, ключовою відмінністю та сучасним стратегічним пріоритетом якої має бути цільова зорієнтованість на формування особистості майбутнього фахівця до життя в умовах сучасного, динамічного суспільства, що забезпечує його становлення як активного суб'єкта змін та інновацій, здатного до самостійної ініціації та реалізації інноваційної діяльності. Проблема вдосконалення процесу оволодіння знаннями стає особливо актуальною, оскільки індивідуалізація навчання, насамперед, передбачає інтенсифікацію пізнавальної діяльності, яка ґрунтується на сучасних методах і технологіях навчання (проблемному, комп'ютерному цикловому та інших) [3, 111].

Слід зазначити, що ринок праці сьогодення висуває до майбутніх фахівців вимоги, як щодо наявності базових професійно важливих якостей особистості, так і до здатності аналізувати свою професійну діяльність, удосконалювати професійні навички, засвоювати нові професійні напрямки, що потребує необхідності розвитку особистісного ресурсу. Тож, до основних напрямів професійної підготовки віднесемо наступні: реалізація взаємозв'язку між усіма дисциплінами навчального плану спеціальності, що дозволяє сформувати ґрунтовні знання, вміння їх застосувати для вирішення професійних завдань (знаннєва парадигма); вибір доцільних засобів діяльності суб'єктів у ситуації, що відповідає культурі діяльності та спілкування (культурологічна парадигма); здійснення спільної продуктивної діяльності на засадах гуманізації відношень (гуманістична парадигма). Погоджуємося з загальним акцентом наукової спільноти сучасності, що професійна підготовка має бути спрямованою на формування особистості, яка володіє не тільки системою спеціальних знань та професійних дій, а й вирізняється сформованістю професійно важливих компетентностей, відповідним рівнем кваліфікації з урахуванням світових і європейських стандартів якості при збереженні національних здобутків і пріоритетів, а також здатної до плідної трудової діяльності в сучасних умовах [4, 122].

Отже, розвиток суспільства на сучасному етапі характеризується надзвичайно складними процесами, що призводять до глибинних якісних змін, які охоплюють усі сфери життєдіяльності людини. В умовах глобалізації, інтеграції й ускладнення соціальної діяльності, значної кількості інформації, швидкого і постійного оновлення технологій фахівці органів внутрішніх справ мають змогу успішно функціонувати тільки в тому випадку, якщо вони матимуть певні життєві ціннісні орієнтації, якості і здібності, що забезпечать стійкість їх розвитку, соціальну мобільність, творчу особистісну позицію та гнучку адаптацію до усіх трансформацій. Це обумовлює необхідність заміни традиційної, «знаннєвої» парадигми

вищої освіти на нову, що більшою мірою відповідає актуальним і перспективним потребам, як розвитку суспільства, так і потребам майбутніх фахівців досліджуваної категорії. Саме новітній освітній простір просуває ідею «трикутника знань», яка полягає в максимально тісному зв'язку освіти, практичної діяльності та практичних технологічних інновацій. Досягнення конкурентоспроможної якості національної освіти в контексті соціальних змін стає пріоритетом модернізації також і освіти кадрів органів внутрішніх справ України. Здійснений нами аналіз процесу глобалізації, змінності, конкуренції, що з кожним роком владніше заявляють про себе у світі, зобов'язують нарощувати дослідницькі зусилля з осмислення ролі освіти у формуванні особистості, адекватної інноваційному типу суспільного прогресу – інноваційної особистості фахівця органів внутрішніх справ.

Список використаної літератури

1. Синьов В. М., Пометун О. І., Кривуша В. І., Супрун М. О. Основи теорії виховання. Навч. посіб. К. : МП «Леся», 2000. 140 с.
2. Супрун Д. М. Теорія та практика професійної підготовки психологів в галузі спеціальної освіти. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.03. Київ, 2018. 657 с.
3. Супрун Д. М. Management – a component of psychologists' professional training (Менеджмент – складова професійної підготовки психологів). Навчально-методичний посібник для студентів, слухачів магістратури та практикуючих психологів. Київ, 2019. 390 с.
4. Супрун М. О. Корекційне навчання учнів допоміжних закладів освіти: витоки, становлення та розвиток (друга половина ХІХ-перша половина ХХ ст.): Монографія. К.: Вид. КЮІ МВСУ Паливода АВ, 2005. 350 с.
5. Супрун М. О. Основи професійного самовиховання майбутнього співробітника МВС України: навч. Посіб. М. О. Супрун - К.: КІВС, 1998.

ТЕСТ ЗАГАЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАВНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ПОКАЗНИК РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ПРАВНИКА

Сусликов В'ячеслав Євгенійович

*доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидат історичних наук*

Одною з найефективніших реформ освіти в Україні стало впровадження системи зовнішнього незалежного оцінювання знань школярів, що замінила одночасно підсумкові та вступні іспити, різко звуживши корупційну складову вступної кампанії та дозволивши впорядкувати вимоги

до сукупності отриманих школярами компетентностей. Не зважаючи на певні недоліки, успіх ЗНО та в цілому позитивне сприйняття його у суспільній думці визначало невідворотність впровадження його елементів й у вищій освіті.

Вперше як експеримент використати організаційні принципи ЗНО було запропоновано у 2016 році для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право» при вступі до магістратури [3]. Поряд з перевіркою фахової підготовки у межах єдиного фахового вступного випробування також було впроваджено складання тесту загальної навчальної правничої компетенції (ТЗНПК), що передбачав визначення рівня навичок критичного, аналітичного та логічного мислення. Незважаючи на певні недоліки, пов'язані з суперечливістю ряду завдань [2], ТЗНПК з наступного року залишився обов'язковим елементом вступу до магістратури.

Впровадження технології ЗНО швидко виявило ряд проблем у підготовці бакалаврів права. За підсумками звіту Міністерства юстиції України, у 2018 р. з 15 834 здобувачів, що склали ЄФВВ та ТЗНПК, невдачі зазнали 5281 здобувачів, тобто 33,4%. Зокрема:

- тест з іноземної мови не склали 14,8% учасників випробування;
- тест загальної навчальної правничої компетенції провалили 9,7% здобувачів освіти;
- тести з шести галузей права не пройшли 19,7% здобувачів [19, с. 13-14].

При цьому 72% учасників, хоча й здали ЄФВВ успішно, але набрали бал з нижче 150, у той час як оцінку понад 180 балів отримали лише 3,1% учасників тестування [1, с. 92].

Звісно, результати складання вступних випробувань вказують передусім на порівняно низький рівень фахової компетентності бакалаврів права, що ставить питання про поліпшення методів контролю знань у процесі їх професійної підготовки. Але звернути увагу й на не менш важливий чинник загальної підготовки, особливо мовної (якщо фахове випробування провали кожен п'ятий, то тест з іноземної мови – приблизно кожен шостий), зважаючи на тенденцію з витіснення дисциплін загальної підготовки з навчальних планів спеціальності «Право» на користь вузькоспеціальних. Також зазначимо, що низькі показники при складанні ТЗНПК (яке провалив кожен 10-й) викликані зокрема й нехтуванням взаємозв'язками дисциплін соціогуманітарного циклу при складанні навчальних планів. Так, коли йдеться про питання формування навичок критичного та логічного мислення, далеко не все зводиться до власне вивчення логіки.

Звісно, вона дуже важлива для базової підготовки юриста, але не менш важливими для набуття компетентностей критичного мислення є мовні дисципліни, причому в однаковому значенні як для української, так й іноземної мови. Так само розвинені навички роботи з текстом також добре формуються при вивченні історії України, у якому важливе місце посідає аналіз історичних джерел. Універсальність принципів наукової методології неможливо зрозуміти без глибокого та якісного вивчення філософії. Тобто дисципліни соціогуманітарної підготовки у контексті оволодіння навичками критичного, логічного та аналітичного мислення слід розглядати виключно комплексно.

Список використаної літератури

1. Аналітичне дослідження результатів вступних випробувань на здобуття ступеня магістра за спеціальностями 081 «Право» та 293 «Міжнародне право» у 2018 році (на виконання протоколу апаратної наради Міністерства освіти і науки України від 23.07.2018 № 27). Київ : МОН, 2018. 198 с.
2. Качурова С. В., Невельська-Гордєєва О. П. Логіко-методичний аналіз завдань ТЗНПК. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 4. С. 128-142.
3. Про проведення у 2016 році як експерименту вступних випробувань під час вступу на основі ступеня бакалавра на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 081 «Право» з використанням організаційно-технічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання: Наказ МОН № 409 від 08.04.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0760-16> (дата звернення: 19.11.2019 р.)
4. Стан юридичної освіти: статистичне дослідження. Київ : Міністерство юстиції України, 2019. 22 с.

ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ: ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Суюсанов Лут Ікрамович

*завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидат історичних наук, доцент*

Історія факультету підготовки фахівців для підрозділів державної автомобільної інспекції Донецького юридичного інституту починається в 1970 році, коли було створено Донецьку республіканську школу підготовки молодшого й середнього керівного складу дорожнього нагляду міліції.

Спочатку вона була розрахована на 250 місць і розміщувалась у двох будівлях на території коксохімцеху Донецького металургійного заводу. У цих приміщеннях було розташовано навчальні класи, лекційний зал, спортзал. Чисельність постійного викладацького складу на той момент налічувала лише 27 осіб.

Термін навчання в школі спочатку не перевищував чотирьох місяців. За перше десятиліття існування закладу початкове навчання пройшли 6 254 курсанти. Крім того, було організовано курси вдосконалення державтоінспекторів і старших інспекторів дорожнього нагляду [2].

1985 року на території Будьонівського району міста Донецька було розпочато будівництво нового комплексу школи ДАІ на 350 осіб, що завершилося у лютому 1989 року. Колектив школи передислокували до нових приміщень без припинення навчального процесу, а заклад перейменували на навчальний центр УВС. Для проведення занять у центрі було обладнано 12 класів, зокрема два з приладами програмованого контролю знань та телевізійними установками. За рік введено в експлуатацію спеціалізований комп'ютерний клас. На належному рівні обладнано кабінети основ спеціалізованої техніки, правил дорожнього руху, криміналістики.

Визнанням високого рівня навчального центру стала зміна його статусу. Постановою Кабінету Міністрів України № 189 від 16 березня 1993 року та наказом МВС України № 175 від 31 березня 1993 року на базі училища професійної підготовки співробітників міліції УВС Донецької області було створено Донецьке училище міліції [3], ректором якого став полковник міліції Анатолій Олександрович Писарев, а з 2001 року – полковник міліції Володимир Петрович Рєзников.

Училище швидко стало відомим в Україні, здійснило 8 наборів курсантів (1993 – 2000 рр.) і встигло зробити 5 випусків офіцерів (1996 – 2000 рр.) для підрозділів ДАІ. Строк навчання в училищі складав 3 роки. Підготовка співробітників для підрозділів ДАІ здійснювалася за програмою молодшого спеціаліста-юриста, а після випуску курсантам присвоювалося первинне спеціальне офіцерське звання «лейтенант міліції». Навчання курсантів проводилося за циклами дисциплін державного контролю безпеки дорожнього руху, профілактичної діяльності ДАІ, гуманітарних і соціально-економічних дисциплін, правових дисциплін, управління та інформаційно-технічного забезпечення ОВС, бойової, спеціальної та фізичної підготовки.

Для навчання курсантів в училищі було все необхідне: актовий зал, спортивний зал, зал рукопашного бою. Навичками водіння автомобіля

здобувачі освіти оволодівали в спеціалізованих аудиторіях та на навчальному автомобільному транспорті. Під час навчання кожного семестру були запроваджені ознайомчі практики в районних відділах міліції міста Донецька, виробничі практики на автопідприємствах, навчальні практики в органах комплектування і фінальне стажування в підрозділах ДАІ.

Всього за п'ять випусків зі стін Донецького училища міліції вийшло 672 молодих офіцери, котрі працювали в усіх куточках України. До «Книги пошани» училища занесено прізвища 21 випускника.

Історія Донецького училища міліції завершилася у лютому 2001 року. Новий час поставив вищі вимоги до офіцерів ДАІ: рівня молодшого спеціаліста-юриста було вже недостатньо, виникла гостра необхідність у комплектуванні підрозділів ДАІ офіцерськими кадрами з вищою освітою.

У зв'язку з цим 10 лютого 2001 року наказом МВС України № 96 на базі Донецького училища міліції МВС України було створено факультет № 4 (підготовки співробітників підрозділів ДАІ) Донецького інституту внутрішніх справ МВС України [4]. На посаду проректора інституту, начальника факультету № 4, було призначено полковника міліції Резникова В.П. У зв'язку зі зміною статусу навчального закладу відбулися також значні зміни серед постійного складу факультету.

Перший набір першокурсників для навчання на факультеті № 4 ДІВС було здійснено 2001 року, а курсанти набору 1999 – 2000 рр. продовжили навчання за програмою молодшого спеціаліста-юриста, однак у самій програмі відбулися суттєві зміни – стало більше предметів, більш якісним став навчальний процес.

Продовжувалася розбудова матеріальної бази факультету. Було створено 3 лекційні зали на 130 посадкових місць кожна, актовий зал, 20 навчальних аудиторій, з них 11 спеціалізованих (криміналістики, 2 комп'ютерних класи, кабінети спецтехніки, бойової, тактико-професійної підготовки, ПДР, улаштування й технічної експлуатації автомобіля, нагляду за дорожнім рухом і нагляду за станом доріг), закритий стрілецький тир, зал бойового самбо й рукопашного бою, спортивний зал загальної фізичної підготовки, тренажерний зал, спортивне містечко, у якому розташовано футбольне поле, гімнастичні споруди, смугу перешкод [1].

17 червня 2014 року територію факультету підготовки фахівців для підрозділів Державної автомобільної інспекції Донецького юридичного інституту у Будьонівському районі Донецька було захоплено незаконними збройними формуваннями. Після евакуації особового складу інституту до м. Маріуполя за сприяння керівництва МВС України курсанти II та III

курсів факультету були переведені на навчання до інших вищих навчальних закладів системи МВС України. Новою домівкою для курсантів ДЮІ стали провідні профільні виші – Національна академія внутрішніх справ у Києві, Харківський державний університет внутрішніх справ, Львівський державний університет внутрішніх справ, Одеський державний університет внутрішніх справ, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Так завершилася славетна історія підготовки фахівців для підрозділів ДАІ у Донецькому юридичному інституті МВС України.

Список використаної літератури

1. Донецький юридичний інститут: майбутнє будується сьогодні. Донецьк : ДЮІ, 2007. С. 24 – 25.
2. Кузница кадров ГАИ. Из истории факультета ГАИ Донецкого юридического института МВ Украины. URL: <http://dum2000.narod.ru/Histori/histori2.htm> (дата звернення: 23.03.2021).
3. Про створення Донецького та Запорізького училищ міліції Міністерства внутрішніх справ: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 березня 1993 р. № 189. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/189-93-p#Text> (дата звернення: 23.03.2021).
4. Про ліквідацію Донецького училища міліції Міністерства внутрішніх справ: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2000 р. № 1909. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/kp001909?an=65> (дата звернення – 23.03.2021).

ВИКОРИСТАННЯ SCREENCAST В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Тьорнер Надія Олександрівна

*викладач англійської та німецької мов за професійним спрямуванням
КЗВО «Криворізький медичний коледж» ДОР»*

В сучасних умовах глобальної інформатизації, що проникає в усі сфери людської діяльності, забезпечуючи поширення інформаційних потоків в суспільстві, утворюючи глобальний інформаційний простір. Невід'ємною і важливою частиною цих процесів є комп'ютеризація освіти. В даний час в Україні йде становлення нової системи освіти, орієнтованого на входження у світовий інформаційно-освітній простір. Такі процеси підштовхнула епідемічна ситуація в країні та світі щодо запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2.

Цей процес супроводжується суттєвими змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу, що пов'язане з внесенням корективів у зміст технологій навчання, які повинні бути адекватними сучасним технічним можливостям, і сприяти гармонійному входженню майбутнього фахівця в інформаційне суспільство. Отже, метою дослідження є стан та можливості використання комп'ютерних технологій, а саме screencast для гармонійного розвитку фахівця.

Комп'ютерні технології покликані стати не додатковим засобом у навчанні, а невід'ємною частиною цілісного освітнього процесу, що значно підвищує його ефективність.

Щодо використання screencast, як приклад в Криворізькому медичному коледжі, під час тривалого дистанційного навчання майбутніх медиків застосовується, як в синхронному, так й асинхронному форматі. Також скрінкасти використовуються під час офлайн навчання. Студенти та студентки мають можливість при підготовці до заняття в аудиторії, переглянути навчальне міні- відео на коледжній платформі G Suite.

Переваги вищезазначеного прийому – якщо студент не зрозумів щось, він або вона можуть передивитися відео стільки разів скільки їм потрібно.

Скрінкаст (від англійського **screencast**) – це відеозапис того, що відбувається на моніторі комп'ютера з можливістю додавання звукового супроводу та коментарів [1].

У деяких випадках зручніше використовувати screencast, ніж описувати дію словами, оскільки викладач не тільки має можливість говорити, але й може відображати зміст, який він (вона) хоче донести до учнів у режимі реального часу.

Спеціалісти INTBOARD® виділили 5 безкоштовних програм для запису скрінкастів [2]:

1. VLC Media Player: за допомогою безкоштовного плеєра можливо записувати скрінкасти під Windows, Mac і Linux. Програма працює стабільно, крім того, вона також надає безліч інших функцій, а саме є можливість вказати режим захоплення «Екран», налаштувати дозвіл, кількість кадрів в секунду і включити аудіозапис.
2. Camstudio – записується обрана область екрану. Camtasia Studio має на меті – показати, як створити якісний скрінкаст від запису відео до публікації на YouTube. Ця програма розроблена для створення презентацій та інтерактивних навчальних відеозанять (скрінкастів), використовуючи її можна здійснювати «захоплення» екрану і зберігати цю інформацію в відеофайл.

Використання Camtasia Studio можливо: для створення відеокурсів, інтерактивних файлів довідки, цифрових навчальних посібників, нових функцій демонстраційних програм, для запису демонстраційних роликів, додатків тощо.

3. Microsoft Expression Encoder, розробником якої є компанія Microsoft. За допомогою функції Screen-Capture можливо записувати свої власні скрінкасти.

Як в багатьох безкоштовних рекордерах, в Microsoft Expression Encoder є можливість спочатку обробити свій скрінкаст, перш ніж ділитися відео-записом. Також в утиліті доступний експорт в різні формати.

4. Capture Fox – скрінкасти-аддон для Firefox. Завдяки цієї програми можна обійтися зовсім без утиліт, записуючи скрінкасти через браузер Firefox.

Програма може записувати дії як безпосередньо в браузері, так і на всьому екрані. Управління аддоном дуже просте. Одночасно з відео записується голос.

5. iSpring Suite, після установки на комп'ютер, в PowerPoint з'являється окрема вкладка. Редагування звуку та картинок, додавання підказок, склеїка фрагментів відео та налаштування переходів між кадрами можлива відразу після запису.

Підкреслюємо, що скрінкаст повинен бути таким, щоб зацікавити аудиторію, але водночас варто стежити за структурою матеріалу. Матеріал повинен мати інтуїтивно зрозумілий початок, основу та завершення, подібно до традиційного заняття. Ролик має тривати максимум 6-9 хвилин, адже втримати студентську увагу протягом тривалого часу складно.

Необхідно приділяти увагу в скрінкастах на вживання правильних слів та термінів. Постійне використання правильної лексики не лише допомагає аудиторії засвоїти матеріал ефективніше, але й постійно нагадує: якщо ви повторите термін, який одна людина не розуміє десять разів, рано чи пізно учні знайдуть інформацію, яка пояснює його значення. Тому необхідно виділити окремий слайд з презентацією використовуваних термінів та їх дефініції. Щоб студент чи студентка мали змогу зупинити скрінкаст і вивчити їх.

Потрібно завжди ставити себе на місце глядача, створювати скрінкаст, як розповідь. Неначе викладач знаходиться перед аудиторією й просто веде заняття. Чітке планування відео й визначення мети, а також уникнення пауз тільки так можливо втримати увагу студента й студентки на робочому матеріалі. Писати потрібно без складних оборотів і канце-

лярських слів. Тоді студенти швидше зрозуміють матеріал. Не потрібно описувати дослівно те, що відбувається на екрані. Неважливо, на екрані представлено презентацію чи робота з інтерактивними сервісами. Більшість людей запам'ятає візуальні ефекти та дії на екрані без необхідності додаткових звукових ефектів.

Іноземні фахівці-педагоги пропонують під час підготовки, уявляти кожного студента, студентку та ті фрази (речові обороти), які зацікавлюють, не боятися використовувати сленг або іншомовні слова. З переходом на дистанційне навчання, в класичні методи потрібно вносити сучасність.

Таким чином, методичні переваги застосованих скринкастів в процесі навчання наступні:

- викладач пояснює, ілюструє той навчальний матеріал, який викликав труднощі у його студентів;
- займає небагато часу у викладача;
- тримає увагу студентів за рахунок короткометражності ;
- можна переглядати безліч разів в темпі, який відповідає кожному студенту.

Список використаної літератури

1. Сербя Н. Хмарне навчання та інноваційні технології — нова парадигма в освіті. Веб-портал Освіта Інновації Розвиток. URL: <http://tkmco.org/metodychnyy-prostir/zagalna-serednya-osvita/104-rizne/227-khmarne-navchannia-ta-innovatsiini-tekhnologii-nova-paradyhma-v-osviti>. (дата звернення: 01.03.2021)
2. Інтерактивні рішення для освіти та бізнесу. INTBOARD. URL: <https://intboard.com.ua/> (дата звернення: 01.03.2021)

ПАМ'ЯТЬ ПРО ДРУГУ СВІТОВУ ВІЙНУ В ОСВІТНЬОМУ ДИСКУРСІ: ДЕЯКІ МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ

Титаренко Дмитро Миколайович

професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Донецького юридичного інституту МВС України,

доктор історичних наук, доцент

Вивчення проблеми формування та функціонування історичної пам'яті останніми роками стало популярною темою дослідження гуманітарних наук. Ми живемо в час своєрідної моди на пам'ять, але при цьому за відсутності критичного підходу до аналізу соціально-історичних процесів, які відбувалися в українській історії. Саме це дозволяє певним політичним

силам або державним функціонерам, апелюючи до історичного досвіду, реального або уявного, використовувати історичну пам'ять, тобто «... узагальнений колективний досвід соціальної групи або суспільства в цілому, який формується в процесі розвитку уявлень людини про світ, є актуальним для покоління, що нині живе» [1, с. 62], для досягнення політичних цілей. Уявлення про історичну пам'ять, котрі є стійкими характеристиками способу життя людей і які багато в чому визначають їх наміри і настрої, опосередковано впливають на характер та методи вирішення суспільних проблем. Особливості формування історичної пам'яті потрібно враховувати і під час реалізації освітніх стратегій.

Загальновідомо, що пам'ять здатна творити такі образи минулого, які готують підґрунтя для суспільно-політичних змін та конфліктів. Фактично в ній ми знаходимо або те, що боїмося забути, або ж те, про що боїмося згадати. Доречним у цьому контексті прикладом є пам'ять про події Другої світової війни, інтерпретація яких, втім, у сучасному українському суспільстві, особливо після подій 2013-2014 років, характеризується значною контроверсійністю.

Безперечно, жодна нація, попри спільні святині та звичаї, не є духовним та моральним монолітом. Кожне суспільство складається з людей, які відрізняються вірою, способом мислення, моральністю, вдачею та поведінкою під час переламних подій, ключове місце серед яких за ступенем свого впливу і наслідками займає Друга світова війна. Важливо пам'ятати і доносити до студентської аудиторії, що серед українців під час війни були герої підпільної боротьби і ті, хто доносив про них гестапо. Були родини, які, ризикуючи власним життям, переховували євреїв, і були ті, хто видавав їх. Пам'ять про різні моделі поведінки в умовах воєнної екстремальності, про героїв і антигероїв, про жертви та злочинців має залишатися невід'ємним компонентом історичного освітнього нарративу.

Слід визнати, що сферу соціального знання, зокрема про минулу війну, традиційно визначало і визначає багато факторів, таких як інтерес, ідеологія, вибірковість людської пам'яті, час, простір, зовнішньополітичні впливи. Екстремальна форма маніпулюванням історією і пам'яттю виявляється в незліченних формах, як-от фальсифікація подій, ліквідація доказів, заборона доступу до архівів або їх знищення, репресії проти свідків або їх усунення, запровадження цензури та переслідування тих, хто інакше висвітлює ці події.

У той же час українська історія потребує відновлення історичної пам'яті, щоб вибудувати свою модель поведінки з тими народами та державами, з якими в минулому ворогували. Зробити цей важливий крок потрібно

для того, щоб подолати історичні міфи, ці «неверифіковані і більш чи менш сакралізовані істини» [2, с. 208], якими часто люблять маніпулювати політики. Слід відмітити, що українській державній політиці притаманна певна вибірковість у конструюванні історії. Якщо донедавна ключовими точками в історії України мислилися козацька доба, революційні події 1917-1921 рр. й Голодомор, то після 2013 року до них додалася пам'ять про події Другої світової війни – принаймні такою історія постає завдяки ЗМІ, які повідомляють про чергові державні «проекти». Спогади про колективні історичні травми і переробка їх багато в чому залежить від того, яким чином ці спогади використовуються в теперішньому. Буде та чи інша подія взагалі пояснена як травмуюча залежить часто не тільки від самої події, скільки від того, яке значення їй буде надано потім, заднім числом. Спогади про історичні катастрофи прив'язані не до об'єктивних історичних фактів, а до конкретних ідентичностей.

Говорячи про проблеми історичної пам'яті в контексті її функціонування в соціумі, не можна забувати, що вагому роль у процесі її формування відіграє курс історії. Попри те, що з 90-х років минулого століття відбулися серйозні позитивні зрушення в плані її викладання як в школах, так і у вишах, проблема формування плюралістичного історичного дискурсу залишається досить гострою. Кожного разу, коли змінюється чергова політична влада, в Україні стало звичним явищем братися за переписування шкільних підручників, формуючи у дітей одного покоління різне уявлення про історичну пам'ять і навіть не задумуючись, що такий підхід не тільки не вирішує ті проблеми, які уже накопичилися в суспільстві, а навпаки загострює їх. Тенденція переосмислення історії, характерна для держав посткомуністичного світу, в Україні набула характеру яскраво вираженого усунення з історичної пам'яті ряду історичних осіб та подій [3, с. 283]. Цей процес набув нового імпульсу після прийняття українським парламентом у 2015 р. низки т. зв. «історичних законів», відповідність норм яких всім політико-правовим стандартам, історичним фактам, вимогам, що висуваються до академічної науки в цілому, на думку низки українських і зарубіжних юристів, істориків, політологів є вельми проблематичною і свідчить про явну політичну заангажованість законодавця [4]. З огляду на це, наводячи (й пояснюючи!) різноспрямовані або й ворожі позиції певних політичних груп, і підручник, і викладач мають не розставляти учнів і студентів по обидві сторони барикад, скільки шукати спільні ціннісні параметри для носіїв різних переконань, різних уявлень про патріотичний обов'язок. Це здається особливо важливим з огляду на те, що історія України сповнена конфліктів і що українці часто воювали одні проти

одних. Як справедливо зазначає український історик Н. Яковенко, «... підручник покликаний сприяти досягненню консенсусу — не оминаючи точок зору, які роз'єднують суспільство, але й приділяючи більше уваги тому, що не викликає агресивного відторгнення» [5].

При впровадженні державної політики пам'яті слід неодмінно використовувати регіональний підхід. Зрозуміло, що для глибшого та об'єктивнішого вивчення історичної пам'яті потрібні ґрунтовні історико-соціологічні дослідження. Соціологія повинна стати новим стратегічним партнером істориків. Дані соціологічних опитувань свідчать про наявність суттєвих відмінностей у поглядах стосовно минулого серед населення окремих регіонів України. Причинами такої ситуації є, головним чином, довге існування окремих частин сучасної України у складі різних державних утворень, а також етнічний склад населення, його соціальна структура, релігійні та конфесійні відмінності, місцевий культурно-історичний досвід та інше. Враховуючи варіативність таких чинників стосовно регіонів, необхідно під час впровадження державного історичного наративу пристосовувати його окремі положення (зокрема ті, що стосуються подій Другої світової війни) до конкретних умов. Адже навряд чи озвучена в травні 2020 р. теза директора Українського інституту нацпам'яті А. Дробовича про те, що в роки Другої світової війни «українці були змушені воювати за чужі інтереси...» і що «...єдиним дійсно українським суб'єктом у роки війни був визвольний рух...» [6], буде поділятися переважною більшістю населення України – нащадками мільйонів загиблих у роки минулої війни воїнів Червоної Армії, яка відіграла вирішальну роль у визволенні України та розгромі нацизму.

В українському і науковому, і освітньому історичному дискурсі особливо увага має бути приділена жертвам війни – особливо тим, які в силу тих чи інших причин нечасто потрапляли до поля зору істориків і, тим більше, викладачів історії. До них, зокрема, слід відносити радянських військовополонених, душевнохворих, інвалідів, які знищувалися нацистами, сотні тисяч бійців і командирів Червоної Армії, що загинули в «котлах» 1941-1942 років і які до сьогодні залишаються непохованими та не увічненими на місцях минулих боїв. Доля цих жертв війни має значний потенціал з перспективи формування під час викладання в школі та виші гуманістичних ціннісно-світоглядних орієнтирів молоді.

Отже, можна по різному трактувати історичні події, особливо події відносно недавнього минулого. Це є неодмінною ознакою будь-якого плюралістичного історичного дискурсу. У той же час чесність і об'єктивність, відмова від політичної інструменталізації пам'яті про найбільшу

трагедію людства ХХ століття – Другу світову війну, використання в освітніх цілях старих або новостворених міфологем, що не верифікуються фактами, мають бути інтелектуальним і моральним імперативом для наукового та освітнього середовища. Від цього чималою мірою залежить сформованість внутрішнього світу та моральних установок і майбутніх правознавців та правоохоронців, для яких загальнолюдські цінності, повага до людського життя, права, закону мають бути пріоритетом.

Список використаної літератури

1. Тавокин Е.П., Табатадзе И.А. К вопросу об исторической памяти о Великой Отечественной войне. *Социс.* 2010.№ 5.С. 62-66.
2. Топольський Є. Як ми пишемо і розуміємо історію. Таємниці історичної нарації. К.: «К.І.С.», 2012. 400 с.
3. Стецевич К. «Націєтворення» держави перехідного періоду – на прикладі українських шкільних підручників. *Історична освіта: європейський та український досвід. Викладання національної історії в школах Центральної і Східної Європи.* К.: «К.І.С.», 2010. С. 266-285.
4. Open Letter from Scholars and Experts on Ukraine Re. the So-Called „Anti-Communist Law,” *Krytyka*, April 2015. URL: <http://krytyka.com/en/articles/open-letter-scholars-and-experts-ukraine-re-so-called-anti-communist-law> (дата звернення: 10.02. 2017).
5. Яковенко Н. Лікнеп для професора. *Дзеркало тижня.* 2009. 7 бер.
6. Друга світова війна: як ми пам'ятаємо. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=bbvgExvgY08&t=183s>. (дата звернення: 3.09. 2020).

ЖІНКА У СИЛОВИХ СТРУКТУРАХ: СОЦІАЛЬНІ СТЕРЕОТИПИ ТА ГЕНДЕРНА ПЕРСПЕКТИВА

Титаренко Оксана Олексіївна

*доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидатка історичних наук, доцентка*

Заохочення гендерної рівності у військовій та правоохоронній сферах важливе питання для розвитку миротворчих стратегій, вирішення питань ненасильства, соціального та правового розвитку суспільства. Під цим поняттям традиційно розуміються ролі, поведінку, діяльність і характеристики, які в певному суспільстві в певний час вважаються прийнятними для чоловіків і жінок. Це поняття є частиною соціокультурного контексту, яке допомагає окреслити коло питань стосовно нерівності стосунків

між чоловіками та жінками. У житті дебати щодо гендеру фокусуються на жінках, тому що саме на них найбільше впливає гендерна нерівність. Однак на шляху до повної рівності важливу роль відіграють і чоловіки, і жінки. А, отже, «гендерна перспектива» не означає «жіноча перспектива».

Сьогодні залишається актуальним питання розширення прав і можливостей дівчат і жінок, що передбачає отримання ними контролю над їхнім власним життям та вибором професії. Це включає підвищення обізнаності, зміцнення впевненості в собі, розширення вибору, збільшення доступу до ресурсів та контролю над ними, дії щодо трансформації структур та інституцій, які посилюють і усталюють гендерну дискримінацію та нерівність. З цього випливає, для того, щоб розширити права і можливості, жінки повинні мати не лише рівні інструменти (в освіті і здоров'ї), рівний доступ до ресурсів і перспектив (працевлаштування), а й сприяння у використанні цих прав і можливостей для стратегічного вибору та прийняття рішень (наприклад, завдяки роботі у правоохоронних органах чи оголюванні їх).

Ухвалення українським парламентом Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у ЗСУ та інших військових формуваннях» від 6 вересня 2018 р. № 2523-VIII покликане сприяти утвердженню гендерної рівності у війську й протидіяти дискримінації за ознакою статі у сфері безпеки та оборони [1].

Щороку в Україні збільшується кількість жінок, які добровільно йдуть до лав Збройних Сил. Їх не лякають важкі фізичні навантаження, добові наряди й відрядження у гарячі точки. Якщо дванадцять років тому жінок в армії було близько 2 тисяч, то сьогодні — зовсім інша картина. Станом на 2020 рік у Збройних Силах України служать близько 30 тис. жінок, з яких майже тисяча мають офіцерські звання. Кількість жінок у правоохоронних органах і підрозділах цивільного захисту складає 12,5% загальної чисельності апарату, в апараті ДСНС – 47,2%. У Держприкордонслужбі – 24%, з яких 13% – офіцери. У структурі Національної поліції України працює 21,8% жінок. Відсоткове співвідношення кількості військовослужбовців-жінок у Нацгвардії та військовослужбовців-чоловіків становить 6,2% [2].

Жінки-військовослужбовці обіймають посади, пов'язані переважно з виховною та кадровою роботою, медициною, фінансами, юриспруденцією та тиловим забезпеченням. Порівняно з арміями розвинутих країн світу за чисельністю жінок збройні сили України дещо поступаються. Наприклад, у збройних силах США служать понад 200 тис. жінок, чимало з них мають генеральські звання. Є генерали серед жінок в арміях Великої Британії, Італії та Франції. В Україні також чимало жінок мають звання старших

офіцерів (зокрема, полковників, особливо у військовій медицині), проте армійських генералів серед українок поки немає. В Німеччині, Іспанії, Норвегії жінки обіймають посаду міністра оборони [3, с. 232]. Для України подібна перспектива, навіть сьогодні, розглядається як фантастика.

Така ситуація є результатом існуючих гендерних стереотипів. Стереотип – образ жорстко фіксований, що не припускає сумніву в його істинності та спонукає до суворої й однозначної теорії та практики державного управління. Стереотипи часто використовують для того, щоб виправдати й розширити гендерну дискримінацію: вони можуть підкріплюватися традиційними та сучасними теоріями, законами та встановленими звичаями.

Головними причинами гендерної дискримінації в силових структурах експерти зазначають такі: застарілі традиції та уявлення про роль і місце жінки в суспільстві; недосконалість нормативно-правової бази з питань захисту прав людини і громадянина (незалежно від його статі); відсутність дієвих механізмів впровадження ідей гендерної рівності; невідповідність гендерних стандартів Збройних Сил України соціальним потребам військовослужбовців.

Розглядаючи жінку в соціумі поряд із чоловіком, тобто крізь призму гендерних стереотипів, відзначаємо, що не лише в українському суспільстві, а й в інших розвинених країнах світу існує невирішена та значна проблема гендерної стратифікації. Хоча законодавчо закріплено рівноправ'я, водночас суспільство не може відійти від настанов, які виявляються в перевазі чоловіка над жінкою, що чітко простежується під час вибору жінками професії. Досліджуючи проблему гендерного паритету ми повинні вивчати культурний продукт: гендерні норми та соціум. Кожна людина здатна до обох проявів – маскулінного і фемінінного, але сама культура не заохочує до цього. Тому важливо боротися проти сформованої культурою стереотипної нерівності чоловіків і жінок. Дуже зручно пояснювати роботодавцю відсутність жінок у колективі абсолютною їх несхожістю. Жодна культура не хоче змінюватися, а досягнення гендерного паритету було б найрадикальнішими змінами на планеті.

Участь жінок у сфері правоохоронної діяльності – важливий показник реалізації потенціалу жінок і стратегії сприйняття гендерної рівності. Рівне представництво чоловіків та жінок забезпечить цілі розвитку та миру. Отже, жінки-військовослужбовці, жінки-правоохоронці є специфічною соціально-демографічною та військово-професійною групою, що потребує особливої уваги з боку науковців і військових практиків.

Список використаної літератури

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях : Закон України від 06.09.2018 № 2523-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2523-19> (дата звернення: 09.03.2021).
2. Гаркуша А.Г. Гендерний паритет: жінка в Національній поліції України. *Теорія та історія державного управління*. 2019. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2019_1_5 (дата звернення: 12.03.2021).
3. Пищуліна О. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті Європейської стратегії України. Київ: «Заповіт», 2016. 244 с.

ЩОДО ПИТАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЮРИСТА ТА ПРАВООХОРОНЦЯ

Ткачук Альона Сергіївна

*доцентка кафедри економіки, права та управління бізнесом
Одеського національного економічного університету,
кандидатка юридичних наук*

Сьогодні у юридичних вищих навчальних закладах серед студентів та викладачів актуальним є питання академічної доброчесності. Наукова робота завжди передбачає дослідження різних джерел інформації. Наукова стаття або дипломний проєкт не можуть містити виключно думки автора. Юристи, правоохоронці, науковці, викладачі, редактори, дослідники, одним словом – автори – в своїх працях посилаються на дослідження попередників. Під час таких посилань важливо неухильно дотримуватися авторських прав.

Цитування згідно Закону України «Про авторське право і суміжні права» не є порушенням прав автора [1]. Роблячи посилання, ми користуємося чужими думками, не порушуючи норми закону та моралі. Однак проблема плагіату у вищих навчальних закладах, зокрема тих, які готують правоохоронців, досі актуальна. Частково це пояснюється тим, що оформлення посилань згідно з усіма вимогами вищої школи є трудомістким, інколи незрозумілим та важким для сприйняття. До того ж вимоги до оформлення посилань часто змінюються. Це все ускладнює процес цитування особливо серед студентів та молодих викладачів, які звикли швидко обмінюватися інформацією. Вимоги до оформлення посилань на різні джерела – монографії, підручники, статті з різною кількістю авторів, тези, дисертації, автореферати тощо – не є однаковими, а занурення у всі

тонкощі та нюанси цитування та складання списку літератури вимагає концентрації та забирає час, який досліднику краще витратити на аналіз нової інформації.

Закордоном в розвинених країнах – в Америці, Канаді та країнах Європи – використовують під час цитування такі стилі: APA (American Psychological Association) та MLA (Modern Language Association). Стил APA був створений в 1929 році Американською психологічною асоціацією з метою створення простих і зрозумілих правил оформлення наукових публікацій [2].

Правила оформлення посилань APA ґрунтуються на системі автор-рік, тобто у тексті вказується прізвище автора і дата створення джерела: (Rogalevič 2017). Посилання слід вказувати для кожного абзацу або речення, які не написані автором роботи або при формулюванні яких використовувалися чужі думки і ідеї. Для абзацу посилання додається після точки, для речення – в його кінці до точки або в середині, в залежності від формулювання тексту (Ainsaar, 2016), наприклад:

На думку вчених оцінювачів не цікавить якість вмісту – вони більше орієнтовані на показники (Uustalu, 2013). Uustalu (2013) пише, що на думку вчених .... У 2013 році Uustalu писав, що ...

Необхідно вказати номер сторінки, звідки взято цитату. Номер вказується після року і відділяється двокрапкою: Uustalu (2013: 15) пише, що «.....».

Якщо використовуються нумеровані посилання, тоді всередині тексту посилатися легше: У 2013 році Uustalu писав, що ... [8]. Або разом з номером сторінки: У 2013 році Uustalu писав, що ... [8,15].

Немає різниці звідки взято цитату – з паперового джерела або з інтернету – посилатися треба в будь-якому випадку. Якщо використовувалася веб-сторінка, тоді треба вказувати автора і рік (дату поновлення або перегляду). Якщо в джерелі автора не зазначено, тоді треба робити посилання на назву і рік. Джерело треба добре вивчити, автором можна вказати навіть організацію або власника веб-сторінки.

Офіційним джерелом стилю APA (Official Source for APA Style) є Публікація керівництва Американської психологічної асоціації. На сьогоднішній день актуальним є сьоме видання Публікації [2]. Мільйони примірників Публікації на різних мовах продаються в усьому світі. Це посібник, який допомагає письменникам, дослідникам, редакторам, студентам та викладачам, представникам освіти та бізнесу правильно оформити посилання. Посібник простий у використанні. Він містить вказівки щодо вибору за-

головків, таблиць, малюнків, мови, стилю викладу матеріалу, допомагає зробити наукову роботу більш елегантною.

Окрім APA, існує ще один популярний стиль цитування – MLA. Це стиль оформлення посилань, поширений в гуманітарних науках, особливо в області мови і літератури. Вбудовані текстові посилання в стилі MLA розташовуються в дужках вкінці цитати або речення, але зміст посилання може варіюватися і залежить від типу використовуваного джерела. Список використаних джерел оформлюється в алфавітному порядку (MLA In-Text Citations 2017). Текстова посилання в стилі MLA є більш гнучким, ніж APA, надаючи автору кілька варіантів посилання на джерело. Автор може сам вирішувати, що важливо вказати в дужках і що слід згадати в тексті.

Естонські науковці Veronika Rogalevič та Siret Lahemaа розробили цілу навчальну дисципліну «ABC of Referencing», або у перекладі «Основи створення посилань на джерела» [3]. Цільовою аудиторією своєї праці естонські науковці вважають викладачів, студентів та взагалі всіх зацікавлених користувачів. Мета цієї дисципліни – ознайомити цільову аудиторію з основними поняттями і метою створення посилань, з правилами і системами створення посилань; навчити оформляти текстові посилання і списки використаних джерел на основі найбільш популярних систем створення посилань; ознайомити з програмами управління посиланнями. За підсумками цього курсу студент розуміє важливість створення посилань, при створенні посилання використовує мінімум три компоненти (заголовок, автор, рік); знає і відрізняє системи посилань APA і MLA і вміє їх використовувати; вміє використовувати дві програми управління посиланнями для створення і редагування списків. Використання стилів APA та MLA під час наукових досліджень є дієвим механізмом запобігання та протидії плагіату, а також формуванню професійної етики викладачів та студентів закладів вищої освіти України.

На жаль, в Україні існує проблема дотримання принципів академічної доброчесності учасниками освітнього процесу, зокрема юристами та правоохоронцями. Плагіат зустрічається в роботах студентів юридичних факультетів та науковців. І хоча існує багато програм, за допомогою яких можна перевірити текст на плагіат, існує не менше способів як порушити авторське право і при цьому уникнути відповідальності.

Розглянемо зарубіжний досвід боротьби з цією проблемою. Америка та Канада в освітньому процесі використовують turnitin – інтернет-службу виявлення плагіату. Програмне забезпечення turnitin перевіряє потенційно неоригінальний контент, порівнюючи його з іншими документами, що знаходяться в базі даних, використовуючи певний алгоритм. При

цьому turnitin сканує власні бази даних, а також інші крупні академічні бази даних, з якими turnitin уклав ліцензійні угоди [4].

В Америці та Канаді студенти відправляють викладачу на перевірку не текстовий документ, а посилання на свою роботу, попередньо завантаживши її на сайт turnitin.com [5]. Програма перевіряє студентську роботу на відповідність академічній доброчесності та зберігає у своїй базі даних як довідниковий матеріал. Це виключає можливість використання студентом завдання, яке раніше виконав інший. В програмі також доступна функція рецензування.

Перед тим, як перейти до перевірки студентської роботи, викладач спочатку дивиться «звіт про оригінальність роботи», який генерує програма turnitin після того, як студент додає до її бази свій проєкт. Викладач також може сам завантажити студентську роботу до платформи turnitin з метою її перевірки на плагіат. Це суттєво економить час на перевірку студентського проєкту. Окрім студентських робіт, в turnitin знаходяться також комерційні захищені авторським правом сторінки з книг, газет та журналів.

Turnitin вважається одним з найдієвіших способів виявити плагіат та неоригінальний контент, попередити та відвернути неправомірні академічні дії, адже містить одну з найбільших у світі базу інтернет-публікацій, академічних праць та студентських робіт. Долучаючись до платформи turnitin та використовуючи її інструментарій під час навчального процесу, навчальний заклад підвищує свій рейтинг та захищає репутацію за допомогою передових технологій перевірки авторства. Це свідчить, що такий заклад піклується про академічну доброчесність [6, с. 89].

Turnitin спонукає студентів мислити критично та бути відповідальними за свою роботу, проявляти творчість. Закладає фундамент для формування оригінального мислення, написання авторських робіт та впровадження принципів академічної доброчесності.

Інтеграція освіти, науки, технологій та виробництва, використання зарубіжного досвіду у боротьбі із плагіатом – запорука ефективності навчального процесу та академічної доброчесності під час підготовки юриста та правоохоронця.

Список використаної літератури

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року № 3792-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 13. Ст. 64.

2. Publication Manual of the American Psychological Association, Seventh Edition (2020). URL: <https://apastyle.apa.org/products/publication-manual-7th-edition> (дата звернення: 28.03.2021)
3. ABC of Referencing. URL: <https://sisu.ut.ee/viitamiseabc/ru> (дата звернення: 28.03.2021)
4. Turnitin: Вікіпедія. Вільна енциклопедія. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Turnitin> (дата звернення: 28.03.2021.)
5. Turnitin [Веб-сайт]. URL: <https://www.turnitin.com/> (дата звернення: 28.03.2021.)
6. Ткачук А. С. Платформа turnitin як запорука академічної доброчесності. Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку: матеріали III міжнародної науково-методичної конференції, м. Одеса, 27-28 лютого 2020 р., Одеса, 2020. С. 88–89. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/11492> (дата звернення: 28.03.2021)

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТРЕНІНГОВИХ МЕТОДІВ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

Топольницька Галина Юріївна

*старша викладачка кафедри психології, педагогіки та
соціально-економічних дисциплін Національної академії
Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького,
кандидатка психологічних наук, доцентка*

Професійну підготовку майбутніх офіцерів-прикордонників необхідно здійснювати з позицій урахування специфіки екстремальної діяльності під час виконання оперативно-службових завдань на кордоні. Нетрадиційні, пошукові методи виявляються досить продуктивними при військово-професійному навчанні. Вони дають можливість курсантам не тільки творчо засвоювати базові знання, але й опанувати цими знаннями відразу в контексті своєї професії. Тренінгові методи наголошують на розвиток потенціалів навчання, виходять із самостійної цінності пошукової діяльності, ставлять викладача в позицію партнера по навчальному дослідженню, припускають особистісну участь всіх осіб, які приймають участь у навчальному процесі, високу індивідуально-професійну готовність викладача до гнучкої, тактовної взаємодії з курсантами.

Активне соціально-психологічне навчання можна розглядати як новий напрям у професійній підготовці майбутніх офіцерів-прикордонників, що забезпечує інтеграцію творчого потенціалу управлінського спілкуван-

ня. Ефективність такого процесу забезпечується груповим феноменом. Перш за все – це можливість отримати зворотній зв'язок і підтримку від людей, котрі мають спільні проблеми та переживання. У такій групі люди відчувають себе прийнятими і активно приймають інших, користуються довірям групи та довіряють самі. В умовах групи учасник може експериментувати з різними стилями спілкування, засвоювати і відпрацьовувати різні навички взаємодії, відчуваючи психологічний комфорт і захищеність. Отже, відчуваючи підтримку, контроль, учасник тренінгової групи отримує можливість оволодіти для себе певними стилями відносин з різними партнерами.

Перш за все, необхідно визначити методи тренінгової роботи з формування комунікативних здібностей та рефлексивних навичок:

- метод дослідницької творчої позиції. Під час тренінгу учасники групи усвідомлюють свої особисті ресурси, можливості, особливості. У програмі тренінгових занять відтворюються такі ситуації, які дозволяють членам групи випробувати і тренувати нові способи поведінки, експериментувати з ними;
- метод об'єктивізації (усвідомлення) поведінки. Універсальним засобом об'єктивізації поведінки є зворотній зв'язок. Такий метод спрямований на формування вмінь, навичок, установок, що підвищує колективістськи зорінтований рівень міжособистісних відносин;
- метод конфіденційності зводиться до рекомендації не афішувати стороннім зміст спілкування, який розвивається у процесі роботи. Це сприяє створенню атмосфери довіри, запобігає можливим моральним збиткам, а накопичений досвід стає надбанням групи;
- метод рольової гри. Активність учасника тренінгової групи значно відрізняється від активності людини. Учасник тренінгових занять постійно бере участь у розігруванні певної ситуації, виконанні вправи, спостерігає за поведінкою інших учасників. Учасник тренінгу у будь-який момент може бути задіяним у певних діях, що відбуваються в групі. Одночасно брати участь у тренінгу і спостерігати за тим, що відбувається в групі, для учасників є одним з найважчих завдань.

Основними методами проведення тренінгу є метод групової дискусії та ігровий метод. Використання першого методу спрямовано на аналіз конкретних ситуацій міжособистісної взаємодії, де у формі групового самоаналізу застосовуються елементи моделювання групової взаємодії.

Метод групової терапії успішно застосовується у практиці психологічної допомоги військовослужбовцям – учасникам бойових дій. а також для професійної підготовки персоналу.

Тренінговий процес складається із циклів, що повторюються, кожен з яких містить у собі три фази: діагностичну, в якій учасники вивчають чергову ситуацію і породжують проблему; конструктивну, в якій члени групи шукають новий спосіб поведінки у цій ситуації, використовуючи групову дискусію, рольову гру, спонтанний діалог і процес інкубації, а також рефлексивну, в якій дослідження своєї пошуково-перетворюючої активності дозволяє учасникам усвідомити її структуру і особливості.

По-перше, активність учасника тренінгової групи значно відрізняється від активності людини, яка читає книгу, або слухає лекцію. Учасник тренінгових занять постійно бере участь у розігруванні певної ситуації, виконанні вправи, спостерігає за поведінкою інших учасників. Учасник тренінгу у будь-який момент може бути задіяним у певних діях, що відбуваються в групі. Одночасно брати участь у тренінгу і спостерігати за тим, що відбувається в групі, для учасників є одним з найважливіших завдань.

По-друге, це принцип дослідницької творчої позиції. Під час тренінгу учасники групи усвідомлюють, відкривають ідеї, закономірності, котрі вже відомі у психології, а також, що особливо важливо, свої особисті ресурси, можливості, особливості. Отже, у програмі тренінгових занять мають бути такі ситуації, які б дали можливість членам групи усвідомити, випробувати і тренувати нові способи поведінки, експериментувати з ними.

По-третє, принцип об'єктивізації (усвідомлення) поведінки. Універсальним засобом об'єктивізації поведінки є зворотній зв'язок.

Таким чином, груповий тренінг у разі його гуманістичної спрямованості забезпечує значний ефект, а у залежності від типу групи, акцент може бути зроблений на певній рисі учасників. Основна мета соціально-психологічного тренінгу – підвищення компетентності у спілкуванні – може бути конкретизована у завданнях з різним формулюванням, але обов'язково пов'язаних із засвоєнням знань, формуванням вмій, навичок, розвитком установок, які визначають поведінку у спілкуванні, перцептивних здібностей людини, з корекцією і розвитком системи відносин особистості.

Список використаної літератури

1. Баклицька О. П., Баклицький І. О., Сірко Р. І., Слободяник В. І. Психодіагностика. Психологічний практикум : навч. посіб. Львів : СПОЛОМ, 2015. 464 с.
2. Балабанова Л. М. Психічна саморегуляція в діяльності працівників ОБС. Соціально-психологічне забезпечення правоохоронної діяльності: теоретичні та прикладні аспекти. Харків : ХНУВС, 2012. С. 9–12.

3. Козяр М. М. Професійна підготовка до діяльності у екстремальних умовах : навч. посіб. Львів : ЛДУ БЖД, 2009. 221 с.
4. Лефтеров В. О. Методологічні основи і принципи психологічного тренінгу. Проблеми екстремальної та кризової психології. Харків : УЦЗУ, 2007. Вип. 2. С. 88–98.
5. Лефтеров В. О. Психотренінгові технології у системі професійної підготовки працівників ризиконебезпечних професій. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. Харків : УЦЗУ, 2007. Вип. 3. Ч. 1. С. 361–368.

ABOUT THE ORGANIZATIONAL FORMS OF THE LEGAL CLINIC IN TERMS OF SPECIALIZED TRAINING

Andrii Udod

*associate Professor Department of criminal law and criminology of
the faculty № 1 Donetsk Law Institute of MIA of Ukraine*

Nowadays, practical education for the future law enforcement officers or law students is a necessary component to their future profession. The Legal Clinic is one of the various tools law students and cadets use to acquire practical skills. Legal education, offered by Legal Clinics, provides an innovative direction of higher legal education, as it significantly increases the practical component of a future lawyer training by strengthening their practical skills: working with citizens and solving real-life cases based on developed methods, which in turn promotes the development of professional skills in the future.

At the same time, as a means of forming a new teaching method, legal clinical education allows for a democratic style of relationship between the teacher and a cadet (student) in contrast to the authoritarian style, which prevails in the education system as a whole, including specialized training programs. The Legal Clinic provides an opportunity for the cadet (student) to be an equal participant in the educational process, which is greatly focused on the individual work (the maximum number of students in a Legal Clinic can not exceed ten people), and cultivates the understanding of the importance of protecting the rights and legal interests of the low-income groups, which is an essential part of the future lawyer professional activity.

However, the implementation of a new educational structure, namely, the Legal Clinic, requires the proper organizational form, since it directly influences the content of the curriculum of the institution.

Presently, legal clinical education distinguishes the following models of organization: classical, inter-university, integrative and experimental Legal Clinics.

Classical legal clinic is characterized by substantial experience, outstanding methodological support, mandatory clinical training of all students of the faculty, unpaid nature of its work, and huge material and technical base.

Inter-university Legal Clinic operates in the form of an inter-university educational and methodological center on the basis of relevant public organizations, such as an Association of Professional Responsibility Lawyers. The above mentioned type of legal clinic helps to strengthen the ties of different educational institutions and widen the use of the Legal Clinic. Its interns provide legal aid under the guidance of attorneys and practicing lawyers.

When it comes to Integrative Legal Clinic, it engages specialists from other fields of education (psychologists, sociologists, etc.) in its activities. Such legal clinics are created as a result of cooperation between public organizations, government agencies and professionals in various fields of law.

The type of Experimental Legal Clinic is assigned to all newly established legal clinics, the organizational structure of which is yet to be determined.

Since the classical form of Legal Clinics possesses all the features inter-university, integrative, and experimental clinics may have, these additional types are redundant. Based on modern standards of legal clinical education and taking into account the results of monitoring the Legal Clinics of higher educational institutions of Ukraine conducted by the Association of Legal Clinics of Ukraine, it is possible to introduce an experimental (innovative) three-level model of a Legal Clinic for the future law enforcement officers and law students in already existing classical Legal Clinics.

The first level: a classical Legal Clinic of General Law, doubled with a clinic of Practical Law (Street Law) for the second-year law students and future law enforcement officers. In the curriculum, students work to acquire practical skills by interviewing, giving legal advice, preparing legal documents, etc., as well as counseling and providing legal aid to low-income individuals.

The second level will engage the third-year law students and cadets who were previously trained their second year in a classical Legal Clinic. This level will have a more specialized practical direction, as the curriculum developed for this level will include matters, relating to the proper registration of legal documents. Philology teachers should be involved in the educational process, assisting in the preparation of legal documents. The students will also study the issues of legal forms of law firm organization and financial risks in carrying

out their activities, which will require the participation of Economics teachers. A separate area of training is Business English, available for those with level A2 and above. In this way, the second level of the Legal Clinic will produce the students and cadets with organizational skills, related to the activities of relevant departments or units, in addition to practical skills in a particular field of law.

The third level will address both the specialization and the necessary adaptation of the future law enforcement officers or law students to the particular field of law. The Legal Clinic will sign the memoranda with potential employers, such as the Free Legal Aid Centers, the Ukrainian National Bar Association, the Ukrainian Bar Association, the Notary Chamber of Ukraine, Forensic Research Centers, the Interregional Departments of the Ministry of Justice of Ukraine, representatives of the Verkhovna Rada Commissioner for Human Rights, etc. The signing of memoranda will provide an opportunity to have direct contact with employers, who will take an active part in the making of educational programs in a particular field of law, internships, and be involved in the practical training of the future law enforcement officers or law students.

МІСЦЕ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ У НАВЧАЛЬНО-ВІХОВНІЙ РОБОТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Філіпенко Анастасія Сергіївна

*доцентка кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету
№ 2 Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидатка юридичних наук, доцентка*

Кожен навчальний заклад потужний насамперед складом науково-педагогічних кадрів. Вони є основою успіху його діяльності, авторитету та гордості. Якщо вони самі не стануть кращими, ніщо не покращиться суттєво в процесі навчання. Тому необхідно постійно вдосконалювати науково-педагогічний рівень співробітників навчальних закладів та підрозділів, в тому числі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, а також професіоналізм кожного викладача. Це головний напрямок забезпечення ефективності навчального процесу та вдосконалення та підготовки молодих фахівців.

Педагогічну майстерність найбільш повно розглянув український фахівець-педагог І.А. Зязюн, який визначає її як «...комплекс властивостей

особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі» [1, с. 25].

Педагог В.М. Теслюк визначає педагогічну майстерність, як комплекс спеціальних знань, умінь і навичок, професійно важливих якостей особистості, що дають змогу педагогу ефективно організовувати навчально-пізнавальну діяльність тих, хто навчається, і здійснювати цілеспрямований педагогічний вплив і взаємодію [2, с.12].

Педагогічна майстерність також розглядається як найвищий рівень педагогічної діяльності, який виявляється в тому, що за відведений час педагог досягає оптимальних результатів, або як синтез наукових знань, умінь і навичок методичного мистецтва й особистих якостей педагога [3, с. 23].

Отже, можна зробити висновок, що педагогічна майстерність – це володіння викладача системою педагогічних і психологічно-педагогічних знань, навичок і вмінь з організації освітнього процесу та його ефективного здійснення. Крім відповідних знань, необхідне володіння педагогічною технікою (технікою використання мовних і немовних засобів; прийомами педагогічного спостереження, аналізу, впливу, установлення контакту тощо), майстерністю педагогічної взаємодії, методичною майстерністю. Потрібно також мати педагогічний такт, творчі педагогічні вміння.

Як відомо, майстерність визначають як володіння професійними знаннями й уміннями, що дозволяє фахівцю успішно вирішувати професійні завдання. Це загальне визначення застосовне й у сфері педагогічної діяльності. Педагогічну майстерність можна подати як системні риси особистості педагога, що виробляються в процесі його професійного становлення у формі педагогічних умінь.

Якщо ми слідуємо ідеї навчання як процесу управління, і керуючись функціональним складом управління, а основним органом управління є викладач, то навички викладання можна розділити на такі частини: проектувальні (навички цілепокладання), інформаційні, прогностичні, конструктивні (навички прийняття рішень), організаторські, комунікативні, контрольньо-оціночні та корекційні.

Спираючись на структурну модель Н.В. Кузьміної [4], В.Ф. Кочурова [5] із застосуванням необхідних процедур валідації і верифікації початкової структури педагогічних умінь дійшли висновку, що педагогічну діяльність можна описати п'ятьма емпірично встановленими ортогональними (відносно незалежними) групами вмінь: процесуальними (куди входять організаторські і комунікативні вміння за термінологією Н.В. Кузьміної),

гностичні, конструктивні, проектувальні і коригувальні (контрольно-оцінні). Названі вміння перелічено в порядку важливості їхнього внеску в загальний результат педагогічної діяльності.

І разом з тим система знань, необхідних викладачу для реалізації мети навчання і виховання є не менш істотною ланкою в професійній компетенції педагога, його майстерності.

Багато досліджень показують, що педагогічна майстерність починається із знання навчального предмета. Це знання науки і навчального предмета виявляється в такому: знання повного обсягу навчального курсу; знання історії і сучасного розвитку науки; безперешкодне розкриття міждисциплінарних зв'язків; постійне відновлення змісту навчального курсу в міру розвитку науки; вільне згортання і розгортання змісту навчального курсу в необхідних для цього випадку межах; розмаїтість логічної структури навчального предмета; вільна вербалізація навчального матеріалу, тобто виклад його без опори на текст лекції або конспект, наявність власної позиції у викладі навчального курсу; знання місця навчального предмета в структурі навчального плану; профілювання (співвіднесення з метою навчання) навчального курсу.

Доти, доки не буде дотримано перелічених вимог та умов, викладач буде прикутий до тексту підручника або курсу лекцій (свого або, ще гірше, - чужого), і ні про яку педагогічну майстерність не може бути й мови. Тільки з появою свободи від тексту викладач відкриває в собі можливість переходу до власного педагогічного зростання. Відрив викладача від тексту лекцій дорівнює історичному переходові людини до прямоходження, що відкриває йому безмежні можливості й обрії огляду навколишнього світу. Тепер викладач спроможний помічати, що перед ним сидять студенти і що вони всі різні: одні з них слухають його, інші - ні.

Настає час, коли викладач починає звертати увагу на ставлення до нього студентів і на своє власне ставлення до них. З розуміння цих стосунків він виявляє, що «наявність» або «відсутність» авторитету в очах студентів - це робота його голови та рук. Для того, щоб змінити до себе ставлення студентів на краще, потрібно насамперед змінити себе і власне ставлення до них. А почати, мабуть, належить з того, щоб побачити в студентах особистості, помітити і зрозуміти їхні інтереси і труднощі, вчасно надати й організувати допомогу, підтримати успіхи, нові малі і великі оригінальні знахідки. Педагогічна оцінка з форми нагляду має перетворитися на чинник розвитку знань і особистостей студентів.

З.Ф. Есарева [6] показала особливості педагогічної діяльності викладачів вищої школи, педагогічної майстерності та залежність їх від характеру взаємодії педагогічної і наукової діяльності. Серед вузівських викладачів незалежно від рівня їхньої науково-педагогічної кваліфікації (професор, доцент, асистент) було виявлено три групи, що розрізняються за типом взаємодії педагогічної і наукової діяльності. Першу групу становлять викладачі з домінуванням педагогічної спрямованості, другу - викладачі з переваженням наукової орієнтації і третю групу - викладачі зі спрямованістю на поєднання наукової і педагогічної роботи [6].

Психологічний аналіз діяльності викладачів трьох названих груп дозволив установити низку важливих особливостей. Факти довели, що переваги викладачів, орієнтованих на навчання, є найбільш несприятливими для суб'єктивних факторів їх професійного розвитку. Викладачі, які мало або зовсім не ведуть науково-дослідну роботу, зазнають значних труднощів у вирішенні завдань з перетворення наукових знань на навчальний предмет, у доборі й організації навчальної інформації, у формуванні пізнавальних завдань, у пошуку методів дослідження наукових і педагогічних проблем, у визначенні критеріїв оцінки наукових поглядів і т. ін.

Коли викладачі активно братимуть участь у науково-дослідній діяльності, усі ці труднощі зникнуть, тому що викладачі формують здатність порушувати та формувати пізнавальні проблеми, гіпотези та завдання, виявляти зв'язок між явищами, проводити порівняння та встановлювати реальні процеси та моделі реальних процесів і об'єктів, знаходити аналогії, включати нові знання в структуру свого минулого досвіду, переносити отримані знання в нові ситуації тощо. Використання цих навичок у навчанні може покращити його науковий рівень та рівень успіху.

Переважаюча наукової спрямованості також знижує продуктивність як педагогічної діяльності викладача, так і його наукової праці. У викладачів з підвищеною науковою спрямованістю помітно низький рівень розвитку організаторських та комунікативних умінь, є труднощі в спілкуванні, в організації колективної роботи студентів або своїх колег. А всі ці вміння вкрай важливі і необхідні для педагогічної діяльності. Викладання до того ж, допомагає переборювати зазначені труднощі. Крім того, позитивний вплив викладання на науково-дослідну роботу полягає в тому, що воно змушує і допомагає вченому логічно вибудовувати результати своїх досліджень (та інших авторів), аналізувати, зіставляти й узагальнювати різноманітні факти і наукові погляди, описувати емпіричні дані і подавати їх у системному викладі тощо.

Найсприятливішою умовою для професійного зростання як у науковій, так і в педагогічній діяльності є поєднання цих діяльностей. У роботі Т.В. Кучіної відзначено, наприклад, що викладачам, які органічно поєднують наукову і педагогічну роботу, у більшій мірі, ніж іншим, вдається викладати навчальну інформацію в узагальненому систематизованому вигляді, поєднувати образну і вербальну (словесну) форму її подання, аналізувати і передбачати утруднення студентів і т. ін. [7].

Отже, викладачі тим успішніше справляються з вирішенням педагогічних завдань, чим вища їхня наукова компетентність. І навпаки, наукова праця стає продуктивнішою, коли її результати відразу ж оформляють та апробують у вимогливій студентській і педагогічній аудиторії.

Список використаної літератури

1. Педагогічна майстерність: підручник/ за ред. І.А. Зязюн. 3-тє вид., допов. і переробл. К.: СПД Богданова А.М., 2008. 376 с.
2. Теслюк В.М. Основи педагогічної майстерності викладача вищої школи: підручник. К.: Видавництво Ліра-К, 2015. 340 с.
3. Ковальчук В. Педагогічна майстерність викладача – основа його компетентності. *Профтехосвіта*. 2011. № 6 (30). С. 22-34.
4. Кузьміна Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. М., 1990. 115 с.
5. Кочуров Е.Ф. Прогнозное моделирование системы педагогических умений ее динамики: Автореф. дис. .... канд. пед. наук. Л., 1986. 22 с.
6. Есарева З.Ф. Особенности деятельности преподавателя высшей школы. Л., 1975. 150 с.
7. Кучина Т.В. Деятельность педагога по формированию у студентов общеинженерных умений и навыков: Автореф. дис. .... канд. пед. наук. – Л., 1975. – 20 с.

ЗНАЧЕННЯ САМООСВИТИ У РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ ТА МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Філіпенко Тетяна В'ячеславівна

*професорка кафедри права та публічного адміністрування
Маріупольського державного університету,
докторка наук з державного управління, професорка*

Служба в поліції передбачає наявність у поліцейських високого рівня професійних та особистих якостей. Тому, як зазначають С. П. Шурак та

В. П. Маковій, працівник поліції має постійно дбати про свою компетентність, професійну честь і гідність [1, с. 142].

У сучасному світі, коли знання швидко застарівають, велике значення має здатність працівників поліції до самоосвіти, підвищення почуття відповідальності та активності у придбанні знань, формуванні необхідних якостей.

Професійна самоосвіта працівника поліції – це цілеспрямована, систематична діяльність, що має на меті вдосконалення основної професійної діяльності. В. Р. Слівінський виділяє наступні головні характеристики професійної самоосвіти:

- професійна самоосвіта є складовою частиною самостійного виду діяльності – професійного самовдосконалення, сутність якого полягає у свідомому формуванні, розвитку і вдосконаленні професійно важливих якостей і в цілому професійної компетенції (знань, навичок, умінь, професійних позицій);
- самоосвіта виступає допоміжною діяльністю відносно до провідної діяльності працівника поліції, відповідно її сутність можна зрозуміти лише вивчивши систему діяльності в яку включений працівник;
- самоосвіта як діяльність має свою структуру: мотиви, цілі, засоби, технології, які в свою чергу є похідними від мотивів, цілей, засобів, технологій професійної діяльності;
- професійна самоосвіта відносно до професійної діяльності може виконувати адаптивну і продуктивну функцію;
  - мотиви самоосвіти включають складні види причин, що містять різноманітні потреби, інтереси, захоплення, ідеали, які викликають активність працівника поліції в роботі над собою;

- професійна самоосвіта як складна система має визначений зміст, внутрішню організацію і процесуальну динаміку, які залежать від етапу професіоналізації особистості, що знаходить своє вираження в напрямках, цілях, засобах, методах і завданнях професійної самоосвіти [2, с. 230].

За рахунок адаптивної функції самоосвіта сприяє вирішенню службових завдань у певних реальних умовах (входження в професійне середовище, засвоєння норм професійної діяльності та вимог до неї, тощо). У цьому випадку використовують такі види самоосвіти, як вивчення спеціальної літератури, самостійне засвоєння норм, що склалися в колективі; самоаналіз помилок у службовій діяльності та їх причин. Ця функція самоосвіти, як правило, реалізується молодими співробітниками, які тільки починають свій професійний шлях.

Продуктивна функція самоосвіти спрямована на формування нових мотивів, знань, здібностей та якостей, які дозволяють співробітнику органів поліції розвивати свою морально-психологічну стійкість й підвищувати продуктивність своєї діяльності. Ця функція здійснюється за допомогою самостійного аналізу труднощів, що виникають в процесі службової діяльності, пошуку способів нових професійних рішень, побудови планів професійного саморозвитку, саморегуляції діяльності, самоконтролю і самооцінки.

Активізація внутрішньої мотивації співробітників на самоосвіту може бути зовнішня та внутрішня. Зовнішня мотивація являє собою безпосередній освітній і виховний вплив з боку керівника підрозділу, а також спеціально організованої морально-психологічної підготовки. Внутрішня мотивація – це діяльність самого співробітника, яка здійснюється на його особистому рівні і являє собою перетворення зовнішніх впливів на вміння та особистісні якості. Співробітник поліції сам інтерпретує ці дії, оцінює їх, приймає рішення про їх збереження, перетворення їх у свої якості, а також про можливість їх застосування в практичній діяльності.

Рушійною силою і джерелом самоосвіти працівника поліції є його потреба в удосконаленні. Однак ця потреба не з'являється сама по собі, вона впливає з необхідності вирішити протиріччя між тими вимогами, які пред'являє співробітнику поліції суспільство й наявним рівнем його професійних та морально-психологічних якостей.

Ефективність процесу самоосвіти співробітника поліції досягається якщо діють наступні фактори:

- в процесі самоосвіти реалізується потреба співробітника в саморозвитку професійних та морально-психологічних якостей;
- співробітник володіє способами самопізнання і самоаналізу, розуміє як позитивні, так і негативні моменти своєї службової діяльності, свого морально-психологічного стану, визнає свою недосконалість, а, отже, є відкритим для змін;
- співробітник володіє розвинутою здатністю до рефлексії. Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає рефлексію, як самоаналіз, роздуми людини над власним душевним станом, а також дослідження процесу пізнання [3, с. 1028]. Отже, у процесі рефлексії забезпечується самопізнання, саморозвиток і самоактуалізація особистості, що дозволяє їй постійно самовдосконалюватися.

Основні напрямки за якими співробітник поліції повинен займатися самоосвітою:

- професійний (поглиблення юридичних знань з основних питань боротьби зі злочинністю та профілактики правопорушень);
- психолого-педагогічний (поглиблення психолого-педагогічних знань для розуміння людських вчинків і стосунків, умінь здійснювати виховну роботу серед населення, в трудових колективах, організувати профілактику правопорушень, здійснювати правову пропаганду);
- інформаційний (здатність користуватися джерелами інформації, знаходити відомості, зміст яких може стати предметом професійної самоосвіти, орієнтація в політичних проблемах сучасності, вивчення зовнішньополітичних і внутрішньополітичних подій, вміння їх аналізувати і робити узагальнюючі висновки);
- особисті компетентності (імідж, мистецтво спілкування, лідерські якості).

Процес самоосвіти співробітника поліції повинен бути творчим і безперервним, при його організації необхідно дотримуватися таких принципів:

- гуманістичність і демократизм (усвідомлена свобода вибору змісту і форм самоосвіти);
- безперервність і цілеспрямованість (сталість процесу самоосвіти, спрямованість на реалізацію поставленої мети, пошук засобів для її реалізації);
- випереджаючий характер змісту самоосвіти (орієнтація не тільки на актуальні, а й на прогнозовані зміни в службовій діяльності);
- варіативність (різноманітність, гнучкість підходу в змісті, методах, формах самоосвіти співробітників);
- диференціація й індивідуалізація самоосвіти (облік реального рівня професійної підготовки та особистісного розвитку співробітника).

Таким чином, самоосвіта співробітника поліції є частиною його професійного самовдосконалення та саморозвитку, сутність яких полягає в свідомому розвитку і вдосконаленні своїх професійних та моральних якостей.

Список використаної літератури

1. Щурак С. П., Маковій В. П. Професійна честь та гідність працівника поліції. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 3. С. 141 – 144.
2. Слівінський В. Р. Мотиваційно-ціннісна основа самореалізації працівника ОВС. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2013. Вип. 32. С. 224-235.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНОГО ПРИСТРОЮ «DRÄGER»

Фіщук Євген Олександрович

*викладач циклу професійної підготовки
Державної установи «Академія патрульної поліції»*

На сьогоднішній день в Україні одним з найбільш резонансних правопорушень є керування транспортним засобом в стані алкогольного, наркотичного сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції. Згубним для населення це правопорушення роблять його страшні наслідки, які часто є фатальними для учасників дорожнього руху, а саме смерть та каліцтво учасників дорожнього руху. Таким чином моніторинг, виявлення, профілактика випадків керування автомобілем в стані сп'яніння знаходяться під особливим контролем та наглядом правоохоронних органів країни.

В даній статті розглядаються особливості огляду водія на стан алкогольного сп'яніння, що здійснюється за допомогою використання поліцією приладів фірми «Dräger» 6810 та 7510.

Проблематика використання технічного пристрою «Dräger» пов'язана не стільки в спорах чи має нести водій, що керує транспортним засобом в стані алкогольного сп'яніння кримінальну або адміністративну відповідальність, скільки в багатогранності самої процедури і в особливостях поводження з пристроєм.

Сама по собі процедура від початку виявлення ознак і до кінця – складання матеріалів, вимагає від поліцейського чіткого дотримання нормативно-правових актів та вимог до експлуатації приладу, що вказані заводом виробником, а це, в свою чергу, вимагає особливого підходу до навчання майбутніх патрульних.

Отже розберемо всі аспекти даної процедури по напрямках:

1. Законодавча база
2. Послідовність дій (алгоритм)
3. Проблемні питання

Законодавча база. Основними нормативно-правовими актами в цьому напрямку є ст. 130 (з урахуванням роз'яснень комітетом верховної ради про внесення змін до деяких законодавчих актів України №720-IX від 17 червня 2020 року), ст. 266 КУпАП, постанова КМУ від 10 жовтня 2001 р. № 1306 «Про Правила дорожнього руху», постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1103, наказ МВС/МОЗ від 09.11.2015 № 1452/735. Всі ці законодавчі акти визначають заборону для водія керувати в стані сп'яніння, відповідальність за керування транспортним засобом в такому

стані та порядок огляду на стан сп'яніння. Дані закони жодним чином не суперечать один одному, доповнюють і створюють цілком послідовний алгоритм дій поліцейського.

Послідовність дій (алгоритм). Отже, якщо ми розглядаємо роботу поліцейського як комплекс законних, послідовних алгоритмів то ми маємо почати з законної зупинки транспортного засобу, відповідно до ст. 35 Закону України «Про Національну поліцію», адже невідповідність хоча б одній нормі закону ми маємо припинити провадження відповідно до п.1 ст. 247 КУпАП. Наступним кроком є виконання вимог ч.3 ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію», – представлення, оголошення причини зупинки та відповідно до ст. 40 Закону України «Про Національну поліцію», повідомлення про ведення фото- і відеофіксації. Далі відповідно до ст. 32 Закону України «Про Національну поліцію», і ст. 16 Закону України «Про дорожній рух» поліцейський перевіряє наявність відповідних документів у водія, і на цьому етапі вже має побачити/виявити за сигнальними індикаторами підстави для проведення огляду на стан сп'яніння. Такими підставами відповідно до наказу МВС/МОЗ від 09.11.2015 № 1452/735 є виявлення ознак алкогольного сп'яніння, а саме:

- запах алкоголю з порожнини рота;
- порушення координації рухів;
- порушення мови;
- виражене тремтіння пальців рук;
- різка зміна забарвлення шкірного покриву обличчя;
- поведінка, що не відповідає обстановці.

Отримавши підстави для проведення огляду поліцейський має виконати вимогу ст. 266 КУпАП – відсторонити водія від керування транспортним засобом. На сьогоднішній день процес відсторонення не регламентується жодним алгоритмом чи роз'ясненням.

На цьому етапі у поліцейського є наступні алгоритми розвитку подій:

- згода на проведення огляду на місці;
- відмова проведення огляду на місці і проведення у лікаря нарколога;
- відмова проходження огляду на місці та у лікаря.

Нас цікавить перший пункт, адже в інших випадках поліцейський не проводить огляд жодним пристроєм. Для ініціалізації цієї процедури поліцейський має залучити двох свідків які відповідають вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1103: «...Не можуть бути залучені як свідки працівники поліції або особи, щодо неупередженості яких є сумніви». В присутності двох свідків поліцейський отримує згоду на проведення огляду на стан алкогольного сп'яніння за допомогою спеці-

ального технічного засобу на місці. Наступним кроком поліцейський має увімкнути прилад, під час увімкнення алкотестер проводить вимірювання температури навколишнього середовища, що необхідно для дотримання вимог експлуатації приладу, адже температурний діапазон використання у «Dräger» 6810 складає $-5+50$, а у «Dräger» 7510 $-10+50$ градусів Цельсія. Окрім того при отриманні приладу потрібно переконатись чи пройшов прилад калібрування відповідно до вимог, і якщо ні – то такий прилад не рекомендується використовувати для огляду водіїв.

Перед безпосередньою «продувкою» водія потрібно переконатись чи не вживав водій ароматичні напої (схожі за запах на алкоголь), чи не полоскав рот рідинами на основі спирту, і чи не було у водія рясної відрижки чи блювання, адже після цього, відповідно до умов використання пристрою, потрібно щоб пройшло не менше 15 хвилин, при цьому полоскання ротової порожнини водою чи іншою рідиною не підставою для пришвидшення процедури огляду. Оскільки в інструкції до використання пристрою передбачена функція холостої «продувки» для вимірювання парів алкоголю в навколишньому середовищі і для підтвердження чистоти мундштука потрібно провести контрольний забір повітря. Після отримання результату на дисплеї «АЛКОГОЛЮ НЕ ВИЯВЛЕНО» повідомити водія, що він має набрати повітря в легені і дути в трубку до команди стоп. Така консультація необхідна адже через прилад має пройти не менше 1.2 літри повітря. Після отримання позитивного результату який свідчить про наявність в крові алкоголю в дозах що перевищує дозволена норма, складаються відповідні документи.

Проблемні питання. Перша проблема полягає в виявленні ознак сп'яніння, адже не завжди поліцейський може точно їх вказати і внести в протокол, що призводить до припинення провадження адже це говорить про відсутність прецеденту. Наступним моментом є огляд за низьких температур – з одного боку поліцейський не може змусити їхати до лікаря нарколога, а з іншого, огляд має бути проведений на місці зупинення транспортного засобу. В свою чергу поліцейські, враховуючи такі нюанси, садять керманіча до його авто на задні сидіння і проводять огляд при температурі салону транспортного засобу.

Стосовно калібрування (півірки) приладу також є суперечність, адже відповідно технічної документації вона має проходити раз на пів року, а відповідно до наказу від 13.10.2016 № 1747 «Міністерства економічного розвитку і торгівлі України» ці прилади мають проходити її раз на рік. Також є питання до сертифікації приладу, адже термін дії сертифікату закінчився в 2015 році, але відповідно до роз'яснення органів які проводять серти-

фікацію, а це Український медичний центр сертифікації та Державного підприємства «Всеукраїнський державний науково-виробничий центр стандартизації, метрології, сертифікації та захисту прав споживачів», що відносяться до компетенції Міністерства охорони здоров'я України, прилади які були ввезені в Україну, придбані та введені в дію в період дії сертифікату/свідоцтва про державну реєстрацію можуть експлуатуватись і після закінчення їх терміну за умови дотримання умов експлуатації, технічного обслуговування, калібрування та повірки.

Список використаної літератури

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 01.09.2017. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст.1122. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5464-10> (дата звернення: 12.03.2021)
2. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : Наказ МВС №111 від 28.07.2017 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0371-18#Text> (дата звернення: 12.03.2021)
3. Бедные инспектора постигшие гнев Евгения. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=a0KU1LA5Rkc> (дата звернення: 12.03.2021)
4. Патрульная из Днепропетровска. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DZwl2A21AK0> (дата звернення: 12.03.2021)
5. Бурмагіна О. Адмінпротоколи по доступу: понад 60% проваджень закрито через пропущені терміни. «Доступ до правди» 27 лютого 2019. URL : <https://dostup.pravda.com.ua/news/publications/adminprotokoly-po-dostupu-ponad-60-provadzhen-zakryto-cherез-propushcheni-terminy> (дата звернення: 12.03.2021)

РОЛЬ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Хоббі Юлія Сергіївна

*доцентка кафедри державно-правових дисциплін
та публічного управління факультету №3
Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидат юридичних наук*

Іванова Вікторія Геннадіївна

*студентка навчальної групи 115/20-(П)-К факультету № 3
Донецького юридичного інституту МВС України*

Нова ера Z вже настала, тому головною задачею ЗВО є підготовка професіоналів-фахівців для українського суспільства, котрі будуть адаптовані до будь-яких випадків, які з'являються щодня у різних можливих процесах. Тому перед державою та закладами освіти стає завдання адаптувати процес підготовки конкурентоспроможних фахівців до потреб ринку праці.

Зараз комітетом Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій розроблено проєкт Концепції розвитку юридичної освіти. Метою Концепції є створення умов для вдосконалення організації та модернізації змісту юридичної освіти, спрямованих на:

- встановлення стандартів юридичної освіти для досягнення стратегічних пріоритетів реформи правосуддя в Україні;
- відповідність освіти сучасним очікуванням і викликам суспільства;
- підвищення конкурентоспроможності випускників правничих шкіл на ринку праці;
- формування ґрунтовних теоретичних знань і практичних компетентностей правників;
- підвищення рівня обізнаності щодо питань професійної етики та прав людини;
- розуміння фундаментальної ролі правника в утвердженні верховенства права через захист прав і свобод людини;
- підвищення привабливості можливості отримання фундаментальних юридичних знань та навичок в Україні для іноземних студентів [1].

Заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання МВС України є різновидом та рівноправним елементом всієї системи закладів вищої освіти в Україні. Освітні програми проходять акредитацію на загальних

умовах, відповідно до Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Науковий та науково-педагогічний склад закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання МВС України, матеріально-технічні та інші умови відповідають Ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності. Крім цього, науково-педагогічний склад закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання МВС України крім фундаментальної теоретичної підготовки має значний практичний досвід, що суттєво впливає на формування у здобувачів ґрунтовних теоретичних знань та практичних компетентностей правників, як це передбачено у проєкті Концепції розвитку юридичної освіти [2].

Можна зазначити, що концепція лише спрямована на освітній процес, а не на науку й науковців. А ми знаємо, що вирішуючи проблеми юридичної науки – ми покращуємо юридичну освіту. Так, у проєкті йдеться про забезпечення конкурентного рівня оплати праці науково-педагогічних працівників та запровадження системи державного фінансування наукових досліджень з права переважно за грантовим принципом, але саме відсутність стратегічного погляду на розв'язання питання фінансування є суттєвим недоліком проєкту.

Використання технічних засобів навчання, в тому числі комп'ютерної техніки, є важливим напрямом підвищення ефективності навчально-пізнавального процесу і надає навчально-методичній роботі зі студентами більш насичений, динамічний, творчий та інтенсивний характер [3]. Впровадження нових методів і форм навчання таких як «Віртуальний ситуаційний конструктор. Програмний 3d комплекс. Правила дорожнього руху» та «Віртуальний ситуаційний конструктор. Програмний 3d комплекс. Огляд місця злочину», які успішно запроваджено у Донецькому юридичному інституті МВС України [4], інтерактивна система Scatt та інших дозволяє засвоїти навчальний матеріал, підвищити інтерес здобувачів вищої освіти й спрямувати практичне застосування теоретичного вивченого ними матеріалу.

Отож, вплив сучасних інформаційних технологій на освітню діяльність закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання є дуже вагомим, тому що завдяки таким технологіям молоді фахівці можуть усі накопиченні ними знання застосувати для досягнення позитивних практичних результатів зараз і в майбутньому.

Список використаної літератури

1. Шандра Р. Реформа вищої освіти. 2020. URL: <https://osvita.ua/vnz/reform/77701/> (дата звернення: 09.03.2021)
2. Концепція розвитку юридичної освіти: погляди, думки, протиріччя. 2021. URL: <http://oduvs.edu.ua/news/kontseptsiya-rozvitku-yuridichnoyi-osviti-poglyadi-dumki-protirichchya/> (дата звернення: 09.03.2021)
3. Ткаченко О. Роль технічних засобів навчання для створення навчального середовища. 2012. URL: <https://studfile.net/preview/5319629/> (дата звернення: 09.03.2021)
4. Мердова О. Вперше ДЮІ зареєстрував авторське право на два програмних 3d комплекси. 05 березня 2021. URL: <https://www.dli.donetsk.ua/news/2021-03-05-1> (дата звернення: 09.03.2021)

ДО ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ 1 КУРСУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПІДГОТОВКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Хозлу Іван Костянтинович

фахівець факультету №2

Донецького юридичного інституту МВС України

Необхідність вивчення адаптаційного періоду здобувачів вищої освіти 1 курсу закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських (далі – ЗВО), викликано декількома причинами: модернізацією системи освіти, відмінностями у формах, методах і самої організації навчання в закладах середньої освіти та ЗВО; недостатньою підготовкою випускників закладів середньої освіти до навчання у ЗВО і відсутністю необхідних умінь самостійної роботи, яка становить основу навчання.

Необхідність вивчення зазначеного питання пов'язана також ще з тим, що молоді люди приходять до ЗВО з вже сформованими динамічними стереотипами. При вступі до ЗВО відбувається ломка стереотипу і формування нового [1, с. 6, 30].

Існує безліч визначень адаптації, які мають як узагальнену, так і розширену сутність, і зводять сутність адаптаційного процесу до явищ одного з безлічі рівнів – від біохімічного до соціального.

У загальних визначеннях термін «адаптація» трактується як:

- процес, при якому організм пристосовується до середовища;
- результат процесу пристосування;

- певна мета, до якої «прагне» організм;
- відношення рівноваги (відносної гармонії), яке встановлюється між організмом і середовищем [2, с. 83-91].

Подальший аналіз поняття «адаптація» вимагає розгляду її видів. Так, у спеціалізованих дослідженнях [3, с. 69; 4, с. 55] виділяють їх в залежності від включення особистості в нові форми діяльності або відносини, тобто за видами адаптивного середовища: професійна, соціально-психологічна, правова, моральна, суспільно-політична, навчально-побутова адаптація.

Розкриваючи процесуальний аспект адаптації, розглянемо його на прикладі соціально-психологічної адаптації особистості. Так, виділяють чотири етапи адаптації: підготовчий (етап професійного самовизначення абітурієнтів, пов'язаний із формуванням умінь і навичок для подолання труднощів першого періоду адаптації до навчання); орієнтувальний (засвоєння нормативних аспектів нового соціального середовища); пристосувальний (пристосування до особливостей та вимог навчально-службової діяльності, до мікроклімату навчальної курсантської групи); етап самооцінювання (самооцінка власного професійного вибору і поведінки у групі, етап активного становлення "Я-концепції") [5].

Таким чином, можна зробити висновок про те, що адаптація – це процес вироблення оптимального, найкращого режиму цілеспрямованого функціонування особистості, коли весь енергетичний потенціал, фізичні і духовні можливості людини націлені і витрачаються на виконання ключових завдань.

Адаптація до умов способу життя, навчання, дозвілля, безсумнівно, пов'язана з різкою зміною соціального становища особистості здобувача вищої освіти. Початок навчання у ЗВО хронологічно збігається з формуванням його соціальної зрілості, моделюванням освітнього і життєвого шляху, виробленням оцінного ставлення до умов власної життєдіяльності.

Виходячи з найважливіших сфер становлення особистості основний зміст процесу адаптації здобувачів вищої освіти ЗВО до умов життєдіяльності у таких закладах можна визначити як:

- а) нове ставлення до професії;
- б) освоєння нових навчальних норм, оцінок, способів і прийомів самостійної роботи та інших вимог;
- в) пристосування до нового типу навчального колективу, його звичаїв і традицій;
- г) навчання новим видам наукової діяльності;

д) пристосування до нових умов побуту в гуртожитках, нових форм використання вільного часу.

Процес адаптації не вичерпується перерахованими моментами, очевидно, що вони складають його ядро.

У ЗВО адаптація пов'язана з включенням здобувачів вищої освіти, вчорашніх абітурієнтів, в нові умови життя, що виходять за межі їх звичного способу життя. Причому, поняття «адаптація» здобувачів вищої освіти носить конкретний характер і усвідомлюється в першу чергу саме пристосуванням особистості, особистісних властивостей і якостей до конкретних умов даного ЗВО. Адаптація – процес, по-перше, безперервний, так як не припиняється не на один день, а по-друге, коливальний, оскільки навіть протягом одного дня і відбувається переключення у найрізноманітніші сфери діяльності, спілкування, самосвідомості.

Узагальнений аналіз психолого-педагогічної та соціологічної літератури з проблеми адаптації здобувачів вищої освіти до умов ЗВО дозволяє зробити висновки, що цей процес є цілісним явищем, що включає в себе такі аспекти: соціальний, психологічний, психофізіологічний, соціально-психологічний, професійний і педагогічний.

Адаптація до навчальної діяльності передбачає одночасний ефект цілого ряду впливів, що включають в себе комплекс як суб'єктивних (залежних головним чином від самих здобувачів), так і об'єктивних (більшою мірою залежать від зовнішніх обставин) факторів.

З огляду на тему нашого дослідження і спираючись на аналіз психолого-педагогічної літератури в даному напрямку, ми повністю підтримуємо точку зору деяких дослідників (І.А. Березовін, Г.О. Васильєв, А.Б. Байн, О.Б. Байн), що розглядають адаптацію курсанта (студента) до ЗВО, як [6; 7]:

- дидактичну адаптацію, що забезпечує спадкоємність в багаторівневій системі освіти, в ланцюгу «школа-виш», поступове введення в сферу вузівської системи навчання (підготовка до нових форм і методів роботи у вищій школі), вироблення навичок самостійності в навчальній і науковій роботі.
- соціально-психологічну адаптацію - пристосування індивіда до групи, взаємовідносини з нею, вироблення власного стилю поведінки, формування позитивних відносин з одногрупниками, викладачами в процесі навчання і ступеня задоволеності цими відносинами;
- професійну адаптацію, під якою розуміється пристосування до характеру, загальним змістом і окремих компонентів, умов і організації

навчального процесу, структурою вищої школи, звання до особливостей обраної професії.

Також слід зупинитися на характеристиці причин, що негативно впливають на якість проведення адаптаційного періоду першокурсників. До них на нашу думку відносяться:

- недостатній рівень фактичної підготовленості за програмою середньої освіти, в тому числі слабо виражені навички та вміння навчальної роботи;
- невисокий рівень культурної, моральної і трудової вихованості, які проявляються на тлі обмеженого життєвого досвіду і соціальної зрілості;
- педагогічна вираженість установки на придбання професії, випадковість зробленого професійного і життєвого вибору;
- невпевненість у власних силах, сумнів в можливості успішного навчання в ЗВО, як результат усвідомлення студентами розглянутих вище чинників [8, с. 2-4].

Отже, підсумовуючи зазначимо, що адаптація здобувачів вищої освіти до освітнього процесу ЗВО є спільною діяльністю адміністративно-командного та науково-педагогічного складу і самих здобувачів, і являє собою багатогранний процес пристосування, звання особистості до нового соціального статусу входження її в специфічний колектив ЗВО, з жорстко статутно-регламентованою системою взаємовідносин, що веде за собою психологічну перебудову особистості з орієнтацією її на майбутню поліцейську діяльність.

Список використаної літератури

1. Гаврилов В.А. Психолого-педагогические аспекты адаптации студентов к учебному процессу в вузе. Кишинев: «Штиинца», 1990. 113 с.
2. Чуфаровская Ю.В. Профессиональная и социально-психологическая адаптация студентов. *Вестник университета РАО*. 1997. №2. С. 83-91.
3. Ніколаєнко С., Ніколаєнко О. Формування соціально-психологічної адаптивності студентів під час навчання у вищому навчальному закладі як психолого-педагогічна проблема. *Світогляд – Філософія – Релігія: збірник наукових праць*. 2013. Випуск 4. С.64-72.
4. Горліченко М.Г. Педагогічні умови адаптації курсантів до навчання у вищих військових навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського. Одеса, 2004. 231 с.
5. Лефтеров В.О. Психологічні аспекти проблеми адаптації курсантів до навчального простору. *Вісник Національної академії Державної*

прикордонної служби України. 2010. №4. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Vnadsps_2010_4_23.pdf (дата звернення: 20.03.2021).

6. Березовин И.А. Васильев Г.О. Психолого-педагогические основы адаптации студентов первых курсов. *Современная высшая школа*. 1980. №1(29). С.67-73.
7. Байна.Б., Байн О.Б. Адаптация студентов к вузовскому процессу обучения как психолого-педагогическая проблема. *Проблемы многоуровневой подготовки в вузе: межвуз. сборник науч.трудов*. Кемерово:КемГУ,1994. С. 44-46.
8. Лагерев В.В. Адаптация студентов к условиям обучения в техническом вузе и особенности организации учебно-воспитательного процесса с первокурсниками. М.: 1991. 48 с.

ПРОБЛЕМИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО СУПРОВОДУ ПРИ ОЦІНЦІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ

Христинч Інна Олександрівна

*старша наукова співробітниця відділу кримінологічних досліджень
Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових
наук України, кандидатка економічних наук, доцентка*

Рівень цивілізації суспільства визначається і рівнем розвитку транспорту, який при цьому є й проблемою безпеки руху та експлуатації його. Негативна тенденція транспортних злочинів стала особливо загрозливою наприкінці другого тисячоліття та є характерною для більшості розвинутих країн світу. Серед європейських країн Україна продовжує займати лідируючі позиції за рівнем дорожньо-транспортного травматизму, за офіційними даними у 2020 р. ми знаходимося на 4 місці в Європі після Албанії, Боснії/Герцеговині та Білорусі.

Дорожньо-транспортні (автотранспортні) злочини відносяться до злочинності з необережності, під якою розуміють сукупність всіх учинених за необережної вини злочинів у формі злочинної недбалості та злочинної самовпевненості на території країни за певний проміжок часу і характеризується кількісними і якісними показниками.

Поняттям дорожньо-транспортних (автотранспортних) злочинів охоплюють такі склади злочинів: 1) порушення правил дорожнього руху та

експлуатації транспортних засобів (ст. 286 КК України); 2) випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів (ст. 287 КК України); 3) порушення правил, норм і стандартів, що стосуються убезпечення дорожнього руху (ст. 288 КК України); 4) порушення пішоходом, велосипедистом, їздовим, ремонтником тощо правил, які забезпечують безпечну роботу автотранспорту (ст. 291 КК України) [1].

Велика робота повинна проводитися інженерною службою патрульної поліції і дорожніми організаціями по забезпеченню доріг інформаційно-вказівними знаками, розміткою, огороженнями та іншою облаштованістю, що сприяє безпеці руху. Найважливіший напрям загальносоціального запобігання дорожнім пригодам пов'язано із забезпеченням якісної підготовки і підвищення кваліфікації водіїв.

Нині в умовах модернізації всієї системи державної служби в Україні, реформування підрозділів поліції, їх інтеграції у систему правоохоронних органів зарубіжних країн, закономірно зростає потреба в удосконаленні діяльності поліції України, базуючись на позитивному світовому досвіді.

Обов'язок здійснення слідчим і дізнавачем превентивної роботи з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяли вчиненню кримінальних правопорушень, передбачено наказами МВС України «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» від 6 липня 2017 р. № 570 [2] та затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України» від 20 травня 2020 р. № 4053. [3]. Відповідно цих нормативних документів до завдань органів досудового розслідування віднесено: 1) захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень; 2) охорону прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження; 3) забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції; 4) забезпечення відшкодування фізичним і юридичним особам шкоди, заподіяної кримінальними правопорушеннями; 5) виявлення причин і умов, що сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення. На підрозділи дізнання покладено такі завдання: захист особи, суспільства та держави від кримінальних проступків; охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження; забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних проступків, віднесених до підслідності органів Національної поліції України; забезпечення відшкодування фізичним і юридичним особам шкоди, заподіяної кримінальними проступками; виявлення причин і умов, що сприяють учиненню кримінальних проступків, і вжиття заходів щодо їх усунення.

Важливе місце в суспільному житті посідають процеси, пов'язані з дорожнім рухом, явища, що його супроводжують, та їх наслідки, зокрема шкода, якої зазнає суспільство від дорожньо-транспортних пригод. Одними з головних причин високого рівня аварійності на автошляхах, крім низького рівня транспортної дисципліни учасників дорожнього руху, є неналежний стан доріг, автодоріжного устаткування, відсутність розмітки проїзної частини, знаків на небезпечних ділянках доріг, застарілі світлофори, зневага до елементарних вимог безпеки з боку державних органів стосовно забезпечення належного стану доріг, неналежне виконання державного обов'язку стосовно учасників дорожнього руху.

Як загально відомо Донецький юридичний інститут МВС України як заклад вищої освіти має багаторічний досвід підготовки висококваліфікованих юристів та фахівців для правоохоронних органів нашої держави. Науково-технічне супроводження поліцейської діяльності у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху здійснює науково-дослідна лабораторія з проблемних питань правоохоронної діяльності, яка є структурним підрозділом Донецького юридичного інституту МВС України і має за мету дослідження актуальних питань забезпечення транспортної безпеки в Україні, здійснення науково-дослідних розробок, спрямованих на забезпечення потреб Національної поліції України, інших правоохоронних органів держави. Ця лабораторія задля зручності оформлення поліцейськими матеріалів дорожньо-транспортних пригод розробила та запатентувала об'єкт інтелектуальної власності – промисловий зразок «Трафаретна лінійка для оформлення схем дорожньо-транспортних пригод», який призначено для нанесення спеціальних умовних позначень під час документування порушення учасниками дорожнього руху правил дорожнього руху, що спричинило загибель чи травмування людей, пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна. [4].

Діяльність Національної поліції у сучасних умовах, вимагає принципово нового підходу щодо своїх основних функцій, при цьому концептуальним є рівень реалізації головного призначення – забезпечення надійної охорони законних прав та інтересів людини, суспільства і держави. Слід констатувати, що поліцейська діяльність держави з'явилась із необхідності постійно охороняти громадський порядок. Про цей порядок держава повинна постійно піклуватися.

Україна, яка мала практично найменші розміри штрафів за ДТП, вирішила піти шляхом їх істотної зміни в бік підвищення з метою зниження аварійності на дорогах. 12 березня 2021 р. президент України В. Зеленський

підписав закон про посилення відповідальності за порушення безпеки дорожнього руху. Закон набрав чинності з 0.00 годин 17 березня 2021 р. У Міністерстві внутрішніх справ сподіваються, що новий закон протягом року дозволить знизити кількість загиблих на дорогах України на 10–15%.

Список використаної літератури

1. Кримінальний кодекс України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 27.03.2021)
2. Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : Наказ МВС України від 06.07.2017 № 570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17т> (дата звернення: 27.03.2021)
3. Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України: Наказ МВС України від 20.05.2020 № 405. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20> (дата звернення: 27.03.2021)
4. Науково-технічне супроводження поліцейської діяльності. Веб-портал Донецького юридичного інституту МВС України. URL: <https://www.dli.donetsk.ua/serv/2020-06-11-3> (дата звернення: 27.03.2021)

ОСВІТНЯ ТА НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДОНЕЦЬКОГО ЮРИДИЧНОГО ІНСТИТУТУ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Червінчук Андрій Васильович

завідувач науково-дослідної лабораторії з проблемних питань правоохоронної діяльності

Криворізького навчально-наукового інституту

Донецького юридичного інституту МВС України,

кандидат юридичних наук

Дорожньо-транспортний травматизм залишається однією з найгостріших проблем сучасного світу. За даними всесвітньої організації охорони здоров'я внаслідок дорожньо-транспортних пригод щорічно гине приблизно 1,35 мільйона людей, а кількість травмованих становить від 20 до 50 мільйонів людей [1]. Не оминає ця проблема й Україну, адже кількість автомобільних аварій на наших шляхах залишається високою. Тому вирішення нагальних питань транспортної безпеки потребує новітніх наукових підходів та підготовки висококваліфікованих фахівців.

Донецький юридичний інститут МВС України як заклад вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснює підготовку поліцейських, про-

тягом багатьох років приділяє значну увагу підготовці кадрів для підрозділів системи Міністерства внутрішніх України, що забезпечують безпеку дорожнього руху та проведенню наукових досліджень у сфері транспортної безпеки.

Питання якісної підготовки висококваліфікованих фахівців для підрозділів Державтоінспекції виникло ще на початку 70-х років минулого століття, коли розширення мережі доріг, значне збільшення числа транспортних засобів та зростаюча інтенсивність руху на дорогах України поставили перед керівництвом ДАІ завдання щодо зміцнення кадрового потенціалу служби.

З цієї метою в місті Донецьку в 1970 році була створена Донецька республіканська школа підготовки молодшого та середнього начальницького складу дорожнього нагляду міліції. Навчання у школі тривало 4 місяці, протягом яких 250 курсантів вивчали ази міліцейської професії, спеціальної техніки, правил дорожнього руху, криміналістики і основ законодавства. Також на її базі були організовані курси вдосконалення державтоінспекторів і старших інспекторів дорожнього нагляду.

У наступні роки зміцнювалася матеріально-технічна база, розширювалася і удосконалювалася система підготовки правоохоронців, навчальні аудиторії оснащувалися сучасним на той час обладнанням: пристроями програмованого контролю знань та телевізійними установками. Започатковано роботу комп'ютерних класів.

16 березня 1993 року постановою Кабінету Міністрів України №189 та наказом МВС України від 31 березня 1993 року №175 на базі училища професійної підготовки працівників міліції УВС Донецької області утворено як самостійна установа освіти Донецьке училище міліції МВС України. За роки свого існування училище справило 8 наборів курсантів і встигло зробити 5 випусків офіцерів для підрозділів ДАІ. Термін навчання в училищі становив 3 роки. Підготовка співробітників для підрозділів ДАІ велася за програмою молодшого спеціаліста – юриста і випускникам присвоювалося первинне спеціальне офіцерське звання «лейтенант міліції».

Розвиток суспільства незалежної України обумовив підвищені вимоги до представників правоохоронних органів. Отже виникла необхідність у зміцненні кадрового потенціалу підрозділів МВС, що забезпечують безпеку дорожнього руху, та залучення на службу фахівців із повною вищою профільною освітою. Тому в 2001 році училище міліції увійшло до складу Донецького юридичного інституту як факультет №4 (підготовки співробітників підрозділів ДАІ). умовами навчання має багаторічну історію підготовки висококваліфікованих фахівців у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. За роки його існування успішно пройшли навчання понад

1000 курсантів з усіх куточків нашої держави, які успішно продовжили службу в підрозділах Державної автомобільної інспекції [2].

Зважаючи на зростаючі потреби у вдосконаленні чинного законодавства, яке регулює суспільні відносини у сфері транспортної безпеки, наукового супроводу службової діяльності працівників підрозділів, що здійснюють контроль за дотримання правил дорожнього руху, у 2008 році на базі факультету безпеки дорожнього руху створено науково-дослідну лабораторію з проблем дослідження нормативно-правового забезпечення безпеки дорожнього руху. Її завданням стала розробка проектів нормативно-правових актів, науково-практичних та науково-методичних рекомендацій, спрямованих на вирішення нагальних проблем діяльності підрозділів міліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Через буремні події на сході України 2014 року Донецький юридичний інститут, зазнавши оптимізації, був вимушено переміщений до м. Кривого Рогу. Однак славні традиції освітньої та наукової діяльності не були полишені та набули подальшого розвитку. Науково-дослідна лабораторія з проблемних питань правоохоронної діяльності, налагодивши дієву співпрацю з практичними підрозділами Національної поліції України та іншими правоохоронними органами, проводить наукові дослідження, а також науково-практичні та соціально-виховні заходи, спрямовані на поліпшення стану безпеки на автомобільному транспорті.

На замовлення поліцейських підрозділів вченими лабораторії готується та наукова та навчальна література для підготовки патрульних поліцейських та забезпечення їх діяльності у сфері контролю за дорожнім рухом. Лише за останні два роки були видано: методичні рекомендації «Техніка ручного регулювання дорожнього руху співробітниками патрульної поліції», «Документування фактів керування транспортними засобами у стані сп'яніння», «Кваліфікація адміністративних правопорушень окремими категоріями учасників дорожнього руху»; науково-практичні рекомендації «Захисник у справах про адміністративні правопорушення у сфері», «Нормативно-правове врегулювання примусового відкриття транспортних засобів», «Оформлення матеріалів дорожньо-транспортних пригод співробітниками патрульної поліції».

Задля зручності оформлення матеріалів дорожньо-транспортних пригод співробітниками патрульної поліції науковцями було розроблено та запатентовано об'єкт інтелектуальної власності – промисловий зразок «Трафаретна лінійка для оформлення схем дорожньо-транспортних пригод», який призначено для нанесення спеціальних умовних позначень під час документування порушення учасниками дорожнього руху правил

дорожнього руху, що спричинило загибель чи травмування людей, пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна [3].

На сьогодні співробітники підрозділу працюють над впровадженнями нових інноваційних технологій у діяльність патрульної поліції України щодо оформлення та реєстрації дорожньо-транспортних пригод із використанням безпілотних літальних апаратів.

Традиційним стало проведення під час глобальних та національних тижнів безпеки дорожнього руху Молодіжної науково-практичної конференції «Безпека на дорозі» у травні та Міжнародної науково-практичної конференції «Транспортна безпека: правові та організаційні аспекти», яка проводиться напередодні Всесвітнього дня пам'яті жертв дорожньо-транспортних пригод, що відзначається у щороку у третю неділю листопада. Ці заходи мають на меті консолідацію дій усіх представників державних органів, наукових установ, громадських організацій, засобів масової інформації щодо розв'язання проблем безпеки на транспорті, апробації прогресивних поглядів, ідей та інноваційних технологій, а також напрацювання спільних проектів і пропозицій до законодавства України.

У 2020 році згідно з внесеними змінами до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 06 червня 2018 року № 479 Донецький юридичний інститут МВС України визначений як заклад вищої освіти з пріоритетним профілем у забезпеченні післядипломної освіти за видами службової діяльності поліцейських «Поліція на воді» та «Сектори (групи) реагування патрульної поліції». Саме до повноважень поліцейських секторів реагування патрульної поліції наразі належить контроль за дотримання правил дорожнього руху, тому багаторічний досвід інституту підготовки фахівців у сфері дорожньої безпеки є гідним внеском у підготовку висококваліфікованих професіоналів поліцейської діяльності.

Навчання курсантів за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» нараз здійснюється в порядку експерименту Міністерства внутрішніх справ щодо підготовки поліцейських за новою освітньо-професійною програмою «2 роки курсант – 1 рік слухач». Зазначена програма підготовки передбачає отримання знань та практичних навичок зі здійснення превентивної поліцейської діяльності, складання адміністративних матеріалів за порушення Правил дорожнього руху, оформлення матеріалів дорожньо-транспортних пригод, а також кваліфікованого надання домедичної допомоги постраждалим при автопригодах. Також особлива увага приділяється тактико-спеціальній та вогневій підготовці курсантів,

навчанню швидкої та якісної роботи з базами даних та приладами, що використовують у своїй діяльності патрульні поліцейські.

Отже освітня та наукова діяльність Донецького юридичного інституту МВС України як закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснює підготовку поліцейських, у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, яка ґрунтується на потужному досвіді підготовки правоохоронців, є невід'ємною складовою розвитку безпечного середовища життєдіяльності, як основи безпеки на території України та запорукою створення комфортних та безпечних умов на автомобільних шляхах відповідно до міжнародних стандартів.

Список використаної літератури

1. Road traffic injuries. URL: https://www.who.int/health-topics/road-safety#tab=tab_1. (дата звернення: 17.03.2021)
2. 60 років Донецькому юридичному інституту МВС України: освітні традиції, перевірені часом. Київ : ВД «Дакор», 2021. 290 с.
3. Вітвіцький С.С. Підготовка кадрів і науковий супровід поліцейської діяльності у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху у Донецькому юридичному інституті МВС України. Транспортна безпека: правові та організаційні аспекти: матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 13 листопада 2020 року). Кривий Ріг, 2020. С. 53.

ДОБА ТВОРЧОГО ЗАПАЛУ – ОЧЕРКИ ДІЯЛЬНОСТІ КАФЕДРИ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ДОНЕЦЬКОГО ЮРИДИЧНОГО ІНСТИТУТУ МВС УКРАЇНИ У ПЕРЕДВОЄНИЙ ПЕРІОД (2010–2014 рр)

Шевченко Анатолій Євгенович

завідувач кафедри теорії, історії права і держави та конституційного права

*Університету державної фіскальної служби України,
доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України*

Туренко Олег Станіславович

*доцент кафедри загально-правових дисциплін
Донецького юридичного інституту МВС України,
доктор філософських наук*

Кафедру теорії та історії держави і права, як структурний підрозділ Донецького інституту внутрішніх справ було утворено 23 січня 2003 року

шляхом реорганізації кафедри загально-правових дисциплін і кафедри історії України та українознавства. З цього часу завідувачами кафедри були полковники Коваль М.В. та Князькова Л.М.. З 2010 р. начальником кафедри було призначено доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України Шевченко А.Є.. У визначений час склад кафедри був наступним: Перший проректор інституту Пашутін В.В. (к.ю.н), заступник начальника кафедри Іванов І.В. (к.ю.н.), професор: Кравченко В.І. (д.іст.н), доценти: Коробка В.М. (к.ю.н), Мусієнко В.С., (к.іст.н.), Ситник О.М. (д.іст.н), Суюсанов Л.І. (к.іст.н), ст. викладачі: Стрельник О.Л. (к.ю.н.), Олейников В.В. (к.ю.н.), Гончаров А.В. (к.ю.н.), Новгородський О.М. (к.іст.н.), Туренко О.С. (к.філос.н.) та інші.

Свою навчально-виховну і методичну роботу кафедра структурно поділяла на дві предметно-методичні комісії. Перша комісія «Загально-теоретичних дисциплін» здійснювала координацію викладання і формування методичними матеріалами навчальні дисципліни: «Теорія держави та права»; «Юридична деонтологія»; «Деонтологічні основи професійної діяльності міліції»; «Філософія права»; Друга комісія «Історико-правових дисциплін» здійснювала координацію викладання навчальних дисциплін: «Історія держави та права України»; «Історія держави та права зарубіжних країн»; «Історія вчень про державу та право».

Серед напрямків діяльності, яку здійснювала кафедра, перш за все треба відмитити навчально-виховну і методичну роботу. Так, працівниками кафедри були розроблені Навчально-методичні матеріали до вивчення дисципліни для курсантів I-IV факультетів та студентів денної (заочної) форми навчання, факультету права (освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр») з усіх дисциплін, які викладалися на кафедрі. Крім того, були підготовлені і видані навчальні посібники, які отримали рекомендацію МОН України: Історія вчень про державу та право: навчальний посібник. О.С. Туренко О.С, Іванов І.В; за заг. ред. проф. А.Є. Шевченко; Донецький юридичний інститут ЛВУВС ім. Е.О. Дідоренка. Донецьк: Изд-во «Норд Комп'ютер», 2011. 272 с.; Шевченко А.Є., Суюсанов Л.І., Мухіна Г.В., Кудін С.В., Свиридчук Н.П. «Історія держави та права України». Практикум: навчальний посібник. 2011.; Шевченко А.Є., Ситник О.М., Солов'йова В.В., Антошкіна В.К., Стрельник О.Л. «Юридична деонтологія». Навчальний посібник. Донецьк: Юго-Восток, 2013. 339 с.

В 2013 році працівниками кафедри були сформовані навчальні бази дистанційного навчання наступних дисциплін: Теорія держави і права; Історія держави і права України; Історія держави і права зарубіжних країн; Юридична деонтологія.

Ключове місце в роботі кафедри займала науково-дослідна діяльність. Так, за вказаний період викладачами кафедри спільно з працівниками інших структурних підрозділів інституту та вищих навчальних закладів України, а також аспірантів було видано 12 монографій по різних галузях юридичної науки: Бесчастний В.М., Василенко І.К., Кременовська І.В., Шевченко А.Є. та ін. «Адміністративно-правове регулювання діяльності державних органів виконання покарань в Україні»; Бесчастний В.М., Шевченко А.Є., Січкач В.О., Борзих Н.В., Удовенко К.В., Кудлай О.П. «Роль Уповноваженого Верховної Ради з прав людини у забезпеченні прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина»; Шевченко А.Є., Денісова М.М., Денісова О.С. «Реалізація конституційного права на мирні зібрання в Україні»; Шевченко А.Є. «Історія органів внутрішніх справ України на транспорті» Кн. 1 Правові основи діяльності органів внутрішніх справ УРСР на транспорті у першій половині ХХ ст.; Шевченко А.Є., Солов'йова В.В., Стрельник О.Л. «Обставини що виключають юридичну відповідальність»; Шевченко А.Є., Білий Д.Д., Ситник О.М. «Донецький юридичний інститут МВС України – 50 років: історія та сьогодення 1961-2011 рр.»; Шевченко А.Є., Чамлай В.В., Стрельник О.Л. «Правоохоронна діяльність органів влади УСРР у сфері захисту державних фінансів у роки нової економічної політики (1921-1929 рр.)»; Шевченко А.Є., Калюжний Р.А. Волкова Л.М. «Дрібне хуліганство як вид адміністративного правопорушення»; Шевченко А.Є. Виключення юридичної відповідальності. Звільнення від юридичної відповідальності. монографія: «Юридична відповідальність: проблеми виключення та звільнення»; Шевченко А.Є. Міщук В.В. «Унітарна форма територіального устрою України та окремих країн Європи (порівняльно-правовий аналіз)»; Шевченко А.Є., Ситник О.М. История советской правовой доктрины и ее развитие в 20-30-е г. XX ст. монографія: «Право, общество, государство: история, современные тенденции и перспективы развития»; Шевченко А.Є., Тишаков М.П. «Правові засади діяльності ДАІ УРСР (1943-1953 рр.) (на прикладі Донбасу)».

Що стосується наукових статей, то за 2010-2014 рр. працівниками кафедри було опубліковано понад 100 робіт у фахових та міжнародних виданнях, а також понад 200 тез доповідей на науково-практичних конференціях та круглих столах.

Ключовим завданням кафедри завжди залишалась ґрунтовна підготовка науково-педагогічних кадрів за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. Так, за період з 2010-2014 рр. успішно захистили кандидатські дисертації аспіранти кафедри, серед яких були також її працівники. Під науковим керівництвом

Шевченко А.Є: 1. Стрельник О.Л. «Обставини, що виключають юридичну відповідальність», Київський Національний університет ім. Тараса Шевченка, 2009 р.; 2. Міщук В.В. «Унітарна форма територіального устрою України, Польщі та Італії (порівняльно-правовий аналіз)», Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова, 2011 р.; 3. Тішаков М.П. Організаційно-правова діяльність Державної автомобільної інспекції на території Донбасу у 1943-1953 рр., Луганський університет внутрішніх справ ім. Є. Дидоренка, 2011 р.; 4. Гончаров А.В. «Теоретико-правові засади соціального захисту в Україні», Луганський університет внутрішніх справ ім. Є.Дидоренка, 2011 р.; 5. Сорокін Р.О. «Державно-правові погляди Соломона Крима», Відкритий Університет «Україна», 2011 р.; 6. Резницька В.О. «Організаційно-правові основи діяльності добровільних громадських формувань самооборони в 1944–1954 рр. (за матеріалами західних областей УРСР)», Маріупільській державний університет, 2012 р.; 7. Федорчука О.В. «Організаційно-правова діяльність Державної автомобільної інспекції (ДАІ) УРСР (1935–1946 рр.)», Інститут Законодавства Верховної Ради України, 2012 р.; 8. Корнієнко А.А. «Невідворотність як принцип юридичної відповідальності», 2014 р.; 9. Красноносів Є. Ю. «Організаційно-правові основи функціонування Державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України (історико-правове дослідження)».

Під керівництвом Усенко І.Б.: Олейников В.В. «Розвиток української державно-правової думки у другій пол. XVIII – на початку XIX ст.» (Інститут держави і права ім. М. Корецького НАН України). Під керівництвом Головки О.М.: Чамлай В.В. «Правоохоронна діяльність у сфері державних фінансів в УСРР у роки нової економічної політики (1921-1929 рр.)».

В той же час на кафедрі проводилась робота по написанню докторських дисертацій. Так, доцент Коробка В.М. працював на тему «Правовий світогляд: теоретичні і прикладні аспекти». Втім, по суб'єктивним причинам захист дисертації не відбувся. Поруч з цим, успішно захистив звання доктора історичних наук по темі «Розвиток ідеологічних напрямків і концепцій в Україні (від XIX ст. – до 1939 р.)» доцент кафедри Ситник О.М. Також на кафедрі обговорювалась докторська дисертація з філософії Туренка О.С.: «Пошуки смислів сумісності індивідуального і колективного: соціально-філософський досвід Середньовіччя», яка була успішно захищена у 2016 р.

Кафедра підтримала творчі зв'язки з Національною Академією внутрішніх справ, Інститутом держави та права ім. В.М. Корецького НАН України, Міжнародною асоціацією істориків права, Донецьким національним університетом, Донецьким державним університетом управління, аналогічними структурними одиницями інших вищих навчальних

закладів та наукових установ, а саме: Національної юридичної академії ім. Ярослава Мудрого, Академії СБУ, Київського національного університету ім. Т. Шевченка, Науково-дослідницького інституту МВС України, Львівського державного університету внутрішніх справ та іншими навчальними закладами системи МВС, що сприяло обміну досвідом у навчально-методичній, науковій сферах діяльності.

Підводячи висновки, слід зауважити що період роботи кафедри між 2010–2014 рр. можна визначити добою творчого запалу, продуктивної праці всіх викладачів кафедри. Науково-методологічні та дидактичні здобутки кафедри теорії та історії держави і права стали ґрунтовною базою розвитку всього інституту. Втім, агресія Російської федерації, створення терористичних угруповань ДНР/ЛНР тимчасово призупинила плодотворний процес, а хід історії визначив членам кафедри нові науково-організаційні виклики.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ СПЕЦІАЛІСТА ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ

Шульга Андрій Олександрович

*доцент кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління факультету № 3
Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидат юридичних наук, доцент*

Хайлова Тетяна Володимирівна

*доцентка кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління факультету № 3
Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидатка наук з державного управління, доцентка*

Відповідно до Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події залучають осіб, які володіють спеціальними знаннями та можуть надавати консультації під час досудового розслідування з питань, що потребують спеціальних знань і навичок, та залучені як спеціалісти для надання безпосередньої технічної допомоги сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування [1]. Окрім того, участь спеціаліста в кримінальному провадженні регулюється Положенням про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України [2]. Чинний

КПК України передбачає участь спеціаліста під час огляду місця події нормами статей 71, 79, 81, ч. 3 ст. 237, 238, 239 КПК України. Але існує і певна неврегульованість.

Відомо, що початковий етап розслідування будь якого виду кримінального правопорушення починається перш за все з огляду місця події (далі ОМП). ОМП як початкову слідчу (розшукову) дію дозволяється провадити до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ч. 3 ст. 214 КПК). До того ж в диспозиції ст. 237 КПК, різновидність огляду саме як ОМП не визначається [3]. Проте ОМП є важливою слідчою (розшуковою) дією і під час розслідування будь-яких кримінальних правопорушень, зокрема дорожньо-транспортних пригод, насилля, незаконного обігу наркотичних засобів, незаконного обігу зброї, набоїв до зброї, вибухівки тощо. Саме завдяки правильно організованому ОМП і завдяки участі спеціаліста в ньому, слідчий має можливість за результатами цієї слідчої (розшукової) дії вже прямо на місці визначити кваліфікацію кримінального правопорушення і взагалі ознаки кримінального правопорушення в самій події.

Згідно до ч.4 ст. 214 КПК перед слідчим, прокурором, дізнавачем після отримання заяви або повідомлення про вчинення кримінального правопорушення, постає обов'язок щодо прийняття та реєстрації заяв і повідомлень у ЄРДР та прийняття рішення на протязі 24 годин (ст.214 КПК). При цьому чинний КПК України в ст.214 КПК не містить вимог щодо дослідчої перевірки заяв та повідомлень про вчинений злочин. Але фактично така норма у кримінальному провадженні все ж таки існує, і регламентується вона п. 7 розділу II «Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події». Зокрема зазначається, що за рішенням керівника органу (підрозділу) поліції або особи, яка виконує його обов'язки, відомості про виявлене кримінальне правопорушення уповноважена службова особа реєструє в Інформаційному порталі Національної поліції України, журналі єдиного обліку та невідкладно, але не пізніше 24 годин з моменту реєстрації передає до органу досудового розслідування для внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі - ЄРДР) [4]. Таким чином можна констатувати, що дослідча перевірка заяв та повідомлень в системі досудового розслідування кримінальних правопорушень існує. Таким чином, у випадку, якщо наявність ознак кримінального правопорушення в діянні викликає сумніви, але дізнавачу, слідчому чи прокурору потрібно визначитись з необхідністю прийняття рішення згідно до ст. 214 КПК України до внесення заяви чи повідомлення про вчинене

кримінальне правопорушення до ЄРДР (наприклад, із ступенем тяжкості тілесного пошкодження постраждалого в ДТП тощо), то слідчий, дізнавач чи прокурор згідно до ч.2 ст. 71 КПК мають звернутися за допомогою до спеціаліста, або як ще називають цього учасника в криміналістиці – обізнаної особи (всі суб'єкти, незалежно від наявних прав і обов'язків, котрі мають певну спеціальність, володіють спеціальними знаннями та відповідно до процесуального закону безпосередньо залучаються самі або використовуються результати їх діяльності у кримінальному судочинстві і які в якості спеціаліста мають надати технічну допомогу або консультацію) [5, с.44]. Приблизно таке ж визначення обізнаної особи дає і А.Ф. Волобуєв [6, с. 250-251], О.О. Бондаренко [7, с. 92].

Подібним є стан справ і під час дослідчої перевірки за фактом завдання тілесних ушкоджень, незаконного обігу наркотичних речовин, зброї, набоїв, вибухових речовин тощо. Проте чинний КПК України, на нашу думку, створив умови, коли в певних випадках, під час так би мовити дослідчої перевірки на протязі 24 годин або ОМП за участю спеціаліста, називати обізнану особу спеціалістом у процесуальному розумінні не можливо, адже спеціаліст, як учасник кримінального провадження з'являється тільки у межах кримінального провадження (ст. 71 КПК). Обґрунтовуючи таку думку, звернемось до п.10, ч.1 ст. 3 КПК України. Згідно до зазначеної норми, термін «кримінальне провадження» означає три елементи: досудове розслідування; судове провадження; процесуальні дії у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність. Підкреслюємо саме словосполучення «...діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність». Відповідно до ч. 3 ст. 214 КПК, ОМП у невідкладних випадках може бути проведений до внесення відомостей до ЄРДР, однак це розуміється у випадку згідно до п.10, ч.1. ст. 3 КПК України, а саме, тоді коли є діяння, передбачене законом України про кримінальну відповідальність. А що ж робити, коли отримано повідомлення про виявлений труп людини, при цьому немає чітких ознак, припустимо насилля чи інших ознак кримінального правопорушення (суїцид, нещасний випадок, природня смерть тощо)? То чи можна в даному випадку посилатися на підстави участі в ОМП саме спеціаліста? Адже в цьому випадку у слідчого, дізнавача, прокурора не має впевненості у наявності ознак саме діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність. В такому випадку, вважаємо ми, згідно до п.10, ч.1 ст. 3 КПК України не можна казати про кримінальне провадження тому, що не має відомостей про діяння, яке передбачено законом України про кримінальну відповідальність. Зокрема, ОМП при

таких обставинах не можна вважати ані актом досудового розслідування, ані актом судового провадження, ані навіть процесуальною дією, і все із за того, що відсутні відомості про саме діяння, яке передбачене законом України про кримінальну відповідальність. Отже можна констатувати, що під час проведення ОМП до внесення відомостей в ЄРДР, коли немає впевненості у наявності ознак кримінального правопорушення, ще не можна говорити про якусь процесуальну дію, адже не відомо, чи діяння що досліджується містить ознаки кримінального правопорушення, чи нещасного випадку? Тому називати особу, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів спеціалістом не можна, зокрема доти, доки не буде встановлено, що діяння відносно якого надійшла заява чи повідомлення є таким, що передбачене законом України про кримінальну відповідальність. В даному випадку, спеціаліста доцільно називати саме обізнаною особою. Таким чином, зазначене вище дає підставу стверджувати, що участь спеціаліста у випадку, коли здійснюється перевірка під час ОМП заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення, де немає наявних ознак кримінального правопорушення, фактично відбуваються за межами кримінального процесу, а їх результати, згідно з діючим КПК не можуть бути оформлені ані довідкою спеціаліста, ані висновком експерта.

Підсумовуючи сказане, вважаємо за необхідне у випадку проведення огляду місця події, кримінальність діяння якої явно не визначена, у якості спеціаліста залучати обізнану особу.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події: Наказом МВС України від 03.11.2015 №1339. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15#Text> (дата звернення 18.03.2021)
2. Про затвердження Положення про експертну службу МВС України: Наказом МВС України від 03.11.2015 №1343 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15#Text> (дата звернення 18.03.2021).
3. Тхорівський М. «Для огляду місця вчинення злочину ухвала слідчого судді не потрібна» – ВС. Коментар для Юридична газета (№48). URL: <https://www.colares.ua/ua/news/-dlya-oglyadu-miscya-vchinennya-zlochynu-uhvala-slidchogo-suddi-ne-potribna----vs> (дата звернення 18.03.2021)

4. Про затвердження порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події: Наказ МВС України від 08.02.2019 №100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text> (дата звернення: 18.03.2021)
5. Щербаковський М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків: В деле, 2015. 560 с.
6. Волобуєв А. Ф. Проблеми методики розслідування розкрадань майна в сфері підприємництва: монографія. Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. 336 с.
7. Бондаренко О. О. Поняття та класифікація обізнаних осіб у кримінальному провадженні. *Право і суспільство*. №2. 2020. С.88-92.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СПІВРОБІТНИКІВ ПРИКОРДОННОЇ ПОЛІЦІЇ ФРАНЦІЇ

Шумовецька Світлана Павлівна

*доцентка кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін
Національної академії Державної прикордонної служби країни
імені Б. Хмельницького,
докторка педагогічних наук, доцентка*

Прикордонна поліція Франції (PAF – *Policier aux frontières*) відповідає за контроль морських, сухопутних та повітряних пунктів пропуску з Шенгенської зони, боротьбу з нелегальною імміграцією та її секторами, боротьбу з шахрайством щодо ідентифікаційних документів та ін.

Підготовку поліцейських до служби на кордоні (через інтенсивне й адаптоване навчання) здійснює Національна вища школа поліції (ENSP – *École nationale supérieure de la Police*), що розташована в м. Канн-Еклюз (de Cannes-Écluse). Тут також готують фахівців для національної поліції, національної жандармерії, митниці, адміністрації в'язниць. Особливістю вищої школи поліції є постійне занурення в поліцейську проблематику і щоденні контакти з поліцейськими, курсантами та професіоналами.

Курс підготовки триває 8 місяців, передбачає інтенсивні курси з вивчення публічного права, кримінального права та кримінального процесу, а також роботи з інформацією, зокрема через огляди преси, презентації. У Національній школі поліції традиційно для Франції велику увагу приділено підвищенню рівня загальної культури працівників. Зокрема багато навчального часу виділено на інтенсивні курси загальної та поліцейської культури, культурні екскурсії.

Це зумовлено традиційною у Франції увагою до вивчення гуманітарних дисциплін, досить сильною загальноосвітньою підготовкою у французьких ліцеях, їх соціальною орієнтацією (гуманітарна освіта відкриває доступ до вищих державних посад та дає можливість зробити кращу кар'єру, ніж в інших сферах діяльності) [1, с. 193]. Загальна культура стосується питань історії, філософії, географії, науки, техніки, преси, французьких і європейських інституцій. Надзвичайно потужними у Франції є традиції вивчення мистецтва, зокрема живопису, скульптури, пам'яток архітектури. Питанням статусу є також знання літератури, напрямів, течій, найважливіших творів. У Франції загальну культуру розглядають як таку, що демонструє корисність працівника на робочому місці, особливо в секторах громадської діяльності та справедливості (правоохоронної сфери).

У Національній школі поліції серед методів навчання традиційно для Франції велику увагу надають роботі з текстами, тому читання і презентації є важливою складовою навчання. Зокрема йдеться про аналіз, інтерпретацію, коментар тексту, вміння визначити основні ідеї, хід думки його автора. Важливе значення має також скорочення або синтез текстів ясною, виразною, чіткою мовою, з дотриманнями логіки його аргументації, але без дотримання стилю та використання виразів оригінального тексту [2]. Своєю чергою узагальнення текстів передбачає урахування істотно різних підходів до предмету, без особистої оцінки.

Для навчання правоохоронців використовують також вправи на розвиток письмової та усної комунікації. Їх слухачі повинні виконувати з обмеженнями у часі, дотримуючись норм літературної мови. Ця робота корисна для розуміння нюансів вираження думки, особливостей надання доказів, що необхідно для створення програм, опублікування на веб-сайтах, спілкування з громадськістю, інтерв'ю та ін. Здатність правильно підбирати докази, мотивувати, аналізувати ситуації, пояснювати є важливою складовою загальної і професійної культури правоохоронця Франції [2].

У Національній школі поліції оцінку за загальну культуру слухачі отримують на основі есею, загального (усного чи писемного) тесту й колективного інтерв'ю (Есей також використовують у всіх конкурсах на державні посади як типовий доказ належного рівня володіння французькою мовою). Викладачі оцінюють те, як слухачі навчилися порушувати і вирішувати проблему, як розуміють різні її аспекти і мобілізують необхідні знання. Саме в цьому вбачають мету викладання курсів загальної культури: навчити слухачів роздумувати над великими питаннями сучасності, усвідомлюючи, що вони залежать від культурної спадщини, використовувати інструменти рефлексії, запозичені з філософії, соціології, психології, історії. Це вва-

жають важливим етапом підготовки майбутніх керівників, інструментом професійного розвитку правоохоронців.

Методика проведення занять передбачає дискусії – спілкування в умовах кризи. Передбачено, що під час таких обговорень слухачі повинні зіткнутися з важливою подією та передбачити наслідки, що виходять за межі звичайних умов поліцейського втручання. Предметно під час дискусій обговорюють також питання щодо управління конфліктами в підрозділі або службі загалом, загального бюджету (роль і відповідальність посадової особи, керівника структури, принципи управління бюджетом підрозділу), управління громадськими слуханнями (атрибути та функції посадової особи міністерства у справах судової організації), організації і командування церемоніями (для вивчення нормативних положень професійної діяльності), міжнародних інструментів співпраці поліції (для вивчення особливостей використання інструментів міжнародного співробітництва в контексті судового розслідування) [3].

Отож, у системі професійної підготовки поліцейських з охорони кордону відповідно до традицій значну увагу приділено гуманітарній освіті, підвищенню рівня загальної та професійної культури, формуванню умінь роботи з інформацією та навичок комунікації. У Національній школі поліції серед методів навчання традиційно для Франції велику увагу надають роботі з текстами та дискусіям. Цей досвід надзвичайно корисний і для системи професійної підготовки фахівців правоохоронних органів України.

Список використаної літератури

1. Руднева І. С. Особливості системи освіти в гуманітарних університетах Франції в середині ХХ ст. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 10. С. 191–196. URL : nbuv.gov.ua (дата звернення: 11.09.2019).
2. La culture générale en prepa hec: de quoi s'agit-il? URL : www.courscapitole.com (last accessed: 30.06.2019).
3. Formation continue des officiers en français. URL : www.ensp.interieur.gouv.fr (last accessed: 30.06.2019).

THE INTERNATIONAL CRIMINAL INVESTIGATIVE TRAINING ASSISTANCE PROGRAM (ICITAP) ЯК ПРИКЛАД МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ В СФЕРІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Юшкевич Олена Геннадіївна

*доцентка кафедри теорії та історії держави і права
факультету № 1*

*Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидатка юридичних наук, доцентка*

Міжнародна програма допомоги у проведенні кримінальних розслідувань (ICITAP) співпрацює з урядами іноземних держав з метою розвитку професійних та прозорих правоохоронних установ, які захищають права людини, борються з корупцією та зменшують загрозу транснаціональної злочинності та тероризму. ICITAP надає міжнародну допомогу в розвитку, яка підтримує цілі національної безпеки та зовнішньої політики. Розміщений у кримінальному відділі Міністерства юстиції, ICITAP працює у тісному партнерстві та отримує фінансування своїх програм від Державного департаменту США, Агентства США з міжнародного розвитку та Міністерства оборони США. У 2021 році ICITAP досягла 35-річного етапу та продовжує нарощувати свої місії з розбудови правоохоронних органів по всьому світу [1].

Завдяки програмам навчання ICITAP українські поліцейські мали та мають й сьогодні нагоду у проходженні навчання з різних напрямів підготовки правоохоронців.

Значним вкладом програми навчання ICITAP у 2015 році був проєкт «Моя нова поліція», що став першою ластівкою реформ правоохоронної системи України. По всіх регіонах України було проведено масштабне навчання громадян для несення служби у рядах патрульної поліції України. У новій поліції головна функція з каральної переходить в сервісну. Нові поліцейські вибудовують партнерські відносини і постійно спілкуються з людьми, надають якісні сервісні послуги громадянам, тим самим завоюють авторитет в очах кожного українця своїми діями. Створена патрульна служба об'єднує функції вчорашніх патрулів, дільничних і ДАІ, яка повинна першою виїжджати на виклики, постійно пересуватися і реагувати на скарги та порушення правопорядку в своєму квадраті, в тому числі і на дорозі. Патрульні можуть оштрафувати водія за порушення правил дорожнього руху, перевіряти документи у підозрілих осіб, затримувати і проводити в ділянку для проведення допиту, але не мо-

жуть виконувати функції слідства [2]. Патрульну поліцію відокремили від регіональних управлінь МВС в окрему вертикаль, на її запуск у регіонах чекали як на свято.

У 2018 році Міністерство внутрішніх справ України і Національна поліція України за партнерської підтримки ІСІТАР та Бюро з правоохоронних питань (INL) Держдепартаменту США почали пілотний проєкт «Створення моделі ефективного зразкового поліцейського офісу на базі районного управління поліції в м. Києві». Конкурс проводився на території всієї країни серед діючих працівників Національної поліції України. Заявки мають можливість подавати всі охочі поліцейські, які відповідають кваліфікаційним вимогам вакантної посади. Програма навчання включала функціональну, тактичну, вогневу та фізичну підготовку. Крім того проводилися спеціальні тренінги: кризовий менеджмент, основи лідерства, управління, права людини та community police. Таким чином відбувся запуск першого повністю оновленого управління поліції в країні – офісу, орієнтованого на максимальну результативність і ясність процедури, регламентовані терміни надання послуг і комфорт для громадян (у Голосіївському управлінні Національної поліції Києва). Згодом відбудеться повне перезавантаження всіх 654 територіальних підрозділів Національної поліції України [3].

Подією 2019 року був запуск пілотного проєкту «Поліцейський офіцер громади» за підтримки відділу з правоохоронних питань Посольства США в Україні та ІСІТАР. Проєкт охоплює усі регіони держави. Передбачено два етапи його реалізації: у 2019 році – 802 об'єднані територіальні громади, а у 2020-му – вся територія держави. Відбір кандидатів на посади поліцейських офіцерів громади здійснюється як серед діючих поліцейських, так і серед громадськості. Кандидатові потрібно подати анкету, пройти тестування, поліграф і співбесіду із залученням представників громади світу [4]. Метою проєкту є тісна взаємодія дільничного з об'єднаною територіальною громадою та орієнтація поліцейського на її потреби. Проєкт «Поліцейський офіцер громади» – якісно новий поліцейський сервіс для сіл, селищ і невеликих міст. Протягом останніх 7 років питання створення якісно нової моделі функціонування дільничних офіцерів поліції у сільській місцевості у тій чи іншій формі піднімалося неодноразово. Але, через відсутність реальної взаємодії з органами місцевого самоврядування спроби, в результаті, зводилися нанівець. Процес децентралізації влади надав можливість об'єднаним територіальним громадам забезпечити реалізацію власних соціальних проєктів, у тому числі й створення умов для належного функціонування власних дільничних офіцерів поліції,

однак вони закономірно бажають отримати гарантії, що затрачені кошти не стануть марнотратством [5].

У 2019 році радники правоохоронних органів ІСІТАР завершили тижневий тренінг для проекту «Навчання офіцерів з наставництва» (МТОР) з 36 учасниками Харківського управління патрульної поліції. Після відбору серед 76 офіцерів, які подали заявку, офіцери представляють другу групу слухачів у новій програмі, розробленій ІСІТАР, яка прагне забезпечити компетентну польову підготовку для нових офіцерів патрульної поліції після закінчення базової підготовки в Академії патрульної поліції. Під час цього тренінгу майбутні наставники дізналися про модель польового навчання, методологію наставництва, теорію навчання дорослих, ведення журналів та звітування, на які вони будуть покладатися, працюючи зі своїм призначеним офіцером на місцях, спираючись на навички та знання, які вони засвоїли в Академія [6].

У вересні 2019 року на базі Харківського національного університету внутрішніх справ розпочався тренінг для офіцерів поліції з метою підготовки їх до виконання функції менторів у рамках програми «Наставник», що покликана допомогти в адаптації до служби патрульним, які щойно закінчили навчання й стали до лав Національної поліції України. За кожним з них буде закріплений досвідчений наставник, який коригуватиме дії та допомагатиме в роботі. Учасники тренінгу – патрульні поліцейські Харкова, які несуть службу в лавах поліції від початку її створення [7].

У 2019 році також було проведено курс з протидії масовим заворушенням для інструкторів тактико-оперативного реагування патрульної поліції. Навчання ініційовані та проведені Департаментом патрульної поліції, за підтримки відділу з правоохоронних питань Посольства США в Україні та ІСІТАР. Навчання проводили американські колеги, які протягом багатьох років працюють з людьми під час масових порушень та мають багаторічний інструкторський досвід. Іноземні інструктори не тільки передали українським інструкторам свої знання, а й розібрали помилки, які часто можуть допускатися під час протидії масовим заворушенням, вдосконалювали навички роботи з масами та відпрацьовували реальні сценарії в максимально реальних умовах. Особлива увага акцентувалася на дотримання прав людини при забезпеченні порядку під час масових заходів [8].

У 2020 році у рамках пілотного проекту реформування Голосіївського управління поліції від іноземних партнерів Бюро з правоохоронних питань Держдепартаменту США (INL) та ІСІТАР передало столичним дільничним службові автомобілі та іншим службам – комп'ютерну техніку. Цікавим є

факт, що Голосіївське управління - єдиний підрозділ у столиці, де дільничні офіцери поліції поступово переходять у формат роботи поліцейського офіцера громади. Вони пройшли спеціальні тренінги, після яких розпочали тісну співпрацю з громадою за принципом «community policing». Завдяки такому методу роботи, поліцейські офіцери громади завжди у контакті з активними громадянами та місцевим самоврядуванням, а відтак спільними зусиллями створюють безпечний район [9].

Підсумовуючи можна сказати, що співпраця МВС України та Міжнародної програми допомоги у проведенні кримінальних розслідувань (ICITAP) вражає своїми результатами, що спрямовані на обмін передовим досвідом у сфері підготовки кадрів поліції та його впровадження в освітній процес.

Список використаної літератури

1. The International Criminal Investigative Training Assistance Program (ICITAP). URL: <https://www.justice.gov/criminal-icitap>. (дата звернення: 15.03.2021)
2. Как стать новым полицейским. URL: <https://www.work.ua/ru/articles/jobseeker/1172/>. (дата звернення: 15.03.2021)
3. Арсен Аваков: МВС і Нацполіція розпочали пілотний проект створення моделі ефективного зразкового поліцейського офісу. URL: https://mvs.gov.ua/ua/news/9968_Arsen_Avakov_MVS_i_Nacpoliciya_rozpochali_pilotniy_proekt_stvorennya_modeli_efektivnogo_zrazkovogo_policeyskogo_ofisu_INFOGRAFIKA.htm. (дата звернення: 15.03.2021)
4. В Україні запустили проект «Поліцейський офіцер громади». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukrayini-zapustili-proekt-policejskij-oficer-gromadi>. (дата звернення: 15.03.2021)
5. Триває реалізація проекту «Поліцейський офіцер громади». URL: <https://acmc.com.ua/trivaye-realizatsiya-proektu-politseyskiy-ofitser-gromadi/>. (дата звернення: 16.03.2021)
6. Ukraine: ICITAP expands police mentoring project to northeastern Ukraine. URL: <https://www.justice.gov/archives/criminal-icitap/blog/ukraine-icitap-expands-police-mentoring-project-northeastern-ukraine>. (дата звернення: 16.03.2021)
7. У ХНУВС розпочався тренінг для патрульних поліцейських. URL: <http://univd.edu.ua/uk/news/5554>. (дата звернення: 16.03.2021)
8. У Києві завершився курс з протидії масовим заворушенням для інструкторів тактико-оперативного реагування патрульної поліції. URL: https://mvs.gov.ua/ua/news/22547_U_Kivi_zavershivsyia_kurs_z_protidii

masovim_zavorushennyam_dlya_instruktoriv_taktiko_operativnogo_reaguvannya_patrulnoi_policii.htm. (дата звернення: 16.03.2021)

9. Іноземні партнери передали столичним поліцейським службові автівки та технічне обладнання. URL: https://mvs.gov.ua/ua/news/30915-Inozemni_partneri_peredali_stolichnim_policeyskim_sluzhbovi_avtivki_ta_tehnichne_obladnannya.htm. (дата звернення: 16.03.2021)

ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ НЕСАНКЦІОНОВАНИМ ПОЛЬОТАМ БПЛА

Яковенко Олександр Васильович

*завідувач науково-дослідної лабораторії спеціальних технічних засобів
Державного науково-дослідного інституту МВС України,
кандидат технічних наук, старший науковий співробітник*

Завдяки бурхливому розвитку сфери безпілотних літальних апаратів на сьогоднішній день практично кожному пересічному громадянину відомо це словосполучення: «безпілотний літальний апарат» (БПЛА). Ці апарати поступово вторгаються в наше життя і змінюють його. Вони працюють замість людей у небезпечних місцях, доставляють вантажі тощо. Сфери використання БПЛА доволі широкі – від прогнозування надзвичайних ситуацій, контролю державних кордонів, моніторингу дорожньої ситуації до проведення атмосферних і метеорологічних спостережень, запобігання несанкціонованим вирубкам лісу та браконьєрству в національних парках і заповідниках.

Однак, широке розповсюдження безпілотних літальних апаратів обумовлює різні варіанти їх застосування, у тому числі можливість оснащення апаратів пристроями для використання в терористичних цілях (радіаційною, хімічною та біологічною зброєю, вогнепальною зброєю або вибухівкою) для здійснення атак по об'єктах критичної інфраструктури, по місцях великого скупчення людей, а також для здійснення замахів на життя людей.

Враховуючи високу імовірність загроз, які можуть нести БПЛА, фахівцями Інституту на замовлення Національної поліції України розроблено та виготовлено 2 експериментальних зразки засобів протидії несанкціонованим польотам безпілотних апаратів.

Кожен зразок у складі:

1. 4-х каналний пристрій блокування каналів управління, передавання відео- та інших сигналів дистанційно пілотованих повітряних суден - 1 комплект;

2. Акумулятори – 2 комплекти;
3. Зарядний пристрій – 2 одиниці;
4. Паспорт – 1;
5. Чохол або футляр для транспортування та зберігання – 1.

Основні характеристики та параметри зразка:

1. Зразок створює завади на чотирьох каналах, в тому числі:
  - 1.1 Перший канал: Wi-Fi 2,4 – 2,5 ГГц;
  - 1.2 Другий канал: GPS L1 1575 – 1620 МГц;
  - 1.3 Третій канал: 850 – 960 МГц (дистанційне радіокерування);
  - 1.4 Четвертий канал: 5,5 – 5,9 ГГц (дистанційне радіокерування та відеопередача);
2. Загальна потужність, не менше 85 Вт.
3. Дальність дії на першому каналі, не менше 1500 м.
4. Споживання енергії, не більше ніж 500 Вт.
5. Діаграма розповсюдження сигналу модулів антен не гірше ніж 30°.
6. Час виходу на режим – не більше 30 с. Наявність підтвердження індикації щодо готовності до роботи.

Основні параметри та розміри:

- довжина виробу не більше – 1200 мм;
- ширина і висота виробу не більше – 600 мм;
- маса Зразка зі штатним джерелом живлення – не більше 6 кг.

Рис. 1. Зовнішній вигляд зразка.

Осцилограма завади представлена на рис. 2 (показано заваду в діапазоні 1,6 ГГц).

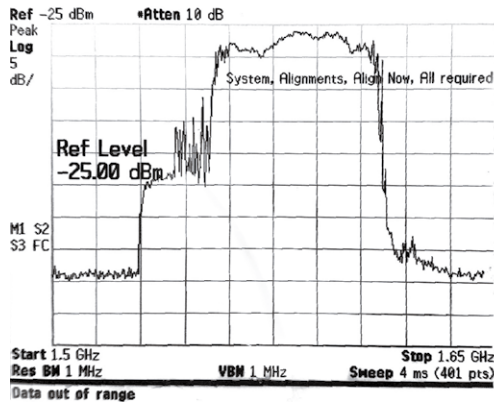

Рис. 2. Завада в діапазоні 1,6 ГГц.

Здійснено заходи із передавання виробів до сфери управління НПУ на виконання вимог наказу МВС від 27.10.2020 №508.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Яковенко Тетяна Андріївна

*студентка навчальної групи 115/20-(П)-К факультету № 3
Донецького юридичного інституту МВС України*

Северінова Олександра Борисівна

*доцентка кафедри державно-правових дисциплін та
публічного управління факультету № 3
Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидатка політичних наук, доцентка*

Загальновідомо, що 21 століття – час всесвітньої діджиталізації (оцифрування інформації). Використання різноманітних гаджетів (будь-який цифровий прилад) стало необхідною складовою як повсякденного життя та побуту, так і сфери реалізації професійної діяльності. Фахова діяльність у галузі права також безпосередньо пов'язана з використанням комп'ютера та інформаційних технологій загалом. Адже професія юриста передбачає роботу з великою кількістю документів, через що виникає потреба у вмінні швидко зорієнтуватися і вибрати з великого обсягу

інформації необхідні для нього відомості. Актуальність обраної теми полягає в нагальній необхідності використання та впровадження у роботі практикуючих юристів найефективніших видів сучасних комп'ютерних та інших інформаційних технологій.

За допомогою інформаційних технологій можна вирішити багато завдань, таких як: підготовка ділових документів та нотаріально завірених документів за допомогою текстових процесорів; друк стандартних листів за допомогою шаблонів та картотек клієнтів; пошук тем у базах даних; створення електронних файлів, сортування та пошук записів, та підготовка звіту; використання електронних таблиць для розрахунку статистичних показників структури, інтенсивності та динаміки злочинності; вираження статистичних показників у вигляді графіків та діаграм [1].

Тому для результативної та менш затяжної діяльності сучасний юрист повинен володіти достатнім рівнем навичок і вмінь роботи з комп'ютером. До яких слід віднести:

1. Вміння використовувати можливості сучасних офісних пакетів для підготовки службової й процесуальної документації;
2. Організувати робоче місце та діяльність у відповідності з вимогами сучасного діловодства; упорядковувати створені списки документів та передавати знайдені документи або їх окремі фрагменти у текстовий процесор MS Word;
3. Створювати на базі знайденого матеріалу власні документи;
4. Здійснювати предметно-орієнтований пошук інформації в мережі Інтернет, упорядковувати його результати, зберігати знайдену інформацію та використовувати її для прийняття рішень і підготовки власних документів [2].

Комп'ютерні технології принесли багато переваг юридичній професії. Зручність швидкого отримання інформації через Інтернет, створення та редагування документів в електронному вигляді, використання баз даних та електронних систем управління документами - всі ці плюси в повній мірі використовуються юристами.

Існує також професійне програмне забезпечення, спеціально розроблене для юристів. Це довідкова правова система (DPS). ДПС – це комп'ютерна програма з законодавством, в якій окрім наявності бази даних з текстами нормативних актів, ще міститься безліч супутньої довідкової юридичної та економічної інформації. Саме ці програми фактично зробили революцію та докорінно змінили методи роботи з законодавством, а також значно розширили можливості для його аналізу.

На ринку програмного забезпечення України найбільшою популярністю користуються наступні правові інформаційно-пошукові системи: Ліга: Закон (<http://www.ligazakon.ua/>) та Парус-Консультант (<http://www.parus.ua/>).

Крім того, юриспруденція займається питаннями, такими як:

- охорона програм для ЕОМ і баз даних;
- правове забезпечення процесу інформатизації;
- злочини у сфері інформаційних технологій.

Наприклад, розповсюдження електронних засобів фіксації, передачі й обробки інформації породжує безліч правових питань, що стосуються дотримання майнових і немайнових інтересів суб'єктів авторських прав. Одне з найважливіших питань - це безпека та конфіденційність під час роботи у мережі Інтернет, тобто захист вашого комп'ютера від зараження вірусом, запобігання несанкціонованому доступу, запобігання перехопленню особистих повідомлень електронної пошти та іншої секретної інформації. Тому важливо знайти такі правові механізми, які забезпечать правове регулювання інформаційних відносин, що дозволить економічно ефективно розвивати галузь людської діяльності виробництва й використання інформації, що також є безпосереднім завданням юриста та вимагає інформаційної обізнаності від нього [3].

Підсумовуючи, можна сказати, що сильна інтеграція інтересів у галузях права та інформатики є об'єктивним і природним процесом, викликаним нагальною необхідністю у взаємному використанні новітніх досягнень цих наук. Кількість юридичних документів продовжує збільшуватися, а занадто швидкий динамізм їх оновлення зумовлюють необхідність використання сучасних комп'ютерних технологій та інформаційно – пошукових систем. Тому юристи повинні мати навички пошуку інформації в Інтернеті, вміти користуватися електронними таблицями (MS Excel), програмами для написання презентацій та діаграм (MS Power Point, MS Visio та ін.), а також програмами для сканування та перекладу тексту (FineReader, Ruta Plaj, Lingvo та ін.) задля ефективності його фахової діяльності.

Список використаної літератури

1. Воронцова В. О. Інформаційні технології в юриспруденції. 2020. URL: <http://conf.inf.od.ua/doklady-konferentsii/120-vorontsova> (дата звернення: 11.03.2021)
2. Заплотинський Б.А. Інформаційні технології в юридичній діяльності : навч. посіб. Київ, 2018. 108 с.

3. Іванов В.Г., Іванов С.М., Карасюк В.В. Правова інформація та комп'ютерні технології в юридичній діяльності: навч. посіб. / за заг. ред. В.Г. Іванова. Харків : Право, 2010. 240с.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Яковлева Тетяна Костянтинівна

ад'юнтка аспірантури

Донецького юридичного інституту МВС України

Пріоритет забезпечення та захисту прав і свобод особи перебуває у прямій залежності від надання державою можливості всебічного розвитку дитини та створення умов для її нормального психофізіологічного розвитку. Захист і охорону прав дітей покладено на багатьох суб'єктів – від законних представників дитини, закладів освіти й установ охорони здоров'я до правоохоронних органів. Водночас лише підрозділи Національної поліції мають право вживати заходів як щодо запобігання правопорушенням з боку дітей та стосовно них, так і щодо захисту прав дитини, стосовно якої вчинено правопорушення. Для ефективного виконання завдань поліції із захисту дитинства у структурі поліції превенції створено окремий підрозділ – ювенальну превенцію.

Питаннями розбудови ювенальної політики в Україні, а також специфіки її реалізації в діяльності правоохоронних органів, займалися такі вчені як: М. Веселов, Є. Зозуля, Н. Крестовська, Є. Назимко, Д. Швець та інші.

Як зазначає Д. Швець – сучасні методи й підходи до діяльності відповідних підрозділів поліції потребують оновлення, оскільки саме від них безпосередньо залежать здоров'я, безпека й навіть життя дітей, які опинилися в складній життєвій ситуації [1, с. 30].

Останнім часом все більшої уваги громадськості, педагогів, психологів, соціальних працівників і правоохоронців привертають різноманітні прояви неповнолітніми насильства, жорстокості, булінгу, поява суїцидальних груп тощо. Сучасна статистика рівня дитячої злочинності також свідчить, що традиційні підходи до підготовки кадрів для ювенальної превенції не в повній мірі забезпечують необхідну якість і професійну компетентність працівників вказаних підрозділів.

Так, на прикладі поліції Донецької області, із 63 працівників ювенальної превенції, вищу юридичну освіту мають 65 % і лише 12 % – педагогічну. З метою підвищення кваліфікації у 2020 році 48 працівників пройшли

навчання у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання МВС України (76 %). Водночас, підвищення кваліфікації саме за напрямком діяльності підрозділів ювенальної превенції пройшли лише 6 працівників або 10 %.

Тому для ефективного виконання, поставлених перед підрозділами ювенальної превенції, завдань слід констатувати необхідність вдосконалення організації післядипломної освіти та службової підготовки, оскільки для ефективного виконання практичних завдань працівник ювенальної превенції повинен мати ґрунтовні знання не тільки в галузі права, а й за різними напрямками психології, педагогіки, віктимології, а також знати та використовувати тактичні прийоми психологічного впливу для встановлення ефективної взаємодії з дітьми.

Наступним шляхом підвищення професійної компетентності працівника ювенальної поліції є участь у різноманітних тренінгах, семінарах тощо, які останнім часом досить поширені, особливо за участі міжнародних партнерів.

Позитивний вплив на оволодіння практичними психологічними та педагогічними навичками дає і участь працівників у нових організаційних формах роботи – безпекових проєктах, яких в арсеналі ювенальної превенції зараз дуже багато. Знов на прикладі поліції Донеччини – це і запровадження Шкільної служби порозуміння, проєкти «Поліція дружня до дитини», «Дитячий коп», «Простір миру та безпеки», а також спільні заходи працівників ювенальної превенції, курсантів Донецького юридичного інституту МВС України та громадської організації «Ліга майбутніх поліцейських».

Заходи, які проводяться в рамках зазначених проєктів сприяють ефективній взаємодії між усіма суб'єктами із запобігання порушенню прав і свобод дітей.

Отже набуття правоохоронцем вмінь ефективною роботи з дитиною можна охарактеризувати як формування ювенальної компетентності поліцейського, якої, на наш погляд, майбутні поліцейські повинні набувати ще під час навчання у закладах вищої освіти, які готують кадри для підрозділів Національної поліції України. На актуальності вирішення цього питання наголошує і Є. Зозуля, який пропонує започаткувати окрему підготовку у закладах вищої освіти системи МВС України фахівців саме для підрозділів ювенальної превенції [2, с. 155].

Тому формування спеціалізованої ювенальної компетентності поліцейських є актуальним питанням у підготовці майбутніх працівників поліції

превенції, результатом діяльності яких стане як зростання рівня довіри до поліції, виховання правосвідомого покоління молоді, так і зниження рівня дитячої злочинності, зокрема рецидивної [3, с. 189].

Отже виходячи із сучасних викликів до виконання завдань працівниками ювенальної превенції, з метою підвищення їх професійної компетентності вважаємо за необхідне:

- вдосконалення системи професійного навчання, орієнтованого на працівників підрозділів ювенальної превенції;
- впровадження мультидисциплінарної підготовки кадрів для підрозділів ювенальної превенції у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання МВС України (розробка курсів, навчальних планів, програм має бути проведена з урахуванням сучасних завдань, що постають перед працівниками ювенальної превенції та світових методик роботи поліцейських з дітьми);
- застосування закладами вищої освіти на базі яких проходять післядипломну підготовку працівники підрозділів ювенальної превенції, інноваційних інтерактивних педагогічних технологій, урахуваючи акмеологічні аспекти особистісного зростання та професійної майстерності;
- організація проведення та участь у відповідних психологічних та педагогічних тренінгах;
- і як практична складова реалізації набутих навичок – подальша реалізація безпекових проєктів у сфері запобігання дитячій злочинності.

Список використаної літератури

1. Швець Д. В. Підвищення якості підготовки працівників підрозділів ювенальної превенції як необхідна передумова захисту прав і свобод дітей. *Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України*: зб. матеріалів доп. учасн. Міжнар. наук.-практ. конф. 11 квіт. 2019 р. Харків: 2019. С. 29-31.
2. Зозуля Є. В. Організаційно-правові засади діяльності Національної поліції України стосовно захисту та забезпечення прав дитини. *Правовий часопис Донбасу. Збірник наукових праць*. 2019. № 4 (69). С. 150-157.
3. Костенко Я. В. Професіограма працівника ювенальної превенції. *Право і безпека*. 2017. № 4 (67). С. 187-192.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Яровий Кирило Васильович

*старший інспектор відділу комплектування управління кадрового
забезпечення Головного управління Національної поліції в Київській області,
старший науковий співробітник
Центру кримінального аналізу Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

На сьогоднішній день, неможливо уявити сучасний розвиток і функціонування держави без якісної професійної підготовки кадрів підрозділів Національної поліції України (надалі - НПУ). Оскільки, підготовка кадрів правоохоронних органів стає особливо важливою не тільки для України, а й для кожної сучасної демократичної держави.

Незважаючи на те, що теоретичні та практичні аспекти професійної підготовки співробітників правоохоронних органів досліджувались такими видатними вченими, як М.І. Ануфрієвим, О.М. Бандуркою, М.В. Костицьким, В.М. Синьовим, В.І. Січкарем, Д.В. Швецем, С.А. Яровим та іншими, значущість дослідження питання якісної професійної підготовки кадрів підрозділів НПУ й досі залишається актуальною.

Наразі, перехід на новий сучасний рівень розвитку правоохоронної системи вимагає підвищеної уваги до якості підготовки кадрів працівників НПУ. Водночас система професійної підготовки кадрів підрозділів НПУ залежить від потреб суспільства. Однак, нові вимоги, які висуваються до працівників поліції, окрім добре розвинених фізичних даних, поліцейські повинні орієнтуватись у законодавстві, володіти цивільними правами й бездоганними моральними якостями, приймати правильне рішення в кризовій ситуації, формувати їх громадянську позицію щодо подій у державі, а й мати високий рівень правової культури.

Крім належної професійної підготовки поліцейських, важливу роль у формуванні їх правової культури відіграє виховний аспект. Мається на меті підвищення рівня їх організованості та дисципліни, зміцнення почуття службового обов'язку формуванню професійної культури, загальнолюдських цінностей, принципів гуманізму та демократизму, усвідомлення свободи і прав людини як найважливіших досягнень суспільства.

У свою чергу, прищеплення й побудова зазначених професійних якостей під час професійної підготовки поліцейського створюють позитивний імідж поліції та підвищують рівень довіри до неї у суспільстві.

На нашу думку, фундаментальним інструментом ефективної системи професійної підготовки кадрів підрозділів НПУ є формування високого рівня правової культури працівника поліції.

Формування високого рівня правової культури можливе під час ефективної роботи з підвищення рівня кожного її елемента. Право, правосвідомість, правовідносини, правомірна поведінка, юридична практика, юридична освіта та наука, правопорядок – основні аспекти, які формують правову культуру кожної особи зокрема й усього суспільства в цілому. Існування таких правових явищ не є відокремленими, тому прояв високого рівня правової культури залежить не тільки від високого рівня кожного з її елементів, а й від їх дієвої взаємодії [1, с. 171].

Варто погодитись з твердженням І.Є. Руколайніної, яка вбачає сутність професійної підготовки кадрів підрозділів НПУ у здійсненні уповноваженими суб'єктами управління процесу заповнення організаційних структур кваліфікованими кадрами, створення сприятливих умов праці для ефективного використання знань, умінь, навичок, досвіду та мотивації до ефективної праці, з урахуванням можливостей для розвитку, підвищення кваліфікації та професійного зростання, яке здійснюється на основі демократичних засад побудови нашої держави та принципу забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи [2, с. 105].

На нашу думку, професійною підготовкою поліцейського треба вважати, як систему організаційних та навчальних заходів, спрямованих на оволодіння спеціальними знаннями, вміннями і навичками, необхідними для виконання покладених на поліцію оперативно-службових завдань, функцій та обов'язків, відповідно до норм чинного законодавства й професійної культури.

На відміну від української професійної підготовки кадрів поліції, у деяких європейських країнах, таких як Бельгії, Великобританії, Італії, Португалії, Франції існують своєрідні моделі підготовки кадрів.

Однак, у багатьох навчальних закладах країн Європейського союзу, підготовка кадрів органів поліції орієнтовані на вузькопрофесіональне поліцейське навчання та перебуває в умовах загальнодержавної системи освіти.

Наприклад, у Німеччині розповсюджена практика направлення співробітників поліції до інших країн Європейського Союзу для професійного навчання, стажування або підвищення кваліфікації. Крім цього, фінський Центральний інститут поліції, працівників середнього і старшого начальницького складу поліції, які добре себе зарекомендували, закінчили

навчання з відзнакою рекомендуються для подальшого призначення на керівні посади у територіальні підрозділи, а з науковими степенями на керівні посади у центральні [3, с. 171].

У фінському центральному інституті поліції, працівники середнього і старшого навчальницького складу поліції, які добре себе зарекомендували, закінчили навчання з відзнакою рекомендуються для подальшого призначення на керівні посади у територіальних підрозділах, а з науковими ступенями – керівні посади у центральних [3, с. 171].

В Україні, нажаль, така практика заохочень відсутня. Наприклад, переважна більшість співробітників, які мають науковий ступінь, перебуваючи на «рядових» посадах середнього офіцерського складу виконують свої службові обов'язки на ряду з іншими працівниками поліції, які, навіть, не мають вищої освіти.

Спорідненість таких ключових засад професійної підготовки працівників поліції у різних країнах пояснюється єдиною метою і змістом правоохоронної діяльності, а також подібністю проблем у боротьбі зі злочинністю.

Однак, в Україні професійна підготовка поліцейських вимагає впровадження сучасних, як інформаційних технологій, так й залучення висококваліфікованих працівників, що потребує узагальнення та впровадження світового досвіду підготовки працівників правоохоронних органів, з метою створення високопрофесійного кадрового потенціалу, що ефективно та оперативно вирішуватиме покладені на НПУ завдання.

Одночасно, незважаючи на позитивні зміни у реформуванні правоохоронної системи, залишається чимало проблемних питань, які потребують вирішення на законодавчому рівні. Так, наприклад, у Законі України «Про Національну поліцію» [4]. немає чітких визначених підстав і критеріїв відбору тієї чи іншої процедури оцінювання при комплектуванні в порядку просування по службі посад молодшого, середнього та вищого складу поліції.

Крім цього, залишаються невизначеними проблемні питання пов'язані з фінансовим і матеріально-технічним забезпеченням, соціальним захистом поліцейських і постійною зміною професійних кадрів.

Таким чином, покращення кадрового забезпечення органів і підрозділів НПУ можливо досягнути шляхом: удосконалення нормативно-правової бази з питань кадрового забезпечення у зазначеній сфері; послідовного та поступового вирішення стратегічних кадрових завдань, формування кадрового резерву, залучення до професійної діяльності підготовлених фахівців.

Враховуючи вищевикладене, що запропоновані нами пропозиції сприятимуть підвищення якості та ефективності роботи правоохоронних органів.

На нашу думку, для ефективної підготовки кадрів підрозділів НПУ, слід забезпечити проведення виховної роботи, створення мотиваційної складової та можливості перспективи кар'єрного росту.

Список використаної літератури

1. Довбак Я.Є. Особливості підготовки поліцейських в країнах Європейського Союзу. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (21 квітня 2017 року), Харків, 2017.*
2. Руколайніна І.Є. Формування та підготовка кадрів (персоналу) до органів Національної поліції України. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2017. № 1. С. 104–106.
3. Швець Д.В. Поняття, зміст та функції професійної підготовки поліцейського в Україні. *Форум права: електрон. наук. фахове вид.* 2017. № 5. С.441-446. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_5_69.pdf. (дата звернення 26.03.2021)
4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 26.03.2021)

